(20)

రాజవంశప్రదీపిక

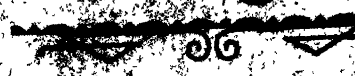
రాజవంశప్రదీపిక

(2)

వేదాంతగ్రంథాలు

శ్రీరస్తు.

రాజవంశప్రదీపిక.

ఇది

శ్రీవేదాద్రి యోగానంద నృసింహ వరప్రసాదలబ్ధ [illegible]
ధురీణులును, శ్రీమదచల పరిపూర్ణ [illegible]
గుంటూరుజిల్లా సత్తెనపల్లి తాలూకా
దొడ్లేరు గ్రామకాపురస్థులగు
బత్తుల లక్ష్మయ్య గారిచే
రచియింపబడినది.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు

తెనాలి.

[illegible] ప్రకాశరావుగారిచే వారి
స్వకీయ సీతావిలాస ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడినది.

1909.

శ్రీరస్తు.

రాజవంశప్రదీపిక.

ఇది

రేపల్లెతాలూకా రేపల్లెకాపురస్థులగు
మాడపాటి రామస్వామిగారి
ప్రోత్సాహమువలన

శ్రీవేదాద్రి యోగానంద నృసింహ వరప్రసాద లబ్ధక
వితా ధురీణులును, శ్రీమదచల పరిపూ
ర్ణానుభవజ్ఞులును, గుంటూరు జి
ల్లా సత్తెనపల్లి తాలూ
కా దొడ్లేరు గ్రామ
కాపురస్థులునగు

బత్తుల లక్ష్మయ్యగారిచే
రచియింపబడినది.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు

తెనాలి.

బేతపూడి జోగిసూర్య ప్రకాశరావుగారిచే వారి
స్వకీయ సీతావిలాస ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడినది.

1909.

విజ్ఞాపనము.

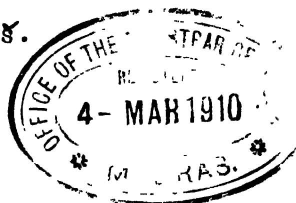
ఆర్యులారా !

ఈగ్రంథోత్పత్తికి హేతువు తమకందరికి విశదమై యున్నది. నేనొక శాస్త్రజ్ఞుఁడను కాకున్నను నామిత్రుల మనోరథంబు దీర్చుటకు నొడఁబడితి. నిందుఁగల కవికృత భ్రమప్రమాదికి సకలదోషంబులు క్షమించుటకు మిమ్ముల వేఁడుకొనుచున్నాఁడను. ఇందుఁగల కొరతలు మూఁడవభాగంబున ముగించెదను.

యిట్లు బుధజనవిధేయుఁడు,

బత్తుల లక్ష్మయ్య.

విషయసూచిక.

రెండవ భాగము.

శుద్ధపత్రిక.

పుట.	పంక్తి	తప్పు.	ఒప్పు.
2	18	వీరరసస్ఫూర్తిదూరుద	వీరరసస్ఫూర్తిదూరుదు
	22	లక్షింప	లక్ష్యింప
2	1	యాహాపృధ్వీ	యామహాపృధ్వీ
1	10	సీతాదృశయయి	సీతాసదృశయై
2	14	కలుకూలమగు	కనుకూలమగు
	20	వర్ణింపవయ్యా	వర్ణింపుమయ్యా
3	19	మయ్యోడ	మెయ్యోడ
4	16	ఐన	అనఘు
		బౌనన	బుసునో
		నేరికగు	రామబో
	21	నస్మద	అస్మద
	22	షవేస్త్రీ	స్త్రీవేష
5	6	క్షత్ర	క్షత్రి
	15	మహాప్రపూరణే	దుహాపప్రిపూరణే
6	16	గొల్లడుకీలారి పసులకాపరి	గొల్లడుకీలారి గొల్లకిలారిపసులకాప
8	12	భూరి	బూరి
11	18	కుప్పవుచ్చి	ఁప్పుచ్చి
13	10	వేనవాస్త్ర	వేదశాస్త్ర
14	16	తోడలజనిత	తోడుజనిత
15	17	డె[illegible]టిదాస్య	డొక్కటితద్రాజ్య
19	4	ప్రజలనేవేడు	ప్రజలనేలెను
	11	మూర్ధాభిక్తు	మూర్ధాభిషిక్తు
20	19	యాతిసర్మేఘ	సయాతిర్మేఘ

27	2	కణ్యా	కణ్వ
31	6	జన్మించెకంసాదమని	జన్మించెదమని
	13	గరుణ	గరుణాతో
32	9	దురుగ్ధర	దుర్ధర
	14	నిజంబుననరులగా	నిజంబునరులగార
33	9	కోపికలు	గోపికలు
33	17	యదవంశ్యులగు	యదువంశ్యులగు
35	11	లావైరవుర్	లావెరవుర్
36	1	యనుగుచు	యనుచు
39	9	రూజమగు	యాపమగు
40	18	వత్సముగశిచి	వత్సముగవిశిచి
41	19	బూవని	బూవని
44	16	లగ్నమున బునలోన	లగ్నమున బులలోన
	17	బాలతి	బాలల
	20	బునున్న	బుననున్న
	21	దరులనొక్క- పరిరణయ	దరులనొక్క- పరిణయ
47	14	సీత	సీతలు
	23	వధింప	వంచింప
48	10	తీర్చునెడ	తెర్చునెడ
	13	చేయుచు	చేయు
49	1	నావిధ	నానావిధ
	4	కిన్ని	కన్ని
	11	దేవలని	దేవలుని
50	6	కది	కధి

51	8	డనఘు	డనX
53	13	కెరింపు	కెరిగింపు
56		నురకా	నురునకా
	7	నెమ్మతిత్రో	నెమ్మిత్రో
58	1	పట్టి	నట్టి
58	15	యుష్మమే	యుస్సమే
	17	నంద	నందః
59	14	హానా	హానినా
60	14	కొన	కొని
	19	వారు	దారు
61	11	స్త్ర	స్త్వ
	23	వేండ్లు	లేండ్లు
62	13	ధర్మ	శర్మ
64		జలికి	బలికి
67	19	ముస	ముస
	20	రామ	రాక్రిమ
68	7	సాత్వతం	పాత్వాతశం
	17	ద్విధ	ద్వాధ
		నంజ	నంమజ
70		లైవ	లెన
	12	వృధ	ద్యధ
	19	వష్ణుండై	వశేషు:
72	28	ట్లాంగా	ట్లాందగా
73	20	తతదారి	తదారి
	22	కూరిు	నక్రకూరు
	23	యిష్టవ	యిష్టమువ

74		దనుకు	దనేకు
		కరుయు	కరుతైయు
85	19	దివొూ	దివ్యొూ
		తేన	దేవ
	16	పూస్వము	పూర్వము
90	18	శదా	శతా
93	25	సాత్య	సాత్వ
99	4	దేశ	దేవ
103	3	నస	నట్టిస
105	15	డబి	డనుబి
112	5	చతి	చవితి
113	4	ంచు	చంద్రు
115	13	73	78
120	19	సాత్వతి	సాల్వతి
122	14	మము(గ	సమగ్ర
	21	భారము	భారతము
125	7	నిచ్చటక	నిచ్చ
	10	జగ	గజ
	12	రావి	రాజవి
	17	మొదైస	మొదలైన
126	6	వీ	డైనవీ
	12	పుత్రుంుం	పుత్రుడని
	13	వైవము	వైష్ణవము
	14	తాభిమ్మై	తాభిమానిమ్మై
	15	లంచు	లనుగ
	19	హారా	హరంగా

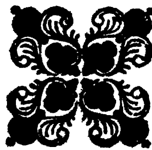
127	13	లుద్భత	లుద్భవ
128	16	ఓమాంబా	ఓబమాంబా
130	8	కృరాజు	కృష్ణరాజు
	17	నేప	నేభూప
131	1	యులు	యుతులు
135	9	నాల	వాల
	10	పుట్టి	బుట్టిన
137	12	పట్నాని	పల్నా
138	10	అను	అగు
	22	సమాచిన	సమాచారమనుగానామె (జనిం
139	12	పులేరు	పాలేరు
140	12	చర	చేరే
	20	కుర్వే	కుర్వే
141	10	హీనము	హీనము
	16	చున్నా	చునసా
142	2	తశు	పశు
	7	విహీ	విహీ
143	17	రడే	రదేశడే
	20	మేన	మేన
145	20	క్షత్రి	క్షత్ర్యా
146	2	జిరా	జితా
	11	క్షత్ర	క్షత్ర్యా
		పాయు	ప్రాయు
	18	కర్త్య	కర్తృ
147	18	జుహ్వా	జిహ్వా
147	23	బ్రహ్మా	బ్రహ్మా

148	2	క్షత్ర	క్షత్ర్య
	4	క్షత్ర	క్షత్ర్య
	8	అతి	ఆతి
149	5	ప్రాత్య	వ్రాత్య
150	12	మధ్య	మద్య
	13	వంఛ	వంచ
151	9	కూల	కుల
154	10	పాటిపాతక	పాతక
	20	సరా	సురా
	21	తత్య	తత్సం
155	10	గవచనం	గమనంచ
	13	వైశు	పైశు
	15	ధరా	ధన
156	4	కునిన	కొనని
	19	లేకిరి	లెవరి
157	5	హేచ్చ	హెచ్చు
	16	దానిరై	దముతైన
158	10	తి)శూద్రాణాంచ(తప్పు)	
159	4	ణానాం	ణాం
160	16	ప్రవగాదుల	ప్రమాదాదుల
	20	మాణి	మాలి
162	13	క్షత్ర	క్షత్ర్య
	16	శూత్ర	శూద్ర
163	15	నగర	గడ
166	16	తధ్వ	తద్వ
167	6	లన	లను

	14	భాగ	ఛాగ
168		గిట్టి	గినట్టి
169	15	మాంథ	మాంధ
	17	ధామ	రామ
170		శ్రీష్ణు	శ్రీకృష్ణ
		శ్రుత	శ్రుతి
172	20	టయు	టయు
173		సుతులు	శ్రుతులు
	15	కాదు	కాదా
175	8	రాజజన్యౌ	రాజన్యౌ
	17	నతె	నవై
177	4	లం(ఁదు	లందదు
179	10	చుడును	చుడును
180	1	నగ	నదిగా
		సూద్రి	శూద్రి
		గ్వగ్ని	గ్వగ్ని
182	11	ప్రాతా	పాత్రా
184	16	మాధుం	మాగధుం
186		జనుత	జననుత
188	19	చరిచమన	చరితమన
189		జాతియా	జాతిగాయా
		సత్ప్రాదుఃప్రలగుయిటజా తివారందరున క్లే[తప్పు]	యేల
190		జ్ఞాతం	జ్ఞాతం
194		దూదేకు	దూదేకుల
195		ధరాజు	ధర్మరాజు

196	17	పెరుగ	పెరుగు
199	14	దూరి	దూరిలో
200	12	రణోప	రణోద్యోగప
201	2	దను	దవను
204	11	క్షత్ర	క్షత్ర్య
206	11	నా	సా
207	14	చుజా	చుచాలజా
209	20	క్షత్ర	క్షత్ర్య

చదువరులు యీశుద్ధపత్రికప్రకారం గ్రంథమంతయు ఇంకితో ముందుదిద్దుకొనియె చదువుటకు ప్రారంభించుటకు వేడెదను.

గ్రంథపోషకులు.

ఏతత్ ప్రబంధ ప్రశస్త ముద్రితాకరణ దురంధరులును తదాస్వాయ పోషకులును గుంటూరుజిల్లా తెనాలి తాలూకా యడవూరుపట్టణ నివాసులగు యదువంశక్షత్రియులు.

కుర్రా రామయ్యగారు.

కరేటి కొండయ్యగారి కుమారుడు రామయ్యగారు.

కుర్రా కొండయ్యగారి కుమారుడు వెంకటస్వామిగారు.

బొంతా ముత్యాలుగారు.

తాడిబోయిన వీరాస్వామిగారు.

కుర్రా నరిసింహ్వాంగారు.

కుర్రా వీరయ్యగారు.

కరేటి వుళ్ళక్కగారు వరపు బాపయ్యగారు.

జడ తిరుపతిగారు.

ఆరదల చంచయ్యగారు.

కుర్రా చినపున్నయ్యగారు.

కుర్రా వుయ్యూరయ్యగారు.

తాడిబోయిన పెదపున్నయ్యగారు.

తాడిబోయిన పిచ్చయ్యగారు.

తోట బాలకోటయ్యగారు.

కుర్రా నాగయ్యగారు.

జడ వెంకటప్పయ్యగారు.

మయిలా రామస్వామిగారు.

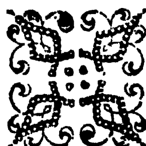
కరేటి క్రిష్ణమ్మగారు.
కరేటి సోమయ్యగారి కుమారుడు కోటయ్యగారు.
కుట్టా పిచ్చయ్యగారి కుమారుడు వెంకటస్వామిగారు.
కుట్టా అంజయ్యగారు.
కరేటి పోతుర్రాజుగారి కుమారుడు రామయ్యగారు.
కరేటి రత్తయ్యగారు.
మువ్వా గురవయ్యగారు.
బొంతా వెంకయ్యగారు.
కుట్టా కనకయ్యగారు.
కుట్టా వీరబ్రహ్మంగారు.
కరేటి పెంటయ్యగారి కుమారుడు వీరయ్యగారు.
కుట్ట వెంకన్నగారు, సాకీను బందరు (స్టేషను ఆఫీసరుగారు)
కుట్టా బుచ్చయ్యగారి కుమారుడు రత్తయ్యగారు.
కరేటి బ్రహ్మనాయుడుగారు సాకీను జగ్గడిగుంటపాలెం.
మయిలా జంగంగారు. సాకీను సత్తెనపల్లితాలూకా
జలాలపురము.

సీ॥ శృంగారమున నిషధేశ్వరు మెచ్చరు సతినెడ బాయురౌజ జడవారు । వీరరసస్ఫూర్తి దూరందరభిమన్యు మరలు వెగుంగమి మయిలవారు । అతిభయంకరవృత్తి హరిసీడు గొనరికిలించినాడనియను కరేటివారు । కరుణారస సమృద్ధి గాంతేయునెంచరు కులహంతకుండని కుట్టవారు । భీభత్సరసమున భీభత్సుదలపరు మురవైరితోడాట మువ్వవారు । రౌద్రంబుననురుద్రు లక్షింపగర్వసం రంభుడటంచు యారదులవారు । విస్మయమునను గోవిందుడు కొండయెత్తుట

ము గీర్తింపరు తోటవారు । హాస్యతసౌమిత్రినైన చేకొనరింతీ ము క్కుచెక్కుటభువి బొంతవారు । శాంతిరస శ్రీనిశాచరారిని మాయ మూర్తియందురు తాడిబోయినవారు । యనుచుకోవిదులెల్లను విను తిజేయ । నవరసస్ఫూర్తి యడవ్రూరి నగరమందు భవ్యవైభవజిత బలవైరులగుచు ప్రబలిరరుదుగ యాదవాన్వయులుఘనులు ॥

శా॥ ఆరాజాన్వయు లేకమైనను ప్రియంబారంగ రావించి యిం । పారన్ రాజకులప్రదీపిక కృతిన్ హర్షప్రచేతోలస । ద్ధీరో దారత నాలకించిభువి ముద్రింపింపలోనెంచి వి । స్తారద్రవ్యసహాయ తన్ చిరయశో సంప్రాప్తులైరందరున్ ॥

సీ॥ శీతాంశువంశ సంభూతుడౌటెరిగించు దరహాసితాస్యసుం దరవిభవము। యనురాగ హృదయుడౌటను చూపుమైచాయ నిర్మల త్వము శౌచకర్మ దెల్పు । నాగర్భలక్ష్మి ప్రభోగత ప్రకటించు కమ నీయ నేత్రపంకజయుగంబు । విష్ణుభక్తుండౌట వివరించు బోధాత్రి శారీరదివ్య లాంఛనవిభూతి అమ్మహాత్ముండు చావలి యన్వవాయు డద్రిధీరుండు కోటాజియను ఘనుండు స్వాన్వయోద్ధరణీయ ప్రబంధ మాత్మ । నరసిదీనికి పూర్ణసహాయుడయ్యె ॥

విజ్ఞాపనము.

[illegible]

సీ॥ సప్తసంతానములకంటె శతగుణంబధికమా స్వకులరతు। నిరతాన్నదానవిద్యులకంటె శతగుణంబధికమా స్వకులరతు। అశ్వమేధపుణ్య శేషములకంటె శతగుణంబధికమా స్వకులరతు। షోడశదానవిస్ఫూర్తిఫలముకంటె శతగుణంబధికమా స్వకులరతు। సూనృతముకంటె సత్తమసుతునికంటె। దలప గంగాది దివ్యతీర్థములకంటె। దేవక్షేత్రములకంటె ధిమణవృత్తి। దెలియ కులరతు శతగుణాధిక్యమనఘా॥

స్వాభిమానము.

సీ॥ స్వాభిమానమను పంచాక్షరిపఠియింప వంశంబు నిర్మలత్వముబహించు। స్వాభిమానమను పంచాక్షరిపఠియింప త్రైవర్గఫలము పూర్తిగలభించు। స్వాభిమానమను పంచాక్షరిపఠియింప నిహలోకసౌఖ్య భూయిష్టమొదవు। స్వాభిమానమను పంచాక్షరిపఠియింప చిరయశోలాభాప్తి జెందనౌను। దలప పంచాక్షరీ మహాత్మ్యము నెరింగి। శ్రవణమనననిధి ధ్యాన సాధనముల। నిరతరానందవార్ధిలో దిరుగరయ్య। యదుకులోత్తములార భాగ్యనిధులార॥

సీ॥ ఈమంత్రమనగదా యామహాకాశ శబ్దంబుపీనులకు ముదంబొసంగె। నీమంత్రమనగదా యామహామారుత స్పరిశంబు త్వక్సుఖాస్పదమునయ్యె। నీమంత్రమునగదా యామహాగ్ని స్వరూపంబు నేత్రానంద ఫలముగూర్చె। నీమంత్రమునగదా యామహాజలరుచి

గింపఁ్యకింపై పోయుచెందకేసి । సహస్రతముగదా యూపోవృథ్విగం
ధము నాశకమున కానందముదిత్తు । ద్రైవవ్యూసంటుగు భారతతికిని
ట్లు । స్వాంతమేకనముల్లము పల్లూరుకల్వ । రోక్త్రమంత్రముతన
నింపాందగాన । స్వాభిమానంబు విడువ న్యాయరకమునాకు ॥

ఇట్లు, విధేయుడు,

కొండపాటి రామకృష్ణ శాస్త్రి ద.

శ్రీ రా మ లం.

శుభమస్తు.

అ వి ఘ్న మ స్తు.

రా జ వం శ ప్ర దీ పి క.

శా॥ శ్రీమద్గోత్రవహుం డఘాంతకుఁడరి శ్రేణీనిరాసుండు ని । స్సీమాజ్ఞాన తమోరణుండు కరుణాసింధుండు భాస్వద్యశో । దామోదోదయమూర్తి కృష్ణగురు డార్యానందనాముండు వి । ద్యాహేయుండిడు మాకుభూరితర సౌఖ్యంబుల్ ధరామండలిన్ ॥

సీ॥ ప్రథిత శౌర్యుండు శోభాధురంధరుడు కోటయ్యనేఁబుధ మౌళికయ్యాయమ్మో । సీతాదృశయయి ప్రసిద్ధిగాంచిన వెంకమాంబిక యెవ్వాని కవ్వయమ్మో । సంధానృశింహులై త్మానెసంగినపిచ్చ యాఖిధుండేసూరి కన్నయమ్మో । సాధుచర్యాయోగమై ధన్యమైనసుబ్బమ్మయేఘనునకు భార్యమైయమ్మో । నతదు శ్రీమాడపాటి వంశాంబు

రాశి । చంద్రముఁడు యాదవాన్వయ జాతుఁడనఁగ । దైన జనుఁడు రామస్వామి యధిపనాఁకఁ । నాతనసుజాంచి బతికిన క్రముఁడగుచు ॥

ఉ॥ బత్తులవంశవార్ధిని సర్వసుధాంశుఁడు శౌర్యధైర్యస । ద్వృత్తికి మూలకందమగు వేంకటసామియు కృష్ణమాంబికా । మత్తగజేంద్రయాన పెరిమెంబగు చంద్రియుతల్లిగాఁ దనం । బత్తివహించినాఁడు బుధవందితలక్ష్మియు నామసత్కవీ ॥

సీ॥ పరిపంధి తిమిరభాస్కరుఁడు మీపెదయన్న శ్రీకళాకరుఁడు మీ చిన్నయన్న । చలప గభీరోదధులు దయాంతఃకరణులు విద్యలచతుర్ముఖులు నలువురు । మీ మేనమామలు మేటికీర్తి విశారదులు గారె వెంకయాఖ్యులు మరియును । ననఘ పేరయ్యా కోటయ్యా సుబ్బయ నారసింహాహ్వయులన ప్రసిద్ధిగలిగి । సకలరాజన్యమాన్య శాస్త్రప్రతాప శోభితోద్యోగ విభవ విశ్రుతవిహార । గరిమగాంచిరి మీపూర్వఘనులచరిత । మత్కృతంబందు మీభావమలఘుతరము ॥

సీ॥ ఆబుభుక్షుజనగోష్ఠి కలుకాలమగు సుందరవినిర్మితికి కంజభవుఁడ వీవు । బహుశిష్యజనపరంపరలకును పవర్గ మార్గంబు జూపు నిర్మలుఁడ వీవు । శ్రీతిరునగరి శ్రీకృష్ణదేశిక పాదపద్మరుహాదళ మత్తబంభరుఁడవు । మాధుర్యకావ్య నిర్మాణంబునకు పూర్వకవులఁ బోలిన మహాఘనుఁడవీవు । యదుకులాంభోధి చంద్రుండ వరయఁగ మన । వంశమునకాదికందమై వరలుశీల । తిరుమలాదిగ పూర్వికపురుషవరుల । కీర్తివర్ణింపవయ్య శ్రీకృష్ణసూర ॥

మ॥ కులధర్మంబు పరిత్యజించి మదిలోఁ గుత్సాదకన్పట్టుచో । యలసత్కర్మకలాప మాత్మనిధి సర్వాలాప మేత్రాద్భుహృ । జ్జల

జాతంబున దాల్చినిశ్చలత మోక్షశ్రీనివర్తించునా । కిలధర్మంబులలా దుకొల్ప హృదయంబెట్లొప్ప వర్ణింపుమా ॥

క॥ కానీతనువిందియముఖులు । గానని యధ్యాత్మబోధ కలితచిదా త్మ । ధ్యానపరత దాదానను । జ్ఞానికి సిహచింత బంధకము గాదె ధగన్ ॥

గీ॥ యెంతకాలము మదివిషయేచ్ఛదగులు । నంతకాలము దుఃఖ క్రియయెదలంప । నెంతకాలము నాత్మేచ్ఛనెనగుమనము । నంతకా లము నానందమనరె బుధులు ॥

శా॥ దేహాత్మభ్రమదోషది నిత్యవిలసచ్చిన్మూర్తినేనంచు స । త్సో హంభావము నాత్మగీలుకొలిపి సద్యోముక్తి బ్రాపింపకన్ । సాహం కారత ధర్మకర్మకుల ముఖ్యవ్యాప్తినెట్లెంతునే । నాహాముస్న ప రాశరాత్మజుడు జేయంజింత బాపింపడే ॥

క॥ కావునకులధర్మంబులు । బోవిడిచివిముక్తిచొప్ప బూనుమని త్యం । బేడధికారిక జగములు । బోవునుమీధర్మకర్మము లంభ్రమ లగుటన్ ॥

వ॥ అనిన నయవిశారదుండగు రామస్వామి నన్నుంగని ఇ ట్లనియె ॥

మ॥ అనఘామీరిభుడానతిచ్చినది సత్యాగ్నోక్తత్యంబుగా । దనరా దార్య సుబోధమయ్యెడ ద్రివర్గానంద మైయున్న మ । న్మనిముఖాది ప్పక వర్ణధర్మము సమంజసూప్పర్తిబోధించిన । యానలొపించు యు గప్రచారము సముద్యచ్ఛ్రీపతి పాలింపవే ॥

గీ॥ కడగిధర్మార్థ కామమోక్షములు క్రమత । ననుభవింపంగ తగవెల్ల మనుజులకును । పరమపురుషార్థ మందసెవ్వరితరంబు । కోటి కొక్కరుగలరను మాటగాక ॥

క॥ ఇనకుల మిదియాశ్రమమని । విదితంబుగ దెలియరాక వృత్తులకన్యా । స్పదులై శశికులజాతులు । పొదలిరిహ శ్రీనిపరముబో నిడిధాత్రిన్ ॥

చ॥ తలపున గల్గుసంశయ వితానము ప్రశ్నలు గాఘటించినే । దెలిపెదనుత్తరంబులు విధించిబుధౌఘము మెచ్చకబ్బమున్ । దెలుపుము శాస్త్రరీతి జగతిన్ నిజమేర్పడ మామకేప్సితం । బలవడ దెల్పగాదగిన యాప్తులుబంధులు మీరలేకదా ॥

క॥ ఏనేకాదధారుణి । లోనంగల శశికులజులు । లోనానందాం బోనిధిని యోలలాడరె । మానుగనీచరితమెల్ల మదినారయగన్ ॥

క॥ లోకోపకారబుద్ధిని । చేకొనుమీకార్యమాత్మ జేయుడెమున్నా । శ్రీకృష్ణుడకల్మషుడై । లోకార్చిత వర్ణధర్మములు గైకొనగన్ ॥

క॥ ఐనమహాత్ములచరితం । బానవకాదనగ నేరికగు నన్నవమిం । దునవగిలె మిత్రవత్సల । తనుదగ దీర్పంగబాధ్య తనుబూనవలెన్ ॥

వ॥ అనియిట్లు ప్రార్థించిన స్వకులోద్ధరణ హేతుచేత సుగుణుడగు నమ్మహనీయుని మనోభీష్టంబు పరోపకారబుద్ధిని నెరవేర్పందలంచి యుదధితరంగ న్యాయంబున సర్వంబును పరబ్రహ్మంబుగా భావించు నస్మదంతరంగ నిశ్చయంబువీడక శృంగార రసప్రదర్శనీయనవే స్త్రీధారియగు పురుషుని చందంబున స్వస్వరూపాపస్మృ

తి వికారశతంబోరయుక్త పరాశర్యాది ఋషివిరచిత స్మృతులంస్మృతి కించెద్చుకొని యేతదభిమాన దోషంబాపాదింపమి నిశ్చయించి రాజవంశప్రదీపికయను నామంబున శ్రీకృష్ణ గుర్వర్పణంబుగ నొనర్పంబూనితెట్లనిన.

ప్రశ్న— అయ్యా ఈలోకంబునంగల సర్వవర్ణములయందు బ్రహ్మ, క్షత్ర, వైశ్య, శూద్ర చాతుర్వర్ణంబులు వేదశాస్త్రాదికములయందు ముఖ్యముగా నిర్ణయింపబడియుండె నందుగొల్లలనువారు పైనాలుగు జాతులయందేజాతివారు.

ఉత్తరము— యిప్పుడు సివాతీనగొల్ల గోపాలాదిక నామంబులు వృత్తినామంబులుగాని జాతినామంబులుకావు ఎట్లనిన. శ్లోకం॥ గోపగోపాల గోసంఖ్య గోధు గాభీరవల్లవాః॥ అమరం॥ గోపాది శబ్దంబులు ఆరును గొల్లవానిపేర్లు ॥ గాః। పాతీతిగోపః-గాః। పాలయతీతి - గోపాలః - పా। రక్షణే - ఆవులరక్షించువాడు। గా-సంచష్టే - గోసంఖ్యః - చక్షిఙ్-వ్యక్తాయాంవాచి - ఆవులవిచారించువాడు - గాఃదోగ్ధీతి - గోధుక్ - దుహ - ప్రపూరణే - ఆవులపితుకువాడు - అసమంతాత్ - భియంరాతీతి - ఆభీరః - రా - ఆదానే అంతటాభయముగలవాడు - గాః - అభీరః - ఈరయతీతి - అభీరః - ఈర - గతిప్రేరణే అంతట నావులతోలువాడు బల్ స్థైర్యం లు నాతీతి - లవః - స్థైర్యములేనివాడు - గోమహిష్యాదికం వలమానా। సంశ్లేషంతో వాంఛతగచ్ఛతీతివా . వల్లవాః వలసంవరణే- వాగతిగంధనయోః - గోమహిష్యాదుల చుట్టుకొనిపోవువాడు ॥ అని గురుబాలప్రబోధిని ॥ టీక ॥ గోపః। గోపాః। ఆవులనురక్షించువాడు। గోసంఖ్యః। గోవులను విచారించువాడు - గోధుక్ - ఆవులనుపితుకువాడు - ఆభీరః అంతటా భయముగలవాడు। అంతటా నావులతోలువాడు - వల్లవాః - గోమహిష్యాదులను జుట్టుకొనిపోవువాడు ॥ అనిచెప్పియుండుటచే వృత్తినామంబులని యెరుంగవలయును. జాతినామంబులువలె వృత్తినామంబులు స్థిరంబులుగావు యేతద్వృత్తులే జాతివారాచరించినను గొల్లలని చెప్పబడుదురు.

భాగ—దశ—పూ.

గీ॥ గొల్లవారిబ్రతుకు కొరతనవచ్చునే। గొల్లరీతిపాల కుప్పద్రచ్చి
గొల్లలైరిసురలు గొల్లన్యోవిష్ణుండు। చేటులేనిమంచు సిరియుగనిరి॥

తా॥ గొల్లవారియొక్క జీవనము తక్కువగానెంచకూడదనియు, గొల్లరీతిగా పాలసంద్రముత్రచ్చి విష్ణుదేవుడును సురలును అమృతవిభవమును బడసిరనియు చెప్పియుండుటచే సముద్రమునుత్రచ్చుటచే సురలకు విష్ణుదేవునకు వృత్తినామమగు గొల్లలనబడిరని తెలియవలెను. ఇదియునుగాక ఈలోకంబున నేజాతివారైనను వర్తకముచేయుచుండిన వర్తకులనియు వడ్రంగము, కమ్మరము, అగసాల కాసే పనులచే జీవించువారేజాతివారైనను వడ్రంగి, కమ్మరి, అగసాలి, కాసే, బత్తులనే వృత్తినామములు ప్రశస్తముగా వాడుచుండుట మనకెల్లరకు విశదమయ్యేయున్నది. కాపును గొల్ల, గోపాలాదిక నామములనట్లుగా భావింపవలయును.

గొల్లశబ్దంబునకు.

ఆంధ్రభాషార్ణవము.— సీ. పంగిలి నాగజెలుగు సుచ్ఛిష్టంబు గోపాలకుండొప్పు గొల్లవాడు। గొల్లసకీలారి పసులకాపరియు సంగ జెలగుచుండు। గోమహిష్యాదుల నామముసరితాభ్రు తో డుకుపసరము నానడపుగొడు। లంపమ్మసంద యుసిగిలారిమ్ము నాగాశితముపట్టి పెంటనాదసుచుండు। సద్ధంగిను వృషభాఖ్య యెసగుచుండు। వెలయుగంగ్రనాదేవ వృషభసంజ్ఞ। బసవడాబోతసంగ గోపతిపవప్పు। భూమిని రసంగ శ్రీసూర్యనారాయణ॥

తాత్ప॥ గోపాలశబ్దంబునకు ఆంధ్రంబున గొల్లవాడు, గొల్లడు, కిలారి, గొల్ల, కీలారి, పసులగాపరి, అనిజెల్లుచుండును.

భాగ—దశ—పూ.

శా॥ పట్టారి మనుజేంద్రచేలములు నీకీబాడి యేమిరాబలుం। గట్టాబోలునురేపయో ఘృతపథి గార్హంబులనే మున్తుత్రె। యిల్లాడంజనెగాక గొల్లరకు మీకిల్లాడ నూరాడెనేన్। గట్టాపాత్రము గోలుపోయెద జుమీ కంసోద్ధతిఃబాలకా॥

క॥ మారాజుహమ్మీరుకొఱ | నేరాజులు వెరతురింత యెల్లిదమేనీ | రాజరాజగృహముగ | నీరాజసమేలగొల్ల యేగుముతెలగన్ ॥

క॥ ఏతెంచిచూచిచెలఁగుచు | సేతులుజెనుగులను పాలసీగ్లనువె | న్నన్ | బ్రీతివసంతములాడిరి | యాతురులై సరసభాష లాడుచుగొల్లల్ ॥

ఉ॥ బల్లిదునన్ను భీష్మజనపాలకుమారుని జిన్న జేసినా | చెల్లెలిరుక్మిణిన్ గొనుచు జిక్కకనిక్కపు బంటువ్రాలెనే | గొల్లతువ్రాయెడిన్ రథము గూడగదోలుము తేజితోల్లస | ద్భల్లపరంపరన్ మదము బాపెద జూపెద నాప్రతాపమున్ ॥

క॥ గురుదేవహీనుబాలుని | గిరిభూజ ప్రముఖవాను గృష్ణునవీశున్ | బరిమాణశీలకులగుణ | విరహితుజే పట్టియుంద్రువిడిచిరిగొల్లల్ ॥

క॥ అప్పుడుదెప్పరమగునా | చప్పుడు హృదయములజొచ్చి సందడిపెట్టన్ | ముప్పరిగొని పడిరెరుకలు | దప్పిధరణి గొల్లలెల్ల తల్లడపడగన్ ॥

క॥ జాపెరములేకయప్పుడు | గ్రేపులతో గొల్లసుతుల గృష్ణునిదరలన్ | గిప్పిన్ బ్రమింగెదనని | పాపపురక్కసుడు నేలబడియుండె నృపా ॥

గీ॥ ఘోరదనుజునేల గూల్చి పర్వతగుహా | వాతనున్నరాయి ద్రవ్యదన్ని | గుహజరించుచున్న గోపాలకులగొంచు | బల్లిదుంపు గొల్లపల్లెకరిగె ॥

మ॥ వల్లవబాలురర్ణ న్నగరివాకిటికిన్ వెడలంగదొబ్బుచీ | గొల్లలముట్టికోల్గొనుచు కూర్చుననింమని గట్టుడుర్వికి | వెల్లముగాగ

నేను వసుదేవునిజంపుడుతండ్రిగాపుచి । నెల్లవిధంబులంబరుల కిష్టుడు కావను దుగ్రిసేనునర్గ ॥

క॥ నాపేరును నాచిహ్నము । లేపునధరియించితిరిగెడిది పంత మొయ్యిం । తేపోమదివరికించిన । నేపంత మెరుంగు గొల్లడేముటనై వర్గ

జై మినీభారతము—౩.

శా॥ తెల్లనిపట్టునామములు తీగెలనెట్టములుం బదంబులం। బెల్లగ జెప్పులు నైపుల బింఛ్ఛములుం మొలనున్నకొత్తకర । బల్లును వన్నెగా బెరుగు పాలును నేతులుపీకవంకకా। వ్వల్లధరించి శౌరిగసవచ్చిరికొందరు గొల్లలర్థితోన్ ॥

భారతం—అను.

గీ॥ కాలగేలగొల్ల కపిలదండించిన । నరకవాసమునకు నరుగవల యు। భూరినీరులొన్న యాదసియగ్గోవు । నత్కరింపనుగతి నంభవించు॥

ఇట్లు భాగవతాదులయందు యాదవ వంశ్యులయిన శ్రీకృష్ణాదులను గొల్ల, గోపాలక వృత్తినామంబుల వాడుటలు ప్రసిద్ధంబులై యున్నవి.

మరిన్ని.

హరివంశము 7 ఆశ్వా.

సీ॥ జలమున్నపైభూమియు నిలమీదమనుజులు మనుజులపైమేఘ మండలంబు । మేఘమండలమున్నపై మిహిరుండుదేవ లోకంబననొప్పు నాకంబునాక । మేలుటకైన దివిజేంద్రత్వమిచ్చి నన్నీవుపరీక్షించి తీశ్వరుడవు । నాగలోకముమీద నలినజులోకమా లోకంబుమీద గోలోకమమరు । నట్టిగోలోక మేలువారైనగోవు । లనఘగోవర్ధనాద్రిం

వ్రి మక్రమమున । నత్త్రి యాత్మీయనంతతి నీవుగాచు । టాత్మగని
యంతయును మోదమతిశయిల్ల ॥

వ॥ ఆగోపులు పితామహ సహితులై యుండి భవద్గౌరవం బ
భినందించుటకు నన్ను నిటబుత్తెంచిరేనును నావిూదతప్ప నిన్ను దేల
నుట ముఖ్యకార్యంబుగా జనుదెంచితి.

మరియొకవచనములో॥ కొంతభాగములో॥గోపులు నిన్ను గురించి
తారాషినయువిగా జెప్పుమనిన మాటలు కొన్నిగలవా కర్ణింపుము.

సీ॥ పితుకుటకున్నట్టి పెరుగుటలోనుగ గలుగునానావిధ కర్మము
లకు । నాత్మీయ సంతతులగువారినందర బనిచిలోకైక సంభరణమే
ము । గావించుకతమున కమలాసనాద్యులు మమ్ము బాటింతురు మా
కునెవరు । పుట్టినచోటెక్క బెట్టితిగ్రమ్మన గోరిప్రాణదమైన గురుడ
వీవు । రిత్తయుపచారములు యాదరించిరిలువ । కస్మదీయకులస్వా
మి యగుటకర్థి । జేసియజనాజ్ఞచే యభిషిక్తుగాను । నర్పబుత్తెంచి
తిని జగన్నాన్యచరిత॥

గీ॥ అమరకోటికి నింద్రుండవైనయట్లి నీవుగోపులకింద్రుడంచ విది
తుదలుగ గోకులంబున నెట్టులుతింటికగాన నావుముగోవిందనామ వి
ఖ్యాతిగనుము ॥

యీపద్యములకన్నిటికి ముఖ్యతాత్పర్యము.

పూర్వము శ్రీకృష్ణుడు గోవర్ధనపర్వతమెత్తి గోవులపాలనంబు
జేసి యింద్రుని పరాభవించుటచే స్వామినిగూర్చి దేవేంద్రుడు పలికి
నమాటలేమనగా-జలముపై భూమియునందు మనుష్యులాపైన మేఘ
మండలంబు మేఘమండలంబుపై సోముండాపైని స్వర్గం బందుమిూ

దసత్యలోకంబాపై గోలోకంబున్నదనియు నట్టిలోకపాలకులు గోపాలకులనియు నీవుగోవర్ధనగిరియెత్తి ఆత్మీయసంతతి అనగా నీవంశస్థులగు గోపకులయొక్క గోవులయొక్క సంతతిని రక్షించుట కాత్మయందలరి యగ్గోలోకంబునంగల గోవులు బ్రహ్మతోగలసి భవద్గారవం బభినందించుటకై యింద్రుడనైన నన్నుబుత్తెంచిన నిన్నుదెలియుట కార్యంబుగా జనుదెంచితియని వక్కాణించి తననుబుత్తెంచు కాలంబున గోవులు శ్రీకృష్ణునితో తమపలుకులుగా పలుకుమనినవిధము. పితుకుటయు, పెరుగుటయు, దున్నుటయు, మొదలుగాగల కర్మల కాత్మీయసంతతిచే గోలోకమును భరింపబడుటవలన మమ్ము బ్రహ్మదులు గౌరవింపుదురట్టి మాకు నెడరుపుట్టినప్పుడు రక్షించితివిగాన మాకుదైవంబ వీవగుటచే నన్మత్కులస్వామి వగుటకు నిన్ను నభిషిక్తుజేయుటకై బ్రహ్మయొక్క యాజ్ఞతో నింద్రుబుత్తెంచితిమనిచెప్పి యాప్రకార మభిషిక్తుంజేయుట గలిగి నాటంగోలె గోవిందుడను నామంబు ప్రశస్తంబాయెనని చెప్పియున్నది.

మరిన్ని.

అమరం 618 శ్లోకం॥ గోమహిష్యాదికం యాదవంధనం ॥ గోవులు యదువంశీయుల ధనమని చెప్పియున్నది.

యిందుచే యదువంశక్షత్రియులకు గోపాలక గొల్లవృత్తినామంబులు క్రమేణ స్థిరీకరింపబడినవి.

ప్రశ్న।— యిప్పుడు మీరుకనపరచిన దృష్టాంతరపద్యములయందు గొల్ల, గోపాలాదికశబ్దములు వృత్తినామములుగానే వాడబడియున్నవి గాని కొన్నిచోటుల నింద్యార్థమగు నీచవాచకముగా వాడుటకు కారణమేమి.

ఉ:—   గురుబాలప్రబోధిక 462 శ్లోకం.

గోపోగ్రామేషు భూరిషు ॥ అనేకగ్రామములయం దధికారముగలవాడు గోపుడనంబడును ॥ గాం - భూమింపాతీతి - గోపః ॥ పా - రక్షణే - భూమినిపాలించువాడు.

[నానార్థరత్నమాల.]

శ్లో॥ గాః - క్రతౌవృషభే చంద్రే-వాగ్బాణ-దిగ్గే సుమిస్త్రియాస్।ద్వయోస్తురశ్మి దృగ్బాణస్వర్గః వజ్రాంబులోమసు ॥ గో - పుం - ఇది - యజ్ఞమునకును - వృషభమునకును । చంద్రునకును । వాక్కునకును - నేత్రమునకును - బాణమునకు - భూమికిని - దిక్కునకును - స్వర్గమునకును - గోవునకును - వేరైనపుడు - స్త్రీ - కిరణమునకును - రోమమునకును చెల్లును.

గోపాలశబ్దంబు బ్రహ్మయందును, విష్ణువందును, శివునియందును, యింద్రునియందును, రాజుయందును వర్తించును. తచ్ఛబ్దంబుత్తమవాచకంబుగా విస్తరిల్లుచున్నందిట్లగును. నీచమయినయెడల గోపాలకత్వేనవచ్చిన నామంబగుటచేత దుర్వృత్తిగలవారందరు నీచులెకానలరు అట్లాప్పకొనిన.

భాగ—దశ—పూ.

గీ॥ గొల్లవారిబల్కులను కొరతలవచ్చునె । గొల్లకిలిపాల కుప్పవచ్చి గొల్లవారిసురలు గొల్లయ్యెవిష్ణుండు చేటులేనిమందు సిగ యగ.౨౩ ॥

పాలుచిలుకుటయొక్క వృత్తిచే శ్రీవిష్ణువును, సురలును గొల్లలనిచెప్పబడుటచే యావిష్ణువు నాభియందుద్భవించిన బ్రహ్మయును, బ్రహ్మయొక్క ముఖమందు భుజములయందును, నూరువులందు

ను, పాదములందును యుద్భవించిన చాతుర్వర్ణ్యములును గొల్లలేకదా. గాక గోపశబ్దంబుచే త్రిమూర్తులును దేవేంద్రుఁడాదిగాఁగల దేవతలును గొల్లలై యున్నప్పుడు అందరిని నీచులుగా భావింపవలసివచ్చును. కావున తమను తాము నిందించుకొను వెఱ్ఱులెందైన గలరా యిదియునుంగాక గొల్లశబ్దంబు గోపాలనంబున వచ్చుటం జేసి గోవులు నీచంబులైననగదా తత్పాలకుల వృత్తినామంబు నీచబగు నా గోవులయందు నీచత్వంబంగీకరించిన గోబ్రాహ్మణైకత్వము బట్టి బ్రాహ్మణులు నీచులుకావలెను నందుకొప్పుకొనిన బ్రాహ్మణాధీనమగు చాతుర్వేదంబులును గోవులును తుల్యత్వమువహించుటచే వేదములు నీచములు కావలెను. అందుకొడంబడిన సద్ధర్మంబులగు యజ్ఞాదులును నీచంబులగు నట్లయిన తత్ఫలానుభూతంబులగు స్వర్గాపవర్గంబులును తన్నివాసులగు దేవతలును తన్నియోగాధిపతులగు త్రిమూర్తులును నీచులు కాలయును. అట్లంగీకరించి వేదబాహ్యులను దేవదూషకులనబడుదురు. అట్టివారికి వర్ణాశ్రమాచారాది ధర్మంబులులేవు గావున నట్లనరాదు. ఈవచనములు కొన్నిచోటుల దూష్యములుగా నగపడుచుటకు కారణంబేమనిన గోపాలనవృత్తిగల క్షత్రియులగు శ్రీకృష్ణాదులను భూపాలనవృత్తిగల ప్రతిపక్షవాదులగు క్షత్రియుల అధికారవ్యత్యస్తములచే తిరస్కరించి పలికినవాక్యంబులుగాని మరియొకటికాదు

ప్రశ్న.— యిప్పుడు సామాన్యముగా లోకమునందు వృత్తినామంబులచే వాడబడుగొల్లలను వారేవంశీయులు.

ఉ.— పరడిగినవారు రాజులుగా నెఱుంగవలయును.

ప్రశ్న.— కేవలపుజాతిగాని । నీచముదాఁజేయనట్టి వ్యర్థుఁడు గ
సికొమ్మైనగాని । గాసులుగలవాఁడె రాజుగదరా సుమతీ ॥

భాగవతం—ద్వాదశస్కంధం.

క॥ బలవంతుడైనవాడె । కులహీనుండైన దొడ్డగుణవంతుడగున్।
కలిమియు బలిమియు గలిగిన । నిలలోపల రాజతండె యేమనవచ్చున్॥

భాగ—ఆది—షష్ఠా.

క॥ కులముగలవాడు శౌర్యము । గలవాడును నధికసేనగలవాడు
నుభూ । తలమున రాజను నామము । విలసిల్లగదాల్చు మూషకవిధ
ముల జేర్చిన్ ॥

మీరు చెప్పినరాజు లిమూషకవిధములలో నేవిధమగు రాజులు.

ఉ॥—— నేను చెప్పిన రాజులు వేదశాస్త్రపురాణాదులయందు వివరింపబడిన ప్రధానవంశంబులగు బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర జాతంబులలో రెండవదియగు క్షత్రియజాతిగాని వేరువిధము కాదు. అదియెట్టులనిన క్షత్రియులలో సూర్యవంశమనియు, చంద్రవంశమనియు ద్వివిధము. అందుగొల్ల, గోపాలాదివృత్తి నామంబులచే సామాన్యముగా వాడబడువారు చంద్రవంశపు రాజులుగాని మరియొక జాతివారు కారు. యీక్షత్రియజాతికి మూలపురుషుడు చంద్రుడగుటవలన చంద్రుడు రాజగుటచే యీచంద్రవంశ సంజాతులందరును రాజులని చెప్పబడిరి. యిది కులనామంబుగాని వృత్తినామముగాదు. మూలపురుషుడగు చంద్రునకు బుధుడును, బుధునకు పూరూరవుడును పూరూరవునకు నాయువు, నాయువునకు నహుషుడును, నతనికి యయాతియాదిగాగల నారుగురు కొడుకులును నందుయయాతికి యదువు మొదలుగాగల నైదుగురు కొడుకులుద్భవించి రాయదువంశసంజాతులగు రాజులు యాదవులనియు, యదువు రెండవకొడుకగు సహ

ప్రజిత్తనువాని వంశజుఁడైన కార్తవీర్యార్జునుని కుమారుఁడైన, మధువు నకు వృష్ణుడును, యితనికి నూరువురు కొడుకులు గలరందు జ్యేష్ఠుఁడు వృష్ణియనువాఁడు కీర్తిగలవాఁడై యితనిపేర వంశంబు వృద్ధిపొందుటచే వృష్ణులనియును, వార్ష్ణేయులనియును, యాదవులనియును, వాడఁబడిరి యదువంశోద్భవుండగు భోజుడనువానిపేర వంశంబుగ్గిల్లి యావంశ మువారందరు భోజులనంబరగిరి. సూర్యవంశ క్షత్రియులయందు ఇక్ష్వాకువంశమనియు, రఘువంశమనియు మొదలైన నామములెట్లు వచ్చెనో అట్లనే యదువృష్ణి భోజాంధకాది నామంబులు గలిగినవి. గోవుల పాలించుటచే గోపాలకులనియు, గొల్లలనియు, వృత్తినామ ము కలిగినది గావున వీరలుత్తమక్షత్రియులుగా నెరుంగవలయును.

యిందుకు ప్రమాణములు.

భాగ—నవమస్కంధమందు చంద్రవంశ క్షత్రియులని స్ప ష్టముగా తెలియపరుపబడియె యున్నది. గ్రంధవిస్తారభీతిచే నిక్క డంతగా వివరింపబడదు.

భాగ—నవ—లో.

గీ॥ చంద్రగోత్రమున చంద్రవంశమునందు । జంద్రకీర్తులతోడల జనితమైన । యట్టిపుణ్యావతంసులైన రారాజులనింక వినుము మానవేం ద్రచంద్ర ॥

భాగ-దశ-పూ.

క॥ తెలిసితివి సోమసూర్యుల । కులవిస్తారంబు వారికులము ధరి త్రీ । కులనడవళ్లను వింటిమి కలరూపములెల్ల మాకుఁగడువేగు లుగన్ ॥

క॥ ద్విజరాజ వంశవర్యులు । ద్విజరాజముఖాంబుజోపదిష్ట వ్రతు లై ద్విజరాజత్వము నొందిరి । ద్విజరాజాదిక జనంబు దీవింపంగన్॥

తా॥ చంద్రవంశక్షత్రియ శ్రేష్ఠులగు బలరామకృష్ణులు బ్రాహ్మణులచే నుపదేశింపబడి అనగా నుపనయనులై బ్రహ్మత్వమును పొందిరనియు భూసురులచే దీవింపబడినారనియు పరీక్షన్మహారాజునకు శుకులవారు చెప్పినట్లును.

భాగ—హరివంశం 5 ఆశ్వా.

గీ॥ క్షత్రియుడ నేను యదువంశసంభవుండ । దుష్టమర్దనసుజన
సంతోషణముల । యందు మేలెడువాడ ఫాలాక్షుగాంచ । నరుగుచు
న్నాడ కైలాస గిరికినిపుడు ॥

తా॥ యదువంశమందు జనియించిన క్షత్రియుడ ననియు, దుష్టశిక్షా శిష్టపరిపాలనయందు నొప్పెడువాడననియు, శివునిజూచుటకై కైలాసమునకు పోవుచున్నాననియు, ఘంటాకర్ణుడను వానితో శ్రీకృష్ణుడు పలికినట్లును.

భాగ—వ.

సీ॥ భోజవంశమువారు రాజులై యుండంగ యాదవుల్ కింకరులై
చరింతు । రట్టియన్వయమున బుట్టియుగదుబాలు మాలితిసీకంబు
ఖాలిశుంబు । గలడెయెవ్వడుబుత్రి బాలియించి శ్రీకృష్ణు డెక్కటి
రాజ్య మెల్లదాన । కోనితెత్తపట్టంబు ననుబూన్పునతని పెట్టుమన
న్నపిండంబుగుడిచె దొరటి । యెల్లగా పెద్దవాడనై తేమి బ్రతుకు । సిగ్గరి
నభోగమెల్ల రుచించునేకు । హరికిబంటవుగాకనీ వవనిపతివె । యిట్టి
రాజ ధర్మధ్వంసినేను సైప ॥

తా॥ శ్రీకృష్ణునిపై జరాసంధుడు యుద్ధమునకు వచ్చినపుడు కృష్ణునకు సహాయమైన యుగ్రసేనునిగూర్చి జరాసంధు డాక్షేపించుటలో

భోజవంశమువారు రాజులై యుండగ యాదవులు దాసులై వర్తించి రనియు అట్టిభోజవంశమునందు బుట్టి రాజధర్మమును జెరచి వారి కిలోబడిన నీవు రాజవేనాయని యాక్షేపించినట్లు చెప్పియుండుటచే భోజవంశమువారును క్షత్రియులని యెఱుంగవలయును.

భార—హరి—ఉత్త॥ 7 అ.

చ॥ మనుజులయందు నస్ఖలితమానస మగ్రులు రాజవంశసం। జనితులువీరు హైహయులు శైబ్యులు నైన్యులు రాఘవాన్వయుల్ ।
జనకులు నైషధుల్భరత సంభవులాదిగ గాసికోసలా। ద్యనుపమ దేశ రాజ్యవిభ వాదికసౌఖ్య కళావిజృంభితుల్ ॥

అనిచిత్రరేఖ యుషాకన్యకతో చంద్రసూర్యవంశ క్షత్రియులను కనుపర్చినట్లును ॥

భాగ—ద—ఉ.

మ॥ ద్విజశుశ్రూషయు సూనృతవ్రతము సద్వృత్తిన్నిజాగర్వము।
న్విజయాటోపము చాపనైపుణియు ధీవిస్ఫూర్తిః సత్కీర్తుఃలీ । రజ
నీనాధకు లప్రదీపకుల బౌరంజూడు పద్మాక్షిధ । ర్మజభీమార్జున
మాద్రినందనుల సంగ్రామైక పారీణులః ॥

తా॥ రజనీనాధకుల ప్రదీపకులనుచో చంద్రవంశ క్షత్రియులు పాండవులని తెలియవలెను. యీవంశము పూరునికొడుకులలో విజయుడను వానిశాఖా సంబంధమగుటచే పాండవులు దుర్యోధనాదులు చంద్రవంశక్షత్రియులని యెరుంగునది.

భార—విరా— 5 ఆశ్వా.

గీ॥ విమలవంశంబునను పుణ్యవృత్తమునను । వరలునీతనిరక్తంబు

వసుమతీశ । ధరణిపై నెన్నిబింహువుల్ దొరుగ । నన్ని వర్షములుగలు గునిందనావర్ష భయము॥

వ॥ ఉత్తము ద్విజశోణిత పాతంబెట్లును గీడని యును.

తా॥ విరాటునిచేతి పాచికె ధర్మరాజునకుతగిలి రక్తబింహువు వెల్లినప్పుడు ఇట్లు ద్రౌపతిపలికెట్లును ఇందునబట్టి యుత్తమక్షత్రియు లనగా ప్రథమక్షత్రియులుగా నెరుంగవలయును. అనగా రాజ్యమే లుటచే రాజులనబడువారు కారనియు జన్మమందే ద్విజత్వముకలద నియు నెరుంగవలయును.

భార—సభా.

క॥ స్నాతకులు పుణ్యకర్మన । నాతనులనబరగు బ్రాహ్మణక్షత్రియవి । జ్ఞాతులయందును క్షత్రియు । జాతిస్నాతకులమేము జనవినుత నిక్కీ ॥

అనియును.

వ॥ ద్వారంబున మిత్రనివాసంబును నద్వారంబున నమిత్రవా సంబును జొచ్చుట బాహువీర్య సంపన్నులయిన క్షత్రియులకు కర్తవ్యయంబులనియును శ్రీకృష్ణుడు బ్రహ్మక్షత్ర్య వైశ్యజాతులయందు క్షత్రియజాతివారమని భీమాదుల సంబంధించుక పలికినట్లును ॥

భార—సభా.

క॥ సురమునివరులకు వసుధా। మరులకుభక్తుడను సత్తమక్షత్రియు లాచరితుడనేనన నవనీ । ధరుడమ్మగధేశ్వరునకు దానిట్లనియె ॥

తా॥ దేవతులకును, తాపసులకును, బ్రాహ్మణులకును, భక్తుడనని

యగు నుత్తమక్షత్రియుడనియు జరాసంధుడు శ్రీకృష్ణునితో బలికి నట్లును ఇట్లనేక ప్రమాణంబులున్నవి. చంద్రవంశక్షత్రియులకు రాజ నామంబు కులనామంబై యున్నది.

ఇది యనుసంగాతి.

అమరం—గురుబాలప్రబోధిని టీక.

శ్లో॥ మూర్ధాభిషిక్తో రాజన్యో - బాహుజక్షత్రియో విరాట్ ॥
టీక॥ రాజ్యారోపణకాలే మూర్ధ్ని అభిషిక్తో - మూర్ధాభిషిక్తః ॥ ప్ర థమక్షత్రియః॥ తత్ప్రభవతయా - అనభిషిక్తా - అపి - మూర్ధాభిషిక్తా ఖ్యాః । యథాబ్రహ్మ బాహుజస్య - వంశ్యాబాహు జాస్తథైవేతి జ్ఞేయం ॥ రాజ్యమునకు పట్టముగట్టినప్పుడు శిరస్సున నభిషేకము జే యబడు పట్టభద్రుడు. మూర్ధాభిషిక్తుడు ॥ ఇది ఆవంశమునందు బుట్టిన మూర్ధాభిషిక్తుడుగాని క్షత్రియమాత్రునియందును వర్తిం చును. ఏప్రకారముగ బ్రహ్మ బాహుజుని వంశమందు బుట్టిన బా హుజులనబడుదురో ఆలాగుననని తెలియదగినది.

రాజ్ఞః క్షత్రియస్యాపత్యం పుమాన్ రాజన్యః । జనీప్రాదుర్భా వే-రాజుయొక్క అపత్యము రాజన్యుడు ॥౨॥ బ్రహ్మః బాహ్వాః జాతః బాహుజః । బ్రహ్మయొక్క బాహువులయందు పుట్టినవా డు ॥౩॥ క్షతాత్త్రాయతే క్షత్రః । తస్యాపత్యం క్షత్రియః । క్షతమువల న రక్షించువాడుగనుక క్షత్రుడురాజు । వానిఅపత్యముగనుక క్షత్రి యుడు ॥ ॥ విరాజతే విరాట్ । ఐ - వృ - రాజృదీప్తౌ - విశేషము గా ప్రకాశించువాడు ॥౫॥

ఈవంశమునకు మూలపురుషుడు చంద్రుడగుటవలన చంద్రు

నకు. విరాజితంవిరాట్॥ జ. పు. రాట్. రాజ్ఞ. దీప్తౌ. విశేషము ప్రకాశించువాడు గనుక సార్థకనామ మవుటచేతను, శ్లో॥ రాజ న్యకంచనృపతి క్షత్రియాణాంగణేక్రమాత్॥ రాజకరాజన్య శబ్దములు వరుసగా ప్రజలనేలేడు రాజులసామూహమునకును క్షత్రియజాతి మాత్రము వారి సమూహమునకును పేళ్లు॥ రాజ్ఞాం సమూహో రాజకం॥ రాజులయొక్క సమూహమని॥ గురుబాలప్రబోధిక॥

అమరం॥ శ్లో॥ ద్విజరాజశ్శశధరోనక్షత్రే శక్షపాకరః॥ ద్వి జానాం-బ్రాహ్మణానాం ద్విజరాజః ॥అని గురుబా॥

క్షత్రియులకు బ్రాహ్మణరక్షణ పరమధర్మమవుటచే ద్విజరా జని సార్థకనామము చంద్రునకు గలిగినది కాబట్టి యీవంశజులకు రాజనామమును క్షత్రియనామమున్ను మూర్ధాభిషిక్తుడైనను కాకపో యినను కలిగియున్నది. మూర్ధాభిషిక్తుడు కానట్టి శ్రీకృష్ణుడు ఘంటాసురునితోటి జరాసంధునితోటి తాను క్షత్రియుడని చెప్పి యుండుటయే గాక ధర్మరాజుచేయు రాజసూయయాగమందు నుత్త మక్షత్రియుడనియు సర్వజ్ఞమూర్తియనియు నెంచి యఖిలరాజమం డలిలో అగ్రపూజ ధర్మరాజువలన పొందె గావున నీవంశోద్భవులం దరు రాజులుగా నెరుంగుము.

చంద్రవంశవివరణము॥ మత్స్యపురాణము. ౨౩ అధ్యాయము॥

చంద్రవంశ క్షత్రియకులమునకు మూలపురుషుడగు చంద్రున కుఅశ్విన్యాది యిరువదేడుగురుభార్యలుగాక లచ్చి, శినివాలి, ద్యుతి, తుష్టి,ప్రభ, కుహు, కీర్తి, వసువు, ధృత, అనుతొమ్మండుగురు,చంద్రు నివరించిరివారిపతులగు నీరజేక్షణుమొదలగువారు చంద్రునికలుషిం

చి యుద్ధముజేసి జయింపలేరైరి. పిమ్మట బృహస్పతి భార్యను నపహరించి యామెయందు బుధునిగనియె నతనికి ఇలయందు పురూరవుండుగలిగె, యితను చక్రవర్తి, ఇతనికి శాపవశంబున నూర్వశి భార్యయయ్యె. వీరిరువురకు ఆయువు మొదలగు నేనమండ్రుసుతులుగలిగిరి. యందు ఆయువునకు నహుషుడు, వృద్ధశర్మ, రజి, రసుకు, విపాప్మ అను నైదుగురు పుత్రులుగలిగి అందు రజయనువాడు నూర్వురపుత్రులం బడశి తపఃప్రభావుండై దేవదానవ యుద్ధమందు దేవేంద్రాది సుర ప్రార్థితుండై యసురుల జయించిన యింద్రుడు తనకు పుత్రుప్రాయుడుగా నటించుటచే సంతసించి తన రాజ్యమంతయు దేవేంద్రునకిచ్చి తపోవనికేగె. రజి కొడుకులు నూర్వురు తన తండ్రిరాజ్యమింద్రుడేలుట సహింపక పోరి ఇంద్రపదవియు యజ్ఞభాగములుసహా గొనిరి. పిమ్మట బృహస్పతిమాయచే ఇంద్రుడు వారలనోడించి అంతయువహించె॥

యయాతిచరిత్రము.

ఆయువు జ్యేష్టపుత్రుడగు నహుషునకు యతి, యయాతి, సంయాతి, ఉద్భవుడు, పాంచి, సయాతి, మేఘసంయాతి, అన నేడుగురు సుతులుగలిగిరి.

మత్స్యపురాణం॥ ౨౫--౫౦ శ్లో॥

యతిర్యయాతిసంయాతి రుద్భవః పాఞ్చిరేవచ। యాతిస ర్మేఘసంయాతి స్సప్తైతేవంశవర్ధనాః॥ యతియనుజ్యేష్టుడు వైఖానసయోగియై బాల్యంబుననచనియె. రెండవవాడగు యయాతి వృషపర్వుని కూతురగు శర్మిష్టయు శుక్రుని కూతురగు దేవయానయు యిరువురు భార్యలుగనుండి దేవయానియందు యదువు, దుర్వసుడు యిరువురును

శర్మిష్ఠయందు ద్రుహ్యుడు, అనువు, పూరుడను ముప్పురు పుత్రులు కలిగిరి ఈదేవయాని బృహస్పతి కుమార్తెయగు జయింతికి శుక్రాచార్యునియందు గలిగిన కూతురు.

యయాతికొక కూతురున్నట్లున్నది. యెట్లనగా అష్టకుడను సత్పురుషుడు స్వర్గమునందుండి యయాతి క్రిందబడునప్పుడు మన్మాతామహుడవని యయాతిని అంతరిక్షంబున తనవచన ప్రభావంబున నిలపిరక్షించె॥

యదువు మొదలగువారి వంశవివరము॥

యయాతి కుమారుడగు యదువునకు సహస్రజిత్తు మొదలగు అయిదుగురు జనియించిరి. యీయదువంశంబున పంద్రెండవ పురుషుండగు కృతవీర్యునకు కార్తవీర్యార్జునుండు జనించె. ఇతనురావణాదియోధవీరుల పరాభవించినవాడు ॥ ఇతడు సహస్రకరుడు ॥ యీమహాత్మునిచరిత్ర మఖిలపురాణములయందు వాడుకయయ్యే యున్నది॥

యదువు రెండవకొడుకగు క్రోష్టునిసంతతిని నలువదిరెండవ పురుషుడగు సాత్వతునికి భాగినుడు, భజమానుడు, వృష్ణి, యదువు మొదలగు నైదుగురు జనించిరి. అందు భజమానుని సంతతిని అయిదవపురుషునకు దేవకుడు, ఉగ్రసేనుడు అననిద్దరు సుతులు గలిగిరి. అందు దేవకునికి దేవకి మొదలగు నేడుగురు కన్యలగనియెను. వారిని శూరునికుమారుడగు వసుదేవుడు పరిగ్రహించె. ఉగ్రసేనునకు కంసాదులుబుట్టిరి. పైభజమానుని వంశములోవాడే కృతవర్మ. సాత్వతుని యేడవ సుతుడగు వృష్ణికి అయిదుగురు సుతులు గలిగిరి. అందు కడపటివాడగు శినికి సత్యవంతుడును, సతనికి సాత్యకియు, వృష్ణియూడవ

కొడుకునకు ప్రసేనుడు, సత్రాజిత్తు ఇరువురు పుత్రులు గలిగిరి. యీ సత్రాజిత్తుయే శమంతకమణిని నపహరించెనని శ్రీకృష్ణునిపైనింద మోపినవాడు. ఇతడే సత్యభామ తండ్రి. పైశూరునకు వసుదేవాది పుత్రదశకంబును శ్రుతకీర్తి, పృథ, శ్రుతశ్రవతాది పుత్రికాపంచకంబు నుకలిగె. అందు వసుదేవుని ప్రథమభార్యయగు రోహిణికి బలరాముడును దేవకికి కృష్ణసుభద్రలును కలిగిరి. వసుదేవుని సంతానమనంతము. వసుదేవుని తోబుట్టువులగు శ్రుతకీర్తికి కేకయులును శ్రుతశ్రవకు చైద్యుడును కలిగిరి. పృథను దానితండ్రి స్నేహపెంపున కుంతిభోజునకు పాలనకిచ్చియుండగా పృథ కుంతియనంబరగి పాండురాజ మహిషియై ధర్మరాజాదులం గనియె. దేవకీసుతుడగు శ్రీకృష్ణునకు రుక్మిణి, సత్యభామా, జాంబవత్యాది షోడశ సహస్రాంగనలు వెలశిరి. అందు రుక్మిణికి ప్రద్యుమ్నాదులును, జాంబవతికి సాంబాదులు, యీరీతి కృష్ణభార్యలకెల్లం లక్ష యెనుబదివేల తనయులు జనించిరి. వీరలందరికి మూడుకోట్ల నరువదివేవురు సుతులుజనించిరి. యీయాదవ కులమంతయు నూరునొక్క భేదంబులు గలిగి శ్రీకృష్ణునిచే ప్రఖ్యాతిగాంచె.

మత్స్యపురాణము ॥ ౪౭॥ అ ॥౨౮॥ శ్లో॥

కులానాం శతమేకంచ యాదవానాం మహాత్మనాం - సర్వమేతత్కులంయావ ద్వర్తతే వైష్ణవేకులే ॥ మత్స్యపురాణం ౪౩ అధ్యాయముమొదలు ౪౭ అధ్యాయమువరకు పైసన్నాశినసంగతులుకలవు.

దుర్వసు సంతతివివరము.

యయాతి రెండవకుమారుడగు దుర్వసుని సంతతి యేడుతర

ములవరకువర్ధిల్లె. తండ్రిశాపనిమిత్తంబున నక్కడనుండి భిన్నంబయ్యె॥ ఇతని వంశంబున యేడ్వవ స్త్రీ జారునివంశజుఁడు పౌండ్రీయాది దుష్యంతునిగాంచె॥ యయాతి మూఁడవకొడుకును శర్మిష్ఠ ప్రథమపుత్రుఁడగు దుహ్యునిసంతతి తొమ్మండుగురు పురుషులపరియంతము వృద్ధినొందె॥ వారెల్ల మ్లేచ్ఛప్రభువులైరి. నాలవసుతుఁడగు ననుపుసంతతియందు నారవతరంపు పురుషునియందు ఉశీనరుఁడు, తితిక్షుఁడు, అననిరువురు పుత్రులు కలిగిరి. అందు ఉశీనరునకు, శిబిమొదలగువారుదయించిరి. వారిసంతానం బనంతంబయ్యె॥ తితిక్షునిపరంపరను మూఁడవపురుషునకు దానవేంద్రుండగు బలిచక్రవర్తి తనవంశంబంత నశించుటచే మనుష్యయోనిన బలియనజన్మించి తనపూర్వపుభార్యయగు సుదేష్ణంగూడి ప్రసిద్ధిజెంది అంగ, వంగ, సింహళ, పుండ్ర, కళింగులన, నేవురబ్రాహ్మణ పుత్రులంబడసె॥ రాజునకు బ్రాహ్మణపుత్రులెట్లుకలిగిరి యనిన॥

దీర్ఘతమునిజన్మాదికథ॥

అంగీరసునకు, ఉచథ్యుఁడు, బృహస్పతి, అననిరువురు తనయులుకలరు. అందు ఉచథ్యునకు, మమతయను భార్యవెలయు. ఆమెనుజూచి మరిదియగు బృహస్పతి మోహించి పొందగమకించిననామె మీయన్న వీర్యంబున నిప్పుడు గర్భవతినై యున్నదాన. నాగర్భపిండమెప్పుడు వేదముచ్చరించుచుండును. నివీర్యంబమోఘంబు. యిప్పుడు దానిధరింపవలనుపడదు. యీశిశువుదయించిన పిదప నీయిష్టము వచ్చినట్లు జరుగగలదనితెమ॥ అనినవినక బృహస్పతి బలాత్కారమున నామమతనురమించె. తద్గర్భస్థుండగు బాలుఁడు బృహస్పతినిజూచి యిట్లు గర్భిణీస్త్రీని బలాద్గమనము చేయఁదగదనిన గురుఁడుకోపించి తనను తిరస్కరించిన కతంబున నాశిశువును దీర్ఘతముడుగను పుట్టం

మాకుగను అనుగ్రహించెను. అందుచే యాశిశువు దీర్ఘతముడనుపేర బరించి పాల్గొనుడయ్యె. మమతగర్భంబు తండ్రిగురుని కేకసుభూమి పైబడి తక్షణంబున నొక శిశువై భరద్వాజుడై బరంగె. ఆశిశువును గురుండును మమతయు నిరాకరించి పుట్టినచోటనె డించిపోయినను దత్త పామరుత్తులు వానింగొని పరిపాలించిరి. యిట్లుండ నొకనాడు శ్రీ పాంబుననుండెడి సురభిపుత్రుండగు నొకవృషభము యోన్యాశ్రయుక్త దర్భలందినుచుండ దీర్ఘతముడెరింగి దానికొమ్ములు గట్టిగాబట్టి నీవి ట్టినిషిద్ధకృత్యము చేయదగునా నన్నువిడువవనియె. అంతట నావృ షభ దీర్ఘతమునింజూచి యిట్లనియె. ఋషిశ్రేష్ఠా నీవు నిమబలిష్ఠుడవగుటచే నేనెట్లు నీడోదు యిదియుంగాక దినరా నిపదార్థంబుల దినరాదనియు చేయరాని కార్యంబులు చేయరాదని యును పొందరాని దాని పొందరాదనియు నిబంధనలు జ్ఞానవంతు లగు నరులకేకాని జ్ఞానహీనులును చతుష్పాదజంతువులునగు మా కుకాదనియె. ఇట్లుచెప్పిన గోధర్మంబు దనమనంబున నిడుకొని యావృషభమును విడచి యూరకుండి కొంతకాలము జరిగిన పిదప తనకు కోడలుగాగల స్త్రీనిపొందుచుండ యాయమ యామక్ష్మీగ్రుడ్డి వాడు యధ్యాతనమున చెడ్డపనులు జేయుచుండెగాన వీనింపుంచరాదని కొయ్యలచే నమర్చిన తెప్పపయి యునిచి గంగానదిని విడిచె. యిట్లు లనాదీర్ఘతముడు ప్రవాహము వెంట గొట్టుకొని పోవుచు నయ్యాయో నేవచ్చెదివనుగావుడని మొరలిడుచు నొకగట్టుజేరె. ఆగట్టు బలిరాజ పాలిత పట్టణమగుటను బట్టి బలి దీర్ఘతముని తనమందిరమునకుగొని చని బహుకాలము బహుప్రకారంబులం దనిపె॥ [యీబలియను రాజు యయాతి మహారాజు నాలవకుమారుడగు అనువు వంశములో తితిక్షుని సంతానములో మూడవ పురుషుడగు దానవచక్రవర్తియ

... వంశవృద్ధికై మనుష్యయోనియందు బలియను రాజుగా జనియించె. నాయంధునకు దీర్ఘతమునకు బలింజూచి నీయాదరణకు మోహనమందితి గోరినదా నిచ్చెద జెప్పుమన బలి తనభార్యయందు పుత్రుల నిమ్మనియె. అందున కానందించిన బలి తనపత్నియగు సుదేష్ణను దీర్ఘతముని గూడుమని యాజ్ఞచేసిన నాసుకుమారి యాముని సలిపాని పొందుట కిష్టలేక తనదాసి నాతనియొద్ద కనిచిన నది యాతనితేజంబున కక్షి, కాంక్షి, అననిద్దరు పుత్రులు కలిగిరి. అంత కొంతకాలమునకు బలి వారిద్దరు చిన్నవాండ్రు తనభార్యకు బుట్టినవారు కారనియు దాసియగు శూద్రస్త్రీకి బుట్టినవారనియు దీర్ఘతమునిచే నెరింగి మరల నొకనాడలంకరించి సుదేష్ణను నమ్మునిపాలకనిచె. ఇట్లు మ్రొక్క వచ్చిన సుదేష్ణ దిక్కుముఖంబు జేసి యమ్ముని యిట్లనె. నీవు తొలుత ననుదాక సహస్యపడితివి గాన నిపుడు నిన్నుస్పృశింపను. నీవు ధని మిశ్రితలవణమును నామేనంతయు పూసి దానికై నాకు బూసి నాకిటువే పుత్రలాభంబు గలుగునని. దా. కామానియయు చేయునది లేక దీర్ఘతమునకు చెప్పిన పెరుగుపూతేనెల నాతనియాటికంటించి యాత మేనెల్ల నాకెనుగాని యపహ్యమున సపాస్థలంబు నాకవయ్యె. అందున కాఋషి దానికిట్లనె॥ నీవు గుదము నాకనందున నీకు గుదములేని పుత్రులు కలుగుదురు. అన నావనిత మొక్కి తమింత్రుమన నొప్పక తప్పదనియె. పిమ్మట దాని శరీరమంతయు తడవిచూచి యపానస్థానంబులేక పోయిననేమి నాస్పర్శచే దివ్యప్రభావులగు సుతులు కలుగుదురనియె. నంత నంతు వీర్యంబున సుదేష్ణయందు బలి, అంగ, వంగ, సింహక, పుండ్ర, కళింగులను నేవురు క్షామ్రాణ పుత్రులంబడసె॥ అంత సురభి దీర్ఘతముని పాలికేతెంచి సిన్ను మాగోధర్మంబు ప్రమాణంబుగా గైకొని యనుష్ఠించితివి గావున బ్ర

హస్పతి శాపనిమిత్తంబున శాపరూపంబను నీయంధత్వంబుమాపెద నని యతని శరీరము నాఘ్రాణించి శాపపాపంబు పీల్చిన నతండు దివ్యయవ్వనవంతుండయ్యె॥ తనయంధత్వమునుబాశి (గోతముడను) నాఖ్యచే తేజరిల్లి గిరి వ్రజప్రాంతమునకు తపముసేయ నరిగె॥ అతనికి దాసీయందు బుట్టిన కక్షీవనగా నతనివెంట నగ్గిరికరిగి యందుఘోర తపముజేసి తనశూద్రత్వముబాసి బ్రాహ్మణుండయ్యె॥ కావున గోతముడాతని (అనగా బ్రాహ్మణుడైన కక్షీవని) తన సుతునిగాగానిన నతనికి కూశ్మాండు గౌతములు అనవేర్వురు సుతులు కలిగిరి. యిక పైన జెప్పబడిన బలిపుత్రులలో నంగునివంశంబున భారత యుద్ధమునకు ప్రసిద్ధుడగు కర్ణుడు ముప్పదారవ పురుషుడును, ముప్పదేనవవాడగు సూతుడను పేరుగలవాడు, కర్ణునకు, వృషసేనుడు కొడుకును, వృషసేనునకు వృషసేని యనువాడును కలిగె. యయాతి నాలవసుతుడగు పూరునిసంతతిని పదునాలవ పురుషుడగు (దుష్యంతుడు) యయాతి రెండవకుమారుడగు దుర్వసుని సంతతిలో యేడవస్త్రీ జారునివరించిన దుష్యంతుడు కలిగె యితడె॥ ఇతడు శకుంతలయను కాంతను యేకాంతంబున పొందిన భరతుండు జనించె. ఆభరతునకు పుత్రులు లేక మరుత్స్తోమము అను యజ్ఞముజేయ మరుత్తులు సంతసించి పూర్వము అన్నభార్యను బృహస్పతి పొందినపుడు వెడలిన వీర్యమువలన బుట్టిన భరద్వాజుని భరతున కొసంగి అవితథమహారాజనిబరంగి ద్వ్యాముష్యాయణులను బ్రాహ్మణులకును, కౌలీనులను క్షత్రియులకును సంప్రదియయ్యె. నితని వంశజులెల్ల బ్రాహ్మణాధికారంబును క్షత్రాధికారంబును కలిగి వెలసిరి. యీభరతునకు నేడవపురుషుడగు శిబికి శైభ్యులను రాజులును గర్గ్యులను బ్రాహ్మణులుంగలిగిరి. పండ్రెండవవాడగు హస్తి తనపేర హస్తినాపురి

నిర్మించె. యితనికి అజామీఢుఁడు మొదలగు పుత్రులు జనించె. ఆయజామీఢు భార్యలలో కేశిని యను దానికి కణ్వమహాముని జన్మించె. అమ్మహాత్మునికి మేధాతిథి గలిగె. అతని యన్వయజులెల్ల కాణ్వాయనులని బరంగుచు బ్రహ్మక్షత్రియోని కారంబుల రెంటిం గల్గియుందురు. అయ్యజామీఢుని రెండవ భార్యయగు ధూమిని కొడుకు సంతతిలో నిరువదెనిమిదవ వాఁడగు జనమేజయుఁడనువాఁడు సంతతి లేక వేయిసంవత్సరములు స్థాణుత్వంబున తపము జేయుచున్న ఉగ్రాయుధుఁడను సూర్యవంశజుని పుత్రునిగా గొని దాయాదులను దోలి ధర్మని కృపచే జ్ఞానముబొందె. అజామీఢుని మూఁడవభార్య సంతతిని ముప్పదితొమ్మిదవ పురుషుండగు కృతుఁడనువాఁడు సామవేదము పఠించె॥ అజామీఢుని నాలవసతియగు నీలిని యనుదానికి నీలుఁడు కలిగె. అతని సంతతిని నాలవ వానికి అయిదుగురు పుత్రులు కలిగి అయిదుదేశంబు లేలిరి. వారేలిన దేశములే పాంచాలదేశములందురు. ఆపాంచాలురలో నొక్కఁడగు ముద్గలునకు మౌద్గల్యులు పుట్టి యాయన్వయజులగు మౌద్గల్యులందరును గాణ్వాయనుల చందంబున బ్రహ్మక్షత్రియోని కారంబులుగల్గి యుందురు॥ ఆముద్గలునకు బ్రహ్మిష్ఠియు నతనికి వంధ్యాశ్వుఁడు నతనికి దివోదాసుఁడను సుతుఁడును అహల్యయను కన్యకయును గలిగిరి. అందు దివోదాసునకు మిత్రాయువతి మైత్రాయునుఁడు అను తనయులు జనించిరి. అందు మైత్రాయునునకు మైత్రేయుఁడు కలిగె. ఆయహల్య గౌతముని భార్యయై శతానందుని గనియె. శతానందునకు సత్యధృతియు నను కొడుకు గలిగె. యీసత్యధృతి యొకనాడు జలమధ్యంబున నొక యచ్చరకన్నెంగని మోహించిన నతని యమోఘవీర్యము వెడలి భూమిపయిం బడి యొక పుత్రుఁడును, నొక పుత్రికయు నయ్యె. వీరలే కృపాచార్యు

లు కృపియను స్త్రీ" అర్ధబిన్నవాండ్రా కొలన గట్టుననుండ శంత నుండుగని తన పురికిగొనిచని వారింబెంచె॥ అజామీఢుని ప్రథమ భార్యయగు ధూమిని సంతాన తృప్తిలేక తపంబున నజామీఢుని మెప్పించిన నతండు దానికి ఋక్షుండను పుత్రుని కలుగంజేశె.

ఆ ఋక్షునకు సంవరణమునియు నతనికి కురువును గలిగిరి. ఆ కురువు ప్రయాగాది దేశంబులేలుచు పెద్దతపముంజేసె గాన సస్తలం కురుక్షేత్రమనబరగె॥ అతని వంశజులే కౌరవులు. ఆకురువునకు నాలవపురుషుండు చైద్యుండును వానికి బృహద్రథుండు యదువు మొదలగు నేగురు సుతులు గల్గిరి. అందు బృహద్రథుని సంతతిని తొమ్మిదవవాడగు బృహద్రథునకు, జరాసంధుండును, యితనికి సహదేవుడును. వీరలు మగధ దేశాధీశులు॥

ఆ చైద్యుని అయిదవ సుతుండగు యుజుని వంశంబున పదునాలవ వాడగు ప్రదీపునకు, దేవాపి, శంతనుండు, బాహ్లికుడు అను మువ్వురు సుతులు జనించి వారిలో దేవాపి కుష్ఠురోగముచే మునియై తపంబుకేగె. బాహ్లికునకు, బాహ్లీశ్వరులను నేడుగురు పుత్రులు కలిగిరి. శంతనుండు రాజ్యముబూని యధిక ధార్మికుడై యుండె॥ ఆశంతనుండు గంగను వరించి దానియందు భీష్ముని గాంచె. నాశంతను సుతుండగు విచిత్ర వీర్యుని భార్యయందు వ్యాసులు ధృతరాష్ట్రుని, పాండుని; దాసియందు విదురునింగాంచె. అందు ధృతరాష్ట్రునకు నూరుగురు సుతులు గలిగిరి॥

పరిక్షిత్తు కుమారుడగు జనమేజయుండు యాగము జేశి యందు యాజ్ఞ్యవల్క్యుల బ్రహ్మగా నియమించె. అదిజూచి వైశంపాయనుండు సైరింపక జనమేజయుని మాట చెల్లకుండునట్లును నత్నికి యజ్ఞాధికార ముండకుండునట్లును శపించె॥

ప్రశ్న:— శ్లో॥ బ్రాహ్మణః। బాహూర్ధ్వజాతః॥ బాహుజః॥ బ్రహ్మ బాహువులయందు బుట్టినవారు ప్రథమ క్షత్రియులు రాజులు అనియును ప్రమాణములుండగా నీచంద్రవంశజు లెట్లగుదురు.

ఉ:— ప్రపంచమందు సూర్యవంశ చంద్రవంశ క్షత్రియులని చెప్పబడి యున్నది గాని వీరు గాక బ్రహ్మయొక్క బాహువులయందు జనించిన వారికి వారి వంశములు కానము. సూర్యవంశమునకు సూర్యుడును, చంద్రవంశమునకు, చంద్రుడును, మూలము.

వారి జననములు.

భార--హరి--సూర్యజననం.

క॥ తనహృదయేశ్వరుగశ్యపు। ననుకూల ప్రీతిగొలిచి యదితియతం పా। వనతేజంబున దాల్చెను। దనయుం డ్సూలుగ సహస్రధాముమహాత్మున్॥

తా॥ కశ్యపప్రజాపతి అదితియందు సూర్యుని గాంచిన ఆదిత్యుడనంబరగె నని యా జెప్పి యుండుటచే సూర్యవంశము క్షత్రియవంశము బ్రహ్మయొక్క బాహువులయందు జనించినట్లు తోచదు.

చంద్రుని జననం॥ భాగ--నవ.

సీ॥ ఒకవేయి తలలతోనుండు జగన్నాథు బొడ్డుతమ్మిని బ్రహ్మ బుట్టె మొదల। నతని గుణంబుల నతని బోలెడు దక్షు డత్రియను సంజాతుడయ్యెనత్రి। కడకంటి చూడ్కుల గలువలసంగడీ డుదయించె విప్రుల కోషధులకు। నంబుగర్భములకు నజుడ పంపున నాథుడై యుండి రాజసూయంబు జేసి। మూడు లోకములను గెల్చి మోదమునను।

జని బృహస్పతిసతి జారజారుమూర్తిఁ । దారఁలుసొచ్చి గోఁపోయి
తన్న గురుఁడు । వేడునందాక నయ్యెంతి విడువఁడయ్యె॥

తా॥ సహస్ర శిరస్సులతో ప్రకాశించు నారాయణమూర్తి యొక్క నాభికమలమందు బ్రహ్మ జనించెననియు నతనికి గుణతుల్యులగు దక్షుడు అత్రియు జనించెననియు అత్రియొక్క కడకంటి చూడ్కులను జంద్రుడుదయించి విప్రులకు, యోషధులకు, మేఘములకు బ్రహ్మపంపున నాథుడై యుండి రాజసూయ యాగముచేసి త్రిజగద్విజయం బొనర్చెననియు జెప్పబడి యున్నది. ఇట్టి సూర్యచంద్రులెవ్వరు బ్రహ్మ బాహువులయందు బుట్టినట్టు కనుపడదు. బ్రహ్మ బాహుజులు కారన వేదవిరుద్ధం బగుటయేగాక క్షత్రియత్వంబునకు హానివాటిల్లును. కావున రజోగుణ విశ్వమూర్తియందు రెండవ జాతియని అన్వయించవలయును. మరియు బాహువులచే జీవించు వారగుటవలన బాహుజులని చెప్పబడియున్న దింతియెకాని మరియొకటికాదు.

ప్రశ్న:— భగవద్గీత॥ మోక్షసంన్యాసయోగం ౧౮ అధ్యాయం
శ్లో॥ శౌర్యం తేజోధృతిర్దాక్ష్యం । యుద్ధేచాప్యపలాయనం । దాన మీశ్వర భావశ్చ క్షాత్రంకర్మస్వభావజం॥

తా॥ శూరత్వము, తేజము, ధైర్యము, సామర్థ్యము, యుద్ధము నందు పారిపోక నుండుట, దానము, ప్రభుత్వము ఇవి క్షత్రియులకు స్వభావమువలన బుట్టినకర్మలు అని చెప్పియుండగా నీచంద్రవంశ క్షత్రియులు స్వకుల ధర్మంబగు ప్రభుత్వమును విడచి పశుపాలనత్వం బెందుకంగీకరించిరి॥

ఉ.— పూర్వయుగమందు దేవాసుర యుద్ధంబున మరణించిన

దానవులు ద్వాపరయుగంబున చంద్రవంశ క్షత్రియులై జనియించి స్వభూఖండంబు నాక్రమించి మదించి ధర్మంబుదప్పి దుష్టప్రవర్తనంబుల లోకంబుల బాధింప భూదేవి తద్దోషభారంబు భరియింపనేరాలక బ్రహ్మాదిదేవతలన్ గూడుకొని శ్రీకృష్ణుని వేడిన కరుణించి తద్భూభారనివారణార్థము తానును, దేవతలును, యదువంశంబున గంబులై జన్మించె. కంసాదులని చెప్పి తత్ప్రకారము జనించి కంసాది రాక్షసుల దర్పంబును గాగజాలక రాజ్యపాలిత వృత్తులు వదలి స్వకులధర్మంబు దప్పనీక గోపాలనం బొనర్చిరి॥

ఇందుకు దృష్టాంతంబు లుగ్గడించెద వినుము.

భాగవ—ద--పూ.

సీ॥ రాజేంద్ర వినుతొల్లి రాజలాంఛనముల వేలసంఖ్యల దైత్యవిభులు దన్ను । నాక్రమించిన భారమాపజాలక భూమి గోరూపిణియై బ్రహ్మ కేరబోయి । కన్నీరు మున్నీరుగా రోదనము సేయ కరుణ భావించి కమల భవుడు । ధరణి నూరడబలికి త్రిదశులు వేల్పులు గదలిరా విష్ణునిగాననేగి । పురుషసూక్తంబు చదివి యద్భుత సమాధి । నుండ నొక మాటవిని వారి జోద్భవుండు । వినుడు వేల్పులుధరయు నేవిన్న యట్టి । పలుకు వివరింతునని ప్రీతి పలికె దెలియ॥

క॥ యాదవకులమున నమరులు । మేదినిపై బుట్ట జనుడు మీయంశములన్ । శ్రీదైతుడు వసుదేవున కాదరమునబుట్ట భారమంతయు బాపున్॥

భాగ--ద్వితి.

ఉ॥ నరకముర ప్రలంబయవన ద్విపముష్టికమల్లకంస శం । బర

శిశుపాలపంచజన పౌండ్రక పిప్పలపంతవక్త్ర వానరఖర సాల్వవత్స బకనాగ విదూరక రుక్మికేశిము । రుధిర వృషధేనుక ప్రముఖ దుష్టని శాటులద్రుంచె వ్రేల్మిడిన్॥

యీపద్యమందు కనుపర్చిన నరకాసురాది రాక్షసులను యదువంశమునందు శ్రీకృష్ణుడు జనించి సంహరించి నాడనియు॥

భారతం--అర--౬--ఆ.

క॥ క్షితిసంశస్తకులనగా । శతలక్షసహస్రసంఖ్య జనియించిరి దా। పితులను దనుజులు తద్బల । తతిచే సమరమున సింద్రతనయుడు చినరున్॥

భాగవతము-- ద--పూ॥

సీ॥ ఒకనాడు నారదుండొయ్యన కంసుని యింటికి చనుదెంచి యేకతమున । మందలోపలనున్న నందాదులును వారి భార్యలు పుత్రులు బాంధవులును । దేవకి మొదలగు తెరవలు వసుదేవుసాది గాగల సర్వయాదవులును । సురలుగాని నిజంబున నరులుగారని జెప్పి కంసుండ నీవు రక్కసుడ వనియు । దేవమయుడు చక్రి దేవకీదేవికి । పుత్రుడై జనించి భూతలంబు । జొంప బుట్టినట్టి చెనటి దైత్యుల నెల్ల । జంపుననుచు జెప్పి చనియెడివేళ॥

క॥ నారదు మాటలు విని పై । ల్లారాటముబొంది యదువు లని మిషులనియుఁన్ । నారాయణ కరఖడ్గని । దారితుడగు కాలనేమి దా నని మరియున్॥

భాగ--ద--పూ॥

సీ॥ అవనీశ వినుదోణుడనువాడు వసువులయందు ముఖ్యుడు ధరయతని భార్య । వారిద్దరి బ్రహ్మ వసుధపై జన్మింపుడంచు బంపినవా॥

రలతని జూచి । విశ్వేశ్వరుండైన విష్ణుసేవారతి మాకిచ్చితేనియు మహీజనింతు । మనవృడు నట్లుగా కనిరెమ వేల్పులపెద్ద యాద్రోణుడే నందుడై జనించె। ధరయశోదయయ్యె దనుజేంద్రవైరియు । కవ లగర్భ మాట గారవించి । తన్నిదంద్రములందు దగవారి మన్నించె । నధిక భక్తితోడ నలరిరిట్లు॥

పైమూడు పద్యములకు ఒకే తాత్పర్యం.

ఒకకాలమందు నారదుండు కంసునికడ కేతెంచి రహస్యముగా నందాదులును వారి పుత్రమిత్రకళత్రాదులును దేవకి మొదలగు గోపికలును వసుదేవుడాది గాగల సమస్తయాదవులు దేవతాంశసంభూతులుగాని నరులుకారనియు దుష్టరాక్షస శిక్షకై దేవకీదేవికి నారాయణుండు జనియించు ననియును, నీవు కాలనేమియనెడు రాక్షసుండవనియు వసువులలో పెద్దవాడగు ద్రోణుడను వానిని చతుర్ముఖుడు భూలోకమున జనించుమనిన నాతడు విష్ణుసేవారతి గలిగిన జనింతునను విధియొడం బడుటచే నతని మాట గారవింప దలంచి శ్రీకృష్ణుడు ద్రోణుడను నందునిచేతను ధరయను నతని భార్య యశోదచేతను కృష్ణుడై పోషింపబడెననియు, నారదునిచే తెలిసికొని చింతించెనని చెప్పియున్నది. గావున యాదవవంశ్యులగు క్షత్రియులు దేవాంశులనియు కంసాదులు రాక్షసాంశులనియు నెరుంగునది.

యింకను కంసునిచే యాదవాదులు విదేశగాములైనందుకు.

భాగ--ద--పు.

వ॥ తదనంతరంబ తొల్లి కంసభీతులై విదేశీయులై కృశియుండుచున్న యదు, వృష్టి, భోజ, మధు, దశాహర్ణ, కుకుర, అంధక, ప్రముఖులగు సకలజ్ఞాతి సంబంధుల రావించి చిత్తంబు లలరింప ధనంబు లిచ్చి వారి వారి నివాసంబులనుండ నియమించి నివ్వెధంబున॥

సీ॥ భోజవంశమువారు రాజులై యుండంగ యాదవుల్ కింకరులై
చరింతు । రట్టి యన్వయమున బుట్టియు గడు బాలుడవాలిది నీకంటె
భాలితుండు । గలడె యెవ్వడు బుత్రుంబాలియించి యాకృష్ణుడెకటి
తదాశ్రియమెల్ల దాన । గాని రత్నపట్టంబు నినుబూన్పు నతని పెద్దైద
న్న పిండంబు గుడిచెద కట । యెట్లుగా పెద్దవాడవై తేమి బ్రతుకు ।
స్వర్గాన భోగమెల్ల రుచించెనీకు । హరికి బంటువుగాక నీవవనిపతివె ।
యిట్టి రాజధర్మధ్వంసి నేను సైప॥

ఇట్లు కంసవధానంతరము శ్రీకృష్ణుడు కంసునిచే రాజ్యవిధవాదులు వదలి పలాయనులైన యదువృష్ణి భోజాంధకాది చంద్రవంశ క్షత్రియులను యథాస్థానంబున మంత్రి నియమించి జ్ఞాతి పోషణంబు జేసెననియు కంసుడు రాజ్యముచేయు కాలమున యాదవులు దాసులయి వర్తించిరని చెప్పియుండుటచే దుర్మార్గులగు కంసాదులచే నుత్తమక్షత్రియులకు కాలవశంబున నట్టి విదేశీయత్వము రాజ్యవైభవ విఫలత్వము ఘటిల్లుటచేత క్షత్రియులైన వారికి గోపాలనంబు భూపాలనంబు మాదిరి స్వకుల ధర్మంబగుటచే రాజధర్మ విరుద్ధవృత్తులకు లోబడక గోపాలనత్వం బంగీకరించిరి.

గోపాలనంబు క్షత్రియులకు పరమ ధర్మంబైనందుకు దృష్టాంతము.

భాగ--దశ--స్క.

మ॥ అమరశ్రేణికినెల్ల విక్రమపరుం డాక్షత్రధర్మంబునన్ । దమరు
గ్గోవులు భూమిదేవతలు దీక్షాబ్రాహ్మణాకారుణ్య సత్యములున్ ।
యాగత పోదమంబులును శ్రద్ధాశాంతులున్ విష్ణుదేహము లిన్నింటిని
సంహరించిన నతండు అంతంబునం బొందెడిన్॥

తా॥ దేవతలందరికి విష్ణువు కర్తయనియు ఆవిష్ణు ధర్మంబు లనఁగ దేవతలు, గోవులు, భూమిదేవతలు, దీక్షలు, ఆమ్నాయము లు, భూతదయయు, సత్యము, యజ్ఞములు, తపమును అంతరేంద్రియని గ్రహంబును, శాంతంబును, నివియన్నియు విష్ణునిదేహమని జెప్పియుండుటచే [నావిష్ణుఃపృధ్వీపతిః] యను న్యాయంబున నతని దేహసంబంధమైన ధర్మములను రక్షణ చేసికొనకున్న రాజైన వాని కి విపత్తు కలుగును. గనుక గోబ్రాహ్మణాది రక్షణంబు క్షత్రియులకు పరమ ధర్మంబై యున్నది గాక.

భార—అ—౩—అ.

క॥ నీవును నవధానముతో గోవుల మన్నింపు పాత్రకోటికొసఁగుట । తైవిత పుణ్యాచరితము । లావైరవ్రుకబోల వెన్నియైన గుమారా॥

తా॥ నీవు గోవుల నెక్కుడు శ్రద్ధతో రక్షించుటయు పాత్రతగల దానము చేయుటయు ముఖ్యము. ఆపుణ్యమునకు సరియైన పుణ్యము లెన్నియైన కావని భీష్మాచార్యుడు ధర్మరాజున కెరిగించె.

భాగ—స.

గీ॥ శుద్ధసాధులందు సురలందు శ్రుతులందు । గోవులందు విప్రకోటియందు । ధర్మపదవియందు దగిలి నాయందు వా । డెన్నడలుగునాడె హింసజెందు॥

దేవతలతో నారాయణుడనుజ్ఞ యిచ్చినట్లును॥

భాగ—ప్రథమ.

క॥ దేవతలకు ఋషులకు పితృ । దేవతలకు నాకు నీకు ధీరులకు

ను నానావర్ణాశ్రమములకును । గోవులకును బాధయనుగుచు గుండె దననగూ॥

ఇట్లు గోరూపిణియగు భూదేవితో ధర్మదేవతపలికి నట్లును.

భాగతము—అను—౦—ఆ.

గ్రంథ విస్తరణభీతిచే గోప్రభావమందు ముఖ్యతాత్పర్యము.

పూర్వంబున విశ్వకర్మతపోనియతుండై యజ్ఞార్థము తనము నోత్పత్తిచే కామరూపిణియగు సురభియను కన్యను పురుషుని సృజింపరచిన నాసురభింజూచి పురుషుండు మోహితుండై యాతని నెంమట జూచి మాత్రోభవయని యతని యాగ్రిమాన్పుటచే మాతాండుండని యతనికి నామంబిడి యాసురభిని యాతనికిచ్చిన యయ్యిరువురకు ప్రభవించిన సౌరభే యాకులంబు యానెలతకు జనించిన యపత్యంబులు యాగాపవర్గ క్షీరజనకంబులై తనలోకంబునకు పరిలోకంబున వర్తింప బ్రహ్మవరంబిచ్చి యయ్యిరువురకు ప్రభవించిన సౌరభేయాకులంబు సురాసుర ప్రముఖాఖిల జనంబులకు నమస్కారంబును సపర్యభాజనీయంబునునై రాజిల్లునని జెప్పె నమ్మార్తాండునకు యేకాదశరుద్రులు నటసౌరభేయంబగు గోకులంబు జన్మించె.

సీ॥ ఆననంబునను జిహ్వను శృంగములబలనైరి । రంధ్రంబుల మారుతుండు॥ కకుదంబునందు శ్రీకంఠుడు పదములయందు మరుద్గణమనఘ కుక్షి । వహ్నిచన్నుల సరస్వతి పెండపంచితమున లక్ష్మియును గీర్తియును గ్రమమున । రుధిరంబునందు జంద్రుడు హృదయంబున భగుడను దేవశిపాలవేధ । వెంట్రుకలయం దనుష్టానవితతి దోశధర్మదక్షుల సూర్యుండు చర్మమునద । పంబు సిద్ధితేజము సంధిపన్ల సిద్ధులునికి గలదట్టి గోవునేమనగ వచ్చు॥

యాత్రాపకరణమందే మరికొన్ని పద్యముల తాత్పర్యం.

మరిన్ని సుమిత్రుడను మునిచే పాలింపబడు గోవులుకొన్ని గోలోకధేనువులచే హవ్యకవ్యాతిథి పూజనంబులాది గాగల పుణ్య కర్మంబులకు యోగ్యంబులగు పాలు మీగడ కురియకుండుటచే గోలోకావాసులు కారని నిందింపబడి రంతిదేవుని యధ్వరోపయోగముగా శరీరంబు లర్పించి యధ్వరోపయోగార్హత గలిగి యగ్గోవులు కొన్ని భూలోకంబునకు జనినట్లును దేవతలోక కాలంబున డాగవలసి వచ్చినప్పుడు అగ్ని దేవుని గోవులు తమయందుదాచి దేవతలు కోరినప్పుడు కనుపరచుటజేసి కపిలగోవుల దానాదికంబుల కెక్కుడు ఫలంబు నిచ్చుననియు అగ్నితమయందు దాగుటజేసి కపిలత్వంబు గలిగెననియు గోవుల పేడయందు లక్ష్మీదేవి నివసించుటకు గోవుల చే వరంబు గొనెననియును.

భార-అను-౩-ఆ.

సీ॥ గోవెక్కుడు తపోభావితాత్మలకంటె ననదవిస్తారవంబునకు మేర। గలదె సత్యాఖ్యలోకంబున నవి సోమసంగతత్వంబున సంచరించు। వినుతహోమములకెల్లను బాలుపెరుగు నేయును నిచ్చు గరిశనంబునకు నొసగు। దోలు శృంగంబులు వాలంబు రోమచయము శకృన్మూత్రము లఖిలవర్త। నముల కుపచరించు శ్రమము సీతాతప। వ్యథయులేమి నెప్పుడతిభరింపు। పనులుసేయు గోబ్రాహ్మణుడ ననేకత్వంబునగుట పరమ పదముగాంచు॥

తా॥ తాపసులకంటె గోవులెక్కువ యనియు బ్రహ్మలోకమున చంద్రుని సంగతముగా చరించుననియు ఆగోవుల పాలు పెరుగు నేయి హోమములకు యోగ్యకరములనియు వాటిచర్మము, కొ

మ్ములు, లోక, క్షేమములు, మలమూత్రంబులు వఖిల కర్మంబుల కు యోగ్యంబులనియు గరిశనమునకు లోబడుననియు వర్షము, యెండ, చలి, గాలికి వ్యథపడక అతిభారమైన పనులు చేయుననియు గోవులు బ్రాహ్మణులు సమానులే ననియు.

భార—అను—౨—ఆశ్వా.

గీ॥ అనఘ గోవులు ప్రాణంబులని సమస్త। మునులు జెప్పుదు రట్లుగావున దలంప। ప్రాణదాన విధాన సంప్రాప్తమైన। ఫలము గోదాన కర్తకుగలుగు జూవే॥

తా॥ గోవులు ప్రాణతుల్యమనియు గోదానము చేయుటచే ప్రాణధానఫలము కర్తకు గలుగు ననియును.

గీ॥ రాజ ముఖ్యమగు సరస్వతి శిష్యున। కొసగ భూమిదాన మూర్జితముగ। జేసినట్టి ఫలము సిద్ధించు ధేనువు నిచ్చుటయును భూమి నిచ్చుటయును॥

క॥ గోదానఫలము సపధగ। మైదాతకునెల్ల మేలు నాపాదించుౝ। వేదప్రియ మదిమరితో। త్పాదకమగు నాతనికి విపథగతమైనౝ॥

భారతం—అ—౩—ఆ.

గీ॥ శ్రుతులు నోపనిషధ సూక్తులుగోస్వ రూ। పంబులని సరోజభవుడు జెప్పె। ధర్మపరత పరమతపము మహాధ్వర। మనగ గోన మచణనంబు దెలియు॥

గీ॥ కాలగేల గోల్లకపిల దండించిన। నరకవాసమునకు నరుగవలయు। బూరినీను లెన్నియూరసి యగ్గోవు సత్కరింప సుగతి సంభవించు॥

ర పద్యములకు ముఖ్యతాత్పర్యం.

భూమియు గోవు నొక్కటేననియు గోదానం బిచ్చిన భూదానంబిచ్చిన ఫలంబుప్రాప్తించుననియును వేదములును పనిషత్తులు గోస్వరూపమనియు అట్టిగోవును పూజించుట పరమతపము మహాధ్వరము చేయుటయనియు కాల చేత తన్నుట, కొట్టుట, అలకాపరచేశిన నరకమనియు గడ్డి నీరు లెస్సగావిచారించిన మోక్షము కలుగుననియును.

ఇట్లు చెప్పియుండుటచే సకలసుర మునిజన పూజ్యార్హతగలిగి సర్వజన పోషణీయమై వేదోప నిషత్స్వరూపమగు గోవులను రక్షించుట క్షత్రియులకు పరమధర్మముగాదా. ఇట్లుశ్రుత్యాదులు పలుకుచుండుటయు ధృతరాష్ట్ర విరాట్రాజు మొదలయినవారికి గోపరిపాలనత్వంబు గలిగినట్లు భారతాదులయందు వినియుంటిమిగదా

ఇదియుగాక.

భాగ---చతు.

క॥ మహీపతినప్పుడు గనుగొని । మహిగోరూపమున కంప్యమానయునగుచుఁ । గుహుకుండగు లుబ్ధకుగని । గహనంబున దిరుగుహరిణి కైవడిబారెఁ ॥

టీక-హరి- పృథుచక్రవర్తికి గోరూపధారియగు భూదేవికినైన సంవాదంబునందు-

సీ॥ స్వారోచిషుండన జనుమను ప్రవరుని వత్సంబుగాఁజేసి వరలు తనదు । హస్తంబుపాత్రమై యతిశయిల్లగమహి ధేనువుబితికి ధాత్రీజనులకు । సకలసస్యంబులు సర్వాయుగంబుల వృధబోకఫలియించు విధముగాగ । నొనరింపలోకు లభ్యుదయ సమేతులయి వర్ధిల్లిరతడే

ల్లి వలను గలుగు | భువనవాసులు బిలిచి వారి వికలమ్ముగ | వలయునవి
వేరువేరనీ వలనమెరయ | సిద్ధరాదోగ్ధ్రి గ్రేపులనెమ్మిజేసె | పితికిరో
న్నుదనుచు బలిమి సమ్మతమ్ము మిగుల ||

క॥ సోముడు వత్సముగా స్వా | త్రాముగురుడు దోహకుడుగా ద
గ ణఖిలచ్ఛందోమయపాత్రిక బితికిర | నామయ్యులగు మునులు బ్రహ్మ
మను దుగ్ధంబుఁ ||

క॥ సురతతిగోసిరి కాంచనవి | స్ఫారధజపాత్రమున బలరిపుని వ
త్సముగా | మరగించి సవితదోగ్ధగ | నరుదగు తేజంబుదుగ్ధమై సి
ద్ధింపఁ ||

క॥ పితృకోటి పితికెవేద | స్వతకాలురు గ్రేపుపితృకు వారును గా
రా | జితపాత్రంబున దుగ్ధం | బతులామృతమై యలర్పనవనీసురభిఁ ||

క॥ ఆయసపాత్రంబున ఘన | మాయాదుగ్ధంబుగొని రమర్త్యేతరవి
రోధుల్ | పాయకవిరోచనుడు గ్రే | పై యొక్కరుడ్ద్విమూర్ధుఁడను సు
రారిపితకగన్ ||

క॥ వసురుచి పితుకగపాత్రము | బిసరుహమ్ముగ జిత్రరథుడు పే
య్యాగగొనిరిం | పెనగంగానక్షీరం | బసమ్ముగ గంధర్వవరులు నమ
రాంగనలుఁ ||

క॥ తారపితికి కోనజాలితు | బేరునివత్సముగడించి పితికిరియక్షుల్ |
ధీమతులాయసపాత్రను | వారంతర్ధానశక్తి తగుదుగ్ధముగన్ ||

గీ॥ రజితనాథుడు దోగ్ధగా రాక్షసులు | పిశాచములు నృకపాల
భాజనములందు | గనిరి నరరుధిరాఖ్యదుగ్ధముసువాలి | వత్సమైపెం
పొనర్చగ వసుధపతిక్కి ||

క॥ వాసుకి పితికెడువాఁడుగ । భాసితఫణ పాత్రిగరళ బహులదుగ్ధ ములు । ల్లాసమున గోవుతత్తుకు । డ్రైసమకొనగానిరి దారుణాద్భుత భుజగుల్ ॥

క॥ మేరుగిరి దోగ్ధగానీ । హారినగము గోవుగానిచ్చి యాద్రులెల్ల పితికె । స్ఫారిశిలాపాత్రికలను । గోరి మహౌషధులు రత్నకోటులనూర్పన్ ॥

అన్నిటికి ముఖ్యతాత్పర్యము.

పృథుచక్రవర్తి యాజ్ఞ ప్రకారము భూదేవి గోరూపధారిణి యై మునులకు, బ్రహ్మమను దుగ్ధమును, దేవతలకు తేజమను దుగ్ధము ను, పితృదేవతలకు కవ్యమను దుగ్ధమును, రాక్షసులకు మాయాదు గ్ధంబును, గంధర్వులకు గానవిద్యాదుగ్ధంబును, పిశాచరాక్ష సులకు రక్తమను దుగ్ధమును, సర్పములకు విషదుగ్ధమును, పర్వతముల కు ఓషధులు రత్నంబులను దుగ్ధంబును, నింక నెట్టివారికట్టి దుగ్ధం బుగురిసి రక్షించినట్లును.

హరి. క॥ గోవును మహీదేవి బడసి । తీవు ప్రియసతీతిలకమ నఁగ । గావున గోవిందుఁడవను । భావంబున నామమునడగ బరగితి పేర్మిన్

తా॥ గోవు భూదేవియనియు నాభూదేవిని భార్యగా నంగీ కరించుటచే గోవిందుఁడవను నామము గలిగినదనియును ॥

భారతము — శాంతి.

భూదేవి కశ్యపుని కశ్యపునితో పరశురామునిచేఁ బాపని రా జులం జెప్పిన విషయమందు.

వ॥ అనిపలికి యుద్దళ్ళ తనస్వగత్రితంబున హైహయులకొం దరు బాపునకుఁ దప్పటయుఁ జారవాన్వయ ప్రభువుండగు విధూర

థ సుతుండు ఋక్షపర్వతంబున ఋక్షంబులచే రక్షితుండగుటయు సౌదాస వంశజనితుండగు నొకండు పరాశర సంయమివరు నధ్వర కాలంబునఁ జేసిన కారుణ్యాతిశయంబున నమ్మహాత్ముండు వానిశూద్రప్రవర్తనంబున సర్వకర్ముండనంబరగుటయు శిబిమనుమఁడు గోపతియనువాఁడు వనంబున గోవులరక్షించిన ప్రకృతికియుండె ప్రతర్దనపుత్రుండు వత్సాభిధానుండు వత్సంబుల గోష్ఠంబు రక్షణంబాచరింప సంచరించుటయును విదూరథతనయుండగు దధివాహకొడుకంగుడు అనువాఁడు గంగాకూలంబున గౌతమమునీంద్రు రక్షఁ జేసి నిర్భయుండై వర్తిల్లుటయు బృహద్రథకుల జాతుండగు భూతినామధేయుండు గృధ్రకూట శైలంబున గోలాంగూలంబుల రక్షించుటవలనం గలిగియుండుటయు మరుత్తసంతాన సంభవులు చతుర్వర్ణ వయస్కులు ముప్పురను సముద్రుండు రక్షకుండై బెనుపం దత్తీరంబున బెరుగుటయుఁ జెప్పి వారుత్తమక్షత్రియులు సమ్యక్పరిపాలనంబున నన్నరయువారుగావున ననుగ్రహించిన నచలితనైయుండెద.

క॥ వారల పెద్దలు నాకై । ఘోర పరశురాము చేత బొలిసిరి నాథా ।
వారిం ధిపతుల జేయుట । గోండగు గానన్విభు గోరితి ననఘా ॥

ఇట్లు పరశురాముచేత మరణమునకు దప్పిన క్షత్రియులుకొందరు భూపాలకత్వము విడిచియు స్వకులధర్మంబగు గోపాలనత్వంబుల గొంతకాలంబు జెంది తిరిగి భూపాల నత్వంబుకూడా పొందియున్నట్లును చెప్పియున్నది.

ఇదియునుం గాక గోవులకును భూమికిని అన్వయవ్యతిరిక్తము లేక తుల్యత్వము విహించి రాజలక్షణ ధర్మానుకూలంబై యుండుటచే క్షత్రియులకు భూపాలకమెట్లు ధర్మమో గోపాలకత్వమట్లె తెలియవలయు.

ప్రశ్న:— శ్లో॥ కృషిగోరక్ష్య వాణిజ్యం । వైశ్యం కర్మస్వభావజం ॥ భగవద్గీత- మోక్షసన్యాసయోగము. ౧౮ అధ్యాయము.

భాగ-- ఉ॥ స్తేయములేనివృత్తి యశుచిత్వము సన్నుతియున్ని జేశులర్ । మాయలులేక డాయుటయు మంత్రముజెప్పక పంచయజ్ఞముల్ । సేయుటయుల్ ధరామరుల సేవయు గోవుల రక్షణంబుప । న్యాయము లేమియుల్ మనుజనాథయెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్ ॥

ఇంతువలన గోపాల భూపాలకత్వంబుల కభేదార్థ న్యాయమంగీకరించిన వైశ్యులను, శూద్రులను, యేలరాజులని చెప్పకూడదు

ఉ:— అట్లుచెప్పకూడ దేలననగా అగ్రజాతియగు బ్రాహ్మణులకు గలయజనాది షట్కర్మలలో ప్రతిగ్రహముతప్ప తక్కిన అయిదుకర్మల కధికారము క్షత్రియులకు కలిగియున్నప్పటికి బ్రాహ్మణులెట్లుగాలో అట్లును వైశ్యులకు క్షత్రియధర్మములు కలిగినవైశ్యులు క్షత్రియులెట్లుకాలో శూద్రులకు వైశ్యధర్మమగు పశుపాలనవలన వైశ్యులెట్లుకాలో అట్లు గోపాలనత్వంబున భూపాలక క్షత్రియనామంబన్యులకు చెల్లదు.

ప్రశ్న:— అట్లయిన వైశ్యులకును, శూద్రులకును, స్వకులధర్మంబైన గోపాలనవృత్తిచే గొల్లలని యెందుకు జెప్పకూడదు.

ఉ:— గొల్ల గోపాలయను వృత్తినామము గోపాలనంబు జేయు వారందరియందున వర్తించునని యిదివరకే చెప్పియుండబడెను గావున వైశ్యులకు, శూద్రులకు ప్రత్యేకముగా కులవృత్తి అయియున్నందున వృత్తినామంబు వారియందు వర్తించుట కేయాక్షేపణయు లేదు. ప్రతికులము వారికి విధింపబడియుండిన అనేకవృత్తులలో

సేవ్యులై యెల్లప్పుడాచరింపబడునట్టి వారలకావృత్తి నామంబులు కలిగియుండుట లోకప్రసిద్ధము.

ప్రశ్న:— బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రములను చాతుర్వర్ణ్యములలో చంద్రవంశ క్షత్రియుడగు శ్రీకృష్ణుడు వరియించిన పదియాఱువేల గోపికలను ఏ జాతివారు.

ఉ:— గోపికయను శబ్దంబు వృత్తి నామంబగు గోపాలశబ్దంబునకు స్త్రీవాచకంబగును. గోప, భూప, శబ్దంబులు ఏకార్థంబ లగుటచే రాజస్త్రీలనియును కూడా చెప్పవచ్చును.

భాగ—దశ.

ఉ॥ రాజకులావతంసుడు పరాజితకంసుడు సాత్త్వికాంచితేక్షణుఁడౌ । రాజులరాజులప్పటు శరాహతినుంచి ధరాతనూజుడు । న్త్రైజిత శక్తిదోర్ని జెరదెచ్చినవారి పదాఱువేలధా । త్రీజనమాన్యలౌగుణ పతివ్రత ధన్యల రాజకన్యలన్ ॥

భాగ—దశ.

చ॥ అమితవిహారుడీశ్వరు డనంతుడు దానొకనాడు మంచిల । గ్నమున పదారువేల భవనంబులలోన పదారువేల రూ । పములు పదారువేల్ నృపబాలతి బ్రీతి పదారువేలవందముల విభూతినొందుచు యథావిధితో వరియించె భూవరా ॥

చ॥ వరవరయొక్కనాడువిను నారదసంయమి మాధవుండుదా । వరకనిర్వంచివాని భవనంబునున్న పదారువేల సుం । దరులనొక్కనాడె ప్రమదంబున నంతరకన్నిరూపులై పరిణయమయ్యె నావిని శుభస్థితి తద్విభవంబుఁ జూచెగా ॥

ఇందువలన గోపికలు రాజకన్యలనియును నిస్సంశయముగా వి భాగవతాదిపురాణములయందు స్పష్టముగా నిరూపింపబడియున్నది.

ప్రశ్న:— శ్రీకృష్ణునకు జనించిన పుత్రులసంఖ్య లెక్కించుటకు పదివేలసంవత్సరములకు దీరదనియును తద్బాలకులకు విద్యాభ్యాసములుగరుపిన గురుజనసంఖ్య మూడుకోట్ల యెనుబదెనిమిదివేల నూర్వురనియు జెప్పితిరి. అష్టభార్యలును షోడశసహస్ర గోపికలును మాత్రము కలిగినవారా శ్రీకృష్ణునకు వీరుగాక భార్యలసంఖ్యకూడా అమితము యియుండెనా అట్లుండిన ప్రమాణమేమి.

ఉ:— పైనజెప్పిన షోడశ సహస్రగోపికలు గాక ఋషిగోపికలును, మిథిలాగోపికలును, కౌసలగోపికలును, అయోధ్యాగోపికలును, పుళిందగోపికలును, శ్రీలోకాచల రమావైకుంఠ ఊర్ధ్వవైకుంఠ వాసినీ గోపికలును, దివ్యస్త్రీగోపికలును, జాలంధరీ గోపికలును, సముద్రగోపికలును, ఇట్లు పెక్కుమందిగలరు. వారల వృత్తాంతము వినుము.

శ్రీకృష్ణకథామంజరి. ఋషిగోపికల వృత్తాంతము.

వంగదేశమునందు మంగళుడను గోపవరుడుకలడు. యతనికి తొమ్మిదిలక్షల గోవులుకలవు. పెద్దలసేవించునతడు అయిదువేల గోపికల పెండ్లియాడి బహుమంది కూతుళ్ళగని పిమ్మట ఆదేశమేలురాజునకు తనకు కలహముపొసగి పశ్వాదికముల గోలుపోయి మిగుల దరిద్రుడై యుక్తవయస్కలగు కన్నెలకు వివాహము సలుపలేమి దుఃఖించుచుండి నందునియేలికయగు బృందావనమునుండి విజయుడను గోపవరుడు యీయన యింటికివచ్చి యీవృత్తాంతము దెలిసి యితనివలన నందునివృత్తాంతము దెలుసుకొని వివాహమునకై యితని వెంబడి కూతుళ్లను నందునియింటికి పంపించి నందునింట సౌఖ్యపడుచు యమునానదిగూర్చి శ్రీకృష్ణుడు తమకుభర్తగావలయునని తపంబుశేయ నాతడుప్రత్యక్షమయి వరంబిచ్చె. నందున ఆకృష్ణునకు

భార్యలయిరి. ఈగోపికలు పూర్వము రామావతారమునందు దండకారణ్యమునందు రాముని మోహించిన ఋషులు.

మిథిలాగోపికల వృత్తాంతము.

శ్రీరామావతారమందు మిథిలానగరములో స్త్రీలు రాముని మోహించుటచే నవనందుల గృహములందు గోపికలయి జనించిరి ఆసుందరులు శ్రీకృష్ణుని భర్తగా బడయువలయునని రాధాదేవికడ కేతెంచి యామెయనుమతిని యమునాతటంబున కాత్యాయని వ్రతంబు జేయుచున్న నొక్కనా డాదేవిని పూజించుటకు వేకువను లేచి వివస్త్రలయి యమునానదిలో స్నానమాడుట దెలిసి శ్రీకృష్ణుడు చీరలెత్తుకొని పొన్నవృక్షమునందుండి వారల నమస్కారములనంది వారల గయికొని కోర్కెలీడేర్చెను.

కోసలగోపికల వృత్తాంతము.

కోసలదేశమునందు వసియించెడి స్త్రీలు శ్రీరాముని వలచి వరమునందియున్నంతున వారు ఉపనందులనియెడి నందరాజ సహోదరు లగు తొమ్మండ్రుగుర గోపకులయిండ్లలో జనియించిరి. వీరితరగోపకుల పెండ్లియాడినను పాతివ్రత్యధర్మముచే శ్రీహరితో విహరించిరి.

అయోధ్యా గోపికావృత్తాంతము.

సింధుదేశంబేలు విమలుడను రాజుగలఁడు యతఁడు ఆరువేల సుంది యువతుల పెండ్లియాడి సంతతిలేక వ్యసనపడుచున్న విమలుని కడకు యాజ్ఞవల్క్యుఁడు ఋషివచ్చిన తనదుఃఖంబతనితో విన్నవించిన దివ్యదృష్టిని పరికించి అసంఖ్యాకమగు పుత్రికలుద్భవింతురని చెప్పిన పుత్రులులేక గతులులేవుగదా దీనికేమి యుపాయమున శ్రీకృష్ణుండు మధురయందు వసుదేవునకు జనించు నతఁడు శ్రీనారా

యుణుంచు యాతనికి నీ కూతుళ్ళను నీరాజ్యమర్పించిన నీకీత్ర్యృణములు దీరి నీకు మోక్షము కలుగునని చెప్పిన తనకుగలిగిన కుమార్తెలను శ్రీకృష్ణునకు నిచ్చి వివాహముచేసి తాను మోక్షముబొందెను. యీ గోపికలు శ్రీరామావతారములో శ్రీరాముని మోహించి వరంబుగొనిన అయోధ్యాస్త్రీలు. వీరిని బృందావనమునకు గొనితెచ్చి మేడల యందుంచి సుఖించెను.

సవనగోపికల వృత్తాంతము.

శ్రీరాముఁడు తనసతియగు సీత నరణ్యంబున కంపినకాలంబున తాననేక యజ్ఞంబు లాచరించినందున సతీయుతముగా జేయుట కర్తవ్యమగుటచే బంగారముచే సీతాప్రతిమచేయించి ప్రాణప్రతిష్ఠలు చేయించి కార్యంబులు గడుపుచుండుటచేత నాప్రతిమలు సజీవులయి రాముని రతిగోరిన యారాముఁ డేకపత్నీ వ్రతస్థుఁడగుటచే యనంతరము శ్రీకృష్ణావతారమున మిమ్ములవరించెదనని వరంబిచ్చుటవలన యాకన్యకలే ఉశీనరదేశమునందు కొందరి గోపాలకులకు జనించినందున వారు ద్వాదశక్షామమునకు నందరాజు చెంతకు గోవ్రజంబులతోఁ జేరి కాళిందీతీరంబున నిలయంబు లేర్పరుచుకొని వసించిరి. పిమ్మట యాకన్నియలు శ్రీకృష్ణుని తమకు వరునిగా బడయుటకు రాధాదేవి యాజ్ఞను షష్ఠాదశి వ్రతమవలంభించి శ్రీకృష్ణుని యనుగ్రహపాత్రులయ్యిరి.

పుళింద గోపికల వృత్తాంతము.

వింధ్య పర్వతప్రాంతమునందు కొందరు పుళిందులువసించి బలసంపన్నులయి రాజులయిండ్ల ధనంబులు దోచుచుండ నాదేశపు ప్రభువు వారలతో యుద్ధముచేసి వధింప కంససహాయుఁడగు ప్రలం

బుడను రాక్షసుని సహాయముతో బాణలాప్రభువును పారదోలి కంస్థునకు భృత్యులైయుండు కామగిరియందు వసించిరి. శ్రీశ్యామళలు పంచవటియందు వసించినప్పుడు పుళిందులు రాముని వరించినకతంబున యాపుళిందులకు కన్యలై జనించి శ్రీకృష్ణుని భక్తిభావ మధనసుఖంబు లనుభవించిరి.

శ్రీలోకాచల రమావైకుంఠ ఊర్ధ్వవైకుంఠవాసినీ గోపికల వృత్తాంతము.

నందవ్రజమునందు నీతివేధి మార్గదుడు, శుక్లుడు, పతంగుడు, దివ్యవాహనుడు, గోవిష్ణుడు, అను నార్గురు వృషభానులుగలరు వారికి పాలకడలి తీర్చునెడ లక్ష్మితోడ జనియించి యాశ్రీదేవి యేలుచుండెడి వైకుంఠమున వసియించు నారామామణి కనుంగుచెలులగు విలాసినులు ఊర్ధ్వవైకుంఠమున నుండెడి లక్ష్మిదేవి చెలికత్తియలును, సముద్రమునబుట్టి శ్రీలోకాచల వాసముచేయుచు శ్రీదేవిసఖియలును, నారాయణుని వరంబున వృషభానుల యిండ్లజనించి గోవిందునిగోరి మాఘవ్రతమాచరించు యువతులకు ప్రత్యేకమై మధనతమి దీర్చుమనిన గోపికలును.

దివ్యస్త్రీ గోపికావృత్తాంతము.

ప్రీతిహోత్రుడు, అగ్ని, భుక్కు, సాంబుడు, శ్రీకరుడు, గోపతి, శ్రుతుడు, ప్రజేశుడు, పావనుడు, శాంతుడు, అనుప్రసిద్ధనామంబులుగల యుపనందులు, నందవ్రజంబునందు గలరు. కొసల గోపికోపఖ్యానంబునం జెప్పిన వృషోపనందులుకారు. ఆవృషనందులు బహుళమగుస్త్రీల పెండ్లియాడి పెక్కుపుత్రులును, మరికొందరు కన్యకలును జనించిరి. యాకన్యలలో కొందరు దివ్యులు, కొందరు శ్రి

గుణావృత్తులు, కొందరు భూమిగోపికలు వీరు నావిధవ్రతంబులాచరించి రాధాదేవికి చెలికత్తియలయి రాధాకృష్ణుల కేళీోత్సవముల దోడ్పడుచుందురు. ఫాల్గుణమాస మందొకనాడు వేలకొలంది కోట్లకొలంది గుంపులయి శ్రీకృష్ణుని దొడరినవారి కందరికిన్ని రూపుల తృప్తి పరచెను.

దేవజన గోపికావృత్తాంతము.

మాళవదేశంబునందు నందిదివస్పతియను గోపవరుడు స్త్రీలపెండ్లియాడి తీర్థయాత్రా గమనముజేయుచు నందరాజు మహిమలువిని బృందావనంబుసజేరి నందునిచే సన్మానింపబడి యా బృందావనము వసతిగాజేసుకొని ఘోషమేర్పరుచుకొని పుత్రమిత్రి కళత్ర బంధుయుతముగా నివశించి పూర్వము దేసలునివరంబు వరంబువడశిన దేవకన్నియ లితనికి పుత్రికలయిజనించి శ్రీకృష్ణునిగోరి యమునానది యందర్థోదయ కాలంబున దానమాడి శ్రీకృష్ణలీలలచే పరితృప్తినొందుచున్న నొకనాడు శ్రీకృష్ణుడు వరంబులొసగి వరించె.

జాలంధరీ గోపికల వృత్తాంతము.

సప్తనదీతీరమునందు రంగపత్తనమొండుగలదు. దానిద్దు రంగోజియనెడు గోపవరుడు అనేక గోపసులకు నేలికయై ధనధాన్యసమృద్ధిచేతను పుత్రమిత్ర కళత్రాదులచేతను మించి హస్తినాపురాధిపతియగు ధృతరాష్ట్రునకు సంవత్సరమునకు పదివేలనిష్కములు పన్నుకట్టుచు పరిపాలించుచు పన్నుకొంత కట్టకున్నందున రాజుచే యుద్ధముజరిగి కంససహాయుడై ధృతరాష్ట్రుని జయించి కంసునిచెంతకుజేరి మధురకుసమీపమందున్న బాహిణవడంబను పురంబునను

రాజుగారుండి యతనిభార్యలయందు పూర్వము శ్రీహరివరంబు వడ శిన జాలంధరకాంతలు గోపికలై జనించి ఇతరగోపికలను పెండ్లియాడి జారత్వంబున శ్రీకృష్ణునితోఁ కలిసి చైత్రమాసంబున భక్తిమార్గంబున రాసమునందు విహరించిరి.

సముద్రగోపికల వృత్తాంతము.

శోణపురంబున కతినాథుండగు నందుండను గోపవరుడు అయిదువేలమంది గోపికల పెండ్లియాడి అతనికి సముద్రకన్యకలును మత్స్యమూర్తివరంబు బొందినవారును అత్రివరంబున పృథ్విదోహనము జేసి హరికృపవడశిన యప్సరసలును నారాయణుని వరంబుబొందిన యప్సరసలును, వామనునివరంబు వడశిన సుతలవాసినులగు కన్యకలును, శేషునివరంబుబొందిన నాగకన్నికలును గోపికలయిజనించి దూర్వాసుని యనుగ్రహంబున యమునా పంచాంగమును కవచస్తవ సహస్రనామ పటలపద్ధతులనియెడి నైదంగములు గతులతోడనబడసి దానిచే యమునను పూజించి తద్వారంబున శ్రీకృష్ణునకు సతులుగాబడసి బృందావనంబున రాధాకృష్ణునకు డోలోత్సవంబుసల్పి హరినిమెప్పించి పతినిగాబడసిరి. ఇట్లు శ్రీకృష్ణకథామంజరియందు కలదుగావున శ్రీకృష్ణుండగణితంబగు గోపికలను వరించి లెఖ్ఖలేని సంతతిని బడసినాడని స్పష్టముగా తెలియుచున్నది.

ఆపస్తంభసూత్రము. ౧-౧-౧౧.

ప్రశ్న:— అహూర్త్రాజా మనుష్యకర్మాణా ముపాయనం । వేదార్థస్య యసమగ్ర్యాధేయం ఫలవంతిచ కర్మాణి ॥ చంద్రవంశక్షత్రియులగు యదుభోజాంధకాదులు రెండవజాతి వారైనయెడల యజనాదిషట్కర్మలలో ప్రతిగ్రహముతప్ప తక్కినకర్మలు యుపనయనాదులు జరిగి

యోచింపవలెనుగదా అట్లు నెవ్వరేని వీరలలో జరిపియున్నారా.

భాగ--వ.

ఉ:—　సీ॥ హరిరిచే సంజాతుడైన దత్తాత్రేయు సేవించి సద్యోగసిద్ధిఁ బొంది । బహుయజ్ఞ దానతపంబులు గావించి సకల దిక్కులు గల్పి జయముతోడ । సతతంబు హరినామ సంకీర్తనము జేయు ధనములఁ బొందియు దారక్షత్తి । మేనుబడిన్నైదు వేలేండ్లు భూచక్రంబు ఘనకీర్తిదనపేరుగాగ నేలె । మదిమిశేక తరుణమూర్తియై యురుకీర్తినమరేకార్త వీర్యార్జునఘ విభుడు ! నిజము వానిభంగి నేలయేలిన యట్టిరాజు నెరుగనెందు రాజముఖ్య॥

యదువంశమందు జనించిన కార్తవీర్యార్జునుం డనేకయజ్ఞదాన తపంబు లాచరించి పెద్దకాలంబు రాజ్యం బేలినట్లున్ను, మరియు నితని కుమారులలో మధువను వానికి వృష్ణుండును యితనికి నూర్వురు పుత్రులందులో నగ్రజుడు వృష్టియను వాడు గావున వాని వంశంబు వారు వృష్ణులు యాదవులనం బరగిరి.

భాగ—వ—పూ.

క॥ గాణాది భూసురోత్తమ । వగణముచే సుపేనయనము వసుదేవుడు సం । న్మాగణంబున జేయించెను । నిగణార్వ చరిత్రములకును నిజపుత్రులకున్॥

క॥ ద్విజరాజ వంశవర్యులు । ద్విజరాజముఖాంబుజోప దిష్టవ్రతులై । ద్విజరాజత్వము నొందిరి। ద్విజరాజాదిక జనంబు దీవింపంగన్॥

ఉ॥ వేదశ్రేణియు సంగకంబులు ధనుర్వేదంబు దంత్రంబు మున్నాదివ్యాహృత ధర్మశాస్త్రములు సువ్యాఖ్యాయముల్ వరకలావిద్యాదత

త్వము రాజనీతియును శబ్దప్రక్రియలఁ జెప్పె నాభూదేవాగ్రణి రామ
కృష్ణులకు సంభూత ప్రమోదంబునన్॥

వ॥ అనఘా మన మధ్యాపనము సేయుచు అన్యోన్య స్నేహ
వాత్సల్యంబులఁ జేయుకృత్యంబులు మఱవము గదా యనియు.

చంద్రవంశ శ్రేష్ఠులగు బలరామకృష్ణులకు వసుదేవుం డుపన
యనము చేయించెననియును చతుర్వేదంబులు ధనుర్వేదంబును మ
న్వాదిధర్మశాస్త్రంబులును తర్కవిద్యాదిగాఁగల సర్వవిద్యలు సాందీ
పునిచే రామకృష్ణులు నేర్చికొనిరనియును.

భా౧--ఆది--౫--౮

వ॥ ఈదేవి పతితోడన పోవ సమకట్టి పుత్రరక్షణార్థణంబు
మునిగణప్రార్థితయై యెట్టకేని మృతపాతియయ్యె నిట్టికుమారులు
గురుకుల విస్తారకులు దేవమూర్తులు యుధిష్ఠిర భీమార్జున నకుల
సహదేవులనంగా దేవాధిష్ఠిత నామంబు లందాల్చి బ్రహ్మఋషి శ్రేణి
తోపనయనులై శ్రుతాధ్యయన సంపన్నులగుచు దిరుగుచున్నవారు॥
బ్రహ్మఋషులచే పాండవులుపనయ నాధ్యయనములు నొందినట్లును.

భా౧--న.

గీ॥ వినుము దూరంబు నాడిన విసుచునుండు। మఱియు జాడము
డగ్గర నరుగుదేర। నరులలో బభ్రుకంటె. నున్నతుడు లేడు। యో
జదేవావృధునకంటె నొంధుగలడె॥

క॥ పదునాలుగు వేవురు నలు। పదివాలుగు నరులు ముక్తివడసిరి
బభ్రుండు ధుడిత్తుడు దేవావృధుడును పదపడియోగంబు దెలియబట్టికిన
కృతన్నన్॥

యాదువంశంబున జనించిన సాత్వతుని కుమారులేడుగురియుం
ను దేవావృధుడును యీయన కుమారుడు బభ్రుడను వారలు మో
క్షోపదేశార్హతగలిగి కౌశికస్వామిత్రై పదునాలుగు వేల యిరువదిన
లుపురిను విశేషాకైవల్యంబుబొంది తాము నట్టిపదవి బొందిరనియు,
వీరిమహిమ నెప్పుడు మహాపురుషులందరు శ్లోకరూపంబున పఠించు
చుందురనియు నీదేవావృధుని తమ్ముడు మహాభోజుడను వానిపేర
వంశంబు వృద్ధిబొందుటచే నావంశంబు వారు భోజులనం బరగిరి.
శ్రీకృష్ణుడును యుద్ధవాజుఁన విదురాది యనేకులకు పరబ్రహ్మోపదే
శంబు జేసినటుల భగవద్గీతాదులయందు ప్రత్యక్షసిదశఁ నీయంబై
యుంచె మఱియు.

భార--శాంతి--అ.

గీ॥ దీనినెఱిగిందునపుడు భక్తియును శమము। దమము నాశ్రయ
మును వేదతత్పరతయు । గలుగువారల కెఱింపు కాని వాని। కీకుమీ
విద్యపాత్ర దానైకనిరత॥

గీ॥ అఖిలవస్తు పూర్ణమగు వసుంధరయెల్ల। నొసగితేని యొస
గు యోగ్యతాధి। యుక్తిలేనివాని కొసగకు మీవిద్య। తగినపాత్ర
మైన తడయకిమ్ము॥

ఇట్లు భీష్మాచార్యులు ధర్మరాజునకు తత్వోపదేశం బొసం
గెననియును మఱిన్ని చంద్రవంశ క్షత్రియులగు పురూరవుండాదిగా
గల సకల భరత, కురు, యదు, వృష్టి, భోజాంధక ప్రభృతులు ప్ర
తిగ్రహంబుదప్ప యజనాదివేదోక్త కర్మంబులాచరించి రాజ్యాది
స్వకులధర్మంబులందు కొరంతలేక చిరకీర్తి గలవారయినట్లు పంచమ
వేదంబగు భారతంబు భాగవతంబు మొదలుగాగల సకల పురాణము

లున్న ప్రత్యక్ష ప్రమాణంబులై యుండగా యీచంద్రవంశ క్షత్రియులయొక్క యథార్థమును గురించి యింతగా జెప్పవలసిన నిమిత్తం కనుపడదు.

ప్ర:— పరాశరస్మృతి--౧౮ ౨ పద్యం--తృతీయాధ్యాయము.

శా॥ శౌచాచారగరిష్ఠమైన నృపజాసంబంధు లద్వింట నంకోచాబం
దకనైవసై తృకమూలక గోరం సదాయ్యగ్రజా। నూనానుల్ దినుటొప్ప
గుళ జనురుననందుం బాలో గావుచే ప్రవేచంబద్ధ పదార్థముల్
వదులకుం వేంచేసి బోసేవలేక॥ పూర్వ్యయుగమునందు గొల్లలను వృత్తినామముగల చంద్రవంశ క్షత్రియులయింట బ్రాహ్మణులు భుజియించినట్లు ప్రమాణము గలదా.

భార—అను

ఉ:— వచనములో కొంతభాగం॥ నొక యాశ్చర్యంబు జెప్పెదనా కర్ణింపుము. మాగ్యామందు మన మందిరంబునకుం వచ్చి మందహాసంబు జేయుచు గోపించుచు సుముఖుండగుచు విముఖుండగుచు కుదువ వొల్లనుచు చెక్కెంద్రకుం గావించిన కుదుపుకూరలు దానొకకందు భుజింయింపుచు సెజ్జవిద్రించుచు ధూమశయనించుచు నెందేనింబోవుచు మరలి వచ్చుచు నిట్లు వర్తించుచుండి యొక్కనాడు కృష్ణా నాకు పాయసంబులుక వేడుక బుట్టెను పెట్టింపవే యనిన తత్క్షణంబ గావించినన్ గొంతగుడిచి కొంత తనయొడల బూయుమనిన బూసితి॥ శ్రీకృష్ణునియింట మాగ్యాముందు భుజించినట్లు కృష్ణుండు ప్రద్యుమ్నునకు బోధించె.

భారతం—హరి--౬ అశ్వా.

వచనములో కొంత॥ కర్తవ్యానుష్ఠానంబులు సెల్లిన పిదప

నిట కేడంజేయుండెడి మేలిమిమీగడతోటిపెరుగుసుంగలిపిన చల్దివం
టకంబు చిక్కంబున నున్నయది మరియు శర్కరామిశ్రమంబగు పా
యసంబు వలసినంతయు దెచ్చినారము. మీకు ప్రియంబైనవిధంబు
న నారగింప వచ్చునాలరు. శ్రీకృష్ణుండు గోపాలురతోగూడి తాను
సేవ భరద్వాజులను ప్రార్థించి భుజింపబెట్టినట్లును॥

భాగ--ఆది--7--ఆశ్వా.

సీ॥ అతండు తద్భావ మరయంగమదిగోరి రూపింపనొకమరికే
పువస్తు । ననిపోయినడికేయి యధికతోజను దెంచి కేయివచ్చెదనని కే
పువచ్చు । నేప్రొద్దువచ్చిన నింతియప్పుడభక్ష్య భోజ్యముల్ ప్రొత్తుపా
ల్పుగనొనర్చు । నెయ్యెడగోరిన నిచ్చకురాబెట్టు నలయదుమదిలోన న
లుగదెపుడు । ననుదినంబుభోజు డాశ్చర్యజబిల్చిత । ద్వర్తమానముడుగ
ననజముఖరాయ । దానిగొల్చుతెరగు తాపసవర్యుచం । దమునుజెప్ప
చుండు దండిరాయలర ॥

యదువంశ సంభవుండగు కుంతిభోజునింట దూర్వాసులవా
రు భుజింపుడు భోజునికూతురియగు కుంతీదేవిచే నుపచర్యలను
బొందెననియును॥

భాగ--దశ--పూ.

సీ॥ అతిథిభూసురుడొక్కడా కారమడిగి నగజపక ప్రియముతో గార
వించి । హరిసమర్పణ మందుసన్నంబులో సగమిచ్చినభుజియించి యే
గనాక । వంతలోనొకశూద్రు డశనార్థియైవచ్చి పాడనూపలేకని
పోకతనకు । సున్నయన్నములోన నొకభాగమిచ్చిన । సంతుష్టుడైవా
డు చనిన వెనుక । కుక్కగమియు తాను నొక్కడే తేరనాయన్న శే
షమిచ్చెసన్న యమున । వానిమ్రొక్కిపంపవరుసతో చండాలుడొక్క

రుగుదెంచిచక్కనిలిచి ॥

ఇట్లు రంతిదేవుడను రాజు భూసురకాహారమిచ్చెననియును.

భార--అరణ్యప్రథ.

గీ॥ వనమునకువచ్చి నవయుగవలవదుడుగు-దనినసుద్ధుగక కుంతితో
న యరుగదలతు । యరుగుదెంతునవిరి బ్రాహ్మణుల్ విద్ధికాహార ము
యు వాయుమున బడయవచ్చు ॥

వ॥ ఆదరగర్భగ్రవందను దహస్పతిచేత వరంబువరంబునెనమ్ముతో । బ
డసినహీసురోత్తముల భవ్యులబల్వుర నిర్వహించెవ । ద్రుపదుప్రపదా
ధిరాజసుత బొల్పుగవండిన శాకమూలముల్ । కదురుచి నిష్టభోద
న సుఖంబును దృప్తియు జేయుచుండగన్ ॥

వ॥ ఇట్లనేక సహస్రమహీసురవరుల ననుదినంబు సభిమతభో
జనంబులందనిపి పిఘసావ్రత భోజనంబులం దృప్తులయిన పతులభుక్త
శేషంబు ద్రుపదపుత్రిక యుపయోగించుచుండగ గొన్నిదివసంబులంద
యుండి చంద్రవంశక్షత్రియులగు పాండవులు తమభార్యయగు ద్రౌప
దిచేవండిన వంటకంబులచే బ్రాహ్మణులు సంతసింపబడిరనియు.

ఏతత్ప్రమాణములచే అయాయాయుగములయందు విధ్యుక్తము
గా రెండవజాతియగు చంద్రవంశక్షత్రియుల వంటకంబు బ్రాహ్మణు
లు భుజింపబడిరని తెలియవచ్చెను.

ప్రశ్న:— మీరువివరించిన గొల్లలను వృత్తిసామ్యముగల క్షత్రియు
లగు యాదు, వృష్ణి, భోజాంధకాదులకును, కురు, భరత, వంశీయుల
కును భేదమేమైనగలదా ॥

ఉ:— భేదమేమియు లేదెట్లనగా భరతవంశములో బుట్టినహ

స్తి యనువాడు తనపేర హస్తినగరము నిర్మించెను. ఇప్పటికి ఢిల్లియను నామాంతరంబున ప్రసిద్ధిగాంచెను. నాహస్తికొడుకు కౌజమీఢుండను వానికి ముని మనుమండగు కురువు తనపేర కురుక్షేత్రము నిర్మించెను. నిప్పటికి నది యొకటి పుణ్యక్షేత్రంబనబరగు. నాకురువంశ్యులు కౌరవులనియు చెప్పబడుదురు. భరతవంశ్యులు యయాతిమహారాజు కనిష్టకుమారుడగు పూరుని వంశీయులు. భరతవంశ్యుల విశేషములు దెల్పుటచే భారతమనంబరగు. సీభరతవంశస్థులగు పాండవాదులు యాదవులతో నన్యోన్యసంబంధ బాంధవములు జేయుట ప్రశస్తముగా నెల్లరకు విశదమే. అయినను కొంత వివరించెద, శ్రీకృష్ణుని మేనత్తయగు కుంతిని పాండురాజునకును, బలరామునితోబుట్టువగు సుభద్రను నర్జునునికిని, బలరాముని కూతురగు శశిరేఖను అభిమన్యునకును, దుర్యోధనుని కూతురుని శ్రీకృష్ణుని కుమారుడగు సాంబునకును భార్యలగానిచ్చి సంబంధబాంధవములు చేసినట్లు భారతభాగవతములయందు కనుపడుచూనేయున్నది.

భాగ—పంచ.

గీ॥ యాదవులకు మీకునత్యంతకులగురు । వైనకృష్ణ డెవ్వడైనగ
లడు । కొలుచువారికెల్ల సులభుడై మోక్షంబు । నిచ్చుజింతసేయ
నేలనీకు ॥

యదువంశులకు ,మీకు అనగా భరతవంశులకు కులగురువు అనగా యీ రెండువంశములకు అధికఘనత వహించిన వాడని పరీక్షిన్మహారాజునుగూర్చి శుకులవారు పలికినట్లును ॥

భాగ—దశ—౫.

గీ॥ కూడినదువంగ గనివారితోడభజుడు । ధార్తరాష్ట్రులు మన

ను నెంతయును జూసి । నట్టిబంధుల వారిపైనిట్టియలుక । మెత్తి చను
చుంట యిడనీతి రేమి తలంప ॥

తా॥ ధృతరాష్ట్రాదులు తమకడగ్గర బంధువులనియు నట్టి
బంధువులపై గోపమున యుద్ధసన్నద్ధులమై బోవుట యుచితముగాద
ని యదు, వృష్ణి, భోజాంధక బలంబులతో బలికినట్లును ॥

గీ॥ మనము బంధువరుస మన్నించుచున్నవ । గాద రాజ్యభోగ గరి
మంబొదలి । వసుధ బేరుగల్గి వాసికెక్కుటెల్ల । దనకునను భవంబు ద
గినయట్టి ॥

తా॥ తాననుభవించుకీర్తి మర్యాద రాజ్యభోగగౌరవములు
మనము బంధువులని మన్నించుటచేతగదా కలిగెను అనిదుర్యోధనుడు
బలరామునిగూర్చి పలికినట్లును.

భాగ—ప్రశ్న.

సీ॥ మాతామహుండైన మనతూరుడున్నాడె మంగళమేమన మా
తులునకు । మోదమేనలుగురు ముగురుమేనత్తల కావంద మేవారిపు
త్త్రులకు । నక్రూరకృతవర్మ లాయున్నమేతులే జీవితుడేయుగ్ర సే
నప్రభుడు । కల్యాణయుక్తులె గదసారణాదులు మాధవుతమ్ములు
మానధనులు । నందమేమనశక్యక నందనునకు । భద్రమేశంబ రసు
ర భంజనునకు । కుశలమేభాను దను జేంద్రకూతుపతికి । హర్షమేహా
ధళ ముసలికి హాలికి బలికి ॥

భాగ—ప్ర.

ము॥ మొలమింజ మేనమామరంది రెట్టె సచివృద్ధిదేమేటి మాతామలకా ।
బలమింగాంచి సముద్రముద్రిత ధరాజ బట్టంబుగట్టించెన । య్యాలఘుం
డీతడు చక్రికృతుడు నాకన్యక్యాపద్రదుకుళ । గలరే నేడెద భక్తినా
గుణనిధికా గారుణ్యవారాంబుధికా ॥

ఇట్లు భారత భాగవతాదులయందు యదుక్షత్రవంశ్యులకు పరస్పరబంధు ప్రమాణంబులు గలిగి యుండగాను యదు కురువంశ్యులు చంద్రవంశ క్షత్రియులై యుండగాను యయాతికుమారుల సంతతిన్నైయున్న వీరిని గురించి భేదాభేద విచారముచేయుట లెక్కవగా నైనను గ్రంథాంతరములయందక్కడక్కడ బంధు సంబంధంబు పెక్కుమారులుగ్గడింపకుండుటచే యాద్యంతంబులుగా విచారింపని వారి సందేహ నివర్తికై దెల్ప నవశ్యకమైనదిగాని భేదమేమియు లేదు॥

భాగ-౯-పూ॥

ప్రశ్న:— చ॥ అనఘయయాతిశాపమున యాదవవీరులకున్న రేశ్వరా। సనముననుండరాదు నృపసత్తమరాజపుగమ్ముభూమికి । న్నినుగొలువంగ నిర్జరులునీకరిబెట్టుదురన్యరాజుల । న్ననిగొనుచుంతరమ్ముజనపాలస శీలివిగమ్ము వేడ్కతోన॥ అను ప్రమాణంబుచే గొల్లలను వృత్తినామముగల యదువంశ క్షత్రియులకు యయాతి శాపమువలన సింహాసనాధికారార్హతలేనట్లు చెప్పియుండగా పాండవాదులకును యదువులకును భేదము నేమియు లేదనుటకు కారణమేమి॥

ఉ:— [illegible] ము నుండరాదను పదమునకు యదువంశమునకు రాజసింహాసనాధికారార్హత యేమియు లేదని యర్థము కాదు. ఆరాజు పరిపాలనచేయు రాజ్యమునకు రాజధానియగు మధురా పట్టణమందుగల సింహాసనమునకు మాత్రమే యర్హత లేనట్లు పొసంగవలయు॥

ఇందుకు దృష్టాంతములు.

భారతము-ఆది-౩-ఆశ్వా॥

వ॥ నాజరాభారంబుదాల్చిన పుత్త్రుండు రాజ్యంబునకర్హుండు

డును వంశకర్తయగుననియు శుక్రవచనంబు నిష్టదియనియు య
మాత్యప్రభృతి జనంబుల నొడంబరచి పూరుని సకల భూభార దురంధ
రుం జేసి యదుప్రభృతుల ప్రత్యంతభూములకు రాజులం జేసి తాను
తపోవనంబునకుం జనియె॥

భార-ఆది-౩ ఆశ్వా॥ (శాపవిధము.)

వ॥ అని యొడంబడకున్న యదువంశంబు వారు రాజ్యంబున
కనర్హులుగా । దుర్వసువంశంబు వారు ధర్మాధర్మవివేకశూన్యులై
సంకీర్ణకిరాత దేశంబులకు రాజులుగా ద్రుహ్యువంశంబు వారుడక
ప్లవ విరహితంబైన దేశంబునకు రాజులుగా జరాదూషకుండగుటన
నుపువంశంబువారు ముదిమియగునంతకునుండక యవ్వనంబున పం
చత్వంబు నొందువారునుగా శాపంబిచ్చి॥

భాగ-నవ॥

వచనము-౯ో కొంతె॥ పూరునియవ్వనంబిచ్చి ముదిమితానగై
కొని విగతలోభుండై నిజభుజశక్తి పాలితంబగు భూమండలంబు వి
భాగించి ద్రుహ్యునకు పూర్వభాగంబును । యదువునకు దక్షిణభా
గంబును । దుర్వసునకు పశ్చిమభాగంబును ననువునకు నుత్తరదిగ్భా
గంబును సంరక్షింపుండని యిచ్చి వారల సమక్షంబున ॥

క॥ నాలుగుచెఱగులనేలయు । బాలింపుండంచు నగ్రభవులకు
బంచెన్ । భూలోకమేలు మనుచును । బాలార్కు వాఁడబూని బ
ట్టముగట్టెన్॥

మత్స్యపురాణం-౩౪-అ॥

శ్లో॥ యఃపుత్రోగుణసంపన్నో । మాతాపిత్రోర్హితస్సహి ।
సర్వశోహాతికల్యాణంకనియానపిసప్రభుః ॥ ౨౬ ॥

అహాః పూ రి నగరాజ్యం । యః ప్రియః ప్రియకృత్తవ । వర
దానే శుక్రస్యనశక్యం వక్తు ముత్తరమ్ ॥ ౨౭॥

తా॥ జననీజనకుల వాక్యానుసరణి నటించెడు కొడుకు కొ
డుకుగాని జడమతిచే జనకునుల్లంఘించిన కొడుకు కొడుకుగాడు గా
వున వారు రాజ్యార్హులుగారు శుక్రవచనమిట్టిదయె॥

మ-౩౬-అధ్యా.

శ్లో॥ శక్రః ॥ యదా పూరుస్త్వయారాజన్ రాజ్యరాజ్యగృహీతవాన్
ప్రచచారమహీం లోకే తదానరాజ్యం సంప్రదాయైన తస్మైత్వయా కిము
క్తః । కథయోహసత్యమ్ ॥ ౮ ॥ యయాతిః ॥ గఙ్గా యమునయోర్మ
ధ్యే కృత్స్నోయంవిషయస్తవ మధ్యే పృథివ్యాస్త్వం రాజాభ్రాత
రోన్త్యధిపాస్తవ ॥ ౫ ॥

తా॥ పూరునకు పట్టముగట్టుచో యేమిచెప్పితివని యింద్రు
డు యయాతి నడిగిన తాను పూరునకు గంగా యమునల మధ్యరా
ష్ట్రిబేలునటులను అతని యన్నలు దానిచుట్టనున్న రాజ్యంబులం
బాలించునటులను యేర్పరచితినని చెప్పెను॥

ఇట్లు యయాతి జరిగించినట్లు తెలిసియుండుటచే యయాతి కా
లములోనె యమునా మొదలగు వారికి సింహాసనార్హత కలిగినట్లు
కనుపడుచున్నది॥

భాగ ॥ నవ ॥

సీ॥ హరికళాసంజాతుడైన దత్తాత్రేయు సేవించి సత్కృపబొ
బొందె । బహుయజ్ఞదాన తపంబులుగావించి సకలదిక్కులుగెల్చి
జయముతోడ । సతతంబుహరినామ సంకీర్తనము సేయ ధనములుబొం
దియు దారవృత్తి । యనుబడినై సుదేవేంద్రు భూచక్రంబు ఘుకీర్తి
దనపేరుగానేల । మునులు లేకతయయాతియె యూరుకీర్తి । నమర
గార్తవీర్యుడనగవిభుడు । నిజమువానిభంగి నలయేలినయట్ల । రాజు

గానమెందురాజముఖ్య ॥ ఇతడు యదువంశమందు జనించిన కార్త
వీర్యార్జనుండు॥

భాగవ-నవ॥

మ॥ కృశమధ్యల్ పదివేవురంగనలతో గ్రీడల్సమోదింపన । త్సు
శలుండై పదివేలులక్షలు సుపుత్రుల్భక్తిసేయన్ జతుర్దశరత్నం
డనుయోగినాబరగి సప్తద్వీప రాజేంద్రుడై శశిబిందుండురునీతిమం
తుడమరేన్ సత్కాంతి పూర్ణేందుడై ॥ ఇతడు యదువు రెండవ
కుమారుడైన క్రోష్టువు వంశమందు జనించినవాడు॥

యదువంశమునకు సింహాసనార్హతయే లేనియెడల యీ
వంశమందు జనించిన కార్తవీర్యార్జనుడు శశిబిందుడు మొదలగు
వారు భూచక్రంబంతయు వేలసంవత్సరము లెట్లేలిరి॥

భారతం । మౌసల ॥

సీ॥ నిలిపినతెరగెల్ల నృపవరజెప్పెద వినుకృత ధర్మనందనునిజూ
చి । నీతల్లియునుసవు నీతోడబుట్టినవారంను మృత్తికావరపురమున ।
నిలుడబహుసంపదలబొల్చు నప్పట్టణంబు తదీయదేశంబునిచ్చి । య
భిషిక్తుజేసిననాతండు నిజపరిజనములు దానుహార్దంబెల్లపన్ । నందు
బోయె సరస్వతి యనగబరగు । ఘననగరమున సాత్యకి తనయునట్లు ।
నెయ్యమును గారవంబును నెరయనిల్పి । యనుపముదమున నందుల
కలదుచనియే ॥

సీ॥ తక్కినవారినింద్రప్రస్థనగరంబునకుం గొనిచని వజ్రునాథుగాగ ।
నందుబట్టముగట్టి హస్తితురంగరథంబుల విభజించితిగినభంగి । న
మ్ముపురకంసమర్పితమ్ములుజేసి యన్యోబంధులనందునందు । నిలుచు
నట్లొండగనియమించియంతట యక్రూరుంభార్యల నాత్మజులను । వ

ర్జునకు నొప్పగించెనవ్యాసుఁడేల్తు । శాత్రుఁడతివినయంబునఁబల్కువరుప । వారినిబువకళవోయిరివలయు నెడకు । దానివిషయయూరకుండే భీమాను జాందు ॥

భాగ- ప్ర.

సీ॥ కలివర్తనంబున గ్రౌర్యహింసాసత్య దంభకౌటిల్యాద్యధర్మ
చయము । పురముల గృహముల భూముల దవులోన గలుగుట దల
పోశి కరిపురమున । మనుమని రాజవై మనువసదీవించి సిందుతో యక
నాభిషిక్తు జేసి । యనిరుద్ధనందనుండైనవజ్రుని దెచ్చి మధుర బట్టముగ
ట్టిమమతె బాసి । కవులతురగములను కంకణాదికముల । మంత్రిజనుల
బుధుల మానవతుల । నఖిలమైనధనమునభిమన్యుసుతునకు । నప్పగించి
బుద్ధి వాత్రేయుంచి ॥ యీపూడుపద్యములకు ముఖ్యతాత్పర్యము॥

కలియుగాదియందు కృతవర్మ కుమారునకు మృత్తికావురము రాజధానిగా నియమించి పట్టాభిషిక్తునిజేశినట్లును సరస్వతి యనుపేరుగల గొప్పపట్టణమును రాజధానిగా నియమించి సాత్యకి కుమారునకు పట్టాభిషేకముజేసి సింహాసనాధ్యక్షునిచేశినట్లును, శ్రీకృష్ణుని మనుమండగు వజ్రుని యింద్రప్రస్థ నగరంబున రాజుగా నియమించి పట్టాభిషిక్తునిజేసినట్లును, మరియును మధురకును నావజ్రుని పట్టాభిషిక్తుంజేసినట్లు జెప్పియున్నది. యీమొదలగున కారణములనుబట్టి యదువంశ క్షత్రియులకు రాజసింహాసనాధికారము కలిగయేయున్నది. ఇచ్చట యదువంశ సంభవుండగు వజ్రునకు ఇంద్రప్రస్థపురమును, మధురయును, రాజధానులుగా నియమించుటేమియని సందియంబు ప్రతిపాదించునట్లైల కేసినసన యయాతి శాపమున తత్సింహాసనాధికారము లేకపోవుటచే, అనగా మధురయందు సింహాసన

నము యయాతి మొకేగానది. వీలుగలుగక యుంగ్ర ప్రస్థపుంబు మ
థ్యారాజధానిగా నియమించి సింహాసనస్థుని జేసి తత్పూర్వ రాజధాని
యగు మధురకునుకూడా వజ్రునినధిపతిగా నియమించిరని యెరుంగ
వలయును ॥

(అనఘు యయాతి శాపమున) అనెడు పద్యమందు శాపకార
ణ సిద్ధాంతముగా తాను యదు కులమునందు జనించిన వాడనని
యు తనకు రాజ సింహాసనార్హత లేనట్లు బలికి యుగ్రసేనునికి ప
ట్టాభిషేకము జేయుటలేమనిన ఆమధుర రాజధాని యయాతి యేలిన
సింహాసనమై యుండుటనుబట్టియును తాను రాజ్యభరాపేక్ష లేని
వాడవుటవలనను పుత్రదుఃఖ నివారణార్థము రాజ్య సుఖంబులనుభ
వింపజేయుటకు నట్లుజరిగింపబడియె । నట్లుగాకున్న రాజ్యసింహా
సనార్హత లేని శ్రీకృష్ణుని ధర్మరాజొనర్చు రాజసూయ యాగమం
దు సకలరాజన్యుల మండలిలోనగ్రపూజార్హత యెట్లుగలిగినది వి
ష్ణువవుటచే నట్లుజరిగించిరనిన త్రయీధర్మనిరతులగు వారు లౌకిక
విరుద్ధంబున కెట్లంగీకరింతురు? అట్లంగీకరించిన మహావిష్ణువగు శ్రీకృ
ష్ణుండు రాజ పీఠార్హత కెందుకంగీకరింపబడదు । కావున యయా
తి శాపాభిప్రాయము పెద్దకొడుకగు యదువు వంశము వారికి రా
జ్యపరిపాలనత్వాదులు లేకపోవుటకాదు. రాజ పీఠార్హత లేదన
గా అప్పుడు మధురయందుగల సింహాసనము పూరునివంశమువారు
యెక్కవలసినదిగాని యదువంశమువారెక్కరాదని శపించినట్లు యె
రుంగవలయును- యెందుకల్లననగ ఆయయాతి యదువునకు దక్షిణ
దేశము భాగమిచ్చినట్లును తన రాజధానియందుగల సింహాసనము
పూరునికిచ్చినట్లున్నది. శాపఫలమేమనగా ! పెద్దకొమారునకు తం

ద్రి రాజపీఠాభిషేక హక్కు ధర్మశాస్త్రమైయుండగా పితృవాక్యపాలన చేయని కుమారుని అగ్రజునిగా భావింపక కనిష్ఠపుత్రుడైన పితృవాక్య పరిపాలన ధర్మంబాచరించుటచేత। అగ్రజాధికారమిర్వబకి యగ్రకుటుంబాధికారిహక్కు దప్పించి కనిష్ఠ కుటుంబమునకు గలిగించుటయే శాప ఫలంబని యెఱంగుము ॥

ప్రశ్న:— యీ చెప్పబడిన చంద్రవంశ క్షత్రియులకును సూర్యవంశ క్షత్రియులకును భేదమేమైనకలదా.

ఉ:— సూర్యవంశమునకు మూలము సూర్యుడు.

భాగ-ఆది-3అశ్వ॥

తొల్లి దాక్షాయణియైన యదితికి కశ్యపునకు బుట్టిన వివస్వంతునకు వైవస్వంతుండను మనువును యముండును శనైశ్చరుడును యమునదపతియును బుట్టిరి. అందువైవస్వతుడను మనువునందు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్య శూద్రులైన మానవులుబుట్టె మరియు వానికి వేన ప్రముఖులైన రాజులేబండ్రుబుట్టి వంశంకరులై తమలో దాము యుద్ధంబులుజేసి చనిరి ॥ మరియు నమ్మనుపుత్రియైన యిలయను దానికి చంద్రని కుమారుడగు బుధునకును పురూరవుండు జనియించి చక్రవర్తియయ్యె నతనికి నూర్వసియందు నాయువు ధీమంతుడు వసువు ధృతాయువు వనాయువు శతాయువులను నార్వురు కుమారులలో నాయువునకు స్వర్భానును - నతనికి నహుషుడాదిగా పలువురు గలిగిరి. యానహుషునియందు ప్రియంవదయను దానికి యయాతి యాదిగా అయిదుగురు పుత్రులు యదువు మొదలుగాగల వారు జనించి వంశకరులైరి ॥

భారతం-ఆది-౭ఆశ్వా॥

సీ॥ ఆదిత్యునకు పుత్రియైనట్టి సావిత్రికి ననుజయుత్తమ లక్షణాను లాంగి। తపతియన్నకన్యక ధవళాయతేక్షణ యౌవనసంప్రాప్త యైన దాని। జూచి యుకదాత్యకనురుచిరగుణముల కనుగుణుండగు నిర్మలాభిజాత్యు। బతి నెవ్విధంబున బడయుదునో యని తలచుచున్నయత్తపను గూర్చి। భక్తి తపముజేసె ప్రభుడజామీఢవం। దనుడుభరతకులుడు ధర్మవిదుడు। సర్వగుణహితుండు సంవరణుండను। వాడుకృతజపోవిధానవిధుల॥

వ॥ దానం జేసి మహీతలంబున కనావృష్టియైన యొరింగి వసిష్ఠుండు శాంతికపౌష్టిక విధుల నొనర్చి, సంవరణుండు దౌర్హని హస్తిపురంబున కరిగిన సకలప్రజకు ననురాగంబయ్యె. ననావృష్టి దోషంబుబుం బాసె నంత సంవరణునకుం దపతికిం దాంపత్యుండన గురుండు బుట్టె. నది మొదలుగ మీరు దాంపత్యులైతిరని గంధర్వుండు సెప్పిన నర్జునుం డిట్లనియె॥

ఇట్లు చంద్రవంశసంభవుండగు బుధుడు వైవస్వత మనువు కూతురగు యిలయను దాని, ఆదిత్యుని కూతురగు తపతియను దానిని సంవరణుడును పరిగ్రహించుటచే॥

మనుస్మృతి॥

సవర్ణాగ్రే ద్విజాతీనాం ప్రశస్తా దారకర్మణి। కామతస్తు ప్రవృత్తానా। మిమాస్స్యుః క్రమశోవరా॥ ఇతి॥ శూద్రైవ భార్యా శూద్రస్య- సాచస్వాచవిశస్మృతే-తేచస్వాచైవ రాజ్ఞశ్చ। స్తాశ్చస్వాచాగ్రజన్మన॥

అయా యుగములయందు గోప్పవంశక్షత్రియులని తక్కువవంశీయులు పెండ్లియాడుట విధిలేనందువలన పవిత్రమయిన కులముగలవాని కొరకై సూర్యుండు ప్రయత్నించి సంవరుణునకు దపతినిచ్చుట చేత ను చంద్రవంశక్షత్రియులకన్న సూర్యవంశపు రాజులధికులయినట్లు కనుపించదు.

భాగ.

ప్రశ్న:— కం॥ బాలాయమ్ముయదుకుల ని। ర్మూలకరంబైనయట్టి ముసలంబొకటీ। బాలిక కుదయించునుబొం। డాలస్యము లేదటంచు ననిశల్యుటయుక్॥ అనుప్రవషనాణంబున మునిశాపంబున యదువంశక్షత్రియుడగు సాంబునకు ముసలంబుబుట్టి యదుకులమంతయు నిర్మూలమైనట్లు జెప్పియుండగా నీకలియుగంబున గొల్లలను వృత్తినామముగలవారు యదువంశక్షత్రియులని యెట్లుచెప్పవచ్చును

ఉ:— చంద్రవంశక్షత్రియులలో యదువృష్ణి భోజాంధకాది వంశంబులు బహుళముగా వృద్ధిబొందిగణనాతీతంబై యొప్పినట్లనగా.

భాగ—దశ—ఉ.

సీ॥ హరియిట్లు గృహమేధియగుచు శతోత్తర షోడశసహస్రసుందరులను। మునునీకు నెరుగజెప్పినరీతి, నందరకన్నిరూపములు దాన ల్చిదాల్చి। గైకొని యొక్కొక్క కామినీమణియందు రమణనమోఘవీర్యమునజేసి। పదురేసికొడుకుల బడసెరుక్మిణ్యాది పట్టమహిషుల కుద్భవులునైన। నందనులలోన ధరణినన్నంగబాహు। బలపరామవిజయ సంపద్విశేష। మానితాత్ములు పదినెనమండ్రువారి। నెరుగవినుపింతు వినుమురాజేంద్రచంద్ర॥ వ॥ అనియిట్లనువారలు ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ, దీప్తిమద్భాను, సాంబ, మిత్ర, బృహద్భాను,

మిత్రవింద, సత్య, అరుణ, పుష్కర, దేవబాహు, శ్రుతదేవ, సునంద న, చిత్రభాను, వరూథ, కవి, న్యగ్రోధులను నామంబులచే ప్రసిద్ధులైరి. వెండియు, త్రివక్రయందు సంభవించిన యుపశ్లోకుండనువాడు తనజనకుండగు కృష్ణసేవారతుండగుచు నారదయోగీంద్రునకు శిష్యుండై యఖండిత దివ్యజ్ఞాన బోధాత్ముండగుచు స్త్రీశూద్రదాసీజన సంస్కారంబై స్మరణమాత్రంబున ముక్తి సంభవించునట్టి సాత్వతతంత్రంబను వైష్ణవస్మృతిగల్పించె. నిట్లు మధుసూదననందనులు బహుప్రజలు నధికాయు రౌన్నతులు ననల్పవీర్యవంతులు బ్రహ్మణ్యులై విఖ్యాతిబొందిరి. వారిని లెక్కబెట్ట పదివేల సంవత్సరంబులకైనం దీరదు. మున్ను నీకెఱిగించినట్లు తత్కుమారులకు విద్యావిశేషంబులు నియమించు గురుజనంబులు మూడుకోట్లు నేను బదెనిమిదివేల నూర్గురు గలిగియుండు. నక్కుమారుల గణింపనెవ్వరికిని శక్యంబుగా దదియునుంగాక.

క॥ నతదేవాసురపర। గతమున మునునిహతులైన క్రవ్యాదసము। త్కరము నరేశ్వరులై। ద్వాపరమున జనియించి ప్రజల బాధలబరపగ॥

క॥ హరితద్బాధార్థమై ని। ర్జరులును యదుకులమునం జనియింపగ। ధరనూటొక్క కులంబై బరగిరి। వారినిగణింప బ్రహ్మకవశమె॥

యదువంశపుత్రియుడగు శ్రీకృష్ణునకు మాత్రము పదహారువేల గోపికలయందును నూటెనిమిది స్త్రీలకు పదురేసివంతున కొడుకులును, పట్టపుదేవులగు రుక్మిణ్యాది యెనిమిదిమందికి పదునెనిమిదిమంది బలపరాక్రమ విక్రమాది విశేషవంతులగు ప్రద్యుమ్నాది కుమారులును శ్రీ

వక్రియందు నుపశ్లోకుడనువాని గనిన్లును వారిలెక్కబెట్ట పదివేల వత్సరంబులకు దీరదనియును, తద్బాలకులకు విద్యాదులుగరపిన గురుజనసంఖ్య మూడుకోట్ల యెనుబదెనిమిదివేల నూర్గురనియును నందుచేత నగణితంబనియును, చెప్పియున్నది. యిక్కడనొక్కసందియంబు బాధించుచున్న దదేమనిన, నొక్కొకస్త్రీకి పదిమందిచొప్పున నన్నప్పుడు స్త్రీసంఖ్యనుబట్టి యొకలక్ష యరువదివేల సంఖ్యకనుపడుచుండగా నగణితమని చెప్పరాదు. ఆశ్లోకలజెప్పినసిన యొక్కొకస్త్రీకి పదుగిరికి తక్కవగాకుండా కన్యాడసియర్ధము చేయవలెను. యింతవృద్ధికికారణము దేవాసురయుద్ధమున మరణించిన రాక్షస సమూహమంతయు ద్వాపరంబున క్షత్రియవంశమునందు జనియించి జనులబాధించుటకు జేసి దేవతలు హరియును యదువంశమునందు జనియించిరనియు. నీయదువంశమందు జనియించినవారి వంశంబులు నూటొక్కకులమైనదనియు వారలగణింప వశముకాదనియు భాగవతమునందు జెప్పబడియున్నది. యీనూటొక్కకులమువారు ద్వారకయందుండిననుగదా మునిశాపమరణము తటస్థపడును. యెవరెవ రేయేదేశముల యందరెందరుండిరో తెలియదందరొక్కమాటు నశించిరని చెప్పరాదు. మునిశాపమందరిని నశింపచేయక తప్పనాయనిన కొందరు యదువంశ్యులు తప్పినట్లు భాగవతమునందు జెప్పియున్నది.

భాగ—౫—౬.

వ॥ అట్టిసమయమునందు మాధవునకు రుక్మిణీ పితృసముండును సమగ్ర భుజావిజృంభణుండును ప్రద్యుమ్నుండు జనియించె. నతనికి రుక్మిణికూతురు శుభాంగివలన ననిరుద్ధు డుదయించె నతనికి మాసలావసిష్టుడయిన వజ్రుండుసంభవించె నతనికి ప్రతిబాహుండుపు

డై. వానికి సుబాహుండు జనియించె, నతనికి నుగ్రసేనుండు ప్రభ
వించె, నాతనికి శతసేనుండుగలిగె. నిట్లు యదువృష్ణి భోజాంధక
వంశంబులు పరమపవిత్రంబులై పుండరీకాక్షు కటాక్షవీక్షణ శయ్యా
సనానుగత సరసాలాప స్నానాశన క్రీడా వినోదంబుల ననిశంబు జెం
దుచు సర్వదేవతా తీర్థంబు సమస్తంబులై పవిత్రమ్ములో నరింపుచు ప
రమానంద కందళిత చిత్తులై రని చెప్పివెండియు ॥

భాగ—ప్ర.

మ॥ యదువీరుల్ మునిశాపమున గాలాధీనులై యుద్దర్ప ।
న్మాదిరాపాన వివర్ధమానమద సమ్మర్దోగ్ర దోషాంధులై । కద
నంబుల్ దమలోనముష్టి హతులై గావించినీల్గిరి న । ష్టదర్శి జక్రి-
రి నల్గురేవురచటన్ । సర్వంసహావల్లభా ॥

సీ॥ కలివర్తనంబున క్రౌర్యహింసాసత్య దంభకౌటిల్యాద్య ధర్మచ
యము । పురములగృహముల భూములదమలోన గలుగుడదలపోసి
కరిపురమున । మనుమని రాజునై మనుమనీదీవించి సింధుతోయకణా
భి షిక్తుజేసి । యనిరుద్ధనందనుండైన వజ్రుని దెచ్చి మధురబట్టముగ
ట్టి మమతబాసి । కరులతురగములను కంకణాదికములు మంత్రిజను
ల బుధులమానవతుల । నఖిలమైనధనము లభిమన్యుసుతునకు । నప్ప
గించిబుద్ధి నాశ్రయించి ॥ ముఖ్యతాత్పర్యము.

శ్రీకృష్ణుని మనమండగు వజ్రుడనువాడు మౌసలావశిష్టుండైన
ట్లును వానిని ధర్మరాజు కలియుగాదియందు మధురకు వానిబట్ట
ముగట్టినట్లును యతనికి సుబాహుండాదిగాగల పుత్రులుజనించి వం
శంబులు వృద్ధిబొందినట్లును పూరువంశజుడగునట్టియు నర్జునిమ
నుమండగు పరిక్షిత్తును హస్తిపురంబునకు పట్టాభిషిక్తుని జేసినట్లును

ఇదియునుంగాక మునిశాపకారణమున గలిగిన యుద్ధమందు మరణంపక నలుగు రేవ్వరు జీవించరనియు జెప్పియున్నది (సప్తదశం జీవించరి నల్వురేవురుచూచో) తొమ్మండ్రుగురు నిలచిరని యర్థముజేయుటకంటె. నలుగురైదుగురు పదైదుగురుఅనుట, ఇందరుఅని యెన్నిక చేయని కొద్దిసంఖ్యనుచెప్పు లోకసాధారణ వాచకమై యున్నది. అందుచేత అపరిమిత జనసంఖ్యయందు యుద్ధమందు నిలచిన వారు బహు కొద్దియని చెప్పటమేకాని నిర్దిష్ట సంఖ్యావాచకముగాదు. గాక.

భాగ—త్ర.

క॥ శౌరియు నతిరథవరులు మ । హారథిక సమరథులు యదు
బలాదివులెల్లన్ । బోరి మృతిబొంద నుద్ధవు । డేరీతిన్ బ్రతికె దా
నినెరింగింపు తగన్॥

తా॥ శ్రీకృష్ణుడును అతిరథ, మహారథ, సమరథులు యుద్ధమందు మృతిబొందగా నుద్ధవుడు మాత్రమెట్లు బ్రతికియుండెనని శుకుల వారిని పరీక్షన్మహారాజు ప్రశ్నజేసినట్లు చెప్పియున్నది.

భాగవతం--మౌసలం.

సీ॥ పదపడియాదవ భామినీ బాలక వృద్ధజనంబు నాశుద్ధబుద్ధి ।
కలయుంగ గైకొని పలుకుల మాదణవమూర పురంబున కరుగజెప్ప ।
రామకృష్ణులు దపోరతులై ప్రవర్తించు వనభూమియారసికొని తద్ధీ
య । సందర్శనమునకు జనుటకై వారల కామంత్రితులజేసి యేమి
యనుచు । టకును శోకము మాన్చుటకును దారకుడాదినైన తగిన
వారి సమాణవచన । రచన నెరయ బనిచి యుచితత్వకతిపయ । జన్ము
లతోడరాగ జనియె నధిప॥

తా॥ అర్జునుండు ద్వారవతికేగి యదుకులానంతరమున గల స్త్రీ బాలవృద్ధ జనులను మిక్కిలి యాదరణగల మాటలచే యింద్రప్రస్థ పురంబున కరుగ నియోగించి స్త్రీ బాలవృద్ధ దుఃఖోపశమనమునకై వారలవద్ద నిల్చెననియు॥

భారతం--మౌసం.

సీ॥ కోపించి గాంధారి శాపమిచ్చినయది యాదవ సంక్షయము గుటయెట్లు। దప్పదు మనము తద్బాలవృద్ధస్త్రీ జనంబుల నెల్ల నహాకాం బులైన। కావుల సప్రతిష్ఠావిశేషంబుగా జేయంగవలయు నశాకాలము మనకు। నోదవి యత్తెరుగున కుత్సహించు టకృత్యమర్జున నీకని యాడుచుండు। బలిమరును దలంచి పాండవాగ్రజుడది। కారణముగ నతని కరుణించుఁ। నొప్పునెరుగు గాన నప్పార్థుడయ్యాదు। నికరశేష జనుల నెమ్మి నిల్పె॥

సీ॥ నిలిపిన తెరగెల్ల నృపవర జెప్పెద వినుకృతవర్మ నందనుని జూచి। నీతల్లియును నీవు నీతోడ బుట్టిన వారును మృత్తికావరపురమున। నిలుడని బహుసంపదల బొల్చునప్పట్టణంబు తదీయదేశంబు నిచ్చి। యభిషిక్తు జేసిన నాతండు నిజపరిజనములతోడ హర్షంబెలపగ। నందు బోయె సరస్వతి యనగ బరగు। ఘననగరమున సాత్యకి తనయు నట్లు। నెయ్యమును గారవంబును నెరయనిల్పి। యనుపముదమున నందులకతడు చనియె॥

సీ॥ తక్కిన వారి నింద్రప్రస్థనగరంబునకు గొనిచని వజ్రునాథు గాగ। నందు బట్టముగట్టి హాస్తితురంగ రథంబుల విభజించి తగిన భంగి। నమ్మహీపురకు సముపార్జితంబును జేసి యర్హై బంధులనందు నందు। నందును నిలుడునట్లుంగా నియమించి యకూ)రు భార్యల

వాత్మజులను । వజ్రునకు నొప్పగించిన వాసుదేవు । పౌత్రుడతి విన
యంబున బట్టువరుస । వారు నిలువక పోయిరి వలయునెడకు । దా
నివిని యారతుంజై భీమానుజుండు॥

గీ॥ వినుడు యాదవ భామినీవృద్ధ బాలజనులనందరి నుచితవర్తన
ముతోడ । ప్రొద్దువడవక ముందర బురజన ప్ర । యుతముగా బురి
వెలువరించితిగడంగి॥

గీ॥ చాపదండని యతిసోపిన భంగి గ । రాతకోటినాగి రామకృ
ష్ణ । వల్లభాదులైన వనితల గొందర। వృద్ధబాలకులను వెరవుతోడ॥

అన్నిటికి ముఖ్య తాత్పర్యము.

పూర్వము గాంధారి కృష్ణునిపై కోపించి శాపం బిచ్చుటచేత యాదు సంక్షయంబుగాక తప్పదనియు తద్బాలవృద్ధ స్త్రీ జనంబుల నాకాలంబునకు తగిన చోటుల ముందు ప్రతిష్ఠించుటకు కర్తవ్యుడ వీవెయని ధర్మరాజు అర్జునునితో నాడుచుండె ననియు నట్లనె యిప్పుడర్జునుండు యదు నికర శేషమగు కృతవర్మనందనుని యతని తల్లిని తోడబుట్టిన వారితో సహా మృత్తికావురమునవిల్పి తత్పట్టణము తద్దేశము వారికిచ్చి పట్టాభిషేకము జేసెననియును సరస్వతి యను పేరు గల పట్టణమును సాత్యకి కుమారుని రాజుగా నియమించి తద్దేశములునొసంగి పట్టాభిషక్తు జేసెననియు దక్కిన వారిని యింద్రప్రస్థపురంబునకు దోడ్కొనిపోయి తద్దేశమునకు శ్రీకృష్ణుని పౌత్రుడగు వజ్రుని రాజుగా నియమించి తత్రాజ్యమునకు పట్టభద్రునిగా నొనరించి రథగజ తురగాదుల ముగ్గురికి సమంబుగాబంచి యిచ్చెననియు తక్కిన బంధువుల నక్కడక్కడ నుంచెననియు క్రూరుని భార్యయు పుత్రులు వజ్రుపాలనలో నుండక యిష్టవచ్చినచోట నుండిరనియు

యదుసంబంధమైన స్త్రీలను, వృద్ధులను, బాలురను గ్రామములో నుండు యితర జనులతో గూడా వుదయము గాక పూర్వము ద్వార వతి వెడలించితినని రుక్మిణ్యాది కృష్ణమహిషులతో నర్జునుడు పాడిన ట్లును రామకృష్ణవల్లభాదులైన స్త్రీలను, వృద్ధులను, బాలకులను కిరాతదండనను చిక్కుకుండునట్లు సేసి తెచ్చితినని వ్యాసులవారితో అర్జునుండాడుటయు మొదలుగాగల ప్రమాణంబులనుబట్టిగా యదువంశమునందనుకులు వంశాకరు యదుక్షయంబున దప్పిరని తెలియ వచ్చుచున్నది. (సీ॥ పదపడి యాదవభామినీ బాలక వృద్ధజనంబు) రెండవ పద్యములో రెండవ చరణము (దప్పదు మనము తద్బాలవృ ద్ధస్త్రీ జనంబులనెల్ల) గీతపద్యము ప్రథమ పాదంబున (వినుడు యా దవ భామినీ వృద్ధబాలజనుల) రెండవ గీతపద్యములో (వల్లభాదుల యిన వనితల గొందర వృద్ధబాలకులను) అని చెప్పియుండుటచే బా లురు, వృద్ధులు, స్త్రీలు నిలచిరని విస్పష్టముగా వ్రాసియుండుటను బట్టియు యాదవాదులలో ప్రముఖులైన వారే మరణించిరిగాని అనే కమంది బాలురు, వృద్ధులు, స్త్రీలు, వజ్రుడు సాత్యకి కుమారుడును కృతవర్మ కుమారుడును విదేశీయులు మొదలగు వారు చాలామంది నిలచి యుండుట దెల్పబడియె యున్నది. నూటొక్క వంశములు గా నేర్పడిన శ్రీకృష్ణసంతతి యంతయు కొందరు యదుక్షయములో ప్రముఖులయిన వారలు గలసినను పెక్కుమంది వంశాకరులై మనిర నుటకు యేయాక్షేపణయును లేదు.

చంద్రవంశవృక్షము.

1 నారాయణమూర్తి.

2 బ్రహ్మ.

3 అత్రి.
4 చంద్రుడు.
5 బుధుడు.
6 పురూరవుడు — యితను చక్రవర్తి
7 ఆయువు.
8 శ్రుతాయువు.
9 సత్యాయువు.
10 రయుడు.
11 జయుడు.
12 విజయుడు.

(7–12) నె 6 వ పురూరవుని కొమాళ్లు ఆరుగురు.

13 భీముడు — యితడు నె 12 రు కుమారుడు.
14 కాంచనుడు.
15 హోత్రుడు.
16 జహ్నువు — యితను గంగను పుక్కిట నిడినవాడు.
17 పూరుడు.
18 బాలకుడు.
19 సజకుడు.
20 కుశుడు
21 శాంబుడు.
22 ధూర్తయుడు.
23 వసువు.
24 కుశనాభుడు.

(21–24) నె 20 రు కొమరులు నలుగురు.

25 గాధి — నె 21 రు కొమారుడు.
యితడు రాజ్యపాలన చేసినవాడు

73 భార్గభూమి	వీరి వంశమువారు గార్గ్యవంశజులను వృద్ధక్షత్రవంశ జాతులన బరగిరి.
74 ద్రుహ్యుడు. 75 యదువు. 76 దుర్వసుడు. 77 అనువు. 78 పూరుడు.	యీ అయిదుగురు 62 రు యయాతి కుమారులు. వీరిలో యదువంశమున బుట్టినవారు యాదవులనబరిగిరి. పూరుని వంశమువారు పౌరవులు.
79 బభ్రుసేతువు.	నె 74 రు కొడుకు.
80 నారబ్ధుడు.	
81 గాంధారుడు.	
82 ఖర్మ్ముడు.	
83 ఘృతుడు.	
84 దుర్మ్మదుడు.	
85 ప్రచేతస్సు. 86 87	యితనికి నూర్వ్వరు కొడుకులుపుట్టి మ్లేచ్ఛాధిపతులై యుదీచిదిశ నాశ్రయించిరి.
88 వహ్ని.	నె 76 రు కుమారుడు.
89 భర్గుడు.	
90 భానుమంతుడు.	
91 త్రిసానువు.	
92 కరంధముడు.	
93 మరుత్తుడు. 94 95	యితనికి యయాతిశాపవశంబున సంతతి లేదయ్యె.
96 సభానరుడు. 97 చక్షుస్సు. 98 పరోక్షుడు.	నె 77 రు అనువుకొడుకులు మువ్వరు.

దృఢవ్రతుడు.

147 సత్యకర్మ్ముడు. ఇతనిది (111) అంగ, వంగ, వంశము.

కృత్స్నమదుడు. ఇతడు పురూరవుని మునిమనమడగు (38) సుహోత్రుని కొడుకు.

148 శునకుడు. ఇతను కృత్స్నమదుని కొడుకు.

149 శౌనకుడు. యితడు బహ్వృచ ప్రవరుండై జన్మించి తపో నియతుండై చనియె.

150 రభసుడు. యితను నె 36 రు కొడుకు.

151 గంభీరుడు.

152 కృతుడు. ఇతను బ్రహ్మకులంబున బుట్టె.

153 శుద్ధుడు. ఇతడు పురూరవునిమనుమడు నె37రు కొడుకు.

154 శుచి.

155 రజస్సు.

156 త్రికకుత్తు.

157 కృతకృత్యుడు. ఇతను విజ్ఞానియై కృతకృత్యుడై చనియెను.

158 జనమేజయుడు. ఇతను(33)రు నహుషుని మనుమడును (78)రు పూరుని కొడుకు.

159 ప్రాచీవానుడు.

160 ప్రవిరోధనమన్యుడు.

161 చారువు.

162 సుద్యువు.

163 బహుగతుడు.

164 శర్యాతి.

165 సంయాతి.

166 రౌద్రాశ్వుడు.

126 చిత్రకేతుడు. — ఇతనికి రోమపాదుడను నామాంతరము గలదు. యితను సూర్యవంశ క్షత్రియుడగు దశరథునికూతురగు శాంతను దత్తతజేసుకొని ఋష్యశృంగుడను ఋషికి వివాహము చేసెను.

127 చతురంగుడు.

128 పృథులాక్షుడు. — యితనికి బృహద్రథాది నలుగురు కొడుకులు.

129 బృహద్రథుడు.

130 బృహన్మనస్సు.

131 జయద్రథుడు.

132 విజయుడు.

133 ధృతి.

134 ధృతవ్రతుడు.

135 సత్యకర్ముడు.

136 అతిరథుడు.

137 కర్ణుడు. — ఇతడు సూర్యునకును కుంతికిని పుట్టినవాడు.

138 వృషసేనుడు. — ఇతను కర్ణునికొడుకు. మరికొందరు గలరు.

139 చంపుడు — ఇతడు పై 128 దు పృథులాక్షుని కొడుకు వీని పేర చంపానగరము నిర్మింపంబడియె.

140 హర్యంగుడు.

141 భద్రరథుడు.

142 బృహత్కర్ముడు.

143 బృహద్భానుడు.

144 జయద్రథుడు.

145 బృహత్రు —

146 విజయుడు.

దృఢవ్రతుఁడు.

147 సత్యకర్ముఁడు. ఇతనికి (111) అంగ, వంగ, [illegible]

కృత్స్నమనుఁడు. ఇతఁడు పురూరవుని మునిమనుమనకు (38) వ భ్రాతృని కొడుకు.

148 శునకుఁడు. ఇతను కృత్స్నమనుని కొడుకు.

149 శౌనకుఁడు. ఇతను బహ్వృచప్రవరుండై జన్మించి తపోనియతుండై చనియె.

150 రభసుఁడు. ఇతను నె 36 రు కొడుకు.

151 గంభీరుఁడు.

152 కృతుఁడు. ఇతను బ్రహ్మకులంబున బుట్టె.

153 శుద్ధుఁడు. ఇతఁడు పురూరవునిమనుమనుఁడు నె37వ కొడుకు.

154 శుచి.

155 రజస్సు.

156 త్రికకుప్పు.

157 కృతకృత్యుఁడు. ఇతను విజ్ఞానియై కృతకృత్యుఁడై చనియెను.

158 జనమేజయుఁడు. ఇతను (33) వ నహుషుని మనుమనుఁను (78) వ పూరుని కొడుకు.

159 ప్రాచీవానుఁడు.

160 ప్రవిరోధనమన్యుఁడు.

161 చారుపదు.

162 సుద్యుఁడు.

163 బహుగవుఁడు.

164 శర్యాతి.

165 సంయాతి.

166 రౌద్రాశ్వుఁడు.

126 చిత్రకేతుడు. — ఇతనికి రోమపాదుడను నామాంతరం బుగలదు. యితను సూర్యవంశ క్షత్రియుడగు దశరథునికూతురగు శాంతను దత్తతజేసుకొని ఋష్యశృంగుడను ఋషికి వివాహము చేసెను.

127 చతురంగుడు.

128 పృథులాక్షుడు. — యితనికి బృహద్రదాది నలుగురుకొడుకులు.

129 బృహద్రధుడు.

130 బృహన్మనస్సు.

131 జయద్రధుడు.

132 విజయుడు.

133 ధృతి.

134 ధృతవ్రతుడు.

135 సత్యకర్ముడు.

136 అతిరధుడు.

137 కర్ణుడు. — ఇతడు సూర్యునకును కుంతికిని పుట్టినవాడు.

138 వృషసేనుడు. — ఇతను కర్ణునికొడుకు. మరికొందరుగలరు.

139 చంపుడు. — ఇతడు నె 128 రు పృథులాక్షుని కొడుకు వీని పేర చంపానగరము నిర్మింపంబడియె.

140 హర్యంగుడు.

141 భద్రరధుడు.

142 బృహత్కర్ముడు.

143 బృహద్భానుడు.

144 జయదర్థుడు.

145 బృహత్కర్ముడు.

146 విజయుడు.

దృఢవ్రతుడు.

147 సత్యకర్మ్ముడు. ఇతనిది (111) అంగ, వంగ,

కృత్స్నమదుడు. ఇతడు పురూరవుని మునిమనుమడగు (88) సుహోత్రుని కొడుకు.

148 శునకుడు. ఇతను కృత్స్నమదుని కొడుకు.

149 శౌనకుడు. ఇతడు బహ్వృచ ప్రవరుండై జన్మించి తపో నియతుండై చనియె.

150 రభసుడు. ఇతను నె 36 రు కొడుకు.

151 గంభీరుడు.

152 కృతుడు. ఇతను బ్రహ్మకులంబున బుట్టె.

153 శుద్ధుడు. ఇతడు పురూరవునిమనుమడు నె37రు కొడుకు.

154 శుచి.

155 రజస్సు.

156 త్రికకుప్పు.

157 కృతకృత్యుడు. ఇతను విజ్ఞానియై కృతకృత్యుడై చనియెను.

158 జనమేజయుడు. ఇతను(33)రు నహుషుని మనుమడును (78)రు పూరుని కొడుకు.

159 ప్రాచీవానుడు.

160 ప్రవిరోధనమన్యుడు.

161 చారుపు.

162 సుద్యుప్పు.

163 బహుగతుడు.

164 శర్యాతి.

165 సంయాతి.

166 రౌద్రాశ్వుడు.

126 చిత్రకేతుడు. ఇతనికి రోమపాదుడను నామాంతరం బుగలదు. యితను సూర్యవంశ క్షత్రియుడగు దశరథునికూతురగు శాంతను దత్తతజేసుకొని ఋష్యశృంగుడను ఋషికి వివాహము చేసెను.

127 చతురంగుడు.

128 పృథులాక్షుడు. యితనికి బృహద్రదాది నలువురుకొడుకులు.

129 బృహద్రథుడు.

130 బృహన్మనస్సు.

131 జయద్రథుడు.

132 విజయుడు.

133 ధృతి.

134 ధృతవ్రతుడు.

135 సత్యకర్ముడు.

136 అతిరథుడు.

137 కర్ణుడు. ఇతడు సూర్యునకును కుంతికిని పుట్టినవాడు.

138 వృషసేనుడు. ఇతను కర్ణునికొడుకు. మరికొందరుగలరు.

139 చంపుడు. ఇతడు నె 128 రు పృథులాక్షుని కొడుకు వీని పేర చంపానగరము నిర్మింపంబడియె.

140 హర్యంగుడు.

141 భద్రరథుడు.

142 బృహత్కర్ణుడు.

143 బృహద్భానుడు.

144 జయదత్తుడు.

145 బృహత్కర్ముడు.

146 విజయుడు.

స మరుత్తులు పెంచి అపుత్రకుండగు భరతునకు దత్తతగానిచ్చిరి. యితడు భరత వంశమునకు కర్తయయ్యె.

189 మన్యువు.
190 బృహత్క్షత్రి.
191 జయ.
192 మహావీర్య.
193 నర.
194 గర్గుడు.

యీ అయిదుగురు నె 189 రు మన్యువు కుమాళ్లు.

195 ఉరుక్షయు. — ఇతడు నె192రు మహావీర్యునికొమారుడు

196 త్రయ్యారుణి.
197 కవి.
198 పుష్కరారుణి.

యీ ముగ్గురు బ్రాహ్మణులైచనిరి.
యీ ముగ్గురు నె195రు కుమాళ్లు.

199 సుహోత్రుడు. — ఇతడు నె190రు బృహత్క్షత్రిని కొడుకు.

హస్తి. — ఇతనిపేరట హస్తినాపురి నిర్మింపంబనడి దీనికి ఢిల్లీయని యిప్పుడు నామాంతరంబు గలదు.

200 అజమీఢుడు.
201 ద్విమీఢుడు.
202 పురుమీఢుడు.

ఇతనికి నళినియందు ప్రియమేధాదులుబుట్టి బ్రాహ్మణులయిరి. యీ ముగ్గురు హస్తికుమాళ్లు. వీనికి సంతతిలేదు.

203 యవీనరుడు. — ఇతను నె201రు ద్విమీఢునికొడుకు.

204 కృతిమంతుడు.
205 సత్యధృతి.
206 దృఢనేమి.
107 సుపార్శ్వకృతుడు.

208 పార్శ్వకుఁడు.
209 సుమతి.
210 సన్నమంతుఁడు.
211 కృతి. ఇతఁడు హిరణ్యనాభునివలన యోగమార్గంబెఱింగి తూర్పుదేశంబున సామసంహితఁ జదివెను.

212 నుగ్రాయుధుఁడు.
213 క్షేమ్యుఁడు.
214 సుధీరుఁడు.
215 పురంజయుఁడు.
216 బహురథుఁడు.
217 సుహోత్రుఁడు.
218 సుతహోత్రుఁడు.
219 గయుఁడు.
220 కపిలుఁడు.

ఈ నలుగురు (188) ర. భరద్వాజుని కొడుకులు.

221 ఋక్షుఁడు.
222 నీలుఁడు.
223 బృహజిషుఁడు.

ఈ మువ్వురు (200) నజమీఢునికొడుకులు.

224 బృహధనుఁడు. ఇతను నెం 223 ఱ బృహజిషుని కొడుకు.
225 బృహత్కాయుఁడు.
226 జయద్రథుఁడు.
227 విశ్వజిత్తు.
228 సేనజిత్తు.
229 వత్సుఁడు.
230 కాశ్యుఁడు.
231 దృఢహానుఁడు.
232 రుచిరాశ్వుఁడు.

ఈ నలుగురు నెం 228 ర. సేనజిత్తుని కొడుకులు.

233 ప్రాజ్ఞుడు. ఇతడు నె 232 రు. రుచిరాశ్వునికొడుకు.

234 ప్రథసేనుడు.

235 పారుడు.

236 నీపుడు. ఇతనికి శకునికూతురు సుందరివలన 100 కొడుకులు పుట్టిరి.

237 బ్రహ్మదత్తుడు. రాజ్యపాలకుడు.

238 విష్వక్సేనుడు.

239 ఉదక్సేనుడు.

240 భల్లాటుడు. ఇతని వంశమువారు బార్హదిషవులను రాజులైరి.

241 శాంతి. ఇతడు నె 222 రు నీలునికొడుకు నజమీఢుని మనుమడు.

242 సుశాంతి.

243 పురుజుడు.

244 అర్కుడు.

245 భర్మాశ్వుడు.

246 సృంజయుడు.

247 ముద్గలుడు.

248 వీనరుడు.

249 బృహదిషుడు.

250 కాంపిల్యుడు.

వీరలు నె 245 రు భర్మాశ్వునికొడుకులు. ముద్గలునివలన బ్రాహ్మణకులంబున బుట్టి ముద్గలగోత్రంబున నెగడె.

251 దివోదాసుడు. ఇతడు నె247రు ముద్గలుని కొడుకు.

252 మిత్రాయువు.

253 చ్యవనుడు.

254 సుదాసుడు.

255 సహదేవుడు.

256 సోమకుడు.

257 జన్మకృతు. ఇతనికి నూర్వురు కొడుకులు.

258 జంతువు. } ఇతడు నెం257రు జన్మకృతునకు జ్యేష్టుడు

259 వృషదుడు. } ఇతడు డిటో కనిష్టుడు.

260 ద్రుపదుడు. ఇతడు నెం259రు వృషదుని కొడుకు యిర కా కుమాళ్ళు గలరు.

261 ద్రుష్టద్యుమ్నుడు. నెం260రు ద్రుపదునికొడుకు.

262 ద్రౌపది. పాండవుల భార్య.

263 దృష్టకేతుడు. ఇతడు నెం 261రు దృష్టద్యుమ్నుని కొడుకు పాంచాలరాజులని యెరుగవలెను.

264 అహల్య. యీమె (247) రు ముద్గలుని కూతురు. యీమెను గౌతముడు పెండ్లియాడె.

265 శతానందుడు.

266 సత్యధృతి.

267 కృపి. } వీరలనిద్దరిని శంతనుడుపెంచి కృపిని

268 కృపుడు. } ద్రోణాచార్యునకు భార్యగానిచ్చెను.

269 సంవరణుడు. ఇతను నెం221రు ఋక్షునికొడుకు నజమీఢుని మనుమడు. యితనిభార్య తపతియను సూర్యునికూతురు.

270 కురువు. ఇతను నెం269రు కొడుకు తనపేర కురుక్షేత్రంబు నిల్పె రాజ్యపాలనుడు కౌరవుల వంశకర్త.

271 సుధనస్సు.
272 పరిక్షిత్తు.
273 జహ్నువు.
274 నిమధుడు.
యీనలువురు నె270రు కొడుకులు.

275 సుహోత్రుడు. ఇతను నె271రు సుధనస్సుకొడుకు.

276 చ్యవనుడు.

277 కృతి.

278 వసువు.

279 బృహద్రధుడు.
270 కుసుంభుడు.
281 మత్స్యుడు.
282 ప్రత్యగ్రుడు.
283 చేదిషుడు.
వీరుఅయిదుగురు 278 వసువు కొడుకులు

284 జరాసంధుడు. ఇతను నె279రు కొడుకు మరియొకడుగలడు మగధ దేశాధీశుడు.

285 సహదేవుడు.

286 సోమాపి.
287 మార్జాలి.
వీరిరువురు నె 285 రు సహదేవుని కొడుకులు.

288 శ్రుతశ్రవుడు. యితను నె 286 రు కొడుకు.

289 శ్రుతశ్రవస్సు. యితను నె 287 రు కొడుకు.

290 నయుతాయువు.

291 నిరమిత్రుడు.

292 సునక్షత్రుడు.

293 బృహత్సేనుడు.

294 కర్మజిత్తు.

ధృతరాష్ట్రుడు కనెను. యీదుశ్శల సైంధవుని భార్య.

337 ధర్మరాజు.
338 భీముడు.
339 అర్జునుడు.
340 నకులుడు.
341 సహదేవుడు.

వీరిఅయిదుగురిని కుంతిమాద్రులయందు నె 333 రు పాండురాజు ధర్మసంతతి వడసె.

342 దేవకుడు.
343 ప్రతివింద్యుడు.

నె 337 రు ధర్మరాజుకుమాళ్ళు.

344 సర్వాంగదుడు.
345 ఘటోత్కచుడు.
346 శృతసేనుడు.

వీరు ముగ్వురు నె 338 రు భీముని కుమాళ్ళు.

347 అభిమన్యుడు.
348 బభ్రువాహనుడు.
349 నిళావంత్తుడు.
350 శృతకీర్తి.

వీరు నలువురు నె 339 రు అర్జునుని కుమాళ్ళు.

351 నిరమిత్రుడు.
352 శతానీకుడు.

వీరు నె 340 రు నకులుని కుమాళ్ళు.

353 సుహోత్రుడు.
354 శ్రుతకర్ముడు.

వీరిద్దరు నె 341 రు సహదేవుని కుమాళ్ళు.

355 సహస్రజిత్తు.
356 క్రోష్టు.
357 నలుడు.
358 రిపుడు.

యీనలుగురు (75) రు యదుమహారాజు కుమాళ్లు.

359 మహాహాయుడు.
360 వేణుహాయుడు.
361 హేహాయుడు.
యీమువ్వురు నె 355 రు సహస్రజిత్తు కొడుకులు.

362 ధర్మ్ముడు. ఇతడు హేహాయుని పుత్రుడు.

363 నేత్రుడు.

364 కుంతి.

365 మహిష్మతుండు.

366 భద్రసేనుడు.

367 దుర్మదుడు.

368 ధనికుడు.

369 కృతవీర్యుడు.
370 కృతాగ్ని.
371 కృతకర్మ.
372 కృతౌజస్సు.
యీనలుగురు నె368రు ధనికునికుమాళ్ళు.

373 కార్త్తవీర్యార్జునుడు. ఇతడు నె369రు కొడుకు రాజ్యపాలకుడు.

374 జయధ్వజుడు.
375 సూరసేనుడు.
376 వృషణుడు.
377 మధువు.
378 వూరితుడు.
యీయేవురు కార్త్తవీర్యార్జునుని పుత్రులు.

379 తాళజంఘుడు. ఇతడు నె 374 రు జయధ్వజుని కొడుకు. ఇతనికి వీతిహోత్రుడు మొదలుగాగల 99 కొడుకులు గలరు.

380 వృష్ణుడు. ఇతడు నె 377 రు మధువుకొడుకు ఇతనికి 100 కొడుకులు. వారిలోజ్యేష్ట

381	వృష్టి.	డు వృష్టి యితనిపేర వంశంబు వృద్ధిబొంది వృష్ణులు యాదవులనంబరిగిరి.
382	వృజనవంతుడు.	ఇతడు యదువుమనుమడు (356) క్రోష్టువు కుమారుడు.
383	శ్వాహితుడు.	
384	జేజసిసేకుడు.	
385	చిత్రరతుడు.	
386	శశిబిందుడు.	ఇతడు సప్తద్వీపములు యేలినవాడు. ఇతనికి చాలాసంతతిగలదు. ముఖ్యులు ఆగ్గురు అందులో జ్యేష్టుడు.
387	పృథుశ్రేవుడు.	యితడు.
388	ధర్మడు.	
389	యుశనస్సు.	ఇతడు రాష్ట్రమేలినవాడు.
390	రుచికుడు.	
391	పురుజిత్తు.	యీయేవురు నె390 రుచికుని కొడుకులు.
392	రుక్మడు.	
393	రుక్మేషువు.	
394	పృథువు.	
395	జానుజంఘుడు.	ఇతనిభార్య శైబ్య.
396	విదర్భుడు.	
397	కుశుడు.	యీముగ్గురు నె 396 రు విదర్భుని కొడుకులు.
398	క్రథుడు.	
399	రోమపాదుడు.	
400	బభ్రువు.	యితను నె 399 రు కొడుకు.

401 విభువు.

402 శృతి.

403 ఉశికుడు.

404 చేదుడు. ఇతనికి చైద్యాదులుపుట్టి రాష్ట్రపాలకులైరి.

405

406 కుంతి. ఇతడు నెం 398 రు క్రథునికొడుకు.

407 ధృష్టి.

408 నిర్వృతి.

409 దశార్హుడు.

410 వ్యోముడు.

411 జీమూతుడు.

412 నికృతి.

413 భీమరథుడు.

414 నవరథుడు.

415 దశరథుడు.

416 శకుని.

417 కుంత్రి.

418 దేవరాతుడు.

419 దేవక్షత్రుడు.

420 మధువు.

421 కురువశుడు.

422 అనువు.

423 పురుహోత్రుడు.

424 నంశుడు.

425 సాత్వతుడు.

426 భజమానుడు. — ఇతనికి యిద్దరుభార్యలు.

427 భజయుడు.

428 దివ్యుడు. — నె 425 రు సాత్యతుడు. యీక్రింద

429 వృష్టి. — గనుపరచినవారు యితనికుమాళ్ళు.

430 దేవావృధుడు. — యితడు యోగపురుషుడై బహు మందికి బ్రహ్మోపదేశ మొనర్చి మోక్షమును బొందెను.

431 మహాభోజుడు. — ఇతనిపేర వంశంబువర్ధిల్లి భోజుల నంబంగిరి.

432 అంధకుడు. — ఇతనివంశస్థులను అంధకు లనియెదరు. భజమానుడు మొదలు 7 సాత్వతుని కొడుకులు.

433 బభ్రుడు. — ఇతను నె 430 రు కొడుకు బ్రహ్మోపదేశకర్తయై బహుమందిని మోక్షముజెందించెను.

434 నిమ్రోచి.
435 కంకణ.
436 శతజిత్తు.
437 సహస్రజిత్తు.
438 అయుతజిత్తు.
439 వృష్టి.

— యీయార్వురు (426) భజమానుని కొడుకులు.

440 సుమిత్రుడు.
441 యుధాజిత్తు.

— వీరిరువురు నె 439 రు వృష్ణి కుమాళ్ళు.

442 శిని.
443 అనమిత్రుడు.

— వీరిరువురు నె 441 రు యుధాజిత్తుని కుమాళ్ళు.

444 నిమ్నుడు. 445 శిని. 446 బృశ్ని.	యీ ముగ్గురు నె 443 రు అనమిత్రుని కుమాళ్ళు.
447 సత్రాజిత్తు. 448 ప్రసేనుడు.	వీరిద్దరు నె 444 రు నిమ్నుని కొడుకులు వీరిలో సత్రాజిత్తు సూర్యునిమెప్పించి స్యమంతకమణినిగొని తత్కారణమున తన కూతురగు సత్యభామను శ్రీకృష్ణునకు యిచ్చె.
449 సత్యకుడు.	ఇతడు నె445రు శినియనువానిపుత్రుడు
450 సాత్యకి.	ఇతనికి యుయుధానుడను వేరొక పేరు గలదు.
451 జయుడు.	
452 గుణి.	
453 యుగంధరుడు.	
	వీరిరువురు నె 446 రు బృశ్నికొడుకులు.
454 శ్వఫల్కుడు. 455 చిత్రుతుడు.	యితనిభార్య గాందిని. యీచిత్రుడనువానికి బహుమంది కొడుకులుకలిగి వృష్టివంశ్యులయిరి.
456 పృథుడు. 457 విదూరథుడు.	వీరిరువురును మరికొందరును నె 455 రు కుమాళ్ళు. వీరువృష్టివంశ జాతులైరి.
458 అక్రూరుడు. 459 అసంగుడు. 460 సారమేయుడు. 461 మృదుకుడు. 462 మృదుపచ్ఛివుడు	అక్రూరుడు ఆదిపదమువ్వురు (454) శ్వఫల్కుని కుమాళ్లు. యీఅక్రూరుడె కంసునిపంపున శ్రీకృష్ణునికై వ్రేపల్లెకు వెళ్ళినవాడు.

463 వర్మద్వక్కు.
464 దృష్టవర్మ్మడు.
465 క్షత్రోపేకుడు.
466 అరిమర్దనుడు.
467 శతఘ్నుడు.
468 సుగంధమాదుడు.
469 ప్రతిబాహుడు.
470 సుచారువు.

471 భజమానుడు.
472 కుకురుడు.
473 శుచి.
474 కంబళబర్హిషుడు.

ఈ నల్వురు సాత్వతునికొడుకగు (432) అంధకుని పుత్రులు.

475 విదూరథుడు. — యితను నె471రు భజమానుని కొ...

476 శూరుడు.
477 శిని.
478 భోజుడు.

479 కృతవర్మ.
480 శతధన్వుడు.
481 హృదికుడు.

యీముువ్వురు నె478రుభోజునికొడుకులు

482 వృష్ణి. — ఇతడు నె 472 రు కుకురుని కొడుకు.

483 విలోమతనయుడు.
484 దేవమీఢుడు.
485 విధాజిత్తు.
486 మిత్రవర్ధనుడు.
487 సుమిత్రుడు.

యీ అయిదుగురు నె 482 రు వృష్ణి కొడుకులు.

488 కపోతలోముడు.	ఇతడు నె 483 రు విలోమతనయుడుకు.
489 అనువు.	ఇతడు తుం?
490 దుందుభి.	
491 రవిజ్యోతుడు.	
492 పునర్వసు.	
493 ఆహుకుడు.	వీరిద్దరు నె 492 రు పునర్వసునికొడుకు కూతురు.
494 అహకియను, స్త్రీ.	
495 దేవకుడు.	నె 493 రు ఆహుకుని కొడుకులు.
496 ఉగ్రసేనుడు.	
497 దేవలుడు.	నె 495 రు. దేవకునకు నలుపుకుమా రు. యేడుగురు
498 ఉపదేవుడు.	
499 సుదేవుడు.	
500 దేవవర్ధనుడు.	
501 ధృతదేవ, స్త్రీ.	
502 శాంతదేవ, స్త్రీ.	
503 పదేవ, స్త్రీ.	
504 శ్రీదేవ, స్త్రీ.	
505 దేవరక్షిత, స్త్రీ.	యీ యేడుగురు స్త్రీలను శూరుని కొమారుడగు వసుదేవుడు పెండ్లియాడె.
506 సహదేవ, స్త్రీ.	
507 దేవకి, స్త్రీ.	
508 ఉగ్రసేనుడు.	ఇతడు నె 493 రు ఆహుకుని కొడుకు. యితడు రాష్ట్రపాలుడు

509 కంసుడు.
510 న్యగ్రోధుడు.
511 సునాముఖుముడు.
512 గవ్యాడు.
513 శంకుడు.
514 సుభువు.
515 రాష్ట్రపాలుడు.
516 విశ్రుష్టుడు.
517 తుష్టిమంతుడు.
518 కంస, స్త్రీ.
519 కంసవతి, స్త్రీ.
520 సురభి. స్త్రీ.
521 రాష్ట్రపాలిక, స్త్రీ.

యీ పదమువ్వురు స్త్రీపురుషులు నె 508 రు ఉగ్రసేనుని సంతతి. యీ కంసాదులు శ్రీకృష్ణునకు మేనమామలు.

522 శూరుడు లేక శూ.
523 రసేనుడు.

ఇతడు అంధకుని మునిమనుమడగు నె 484 రు దేవమీఢుని కొడుకు.

524 వసుదేవుడు. — ఇతనిభార్య దేవకి.
525 దేవభాగుడు. — ఇతనిభార్య కంస.
526 దేవశ్రవుడు. — యితనిభార్య కంసవతి.
527 యానకుడు. — ఇతనిభార్య సురభి.
528 శ్రుంజయుడు. — ఇతనిభార్య రాష్ట్రపాలిక.
529 శ్యామనీకుడు.
530 కంకుడు.
531 నకుడు.
532 వత్సకుడు.
533 వృకుడు.
534 పృథ, స్త్రీ

నె 524 రు లగాయతు నె 538 రు వరకు గల స్త్రీపురుషులు నె 522 రు శూరునికుమాళ్ళు కుమార్తెలు.

యీమెను కుంతి దత్తుయిచ్చినందున

కుంతియను నామాంతరమును కలిగినది. యీమెను పాండురాజునకు యిచ్చినందున పాండవ వంశము వృద్ధిబొందెను.

535 శ్రుతదేవ, స్త్రీ. యీమెను కారూషకుండైన వృద్ధశర్మ పెండ్లియాడెను. వారికి మునిశాపంబున దంతవక్త్రుండను రాక్షసుండు జనియించెను.

536 శ్రుతకీర్తి, స్త్రీ. యీమెను కేకయుడు పెండ్లియాడిన సాదంపతులకు ప్రతర్దనాదులు పుట్టిరి.

537 రాజాధిదేవి, స్త్రీ. యీమెను జయత్సేనుడు పెండ్లియాడెను వీరివలన విందానువిందులు జనించిరి.

538 శ్రుతశ్రవస్సు, స్త్రీ. యీమెను చేదిదేశాధిపతియగు దమఘోషుడు పెండ్లియాడిన వారికి శిశుపాలుడు జనియించె వసుదేవుడు మొదలుగ పదియేవురు స్త్రీపురుషులు శూరసేనుని సంతతి.

539 చిత్రకేతుడు.
540 బృహద్బలుడు.
వీరిద్దరు (525) దేవభాగుని కొడుకులు.

541 వీరుడు.
542 నిషుమంతుడు.
వీరిద్దరు (526) దేవశ్రవుని కొడుకులు.

543 ఋతధాముడు.
544 జయుడు.
వీరిద్దరు (527) యానకుని కొడుకులు.

545 వృషుడు.
546 దుర్మర్షణుడు.
వీరిద్దరు (528) సృంజయుని కొడుకులు యింకాగలరు.

547 హరికేశుడు.
548 హిరణ్యాక్షుడు.
వీరిద్దరు (529) శ్యామకుని కొడుకులు యింకాగలరు.

549 బకుడు.
550 సత్యజిత్తు.
551 పురజిత్తు.
యీముగ్గురు నె 530 రు కంకునికొడుకులు.

552 సుమిత్రుడు.
553 ఆనకుడు.
554 బాహూకుడు.
యీముగ్గురు నె 531 రు. సకుని కొడుకులు.

555 వృకుడు. ఇతను (532) వత్సకునికొడుకు.

556 దక్షుడు.
557 పుల్కలుడు.
558 సాళ్వుడు.
యీ ముగ్గురు నె 533 రు వృకుని కొడుకులు.

559

560 ఇకను వసుదేవుని సంతతి చెల్పుచున్నాను.

561 వసుదేవునకు. రోహిణి, పౌరవి, మదిర, కౌసల్య, రోచన, ఇళ, సహదేవి, శాంత, దేవాత్మజ ఉపదేవి, శ్రీదేవి, దేవరక్షిత, సహదేవ, దేవకీదేవి వీరు వసుదేవునిభార్యలు.

562 బలుడు లేక బల.
563 రాముడు.
564 గదుడు.
565 సారణుడు.
566 దుర్మదుడు.
567 విపులుడు.
568 ధృవుడు.
569 కృతుడు.
యీయెనమండుగురు నె 561 రు వసుదేవునికి రోహిణియందు జనియించినవారు మరికొంతమంది గలరు.

570 సుభద్రుడు. ⎫ యీయైదుగురు వసుదేవునకు పౌరవియందు జనించినవారు మరికొందరు గలరు.
571 భద్రబాహుఁడు.
572 దుర్మదుఁడు.

573 భద్రుడు. ⎫
బూతుఁడు. ⎭

574 ధృవుఁడు.
575 నందుడు.
576 ఉపనందుఁడు. యీనల్గురు మదిరయందు గలిగినవారు.
577 శ్రుతకశుశ్రితుఁడు.
578 శూరుడు.

579. కేశి. ఇతఁడు వసుదేవునందు కౌసల్యకుఁ బుట్టినవాఁడు.

580 అస్తుడు. ఇతను రేచనకు బుట్టినవాఁడు మరికొందఱు గలరు.
581 వల్కలుఁడు. ఇతఁడు శాంతకుఁబుట్టినవాఁడు.
582 ద్రిధృష్టుఁడు. ఇతఁడు ఉపదేవికి బుట్టినవాఁడు.
583 ప్రశ్రమ. ⎫ వీరిద్దరు శ్రీదేవికి బుట్టినవారు.
584 పరిశ్రితుఁడు. ⎭

585 కల్పుఁడు. ఇతఁడు దేవరక్షితకు బుట్టినవాఁడు. మరి కొందరుగలరు.

586 గదుఁడు. ⎫ వీరు సహదేవికి బుట్టినవారు. మరికొందరు గలరు.
587 బహుఘుఁడు.
588 శ్రుతముఖ్యుఁడు. ⎭

589 కీర్తిమంతుఁడు. ⎫ వీరలు దేవకీదేవియందు జనించినవారలు. యీసుభద్రను పాండురాజకుమారుఁడు అర్జునునకు పెండ్లిచేయఁగ్గా నడ.
590 సుసేనుఁడు.
591 భద్రసేనుఁడు.
592 ఋజువు.
593 భద్రుఁడు. ⎭

594 సమదనుఁడు.
595 సంకర్షణుఁడు.
596 శ్రీకృష్ణుఁడు.
597 సుభద్ర.

నెం 562 లగాయతు నెం 597రు వరకు నెం561రు వసుదేవుని సంతానము. యీమె అర్జునుని భార్య.

598 ప్రద్యుమ్నుఁడు.
599 అనిరుద్ధుఁడు.
600 దీప్తిమద్భానుఁడు.
601 సాంబుఁడు.
602 మిత్రుఁడు.
603 బృహద్భానుఁడు.
604 మిత్రవిందుఁడు.
605 వృకుఁడు.
606 అరుణుఁడు.
607 పుష్కరుఁడు.
608 దేవబాహుఁడు.
609 శ్రుతదేవుఁడు.
610 సునందనుఁడు.
611 చిత్రభానుఁడు.
612 వరూధుఁడు.
613 కవి.
614 న్యగ్రోధుఁడు.

వీరలు శ్రీకృష్ణుని భార్యాష్టకమందు జనించినముఖ్యులు వీరుగాక పదహారువేల గోపికలయందు అష్టభార్యలయందును లెక్కింపరాని పుత్రులు జనియించిరి. వీరిందున గురించి భాగవతమందు దశమస్కంధోత్తర భాగమందు (మధుసూదనందనులు బహుప్రజలు నధికాయురోన్నతులు ననల్పవీర్యవంతులు బ్రాహ్మణ్యులునై విఖ్యాతి బొందిరి. వారిని లెక్కింప పదివేల వత్సరంబులకైనం దీరదు. తత్కుమారులకు విద్యావిశేషంబుల నియమించు గురుజనంబులసంఖ్య మూడుకోట్లయెనుబదియెనిమిదివేల నూర్గురని కలియుగంబందు నక్కుమారులలెక్కింపయత్నించువారికి వశంబుగా దనియుంగాక) అనిచెప్పియున్నది.

615 ఉపశ్లోకుఁడు. ఇతఁడు శ్రీవత్సకిరుసుడానికి శ్రీకృష్ణునియందు జనించినవాఁడు. జనకుఁ డగు శ్రీకృష్ణదేవుని పాదారవింద సేవాభిరతుండగుచు నారదమహాయోగీంద్రునకు శిష్యుండై యుభంపజ్ఞాన

భావాత్మ్యంచగుచు స్త్రీ శూద్ర దాసీజనసం
స్కారంబై స్మరణమాత్రంబున ముక్తిసంభ
వించు నసాత్వతతంత్రంబను వైష్ణవస్మృతి గ
ల్పించె.

616 అనిరుద్ధుడు. ఇతడు శ్రీకృష్ణునికొడుకగు నె 598 రు ప్రద్యు
మ్నుని కొడుకు.

617 వజ్రుడు. ఇతడు నె 616 రు అనిరుద్ధుని పుత్రుడు శ్రీ
కృష్ణుని మనుమడు యితనినే కలియుగాది
యందు మధురకును ఇంద్రప్రస్థపురంబునకు
సింహాసనస్థుజేసిరి.

ఇచ్చటికి కలియుగాంతమువరకు గలరాజులవివరము:—సరి.

రెండవభాగం.

కలియుగాది చంద్రవంశ క్షత్రియులు.

పరిక్షిన్మహారాజు. ఇతను శ్రీకృష్ణుని మేనల్లుడగు అభిమన్యునికు
మారుడు. హస్తినాపురి రాజధానిగా భూ
మండలము పాలించినవాడు ఇతడు శ్రీశుకుల
వారిచే శ్రీమద్భాగవతోప దేశమునొందె.

జనమేజయుడు.
శ్రుతసేనుడు.
భీమసేనుడు.
ఉగ్రసేనుడు.
} యీనలుగురు పరిక్షిన్మహారాజు కుమా
ళ్లు.

శతానీకుడు. ఇతడు జనమేజయుని కుమారుడు.

సహస్రానీకుడు.
అశ్వమేధజుడు.
అశీమకృష్ణుడు.
నీచకుడు.
సప్తుడు.
చిత్రరథుడు.
శుచిరథుడు.
వృష్ణిమంతుడు.
సుషేణుడు.
సునీతుడు.
నృచక్షుస్సు.
సుఖానిలుడు.
పరిప్లాడు.
మేధావి.
మనయుడు.
కృతజయుడు.
దూర్వసుడు.
నిమి.
బృహద్రథుడు.
సుధాంశుడు.
శతానీకుడు.
దుర్దమనుడు.
మహీనరుడు.
దండపాణి.
మిత్రుడు.
క్షేమకుడు.

యీయిరవై ఆర్వురు. పరంపరా వృత్తి సంతతిగా నెఱుంగునది.

బ్రహ్మక్షత్రియుడు. ఇతడు దేవరుషి సత్కృతుండై కలియుగంబు న జనగలవాడు.

వజ్రుడు.

ప్రతిబాహుడు. ఇతను వజ్రుని కుమారుడు.

సుబాహుడు. ఇతను ప్రతిబాహుని కొడుకు.

ఉగ్రసేనుడు. ఇతను, సుబాహుని, కొడుకు.

శతసేనుడు. ఇతను ఉగ్రసేనుని కుమారుడు. మరిన్ని కృతవర్మ కొమారుడును సాత్యకి కుమారుడు మొదలయినవారు కలియుగంబున నిలచినా టొక్క వంశములుగా నేర్పడిన శ్రీకృష్ణసంతతియందు, కొందరు ప్రముఖులు యదుక్షయంబునందు, గలసినను వెక్కుమంది వంశాకరులయి యుండిరి.

పైనజెప్పబడిన చంద్రవంశక్షత్రియుల వివరమంతయును భాగవతము, నవమస్కంధమునందు జూచుకొనేది.

వీరేశలింగం పంతులుగారిచేత రచింపబడిన ఆంధ్రకవులచరిత్ర ప్రథమభాగము 1-వ పేజీ మొదలుకొని 14-వ పేజీవరకు, చెప్పబడిన విధిప్రకారం.

విజయాదిత్యుడు:— ఇతను భారతము కృతియందిన రాజరాజనరేంద్రుని పూర్వుడు. ఇతడయోధ్యా నగరమునుండి దక్షిణదేశమునకు దండెత్తివచ్చి త్రిలోచన పల్లవునితో యుద్ధముజేసి కాలధర్మమునొందగా భర్తవెంటవచ్చిన యితనిభార్య గర్భవతియైయుండి ముడివేము అగ్రహారమునకు తప్పించుకపోయి విష్ణుభట్ట సో[illegible]

యను తమపురోహితునిచే పుత్రికవలె నాదరింపబడి పుత్రునిగనిన విష్ణువర్ధనుడని పేరుబెట్టిన నతడువృద్ధియై తన తల్లివలన పూర్వవృత్తాంతము తెలుసుకొని చళుక్యపర్వతమున తపస్సుచేసి తనతండ్రిరాజ్యమును వహించి నర్మదమొదలుగా సేతుపరియంతము యేబదిలక్షలు గ్రామములుగల దేశమునంతయు పాలించె నప్పటినుంచి విష్ణువర్ధనుడను బిరుదునామము ఆవంశమువారికి పరంపరా నచ్చుచున్నది. యీచళుక్య వంశపురాజులు రెండుశాఖలవారై ఒకశాఖవారు కల్యాణపురమందును రెండవశాఖవారు రాజమహేంద్రవరమందును రాజ్యము జేయుచుండిరి. వీరిలో కల్యాణ రాజధానిగాగల వారు పడమటి చాళుక్యులు, కుంతలులు, రాజులనియు రాజమహేంద్రవరము రాజధానిగాగలవారు తూర్పుచాళుక్యులువేగిరాజులనియును వ్యవహరింపబడుచు వచ్చిరి. యీవిష్ణువర్ధనునికి జయసింహుడను బిరుదునామమున్నది. ఇతడు కాంచీపుర రాజధానిగాగల వల్లవరాజకుమార్తెను వివాహమాడెను. ఆమెవలన.

విజయాదిత్యుడు:— ఇతనికి రణరాగుడ బిరుదునామము గలదు.

పులికేశివల్లభుడు:— విజయాదిత్యుని కొడుకు.

కీర్తివర్మ పృథివీపతి, మంగళేశుడు:— వీరిరువురు పులికేశవల్లభుని కొడుకులు వీరిలో కీర్తివర్మ క్రీస్తుశకము. 567 సం॥ వరకు రాజ్యముచేసెను.

పులికేశివల్లభుడు, కుబ్జవర్ధనుడు:—వీరిరువురు కీర్తివర్మకొడుకులు. వీరిలో పులికేశవల్లభుడు తనపినతండ్రియైన మంగళేశునియనంతరము 610 సం॥ రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతను మిగుల బలవంతుడై బ

హాలు దేశములు జయించి ఆకాలమందు పిష్టపురమనబడెడి పీఠికాపురమునందలి దుస్సాధ్యమయిన దుర్గమునుబట్టుకొనియెను. యనంతరమితని తమ్ముడగు కుబ్జవిష్ణు వర్ధనుడు 615 సం॥ చైత్ర శు 15 మందు రాజ్యమునకు వచ్చి క్రీ శ. 633 సం॥ వరకు రాజ్యమేలె. నితడు తూర్పు చళుక్యపు రాజులకు మూలపురుషుడై పూర్వచాళుక్య రాజ్యస్థాపకుడయి వేగిదేశము బౌద్ధమతస్థులకు సాలంకాయన రాజులనుండి గైకొనబడుటచే యితనివలన నీయాంధ్రదేశమునందు బౌద్ధమతమునకు క్షీణత్వమును బ్రాహ్మణమతమునకు ప్రాబల్యమును ప్రారంభమయ్యెను. యీచళుక్యరాజు శైవబ్రాహ్మణ మతస్థుడు మానవ్యగోత్రుడు శాలివాహనశకము 555 సం॥ శ్రావణశు 15 లు నాటికి సరియగు క్రీస్తుశకము 632 సం॥ జులయి 7 తేది చంద్రగ్రహణమున విష్ణుశర్మ, మాధవశర్మలను బ్రాహ్మణులకు దివిలిసీమలోని కలవకొండగ్రామము దానముచేసి శాశనము వ్రాశియిచ్చెను.

2 జయసింహుడు:— ఇతడు కుబ్జవిష్ణువర్ధనుని జ్యేష్టపుత్రుడు. క్రీ॥ శ॥ 633 సం॥ మొదలుకొని 663 సం॥ వరకు 30 సం॥ ములు రాజ్యముచేసెను. ఇతనికి సర్వసిద్ధియని బిరుదునామముగలదు.

ఇతడు గుడివాడతాలూకాలో పెణుపఱ్ఱుఅను గ్రామమొక బ్రాహ్మణునికి యిచ్చినట్టు దానశాశనమున్న దితని దేశము నెల్లూరి మండలమువరకు వ్యాపించియున్నది.

3 ఇంద్రభట్టారకుడు:— ఇతడు జయసింహుని ద్వితీయపుత్రుడు. ఇతనికి ఇంద్రరాజని బిరుదునామమున్నది. ఇంద్రరాజు 663 సంవత్సరము మొదలుకొని 7 రోజులుమాత్రం రాజ్యమేలి మృతుడయ్యె.

4 విష్ణువర్ధనుడు:— ఇతడింద్రభట్టారకుని కొడుకు. సర్వలో కాశ్రయుడనియును విషమసిద్ధియనియును బిరుదునామములు గల యితడు క్రీ॥ శ॥ 663 సం॥ మొదలుకొని 672 సం॥ వరకు రాజ్యమేలె. యితడు రెండవ విష్ణువర్ధనుడు. ఇతడుచేశిన యొకదాన శాశనమందు ఆత్మనోవిజయ రాజ్యపంచమె సంవ్వత్సరే ఫాల్గుణ మాసె అమావాస్యాం సూర్యగ్రహణ నిమిత్త ము) అనిశకవత్సర 560 సం॥ ఫాల్గుణ బ 15 లకు సరియగు క్రీ॥ శ॥ 668 సం॥ పిబ్రేవరు నెల 17 తేది యితనిరాజ్యములో నైదవయేడని చెప్పటచే యితనిరాజ్యము 663 సం॥ ఫాల్గుణ బహుళములో నారంభమైనట్టు తేలుచున్నది.

5 మంగీవరాజు:— ఇతడు రెండవ విష్ణువర్ధనుని పుత్రుడు. ఇతనికిన్ని సర్వలోకాశ్రయుడనియు జయశిద్ధుడనియును బిరుదునామములుగలవు. ఇతడు క్రీ॥ శ॥ 672 మొదలుకొని 696 సం॥ వరకు 25 సంవ్వత్సరములు రాజ్యమేలెను.

6 జయసింహ్వుడు, 7 కొక్కిలిరాజు, 8 విష్ణువర్ధనుడు:— యీముగ్గురు మంగియువరాజు కొడుకులు. జయసింహ్వుడుమాత్రము ప్రథమభార్యపుత్రుడు. యీజయసింహ్వుడు 696 సం॥ మొదలుకొని 709 సం॥ వరకు 13 సం॥ లు రాజ్యమేలె. కొక్కిలిరాజు 709 సం॥ లో 9 నెలలుమాత్రం రాజ్యమేలె. విష్ణువర్ధనుడు జయసింహుని మరణాంతరము తనకు రావలసిన రాజ్య మక్రమముగా నాక్రమించుకున్న తమ్ముడగు కొక్కిలిరాజును సింహాసన విహీనునిచేసి 709 సం॥ మొదలుకొని క్రీ॥ శ॥ 746 సం॥ వరకు 30 సంవత్సరములు దేశమేలెను.

ఇతను 3 వ విష్ణువర్ధనుడు.

9 విజయాదిత్యుడు:— ఇతడు మూడవ విష్ణువర్ధనునికొడుకు విక్రమరాముడనియు విజయసిద్ధుడనియు బిరుమనామములు గలవాడు ఇతడు క్రీ॥ శ॥ 749 సం॥ మొదలుకొని 764 సం॥ వరకు 15 సం॥ భూపాలనముచేసెను. ఇతడు విజయాదిత్యనామము గలవారిలో మొదటివాడు.

10 విష్ణువర్ధనుడు:--- ఇతను విజయాదిత్యుని కుమారుడు. 764 సం॥ మొదలుకొని 799 సం॥ వరకు 36 సం॥ వరకు రాజ్యభారము వహించెను. ఇతడు నాలవ విష్ణువర్ధనుడు.

11 విజయాదిత్యుడు:--- ఇతడు విష్ణువర్ధనునికొడుకు మొదటి విజయాదిత్యుని మనుమడగు యీరెండవ విజయాదిత్యునకు నరేంద్ర మృగరాజనియు సమస్త భువనాశ్రయుండని బిరుదునామములు వహించి 799 సం॥ మొదలుకొని 843 సం॥ వరకు 44 సంవత్సరములు రాజ్యమేలెను. ఇతడు గాంగులతోను రాష్ట్రకూటులతో బహు యుద్ధములుచేసి వారినిజయించి తనరాష్ట్రమునందు నూటయెనిమిది శివాలయములు కట్టించెను.

12 విష్ణువర్ధనుడు:--- ఇతడు విజయాదిత్యుని కొడుకు యైదవ విష్ణువర్ధనుడు సర్వలోకాశ్రయుడనియు విషమసిద్ధియనియు బిరుదాంకములువహించి క్రీ॥ శ॥ 843 సం॥ మొదలుకొని 844 సం॥ వరకు 18 నెలలు రాజ్యమేలెను.

13 గణక విజయాదిత్యుడు,విక్రమాదిత్యుడు,యుద్ధమల్లుడు:-- యీముప్పురు విష్ణువర్ధనుని కొడుకులు వీరిలో విజయాదిత్యుడు గణి

తశాస్త్రమునందు పండితుడగుటచేత గణక విజయాదిత్యుడని యం
దురు. ఇతడు రాష్ట్రకూటులజయించి మంగిరాజు శిరస్సుఖండించి
క్రీ॥ శ॥ 844 సంవత్సరము మొదలుకొని 888 సం॥ వరకు 44 సం॥ వ
రకు ప్రజాపాలనము చేసెను. యీతనికి యువరాజు విక్రమాదిత్యు
డనియు యుద్ధమల్లుడనియు యిద్దరుతమ్ములుంగలరు.

14 చాళుక్యభీముడు:— ఇతడు యువరాజ విక్రమాదిత్యునికు
మారుడు ఇతడు తనపెదతండ్రియైన విజయాదిత్యుని పిమ్మట రాజ్య
మునకు వచ్చి రాష్ట్రకూటరాజయిన రెండవకృష్ణునిజయించి యావ
రకన్యాక్రాంతమయిన వేగిదేశముయొక్క భాగమును మరల నాక్ర
మించుకొని 888 సం॥ మొదలుకొని 918 సంవత్సరములవరకు 30
సం॥ రాజ్యమేలెను.

15 విజయాదిత్యుడు, విక్రమాదిత్యుడు:— వీరిరువురు చాళు
క్యభీముని కొడుకులు వీరిలో జ్యేష్టుడగు యీనాలవ విజయాదిత్యు
డు కళింగులనుజయించి 918 సం॥ మొదలుకొని 6 మాసములు రా
జ్యమేలి దేహవియోగమును పొందెను.

16 అమ్మరాజ విష్ణువర్ధనుడు, చాళుక్యభీముడు:— వీరిరువు
రు నాలవ విజయాదిత్యుని కుమారులు వీరిలో జ్యేష్టుడగు అమ్మరా
జ విష్ణువర్ధనుడు రాజమహేంద్రుడన్న బిరుదునామము గలవాడు.
ఇతనికాలములోనే రాజధాని రాజమహేంద్రవరమునకు మార్చబడె
ననియు యీతనిపేరనే యీపట్టణమునకు పేరుకలిగినదనియు చెప్పె
దరు. ఆరవవిష్ణువర్ధనుడు యీఅమ్మరాజు 918 సం॥ మొదలు
కొని 925 సం॥ వరకు 7 సం॥ భూపాలన మాచరించెను.

17 విజయాదిత్యుడు, భీముడు, దానార్ణవుడు, అమ్మవిజయాదిత్యుడు:— యీఅయిదవ విజయాదిత్యునికి బేటరాజని నామాంతరముగలదు యితడమ్మరాజుయొక్క జ్యేష్ఠపుత్రుడు, 925 సం॥ 15 దినములు రాజ్యముచేసి యితనిని యుద్ధమల్లునికొడుకైన తాళ్ళరాజు రాజ్యపదభ్రష్టునిజేసి చెరసాలయందుబెట్టి రాజ్యముగైకొనియెను.

18 తాళరాజు:— ఇతను యుద్ధమల్లునికొడుకైన ఈతాళ్ళరాజు రాజ్యమాక్రమించుకొని 925 సం॥ రములో నెలదినములు రాజ్యపాలనముచేసి తర్వాత చాళుక్యభీముని ద్వితీయపుత్రుడను నాలవ విజయాదిత్యుని యనుజుడైన విక్రమాదిత్యు డితనినిజంపి రాజ్యముగైకొనెను.

19 విక్రమాదిత్యుడు:— ఇతడు చాళుక్యభీముని కొడుకైన యీరెండవ విక్రమాదిత్యుడు వేగిత్రి కళింగదేశములను 925-26 సం॥ లో 11 మాసములు పాలించిన తర్వాత అమ్మరాజ విష్ణువర్ధనుని కొడుకగుభీము డితనిని సింహాసన విహీనునిజేసి రాజ్యముగొనెను.

20 భీముడు:— ఇతడు అమ్మరాజ విష్ణువర్ధనునికొడుకును అయిదవ విజయాదిత్యుని తమ్ముడునైన యీమూడవ భీముడు విక్రమాదిత్యుని జయించి 926-27 సం॥ లో 8 మాసములు రాజ్యము చేసినతర్వాత తాళ్ళరాజు కొడుకైన యుద్ధమల్లు డితనినిజంపి రాజ్యముచేకొనెను.

21 యుద్ధమల్లుడు:— ఇతడు తాళ్ళరాజుకొడుకు రెండవ యుద్ధమల్లుడు ఇతడు 927 సం॥ మొదలుకొని 934 సం॥వరకు 7 సంవత్సరములు రాజ్యము చేసెను.

తర్వాత నాలవవిజయాదిత్యుని ద్వితీయ పుత్రుడైన చాళుక్య భీమునిచే జయింప రాజ్యపదభ్రష్టుడయ్యె.

22 చాళుక్యభీమవిష్ణువర్ధనుడు:—— ఇతడు రెండవ చాళుక్య భీముడు 7 విష్ణువర్ధనుడైన యితడు నాలవవిజయాదిత్యుని రెండవ భార్యకొడుకు అమ్మరాజవిష్ణువర్ధనుని చవితి తమ్ముడు. ఇతడు గండమహేంద్రుడు రాజమార్తాండుడు అను బిరుదులు గలవాడై చోళరాజయిన లోవభికి—రాష్ట్రకూట ప్రభువైన అయిదవ గోవింద రాజు మొదలయిన వారిని జయించి 934 సం॥ మొదలు 945 సం॥ వరకు పండ్రెండేడులు రాజ్యమేలె.

23 అమ్మరాజవిజయాదిత్యుడు:—— ఇతడుపై రెండవ చాళుక్యభీముని రెండవ కుమారుడు. ఇతడు శాలివా॥శ॥ 867 సం॥ మార్గశిర శు ౧౩ శుక్రవారమునకు సరియగు క్రీస్తుశకము 945సం॥ డిశంబరు నెల 5 తేదీని పట్టాభిషిక్తుడైనట్లు చెప్పబడినది. ఇతడు రాజపరమేశ్వర త్రిభువనాంకుశాది బిరుదాంకములు గలవాడై క్రీ॥ శ॥ 945 సం॥ మొదలుకొని 970 సం॥ వరకు 25 సం॥ రాజ్యముపరిపాలించెను.

24 దానార్ణవుడు:—— ఇతడు రెండవ చాళుక్యభీముని జ్యేష్ఠ పుత్రుడు. అమ్మరాజ విజయాదిత్యుని చవితియన్న ఇతడు 970 సం॥ మొదలుకొని 973 సం॥ వరకు 3 సం॥ రాజ్యముచేసెను ఒకశాసనములో నితడు 30 సం॥ రాజ్యము చేసినట్లున్నదిగాని 973 సం॥ మొదలుకొని 1003 సం॥ వరకు 30 సం॥ దేశ మరాజకమైనట్టు తెలియవచ్చుచున్నది యీకాలములో చోళులు యీదేశమునకు దండెత్తి వ

చ్చి గెల్చినట్లును కొంతకాలము వేగిదేశము పాలించినట్లును కనబడుచున్నది.

25 శక్తివర్మ 26 విమలాదిత్యుడు:— వీరిరువురు దానార్ణవుని కొడుకులు వీరిలో శక్తివర్మకు చాళుక్యచంద్రుడన్న బిరుదుపేరుగలదు యితడు 1003 సం॥ మొదలుకొని 1015 సం॥ వరకు 12 సం॥ దొరతనముజేసెను దానార్ణవుని రెండవ కొడుకగు విమలాదిత్యుడు ఇతడు రాజేంద్రచోళుని చెల్లెలును గంగికుండైన రాజరాజరాజ కేసరివర్మకూతురును గుండమాంబాదేవి చోడరాజకన్యకను వివాహమాడి ఆమెవలన నాంధ్రభాష భారత కృతిపతియగు రాజనరేంద్రుని గనెను రాజనరేంద్రునిది మాతామహుని పేరు విమలాదిత్యుడు 1015 సం॥ మొదలు 1022 సం॥ వరకు 7 సం॥ ప్రభుత్వముజేసెను ఇతనికి విష్ణువర్ధనుడను నామమొకటియున్నది. ఇతను గోదావరిమండలములోని పెనుగొండలో నుండిన కుసుమశెట్టియను కోమటియొక్క కుమార్తెను కామించి తనకివ్వనియడుగగా ఒప్పుకొననందున బలాత్కారముగా విష్ణువర్ధనుడు పట్టుకొనగా కుసుమశెట్టియును కూతురును 102 గోత్రముల యితరవైశ్యులును అగ్నిప్రవేశమైనట్లును వైశ్యులలో 100 కుటుంబములు పడమరకును 80 కుటుంబములు తూర్పునకు 200 కుటుంబములు దక్షిణమునకును 130 కుటుంబములు వుత్తరమునకును పారిపోయినట్లును కన్యకాశాపమువలన విష్ణువర్ధనునికి శిరస్సు వ్రక్కలై చచ్చినట్లును, అంతట నతనిపుత్రుడైన రాజనరేంద్రుడు వైశ్యులను శాంతపరచి కుసుమశెట్టికొడుకయిన విరూపాక్షునికి 18 పట్టణములకు అధికారినిజేసి, మిగిలినకోమట్లను పెనుగొండ నుండునట్లుజేసెనని ఆంధ్రకవులచరిత్రము 144 పేజియందు చెప్పబడియున్నది

27 రాజరాజవిష్ణువర్ధనుడు:— ఇతడు ఆంధ్రభారత కృతిపతి విమలాదిత్యుని పుత్రుడైన రాజరాజనబడినవారిలో మొదటివాడు విష్ణువర్ధనులలో యెనిమిదవవాడు (విష్ణువర్ధనుండు వంశవర్ధనుండు) అని ఆంధ్రభారతములో సహిత మీరాజనరేంద్రునకు విష్ణువర్ధన నామమున్నట్లు జెప్పబడియున్నది. ఇతడు తనమేనమామయగు రాజేంద్రచోళుని కూతురైన యమ్మంగదేవిని వివాహమాడెను. ఇతను శక సం॥ 944 సం॥ భాద్రపద బ ౨ గురువారము నుత్తరాభాద్ర నక్షత్రమున ననగా క్రీస్తుశకము 1022 సం॥ ఆగష్టునెల 16 తేదిన పట్టాభిషిక్తుడయ్యెను ఇతనితమ్ముడు విజయాదిత్యుడు కులోత్తుంగ చోళదేవుని కాలములో వేగిదేశమునకు పాలకుడుగానుండెను యీరాజనరేంద్రుడు 1022 సం॥ మొదలుకొని 1063సంవత్సరమువరకు 41 సం॥ రాజ్యపాలనముచేసె.

28 కులోత్తుంగ చోళదేవుడు:— ఇతడు రాజరాజనరేంద్రుని ప్రథమపుత్రుడు. ఇతడే రాజేంద్రచోడుడు ఇతని మొదటిపేరిదేయైనను యితడు వేగిదేశ రాజ్యభారము వహించినది మొదటి సం॥ లోనే చోడదేశముమీద దండెత్తి దానినిజయించి స్వాధీనపరచుకున్న తర్వాత కులోత్తుంగ చోళదేవుడనబడుచు వచ్చెను. ఇతనికి రాజనారాయణుడని బిరుదుపేరు ఈతనిని కలికాలచోళుడనియు వాడుదువచ్చిరి. మూడుతరములనుండి చోళరాజుల కూతులను వివాహమాడుచు వచ్చుటచేత తన తల్లులనుబట్టియు భార్యలనుబట్టియు చాళుక్యుల కంటెకంటెయు వేగిదేశమునకంటె చోళదేశమున నభిమానమెక్కువయగుచు వచ్చెను విమలాదిత్యుడు రాజరాజ కూతురైన కుందమాంబాదేవిని వివాహమాడి తనకుమారునకు రాజరాజను పేరుపెట్టెను.

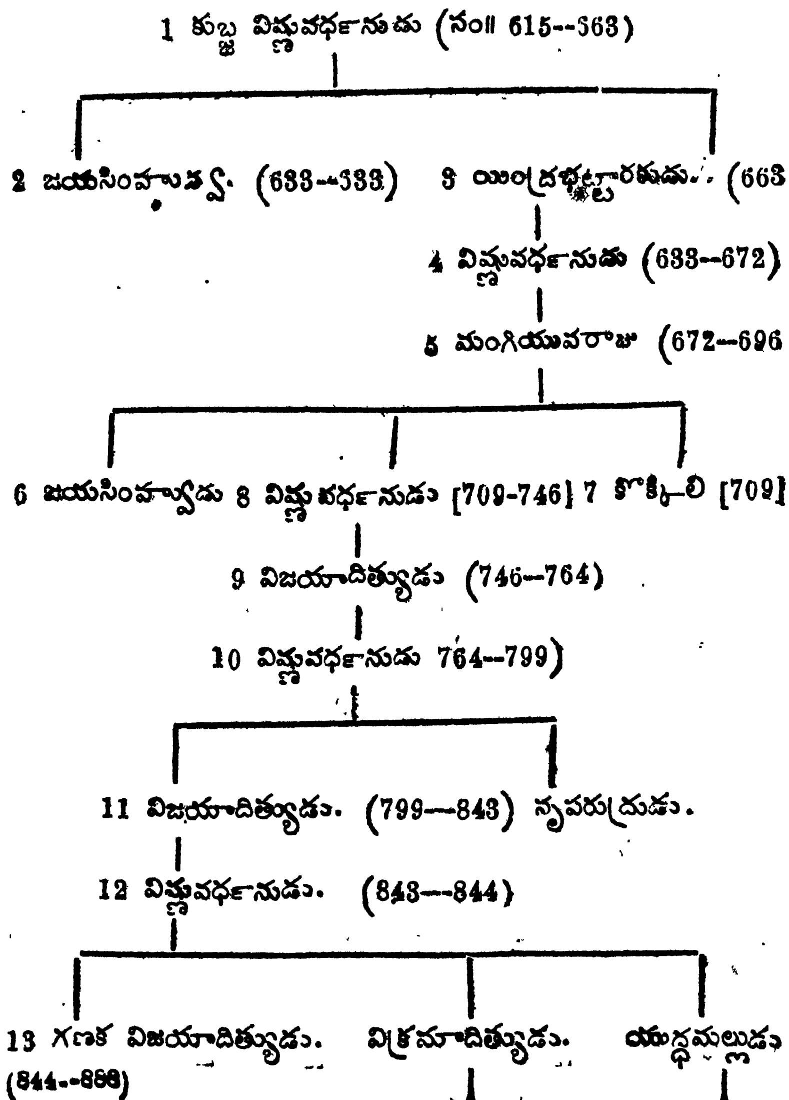
రాజరాజు తనకు మేనమామయైన రాజేంద్రచోళుని కూతురైన అమ్మంగదేవిని పెండ్లియాడి తనపుత్రునకు రాజేంద్రచోడుడని నామకరణముచేసెను. తర్వాత రాజేంద్రచోడుని కూతురైన మధురాంతకదేవిని పరిణయముచేసుకొని చోడదేశముమీదనే అధికారముగలవాడై నానాదేశములను జయించినతోడనె తనరాజధానిని చోడదేశమునకు మార్చుకొని వేగిదేశమును పాలించుటకై పాలకులను నియమించి రాజ్యాధికారమును వారికివిడచిపెట్టెను. 1063 సం॥ నందు వేగిదేశమును పరిపాలించుటకై కులోత్తుంగ చోడదేవుడు తనపినతండ్రియైన విజయాదిత్యుని నియమింపగా అతడు 15 సంవ॥ లు రాజ్యపాలనముచేసి 1077 సం॥ లో చోడదేశమునకు పోయిచేరెను. తరువాత ను 1077 సం॥లోనే వేగిదేశ పాలనమునకై తనరెండవ కుమారుడైన రాజరాజును బంపిన నతడక్కడ నుండనొల్లక మరుసటి సంవత్సరములోనే తల్లిదండ్రులవద్దకు లేచిరాగా 1078 సం॥ నందు శ్రావణమాసములో తనమూడవకొడుకైన వీరచోడదేవుని వేగిదేశపాలుని గాబంపెను. యీవీరచోడదేవుడు 9 వ విష్ణువర్ధనుడను బిరుదుపేరుతో 1100 సం॥ రమువరకు వేగిదేశాధిపతిగా యుండెను. కులోత్తుంగ చోడదేవునికి విక్రమచోడుడు రాజరాజు వీరచోడదేవుడు మొదలుగాగలవారు కొడుకులును రాజసుందరియను కూతురును గలిగిరి. యీరాజసుందరి కళింగరాజయిన రాజరాజునకు భార్యయయ్యెను. కులోత్తుంగ చోడదేవుడు 1063 సం॥ మొదలు 1112 సం॥ వరకు 49 సం॥ లు రాజ్యముచేసెను.

29 విక్రమచోడుడు:— ఇతడు కులోత్తుంగ చోడునకునెడవ రాజేంద్రచోడుని జ్యేష్ఠకుమారుడు ఇతడును కొంతకాలము వేగిదేశపాలకుడుగానుండెను. యితనితండ్రియొక్క మరణానంతమున వేగిదేశమును విడచి చోళరాజ్యమును వహించుటకు బోయెనని యొక

శాసనమున్నది. ఇతడు 1112 సం॥ మొదలుకొని 1127 వరకు 15 సం॥ రాజ్యము చేసెను.

30 కులోత్తుంగ చోడదేవుడు:— యీ రెండవ కులోత్తుంగుడు విక్రమచోడుని కొడుకు యితను 1127 సం॥ రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతడు చోళరాజ్యమును 1158 సంవ్స॥ వరకును రాజ్యముచేసెను. యితనికొడుకు రాజేంద్రచోడుడు పంన్నెండవ శతాబ్దము వరకు రాజేంద్రచోడునికొడుకు రాజరాజచోడుడు 1232 సం॥ వరకును చోడరాజ్యము పాలించినట్లు కనుపడుచున్నది.. యీ రెండవకులోత్తుంగ చోడదేవుని కాలములో వేగిదేశ మితరచాళుక్యులయధీనమయినట్లు స్పష్టముగా కనుబడుచున్నది. 1202 సం॥ మందు మల్లవిష్ణువర్ధనుడు వేగిదేశపు ప్రభువుగా నుంకినట్లొక శాసనమున్నది. ఆశాసనమునందె యతనితండ్రి విజయాదిత్యుడు చిరకాలము వేగిదేశమును పాలించినట్లు చెప్పబడియున్నది. వీనినిబట్టి చూడగా రెండవకులోత్తుంగ చోడదేవుని కాలములోనే విజయాదిత్యుడు వేగిదేశరాజ్యమువహించినట్లు తోచుచున్నది. యీవిజయాదిత్యుడు పైవివరింపబడిన 17 వ తూర్పుచాళుక్య రాజగు వేటవిజయాదిత్యునకారవ తరమువాడు వేటవిజయాదిత్యుని కొడుకు సత్యాశ్రయుడు సత్యాశ్రయునికొడుకు విజయాదిత్యుడు విజయాదిత్యునికొడుకు విష్ణువర్ధనుడు విష్ణువర్ధనునికొడుకు మల్లప్పదేవుడు మల్లప్పదేవునికొడుకు వేగిదేశపు ప్రభువైన విజయాదిత్యుడు 1228 సం॥ కృష్ణగోదావరి మధ్యమందున వేగిదేశమంతయు గణపతిరాజుల యధీనమైనది. కులోత్తుంగ చోడదేవుని కాలమునందుండియు చాళుక్యచోడులందరును తాము వేగిదేశమునువిడచి చోళుల బిరుదావళులు వహించి తాము చోళులుగానె పరిగణింపబడుచు వచ్చుటచేత వారినిగూర్చి యుందువివరించుట అనావశ్యకము. చాళుక్యులు చంద్రవంశపురాజులు, చోళులు సూర్యవంశపు రాజులు.

ఈ క్రింది వంశవృక్షము చాళుక్యులగు చంద్రవంశ క్షత్రియుల వృక్షము.

14 చాళుక్యభీముడు (888--918) — తాళరాజు

21 యుద్ధమల్లుడు. (927--934)

15 విజయాదిత్యుడు. (918) — 19 విక్రమాదిత్యుడు. (925--926)

16 అమ్మరాజ విష్ణువర్ధనుడు (918--925) — 22 చాళుక్యభీముడు. (934--945)

17 బేటవిజయాదిత్యుడు. (925) — 20 భీముడు. (926--927) — 24 దానార్ణవుడు. (970--973) — 23 అమ్మవిజయాదిత్యుడు. (945--970)

సత్యాశ్రయుడు.

విజయాదిత్యుడు.

విష్ణువర్ధనుడు.

మల్లప్పదేవుడు

విజయాదిత్యుడు.

25 శక్తివర్మ. (1003--1015) — 26 విమలాదిత్యుడు. (1015--1022)

27 రాజరాజు (1022--1063) విజయాదిత్యుడు.

28 రాజేంద్రకులోత్తుంగచోడదేవుడు (1063-1112

29 విక్రమచోడుడు. రాజరాజు. వీరచోడదేవుడు

మల్ల విష్ణువర్ధనుడు. (12౮2) (1112--1127)

30 కులోత్తుంగ చోడదేవుడు. (1127--1158)

31 రాజేంద్రచోడుడు. (1158--1200)

32 రాజచోడుడు. (1200--1235)

యీపైన చెప్పబడిన వంశము చంద్రవంశమై నందుకును పై వంశవృక్షము వారు పూరుని వంశజులైనందుకుదృష్టాంతము.

భారతము---ఆదిపర్వము.

కం॥ విమలాదిత్యతనూజుడు । విమలవిచారుడు కుమారవిద్యాధరుడు । త్తమచాళుక్యుడు వివిధా । గమ విహితశ్రముడంతుహినకరకులకాంతిన్ ॥

చ॥ హిమకరుదొట్టిపూరు భరతేశకురుప్రభు పాండుభూపతుల్ । క్రమమున వంశకర్తలనగా మహిఁబెంపెసఁగిన యస్మదీయువం । శము ప్రసిద్ధులయి విమలసద్గుణ శోభితులైన పాండవో । త్తముల చరిత్రనాకు సతతంబు వినంగ నభీష్టమెంతయున్ ॥

ఇట్లు భారతము కృతికోరి నన్నయభట్టునుగూర్చి రాజరాజనరేంద్రుడనగా పైవంశవృక్షమందు జూపిన (27) రు రాజరాజు పలికినట్లు చెప్పియున్నది.

జైమినిభారతము కృతిగొన్న చంద్రవంశ క్షత్రియుడగు సాళువగుండ నృసింహరాజు వంశవివరము.

గుండరాజు:---ఇతడు జై[illegible]తమును కృతిగొన్న నృసింహరాజుయొక్క వంశమునకు మూలపురుషుడు. ఇతడు హూణా

శకము 1390 సం॥ మొదలుకొని 1397 సం॥ వరకు రాజ్యపరిపాలన ముచేసినట్లు బళ్ళారి మండలచరిత్రమందు వ్రాయబడినట్లు ॥ఆంధ్ర॥ చా॥ ప్ర॥ 145 పేజీయందు కలదు.

వీరహోబళరాజు, మాదయ్య, గుండబమ్మడు, సాళ్వమంగరాజు, సాళ్వత్రిమంగరాజు:— యీ ఆరుగురు గుండరాజుకుమాళ్లు వీరిలో సాళ్వమంగరాజు దక్షిణసురతానుని జయించి తెలుగురాయని తండ్రి యగు సాంపరాయనికిచ్చి సాంపరాయ స్థాపనాచార్య బిరుదువహించి శ్రీరంగనాథుని ప్రతిష్ఠించి 6000 మాడలాదాయము వృత్తిగానిచ్చి పరపక్షసాళువ బిరుదువహించె.

జైమినీభారతము. శ్రీ॥ దురములో దక్షిణ సురతానుఁ జయించి కొనివచ్చి సాంపరాయనికినిచ్చె । సాంప్రదాయ్యమునునిల్పి సాంపరాయస్థాప నాచార్యబిరుదు విఖ్యాతిగాంచె । శ్రీరంగవిభు ప్రతిష్ఠించి యర్ధదితెంక మాడల క్షేత్రము సమ్మతిఁజేసగ । మధురాసురత్రాణు మదియించి పరపక్షిసాళువబిరుదంబు జగతినొందె । గబ్బితనమున దేజి మొగ్గలుగట్టి । శరిమినగరంపుగవనులు విరుగదోలి । తానువేసి కొరు సుద్ధవితి దెచ్చె । సాహసంబునసాళ్వాంగు సాళ్వమంగు ॥

సింగరాజు, గుండయ్యారి, గౌతరాజు, సావడెరాజు, హనుమరాజు, చెల్లాపల్లిరాజు:— వీరు ఆరుగురు సాళ్వమంగరాజు కుమాళ్లు

గుండరాజు, బొప్పరాజు, సాళ్వతిప్పరాజు, సాళ్వరాజు:— వీరు నలుగురు గౌతరాజుకొడుకులు వీరిలో గుండరాజు 1421 సం॥ మొదలుకొని 1428 సం॥ వరకు రాజ్యము చేసినట్లు అనగా బళ్ళారి మండలములోని యాదగొండి సంస్థానము పాలించుచుండినట్లు బళ్ళా

రిమంతలచరిత్ర సంగ్రహమువలన తెలుపబడి యున్నదనియు యితడు జైమినిభారతము కృతియందిన నారసింహ్వరాజు తండ్రియనియు సు॥ ఆం॥ ప్ర॥ 145 పేజీ.

మరిన్ని హరిహరరాజు కడపటి దినములలో యితను మంత్రిగాను దండనాధుడుగానుండి కొంత రాజ్యము సంపాదించెను. వీరిలో మహాదవవాడగు సాళువతిప్పరాజు మీసరగండకటారి సాళ్వపంచ ఘంటానినాదాది బిరుదులుగలవాడు.

తిమ్మరాజు, నృసింహరాజు:— వీరిరువురు గుండరాజుకొడుకులు. వీరిలో నృసింహరాజు దేవరాయలు సంతానములేక మృతుడౌటవలననో యేలాగో కర్నాటరాజ్యము నాక్రమించుకొనినాడు. మరిన్ని భోనగిరి దారాపురి పెనుగొండమొదలయిన దుర్గములుజయించి యేలినవాడు. యీయనతల్లి మళ్ళాంబ యీనృసింహరాజు అన్నయగు తిమ్మరాజు ఇతడు కృష్ణదేవరాయల తాతయగు యీశ్వరరాజుతండ్రి ఇతడు పరమయోగి విలాసమును రచించినవాడు. యీతిమ్మరాజు కుమారుడగు యీశ్వరరాజు పినతండ్రియగు నరసింహ్వ నృపాలునివద్ద దండనాధుడుగా నుండెనని వరాహపురాణ పీఠికయందుగలదు. మరిన్ని యీనృసింహ్వరాజు అనంతరము దాయాదిఅయినట్టియు సేనానాయకుడైనట్టియు ఈశ్వరరాజు యితని రాజ్యమును వహించె. యింతులో కొన్నిహంశములు ఆంధ్ర॥ చ॥ రెండవభాగం అనగా మధ్యకవుల భాగములో 7 పేజీ చూడకొనునది.

ఈ జైమినీభారతము కృతినందిన తుళ్ళువంశజులు చంద్రవంశజులును పాండవాదు సంతతివారైనందుకు.

జైమినీ-భార-అశ్వ-ప్ర.

చ॥ ఉడుపతివంశకర్త మహిమోన్నతికెయ్యది మేరనాథుపా । లడిజనించినప్పుడు దళంబుగనంట్టిన మేసిజిడ్డిబో । గడుగు కొనంగ నబ్బెనని కాశిపురాదల మేటపాదముల్ । దడబడనోలలాడుచు హాళాహాళిగావడి నీదులాడెడిన్ ॥

శా॥ ఆవంశంబున నుద్భవించె సమితక్ష్మాధీశ కోటీరకో । టి విన్యస్తవినూత్నరత్నరుచి । నాటీసిస్ఫురత్పాద రా । జీవద్వందుడు గుండశౌరి జయలక్ష్మీ కంధరాబంధుర గ్రైవేయాంతర పద్మరాగసఖ దోఃఖడ్గ పత్రీపారూఢై ॥

ఉ॥ భారతవంశమండనుడు పాండవగాంచివ ముక్తబాణసంభావరత ప్రభావనుతి । పారగుడంచిత గోవహీతులా । భారతదంగదాన పరిపాకసమగ్ర యశోవిలాసతో । భారతశాల గుండనరపాల నృసింహుడు గర్వాస్థలిన్ ॥

స్వారోచిషమను చరిత్రకృతియందిన కృష్ణదేవరాయల వంశవివరణము.

తిమ్మరాజు:--- ఇతడు యయాతి మహారాజు కుమారుడగు తుర్వసుని వంశమునందు జనించిన వాడనియు ఇతనిదితులు వాస్వారోచిషమనియు మనుచరిత్ర ప్రథమాశ్వాసములో చెప్పియున్నది. ఇతని జైమినీభారము కృతినందిన నృసింహరాజు అన్నయును యీనృ

సింహ్వారాజువద్ద మంత్రిగాను దండనాథుడుగా నుండిన యీశ్వరరా జతంత్రీ యితడే. పరవ యోగి విలాసమును రచించిన వాడు.

ఈశ్వరరాజు:— ఇతడు తిమ్మరాజు కుమారుడు ఇతని భార్య బుక్కమ్మ. ఇతడు నృసింహరాజునొద్ద దండనాథుడుగా నుండి కొన్ని దేశములు జయించినట్లు వరాహపురాణమందు। సీ॥ ఉదయాద్రిభేదించె హుత్తనిర్జించె గండికోటపురంబు గదలద్రవ్వె। పెనుగొండ సాధించె బెంగులూరు హరించె గోవెలనెల్లూరు గుంటిపరచె। కుందాణి విదళించె గొడుగుచింత బాగోరుపంచము పాడుచేసె। నరుగొండ పెకలించె నాయూరు మర్దించె శ్రీరంగపురమును బారిసమరె। రాయచౌహత్తమల్ల ఘరావరాహ। మోహానము రారి బర్బరబాహుసాళ్వ। నారసింహ ప్రతాపసన్నాహనుడగుచు। విశ్వహితకారి తిమ్మయ యీశ్వరుండు॥ ఇట్లు వుదయగిరి మొదలయిన దుర్గములు సాధించినాడయు। ఆం॥ రెండ॥ బా॥ 1-2-3 పేజీలు చూచేది.

నృసింహదేవరాయలు, తిమ్మరాజు:— వీరిద్దరు యీశ్వరరాజుకొడుకులు వీరిలో నృసింహదేవరాయలు వరాహపురాణము కృతియందెను ఇతనినె సాళ్వనృసింహరాయలని కూడా చెప్పుదురు యితని రాజధాని బళ్లారి మండలములోని యానెగొందికి సమీపమున తుంగభద్రాతీరమునందున్న విజయనగరము, విద్యానగరమనియును నామాంతరము కలదు. యితడు హూణశకము 1487 సం॥ మొదలు 1508 సం॥ వరకు రాజ్యమేలెను ఇందులో కొన్ని హంశములను॥ ఆం॥ రెం॥ బా॥ 5-6-7 పేజీలు చూచుకునేది.

వీరనృసింహదేవరాయలు, కృష్ణదేవరాయలు:— వీరిద్దరు నృసింహదేవరాయుల కుమాళ్లు వీరిలో వీరనృసింహదేవరాయలు 1487 సం॥ 1509 సం॥ వరకు విజయనగర సంస్థానాధిపతియై రాజ్యమేలె అనంతర మితనితమ్ముడగు కృష్ణదేవరాయలు 1509సం॥ మొదలుకొని 1530 సం॥ వరకు రాజ్యమేలె ఈకృష్ణదేవరాయలు వుదయగిరి దుర్గముకొండవీటిదుర్గముకోనదేశముకొట్టాములనుదేశము కనకగిరి దుర్గము. గోదావరిదేశము, పోట్నూరను పట్నము యీ మొదలయిన దుర్గములను జయించినట్లు చెప్పబడి యున్నది.

మను. ప్ర.

సీ॥ తొలుదొల్త నుదయాద్రి శిలదాకి తీండ్రించు నసిలోహ మున వెచ్చనై జనించె। మఱి కొండవీడెక్కి మార్కొని నలినైనయు లక సవాపాత్రుఃంటిరాజె। నటసాగి జమ్మిలోయబడి వేగదహించె గోనబిట్టేర్చె గొట్టానదగిలె। కనకగిరి స్ఫూర్తిగరచె గౌతమిగ్రాచె నవుల నాపొట్నూరు రవులుకొనియె। మాడెములు వ్రెల్చెనుద్దాడిమసి యొనర్చె గటకపురిగాల్చె గజరాజు గలగి పరవ। దోకచిచ్చనగాయుద్ధురత గృష్ణరాయ బాహుప్రతాప జాగ్రన్మహాగ్ని॥

పారిజాతపహరణము.

సీ॥ వుదయాద్రివేగ నత్యుద్ధతి సాధించె వినుకొండ మాటమాత్రనపహరించె। కూటముల్ చెదరంగ కొండవీడెగలించె బెల్లము కొండ యచ్చెల్లజరచె। వేలుపుకొండ నుద్వృత్తిభంగముజేసి జల్లిపల్లెసమగ్రశక్తిగూల్చె। గెనుకమీరననంత గిరిక్రిందుబడజేసి కంబంబుమెట్టు క్రిక్కసగదల్చె। బలిమినెయుముకాలు మెట్టులనడంచు

కటకమును నింకననుచు నుత్కలమహీశు । డనుదినంమ్మును వెర
చు నవ్వానికి నతను రాజమాత్యుండె శ్రీకృష్ణరాయవిభుడు ॥

మనుచరి॥

చం॥ అభిరతి కృష్ణరాయుడు జయాంకములన్ లిఖియించి తాళస । న్నిభముగబొట్టునూరికడనిల్పిన కంబమునింహాభూధర । ప్రభుతిరుసాళ్వకున్ దిగునురప్రకరంబు కళింగమేదినివిభు సపకీర్తి ఖజ్ఞలము లేమరుబెట్టి పతింత్రునిచ్చటన్ ॥ ఇతడు పొట్నూరివద్ద విజయ స్తంభము నిల్పినాడనియు గోల్కొండ ఓరగల్లుమొదలయిన సంస్థానములను జయించి దక్షిణహిందూస్థానమంతయు నేలెను. వడ్డెరాజులయిన జగపతులను తురుష్కరాజులయిన యాశ్వపతుల తెలుగు రాజులయిన నరపతులను జయించుటచేత మూరురాయర గండడని బిరుదుగలిగినది. మహారాజాధిరాజ పరమేశ్వర ఆదిరావిజయ భాషాగీత ప్రవర రాయురగండ యవనరాజ్య సంస్థాపనాచార్య వరప్రతాపాది బిరుదాంకములు గలవాడు. ఇతడు పారుజాతపహారణము స్వారోచిష మనుచరిత్రము మొదలయిన ప్రబంధములు కృతులందినవాడు. మదాలస చరిత్రము సత్యావధూప్రీణనము సకలకథాసారసంగ్రహము జ్ఞానచింతామణి రసమంజరి మొదయిన సంస్కృత గ్రంధములును యీకృష్ణదేవరాయులు రచియింపబడెను. ఆంధ్రమునందు ఆముక్తమాల్యదయను విష్ణుచిత్తీయమను నామాంతరముగల గ్రంథమొకటి రచియింపబడెను.

ఇతనిది తుళువవంశము ఇంటిపేరు సాళువవారు పూర్వులది వరకు వచియించిన గ్రామనామములనుబట్టి సెంపెటవారనితమ సాళు

గోలవారనియు గృహనామముగలదు. కళింగదేశాధిపతిస్నైన ఓఢ్రదేశమును పాలింపుచున్న ప్రతాపరుద్రదేవుడు తనకుమార్తెయైన తిరుమలదేవిని రాజునకిచ్చి సంధిచేసుకొనెను. గనుక రాజమహేంద్రవరము వరకుగల కళింగదేశమును మరల ప్రతాప రుద్రదేవునకిచ్చె ఇతడు తుంగభద్రానదికి వంతెనగట్టించె. ఓరుగంటి ప్రతాపరుద్రుని సంతతివారిలో కడపటివాడైన వీరరుద్ర గజపతిని వింధ్యపర్వతప్రాంతములకు పారదోలి అతనికుమార్తెయైన చిన్నాదేవిని గాంధర్వవివాహమాండె. కృష్ణదేవరాయల భార్యలు ఓబమ్మ, తిరుమలదేవి, చిన్నాదేవి.

అచ్యుత దేవరాయలు:— ఇతడు కృష్ణదేవరాయల అల్లుడు. కృష్ణదేవరాయల అనంతరము రాజ్యము పాలించెను.

యీకృష్ణదేవరాయలు దాసీపుత్రుడని కొందరు వాదుచుందురు. యీవాదుకకు కారణము ఇతను వైష్ణవమతమనం దత్యంతాభిన్నై శైవస్మార్తులను గౌరవింపక తాతాచార్యుల యిష్టముతో వర్తించి శైవస్మార్త మతములందు గంట్టినట్లుచేసిన కారణముచే మతద్వేషులు యీయనయందీ యపవాదమల్లి నిందించినట్లు తోచుచున్నది. అప్పయ్యదీక్షిత చారిత్రమె యిందుకు దృష్టాంతరము.

హరిహరరాయలు (1336--1350) బుక్కరాయలు (1350-1379) హరిహరరాయలు. (1379—1401) విజయబుక్కరాయలు. (1401--1418) పల్లబుక్కరాయలు. (1418--1434) గౌడదేవరాయలు. (1434--1454) రాజశేఖరరాయలు. (1454--1456) విజయభూపతి. (1455--1456) ప్రౌఢదేవరాయలు. (1456--1477)

వీరప్రతాపదేవరాయలు. (1477--1481) మల్లికార్జునరాయులు. (1481--1487) రామచంద్రరాయలు. (1487--1488) విరూపాక్షరాయలు (1488--1490) నృసింహరాయలు. (1490--1495) నరసరాయలు. (1495--1504) వీరనృసింహరాయలు. (1504--1509) కృష్ణదేవరాయలు. (1509--1530)

యీపైన జెప్పబడు సంగతులను గురించి॥ ఆం॥ రెం॥ బా॥ 1 లగాయతు 29 పేజీ వరకు చూచుకునేది. యీకృష్ణదేవరాయల వంశము చంద్రవంశ క్షత్రియులైనందుకు దృష్టాంతం మను ప్రథమాశ్వాసం॥

క॥ వానికి బుధుఁ డరవుడు బ్ర। జ్ఞానిధి యుదయించె సింహాస దృశుడు తద్భూ। జానికి నాయువు తనయుం। డైనెగడె నతండు గనె యయాతి నరేంద్రుఁన్॥

క॥ అతనికి యదుదుర్వసులను సుతులుద్భవమొంది రహిత సూదనులు కళా। న్వితమతులు వారలో ప। శ్రుతకీర్తి వహించె దుర్వసుడు గుణనిధియై॥

తే॥ గీ॥ వాని వంశంబు తుళువాన్వవాయమయ్యె। నందు దెకచంద్రుడు నృపు లుదయంబునొంది। నిఖిల భువన ప్రపూర్ణని సాంద్రకీర్తి। నధిపులైరి తదీయాన్వయమున బుట్టి॥

వసుచరిత్రము కృతిగొన్న చంద్రవంశ క్షత్రియుడగు తిరుమలదేవరాయని వంశమును గురించి వసుచెరిత్ర ప్రకారము.

పిన్నరాజు, సోమదేవుడు, రాఘవరాజు, పిన్నశౌరి, బక్కరాజు, రామరాజు:— పిన్నరాజు భరతవంశస్థుడు ఇతడు మొదలు

నరపతివిజయం.

గీ॥ సకలవిభు తిమ్మరాజు సేవలనుద్యంచి గుత్తి పెనుగొండ మరిగండికోట కంద। నూలుపురమావ వేనసలీలగెలచి। తొలుదొలుత రామనృపతి దోర్బలము మెరసి॥

చవ్వరాజు:---- ఇతడు కృష్ణదేవరాయని రెండవ యల్లుడు కృష్ణదేవరాయలు గాంధర్వ వివాహమందిన చిన్నాదేవి కుమార్తె పెనిమిటి.

కృరాజు, పెదతిమ్మరాజు:---- వీరిరువురు యీరామరాజు కొడుకులు నరపతివిజయమందిట్లు గలదు రామరాజు తదనంతరము కుమారుడైన కృష్ణరాజునకు రావలశిన విజయనగరపు సంస్థానపుహక్కు రామరాజు తమ్ములైన తిరుమలరాయుడు వెంకటపతిరాజును ఆక్రమించిరి యిందులో హంశములు కొన్ని ఆంధ్రకవుల చరిత్ర రెండవ భాగము 89 మొదలు 104 పేజీవరకు చూచుకునేది. యీ పైన జెప్పిన వారు చంద్రవంశ క్షత్రియులనుటకు దృష్టాంతము.

వసు॥ ప్ర॥ ఆ॥

శా॥ ద్వీపపోగ్భవ సూక్తపంచను మహావేదంబు దీపించె నే। పాలోత్తముపేర భారతియు నేవుణ్యాత్తు వంశస్థవం। బా పాదించి కృతార్థుయయ్యె నతడా। శాంతిను మాపాలన వ్యాపారాభిరతుండువొల్చు భరతుంజాత్రేయ గోత్రేయుడై॥

ఉ॥ ఆభరతాన్వయంబున రణాధ్వరియూపభుజుల్ మహాధరిత్రీభుజు లుద్భవించిరి యుధిష్ఠిర ముఖ్యులు విశ్రుతాఖ్యులు। ద్వీభ

రణ ప్రవీణులు వివేకధురీణులు దానదీక్షితాగ్రాహితులు సుధీయు
లు దారదయాహృదయల్ శుభోదయుల్ ॥

కం॥ ఆసంతతి నై భవజిత । వాసవుడగు తాతపిన్న వసుధా
దిపుడు । ద్భాసిల్లె గీర్తిమయము । క్రాసౌధసువర్ణ కలశితవిభా
వసుడై ॥

పంచతంత్రము రచియించిన చంద్రవంశ క్షత్రియుడగు వెంక
టరాజ వంశవిషయము.

సాళువరాజు, బైచరాజు:— వీరిరువురు వెంకటరాజు మూ
లపురుషులు. చంద్రవంశక్షత్రియులు.

తిరుమలరాజు:— ఇతడు బైచరాజు కుమారుడు.

వీరభద్రరాజు:— ఇతడు తిమ్మరాజు కుమార్తెయగు తిమ్మ
మ్మవలన తిరుమలరాజునకు జన్మించినవాడు. యీవీరభద్రరాజు
తుంకుల్ల శ్రీపతిరాజు పుత్రియగు లింగమక్కను పెండ్లియాడె.

లింగరాజు, పర్వతరాజు:— వీరిరువురు వీరభద్రరాజు కొడుకు
లు. వీరిలో పర్వతరాజు పోలేపల్లి తిమ్మరాజు పుత్రికయగు అన్న
మ్మను పరిణయమయ్యెను.

వేంకటనాధరాజు:— ఇతడు పర్వతరాజుకుమారుడు ఆంధ్రభా
రతమువలెనె హరిహరనాధునిపేర పంచతంత్రమను గ్రంధమును కృతి
యిచ్చినకవి. ఇతనిది చంద్రవంశ మయినందున వృత్తాంతము.

పంచతంత్రము--ప్రథ--ఆశ్వా.

ఉ॥ ధీరతరాజవంశ జలధిన్ ప్రభవించె మహావిరోధినం। హారవిహారి సాళ్వబిరుదాంకుడు బయిచ నృపాలుడద్ధరి । శ్రీరమణీ మనోహరుని తీవ్రయశశ్రుతికిన్ హరాద్రినీ । హారవసుంధరాభరము లయ్యె సమగ్రవిహార శైలముల్ ॥

కలియుగమునందుగల యదువంశక్షత్రియుల వివరం.

వలరాజు:— యితను వజ్రినికొడుకు అనిచెప్పెదరుగాని ప్రమాణవిహీనము. అయితే అనంతరివాడనది నిశ్చయము.

కవులావుల గంగరాజు:-- ఇతనిభార్య గంగమ్మ యితనుయల మంచి పట్టణ ప్రభువు వీరిరువురకును పుత్రసంతతిలేక శివునిపూజిం చి తద్వరముచే ఇందున కనుపరిచిన నలుగురుకుమాళ్ళు.

వలరాజు, హరిగోపాలుడు, నందగోపాలుడు, గోవర్ధనుడు:--- వీరునలుగురు గంగరాజుకొడుకులు. యీగంగురాజు పెద్దకుమారు డగు వలరాజునకు యలమంచిపట్టణము పట్టాభిషేకముజేశి ఇతనియ దువంశజుడగు తిరుమంచులజు ముత్తంరాజును మంత్రిగా నియమిం చెను.

యలమంచికి పుత్తరముగానున్న ఖండెమొండెముల పట్టణ మునకు ప్రభువునైన యదువంశజుడగు కలభూత గంగరాజును వాని తండ్రి మరణించినప్పుడు గంగరాజుస్సైన్యరై యుండగా అయ్యలరాజు శివరామరాజు, భాస్కరరాజు, దత్తరాజు, కన్నమరాజు, భీమరాజు అనుఅర్హుడని యోగిప్రధానులచే మైనదుతరపున మంత్రులుగానియ

మించి యీమంత్రులచే రాజ్యతంత్రమును గడుపుచుండగా భీమతాళ్తప్ప తక్కిన అయిదుగురుమంత్రులు సర్కారుపైకము నాలుగులక్షలు కుంపుచేసి హరించినసంగతి ఆరవమంత్రియైన భీమరాజుచే తెలుసుకొనబడి మైనరువెళ్ళినతరువాత తనిఖీచేశి శిక్షించగా పైకము ఆరుమాసములలో వప్పగించెదమని చెప్పిపోయి యలమంచిప్రభువగు వలరాజు చెంతజేరి యతనిచే నాదరింపబడి గంగురాజునకు వలరాజునకు కలహము గలిగించినందున వలరాజుచే ఖండమొండెములకోట జయింపజేశి గంగురాజును గంగరాజు తమ్ములగు రంగధామరాజు, రఘురామరాజు చినగంగరాజు, అనుమురంగధామరాజు, సేనాధిపతిరామలింగన్న యనువాడు యితనున్ను వలరాజుసేనాధిపతి పులిమద్దలరామన్నయు కొంతయుద్ధము జరిపి పిమ్మట ముష్టియుద్ధములో యిద్దరు మరణించిరి. పిమ్మట వలరాజు సేనాధిపతి కొంతయుద్ధముచేశి రంగధామరాజు బావమరిదియగు రాజగోపాల రాజునిగలిసి బాకులనుకుమ్ముకొని కొంతయుద్ధముచేశి మరణించిరి. తర్వాత హరిపాలుని ఆజ్ఞపుచ్చుకొని భండారుమల్లుడనువాడు యుద్ధమున కుతరలి పావన్నయను సద్దారుతోపోరి తుదకిద్దరు మరణించిరి. రంగధామరాజును హరిపాలుడు యిరువురుపోరి తుదకు మరణించిరి. రఘురామరాజును నందగోపాలరాజును గవిసి తుదకు యిరువురు మరణించిరి. గోవర్ధనరాజును చినగంగరాజు దలపడి వారునుమరణించిరి. పిమ్మట కలభూత గంగరాజున్ను వలరాజున్ను కొంతయుద్ధముచేసి గంగురాజునుజంపి రాజ్యముచేకొని తిరిగి గంగరాజుభార్య శరణుజొచ్చుటచే యతనికుమారునకు రాజ్యమిచ్చి పూర్వపుకరణములను యథాప్రదేశముల నుండునట్లొడంబరచి పిమ్మట యుద్ధమందు తగిలిన ఘనగాయములతో వైకుంఠముచేరెను.

యీావలరాజునకు మంత్రియు బంధుగుడును నగు తిరుమందుల ము త్తంరాజుయీావలరాజు ఒకానొకసమయమున యరణ్యమున వేటాడు నప్పుడు ఒకచిన్నవాడు దొరికిసందున తనకుమాత్రియగు నాగమాంబకు సంతతిలేమిచే నామెకిచ్చిన పెంచిపెద్దవానిచేశిన పిమ్మట యతనిబుద్ధి నైశాల్యమునకు అద్భుతశక్తికిమేచ్చి మంత్రిగానియమించెను

యీాపల్లికొండ యనువాడు శ్రీవిష్ణునియాజ్ఞచే యాదవులను నైకుంఠముజేర్చుటకయి పాలసముద్రమునగల కమలమందు జనించి చాలాకాలము తపముజేశి వలరాజునకై యరణ్యములో వేచియుండుటచే నివలరాజునకు దొరికినట్లు చెప్పుదురు. అయితే యీాయాదవులతనిని శ్రీవిష్ణ్వావతారముగా చూచుచు యితనియనుమతిమీాద సర్వదా నటింతురు.

గంగురాజు:-- యితను వలరాజుకొడుకు.

ఆవులవలరాజు:--- ఇతను గంగురాజు కొమారుడు యలమంచిపట్టణపు ప్రభువనిచెప్పుదురు. ఇతనిభార్య ఆవులమల్లాంబ. ఇంటిపేరు ఆవులవారైయుండి పేరువలరాజు అవుటనుబట్టియె భార్యావల్లాంబకు ఆవులవారని చెప్పబడి నట్లున్నది.

సింహాద్రిరాజు, పెద్దిరాజు, ఎఱనూకరాజు, నలనూకరాజు, పోటురాజు, కొమరక్క:---- వీరుఅయిదుగురు ఆవులవలరాజు కొడుకులు. వీరిలో సింహాంద్రిరాజు శ్రీకూర్మపట్న మేలినవాడనియు సింధుదేశపురాజగు భళ్ళానిరాజుతో చందగిరిదుర్గములో జరిగిన యుద్ధమందు ఇతనుమడ్డించెను. రెండవవాడగు పెద్దిరాజు ఇతని

భార్య పెద్దమ్మ. ఇతనికి సంతతిలేనందున బస్వపూజచేసి పంపాద్రియను పట్టణమునిచ్చి తమ్ముడగు వీలు రాజును నభిషిక్తునిజేసి మేనల్లుడగు పల్లికొండరాజును మంత్రిగానియమించి కళ్యాణ పట్టణమార్గములోవున్న వీరగంటిపట్టణము విజయపట్టణముకు ప్రభువగు నాగకేతరాజువలనను నవరత్న పట్నరాజగు హయవాహనుడను రాజుచేతను వోరుగంటిపట్నమందుగల ఆంజనేయరాజుచేతను రేపల్లి భద్రాచలమందుగల నిమ్మరాజుచేతను సన్మానింపబడి అంతట మాహేశ్వర నగముమొదలైన పట్నములు దాటి కల్యాణపట్టణముచేరి ఇతను ఆర్లపెంటవద్ద జరిగినయుద్ధములో నాలకీతలిరాజుచే పెద్దిరాజు మరణించినాడు ఇతనికి దుష్టనక్షత్రమందు పుట్టి పాపనూకరాజను కన్యను దొనకొండ నామాంతరముగల ధనముకొండ ఆతిపిలో మేడకట్టించినాడు. ఇతనికి కాటంరాజను కొడుకుగలడు వీరిలో యరనూకరాజు, కనిగిరి, యేనుగనాధునికొండ అను నామాంతరములుగల కాళహస్తిప్రభువనియు, ఇతనికి బట్టావులరాజను నొకకొడుకుగలడు ఇతనిభార్య సీతమ్మ.

నలనూకరాజు:— ఇతనిభార్య శీతాంబ. చిట్టావాడి యర్రంరాజు నొకపుత్రునున్న బెటవాడ పట్టణమేలువాడు.

పోలురాజు:— ఇతను శ్రీరంగపట్టణమువద్దనున్న చెనకూరు పట్టణమేలువాడు. ఇతనికిమంత్రి పంపనముల పాపయ్య. యితనికి నలుగురు కొడుకులు. ఇతనిభార్య సిరిదేవి. ఇతను చిలకమర్రికిరాచ శేరాలంతోనుండగా పోడదేశమురాజు ఆదేశమందుగల శైవమతస్తులను జంగములను మతవైషమ్యమునను యెందుకో వెట్టిచేయించు

చుండగా ఇతను శైవమతమునందు అభిమానము గలవాడవుటచే బాధపడలేక 500 కుటుంబముల జంగాలు ఈయనకు శరణుజొచ్చుటచేత వారినిరక్షించుటకై దేవగోవగు వంటికొమ్ము బొల్లిఆవును యేమసంములు అనగా యెద్దులను కొంతసైన్యమును యిచ్చి ఆజంగాలను శ్రీశైలము పంపినందున చోడునితరపున మురహరు డనువాడువచ్చి జంగాలను చేపట్టితివను కార్యమున చోడునకు పోలురాజునకు కలహముపెంచి చిత్రభానునామ సంవత్సరమందు యుద్ధముప్రారంభించి చోళరాజు బంధువులగు కాలయ్య, విట్టయ్యలు పెంచుకున్న బ్రాహ్మణచిన్నది పార్వతమ్మయను నామెకొమారుడగు ముకుంటుడను బ్రాహ్మణునిచే చెముకూరివద్ద చిలకలమర్రిక్రింద ఘోరయుద్ధముజరిగి యితనిచే పోలురాజు మరణించెను.

కరియావులరాజు, చిటినాక:— ఇతను నలనాకరాజు కొడుకు కూతురుచిటినాక యీపిల్లను కన్నంమల పోల్నేడుఅను పోలురాజు మంత్రికియిచ్చిరి. పోలురాజుకొడుకు అయితవరాజును ఇతడును యలమంచి పట్టణమేలుచుండి యొకప్పుడు (గొరికొండ) లేక గమిడికొండ యందుగల శంభుని పూజించుటకు పల్లెకొండరాజు మొదలయిన వారితో వచ్చేవరకు వ్రాకుగంటి పట్టణ ప్రభువగు ప్రతాపరుద్రుడు ఈఅయితవరాజు కరియావులరాజు మొదలైనవారియందు కలుషించి వీరివృత్తాంతమును తెలిసికొని వచ్చుటకై బట్టునొకని పంచుటయు నతడు వారిప్రభావమును కొనియాడి పరితాపము దుర్గితో చెప్పుటచేత విపాన్న ప్రయోగమొనర్చుటకు కపటమర్యాద లొనర్చుటయెరింగి శైవభక్తోపవాస కారణముచే నాయుపద్రవము తొలగించుకొని శివునిపూజించుటకు భేతాళుడనువాని తోట

యందు పూర్వకోయించి తెన్నించిన అదికారముననా ప్రతాపరుద్రుని సేనాధిపతియగు భేతాళునకును కరియూవు రాజునకును యుద్ధము జరిగి భేతాళాములనుజయించిరి అయితే వీరికి పెదమొగలిపట్టణము చిన్నమొగిలిపట్టణము, ద్వారవతి, యెలమంచిపట్టణము, అగ్గికొండ, పంపాదిపట్టణము, కాణాచిగాయుండినట్లు తెలుపబడియున్నది.

కాటంరాజు, పాపనూకే (స్త్రీ):— వీరియన్వయం పెద్దిరాజునకు మారయను కుమారుడై ఈకాటంరాజు వుంటనది తొలుత కల్యాణపట్టము అందుండి ఏకారణముననో ఇతనికి ఆవులకాయించవలెనను పనిగా నున్నది. పసులదోలించుకొని శ్రీశైల పర్వతమునకువచ్చి అచ్చటి పర్వతప్రాంతములయందు పశ్వుల మేపుచు 12 సంవత్సరములుండి ఆదేశమునకు క్షామము కలుగుటచే అచ్చటనిలుచుటకు వలను పడక పల్నాటి ప్రభువైన వెలమవర్ణుడగు పద్మనాయనితో స్నేహము చేసి పశువుల మేతకు పుల్లరిబీడులకై నెల్లూరిప్రభువైన సూర్యవంశ క్షత్రియుడగు మనుమసిద్ధిరాజు దేశమునకువెళ్ళి బీడులవిషయములో కలహముజరిగి కాటంరాజుతాలూకు దొనకొండ, యెలమంచి, కల్యాణము మొదలైన పట్టణములలోనున్న అన్నదమ్ముల సహాయము పుచ్చుకొని పద్మనాయుడితో గలసి యెర్రగడ్డపాటిలో గొప్ప యుద్ధము జరగబడి యందు నందరు మరణించిరి. తొలుత ఈకాటమురాజు స్త్రీ దేవతల కొలువననియొకకట్టుకలదట. ఈక్షామములో గంగాదేవి తనకుకొలువమని చెప్పిన కొలువననుచున నీరులేకుండా చేయుటచే పశుఘోషను సహింపలేక గంగనుగూర్చి యిప్పుడు పశువులకు కోనన్నివుదకము ప్రవహింపజేసితివేని కొలిచెదన

ని ప్రార్థించిన పాలేరు యుప్పొంగి ప్రవహించెను. అందువలన అప్పటినుంచి యాదవులు గంగను యిలవేల్పుగా కొలుచుచునుండిరి.

మనుమసిద్ధిరాజు, యర్రసిద్ధిరాజు, పాపసిద్ధిరాజు, నలసిద్ధిరాజు, కుమారసిద్ధిరాజు, ఈసూర్యవంశక్షత్రియులు అయిదుగురు అన్నదమ్ములు వీరికి సేనానాయకుడు కవి తిక్కనతమ్ముడు ఖడ్గతిక్కనయునియు 1300 క్రీస్తుశక మందు యుద్ధము జరుగబడినట్లు చెప్పబడియున్నది.

బక్కావులరాజు:— ఇతను యర్రనూకరాజు కొడుకు.

చిట్టాహారి యర్రయ్య:— ఇతను నలనూకరాజు కొడుకు.

బత్తినిరాజు, అయితవరాజు, ముమ్మరాజు, అనుమంచిరాజు:— యీనలుగురు పోలురాజు కుమాళ్ళు వీరిలో బత్తినిరాజు అనువాడు శ్రీశైలమఠములోనున్నాడు. తక్కినవారందరు యర్రగడ్డపాటియుద్ధములో చనిపోయినారు. పిమ్మట వీరివంశమువారు కొండరు కలకాది ప్రాంతములయందు జనిరి.

పోలురాజు కుమారుడగు బత్తినిరాజు శివభక్తుడును ఎఱ్ఱగడ్డపాటిలో జరుగుయుద్ధకాలములో బత్తినిరాజు వారణాశియందు విశ్వేశ్వరు సేవలోయుండి అవధూతాశ్రమము గైకొని చాలాదినములకు తనశిష్యులగు కొందరి జంగమశిష్యుల గూడుకొని శ్రీశైలమువచ్చి అచ్చటనుంచి నందిగనమ మార్గమున దొనకొండకువచ్చి బాల్యమందు విడచిన యీయనతల్లియగు శిరిదేవియనునామెను వీక్షించిన ఆమె పెట్టిన భిక్షమునటుక కాటంరాజు చెల్లెలగుపాపనూక సమా

ంచిన నక్షత్రము పుట్టినట్టివారి వంశక్షయమగు దోషనక్షత్రమని చెప్పు
టచే పెండ్లిచేయక అడవిలో గృహమేర్పరచి యందుంచబడియెనని చె
ప్పినందున అంతట తనతల్లి తెచ్చిన అన్నము యెఱ్ఱగడ్డపాటి యుద్ధము
లో చచ్చినదాయలకు పిండప్రదానము చేసెదననియు తమగోగణమందు
గల దేవపశువు అగు బస్వదేవునిచే యుద్ధప్రవర్తమానము చేసెదననియు
యుద్ధములో తనతమ్ములు మొదలయినవారు మరణించిన వార్త తెలి
సిన యెడల యీదోనకొండలో గల యాదవస్త్రీలందరు చిచ్చురికవలసి
నదిగా ఆజ్ఞయిచ్చి తానుయుద్ధప్రదేశమగు పాలేరను నదీతటమున
కు బోవుచుండగా మధ్యమునిమ్మకు వాగువద్ద పైనచెప్పిన బస్వదేవు
డు యుద్ధమందుతగిలిన బాణాదియాయుధముల నాటులచేతను తొ
దురై యావర్తమానము సూచించిన యాబసవని దోనకొండకు పం
పించి, నెల్లూరివద్ద వున్నవులేరుకడ యెఱ్ఱగడ్డపాటిలో జరిగినయుద్ధ
మందు పడినవీరులమ్మా, నలసిద్ధిరాజును నరకిన కాటమరాజును, యె
ఱ్ఱసిద్ధిరాజును దునిమిన కరియావులరాజును, గండగోపాలుని యొత్త
రించిన అయితవరాజును, మనుమసిద్ధిరాజు బరిమార్చిన బట్టావులరాజు
ను, పాపసిద్ధిరాజును పెద్దనిదురబుచ్చిన పెయ్యాల యఱ్ఱన్నయును,
పుండ్రివెల్లి వీరగోపాలుని ఖండించిన ముమ్మరాజును, శ్రీ కంఠము
రాజును జయించిన బత్తెసరాజు మరిదియగు యుత్తమరాజును, తిరు
మాళతిప్పరాజును ద్రుంచిన వెలమవర్ణుమను, పల్నాటిప్రభువగు నా
చకూళనాయుడును, గోత్రోద్ధుతరాజును బరిమార్చిన చట్టావారి యఱ్ఱ
య్యను పశ్చిమల తిమ్మరాజును గీటణంగించిన పచ్చందుల పోచరాజు
ను మరికొందరి వీరాగ్రేసరులను గోగణమును గుఱ్ఱములు ఏనుగులు
మొదలయిన సైన్యము రణమందు పడియుండుట జూచి చింతించి పె

ద్విరాజు మంత్రియగు పందుముక్కుపల్లి కొండరాజుకడకువచ్చి యీసంగతియావత్తు విశదపర్చుకొని అందుకు సమీపమునవున్న వంగవెల్లిపాటికివచ్చి గోసంగుల సేనాధిపతులగు భీమన్నయనువానిని చెన్నప్పయనువానిని జూచి వారలు జేసిన యద్భుతరణమునకు మెచ్చి ప్రాణావశిష్టముగానున్న వీరన్నయనువాడు వీరాగ్రేసరుడని పల్లికొండయొక మొదంబడికె యివ్వబడెను. యీలోకమందు వీరస్వర్గమందిన పురుషుల పేరులను యొకవీరకత్తులుచేయించి జాతరయొకటిచేయుట వర్త్యావకలదు గావున అట్టియుత్సవమందు యీగోసంగివీరుల తలతో వీరస్వర్గమందినందున చిన్నచెన్నప్పలకును వీరస్వర్గమందిన దేవగోవులగు అన్నదేవుని తంటికొమ్మ బొల్లియాపులకును పైపీనటతో పాటు వీరకత్తులుంచి కొల్పులుచేయించెదమని ఒప్పుకొనిరి. పిమ్మట బత్తినరాజు చెరవరుకు రణభూమిలో భేతాళాది భూతములకును యితరమృగములకును కంకగృధ్రాది పక్షులు ముట్టకుండా కాపాడిన కులదేవతయగు గంగకు బలులుబోనాలతో కొలచెదమనిచెప్ప దాయాదులకు తల్లి యిచ్చిన భిక్షచే పిండములువేసినపిమ్మట దొనకొండనందు యావీరాగ్రేసరుల భార్యలు మొదలుగాగల స్త్రీలందరు చితిపైకి స్వర్గముచేరిరి యిప్పటికి దొనకొండలో గంగజాతరయును కాటమరాజు యుద్ధశస్త్రములును వీరులపూజా మొదలయినవి జరుగుచూనేయున్నవి.

(వెంకటగిరిరాజాగారి ప్రభుత్వములోనున్న కన్వేటువద్దదొనకొండ.)

శ్రీకృష్ణగురుపరబ్రహ్మణే నమః.

రాజవంశ ప్రదీపిక

రెండవ భాగము.

ప్రశ్న:— ఇప్పుడు మీరు చెప్పిన గొల్లలనువారు చంద్రవంశక్షత్రియులని స్పష్టముగా తెలిసినది కాని వీరికి యుగమం దాచరించ వలసిననిత్య నైమిత్తికాదివేదోక్త కర్మలు అనగా గర్భాధానమాది గాగల షోడశకర్మలును స్నానాదినిత్యకర్మలును ఆచరింపకుండుటకు కారణమేమి.

ఉ:— ఈ చంద్రవంశక్షత్రియులకు నిత్యనైమిత్తికాది వేదోక్త కర్మభ్రష్టత్వము యీడిగుటకు కనుపరుచబడు 7 కారణములచే కలిగినది యీ కారణము లెవ్వియనిన (1) పశుపాలనము (2) పురోహితహీనము (3) విద్యావిహీనము (4) దుష్టరాజన్యపరిపాలనము (5) దరిద్రము (6) దేశాచారము (7) యుగాచారము. యీయేడు కారణములచే యీ చంద్రవంశక్షత్రియుల కిట్టిలోపము సంభవించినది.

(1) పశుపాలన.

దుష్టరాజన్యభీతిచే భూపాలనకార్యాదులు విడిచి పశుపాలనోద్యోగము జీవితవృత్తిగా నంగీకరించి గిరి[illegible]నపర్వతములయందు వసించుచున్న నావృష్టిదోషములయందును పశువులకు సంభవించెడు రోగ మృగభయాదులందును, అపవృద్ధియందును, పశుక్షేమమునకై నా

నాదూర దేశాటనము జేయుచు నానాదేశాచార సాంకర్యత్వముగలి గస్థిరవాసత్వముసిద్ధింపక నాహారార్థులు తమవృత్తికంఈలుగూర్చి కొనితమపుత్రమిత్రకళత్రబాంధవానీక మొక్కొక్కచో పల్లెలనేర్ప రచుకొనిస్నానసంధ్యానుష్ఠానాది నిత్యకర్మలకును గర్భాదానాది నైమిత్తికకర్మలకును లేశమాత్రమవకాశముదొరుకక నాపశువులవలన సంభవించిన పాలు వెన్న మొదలగు పదార్థములచే జీవింపుచు గురుపురోహిత విహీనులై గోపరిపాలనమే ధర్మార్థ కామమోక్ష చతుర్విధ ఫలపురుషార్థ దాయకమనినమ్మించి వర్తించుటయు.

(2) పురోహితవిహీనము.

పైనజెప్పిన పశుపాలన వృత్తి కలవారికి పురవాసత్వములేక నిరంతరా రణ్యాచలవాసులగుటచే పురోహితాసంభవులై యందున ధర్మాధర్మ నిర్ణయబోధవిహీనతకలిగి వేదోక్తకర్మాచరణ పరోక్షమగుటయును.

(3) విద్యావిహీనము.

పై 1-2 కారణములచే విద్యాభ్యాసులుగాక ధర్మశాస్త్ర శోధనచేయనేరక తమకుగల విధుల నెరుంగకుండుటయును.

(4) దుష్టరాజన్య పరిపాలనము.

మ్లేచ్ఛాది యన్యమతస్థులు భూపతులై యుండుటచే కులాచార ధర్మపరిపాలనము లేకపోవుటయును ధర్మశాసనులగు బ్రాహ్మణసహాయ రహితులై దుష్టభూపతుల యసహిష్ణుత్వమువలన నాచా

రావి గౌరవములచే తలఖాపరక నారాజాశ్రితులయిన పరమతకు
ల గౌరవాసూయాధికారులవంచనలకు లోబడి నానాటికి స్వధర్మ
ములు మట్టుపడుటయు.

(5) దరిద్రము.

క్షత్రియులకుగల షోడశకర్మలు అనగా (1) గర్భాధానము.
(2) పుంసవనము (3) శీమంతము (4) జాతకర్మము (5) నామకర్ణ
ము 6 నిష్క్రమణము (7) అన్నప్రాశనము (8) చూడాకరణము(9)
కర్ణవేధ (10) ఉపనయనము (11) వేదారంభ క్రియావిధి (12) కే
శాంతము (13) స్నాతకము (14) ఉద్వాహము (15) వివాహాగ్ని
పరిగ్రహణము (16) త్రేతాగ్ని సంగ్రహము ఇవియన్నియు ద్రవ్యవి
హీనముగ జరుగనవికానందున దరిద్రస్థితిలో కొన్ని సంక్షేపించుకొను
టయును.

(6) దేశాచారము.

(బోధాయనః)

పంచధా విప్రతిపత్తిః దక్షిణత అనుపనీతేన భార్య్యయాసహ
భోజనం పర్య్యుషితభోజనం మాతుల దుహితృపితృష్వస్రుదుహితృ
పరిణయమితి॥ తథోత్తర ఊర్ణ విక్రయ శ్శీధుపాన ముభయతో దద్భి
ర్వ్య వహారఆయుధీయకం సముద్రయానమితి॥ తాత్పర్యము॥ దక్షిణ
దేశీయులలో ఉపనయముకానివాని తోత్తుభుజించుటయు భార్యతో
త్తున భుజించుటయు చలిది గుడుచుటయు మేనమామ కూతురిని పెం
డ్లియాడుటయు మేనత్త కూతురిని పెండ్లియాడుటయు వుత్తర దే
శీయులలో బొచ్చునమ్ముటయు కల్లు త్రావుటయు కంచరగాడిదల
మలగలెత్తుటయు ఆయుధములధరించుటయు ఓడ లెక్కిపోవుటయు

...ధర్మ్యములుగా బోధాయనుల వారిచే చెప్పబడియున్నది. ప్రత్యే...ను భవమునుకలదు. ఇదికర్మలోపమున కెట్లుసూచించుచున్నదని న ఇట్టిశాస్త్రవ్యతిరేకాచారము లాయాదేశములయందు చెల్లుచున్నందున ఆచారము కర్మప్రాపకత్వమగుటచే ఆచారలోపముకలిగినప్పుడు కర్మలోపముకూడా కలదనియును నానాదేశవాసత్వముచే వీరలకు కొన్నికర్మలోపము లాగంతుకములుగా సంభవించిన వనుట.

(7) యుగాచారము.

మత్స్యపురాణము 160 అధ్యాయం కలియుగే శ్లో॥ అహంకారగృహీతాశ్చ। ప్రక్షీణస్నేహబంధనాః॥ విప్రాశ్శూద్రసమాచారాః స్సంతి సర్వేకలౌయుగే॥ తా॥ అహంకారముగలవారు స్నేహబంధము లేనివారు శూద్రాచారపరులగు బ్రాహ్మణులు కలియుగమందు కలుగుదురు.

శ్లో॥ ఆశ్రమాణాంవిపర్యాసః కలౌసంపరివర్తతే। వర్ణానాం చైవసందేహో యుగాంతేరవినందనః॥

తా॥ ఓసూర్యపుత్రుడా కలియుగమందు వర్ణాశ్రమములు తారుమారగును.

విష్ణుపురాణము యుగధర్మము.

శ్లో॥ వర్ణాశ్రమాచార వతీప్రవృత్తిర్న కలౌనృణాంనసామయజు ఋగ్వగ వినిష్పాదనహేతుకాః॥

తా॥ కలియుగమునందు నాయావర్ణములవారికి న్యాయాయాశ్రమముల నియమములగు యాచారములతోకూడిన నడవడులు కలిగియుండవు.

విష్ణుపురాణము.

శ్లో॥ నిస్సారాపృథివీ నిరౌషధిలతాసీచ్చామహత్వంగతా। రాజానోర్థపరాయణాశ్చ సతతం । విప్రానికర్మస్థితాః భార్యాభర్తరి వైరబుద్ధినిరతా పుత్రాపితృద్వేషిణః। ఇత్థంభూతమిదం జగత్కలియుగే ధర్మో వనాంతంగతః.

తా॥ కలియుగమందుభూమి నిస్సారమును ఓషధులకౌషధశక్తి విహీనమును నీచులు మహిమగలవారును రాజులు అప్రయోజకులును బ్రాహ్మణులు కర్మభ్రష్టులును భార్య మగనికి శత్రువును కొడుకులు తండ్రికి శత్రువులును ధర్మము అడవులబట్టుటయును గలుగును,

పరాశరస్మృతి.

శ్లో॥ సర్వేధర్మాః కృతేజాతాః సర్వేనష్టాఃకలౌయుగే॥ తా॥ సర్వధర్మములు కలియుగమందు నష్టమగుననియును.

భారతం॥ అరణ్యపర్వము.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణా క్షత్రియా వైశ్యా। సంగిరంతః పరస్పరం శూద్రతుల్యా భవిష్యంతి తపస్సత్య వివర్జితాః॥

తా॥ కలియుగాంతమందు బ్రాహ్మణాది చాతుర్వర్ణములు నొకదానితోనొకటికలిశి శూద్రులతో సమానులుగ నుండురనియును

బృహత్పారాశరీయము ౧ అధ్యాయం శ్లో॥ కలౌధర్మశ్చ పాపేన అనృతేనతథాయుతం శూద్రాశ్చ బ్రాహ్మణాచారాః శూద్రాచారా స్తథాద్విజాః॥ తా॥ కలియుగమందు బ్రహ్మ క్షత్ర వైశ్యులు శూద్రాచారపరులగుదురనియు॥

పరాశరస్మృతి ఆచారకాండ ౩౦-౩౧ శ్లో॥ జితోధర్మోహ్యధర్మేణసత్యం చైవానృతేనచ జితాశ్చౌరైస్తు రాజానస్త్రీభిశ్చపురుషాఃకలౌ॥ సీదంతిచాగ్నిహోత్రాణి గురుపూజా ప్రణశ్యతి కుమార్యశ్చ ప్రసూయంతే తస్మిన్కలియుగేసతే ॥తా॥ కలియుగమందు రాజులు దొంగలచేతను ధర్మము లధర్మములచేతను జనులుస్త్రీలచేతను సత్యము ననత్యముచేతను చెడును. అగ్నిహోత్రము క్షీణించును తీర్థయాత్రలు పూజలునశించును కన్యలు కాన్పులను గనుదురు.

పైప్రమాణములనుబట్టి కలియుగమునందు ధర్మములన్నియు నష్టమై యుగాంతమున చాతుర్వర్ణములు నొకదానిలో నొకటికలసి ద్విజులు (బ్రహ్మ క్షత్ర వైశ్యులు) శూద్రప్రాయులై యుందురని సకలధర్మశాస్త్రము ఘోషించుచుండుటనుబట్టి యుగప్రయుక్త వేదోక్త కర్మలోపము బ్రాహ్మణాదిద్విజుల నాపాదించి యుండుటయును.

ఇప్పుడు నేను మీకు జెప్పిన యేడుకారణములలో యుగాచారముతప్ప తక్కిన ఆరుకారణములు పశుపాలనోద్యోగము వలన సంభవించినవని తెలియుంగవలయును. ప్రత్యేకముపశువుల పాలించు వృత్తిగలవారలీవిధముగ గిరిగహన వాసులయి యుండక వీలులేదు అందునబట్టి యీకారణములన్నియు సంభవించక తప్పవు. యీయేడు కారణములవలననే నిత్యనైమిత్తిక కర్మవిహీనముకలిగినది. యుగప్రయుక్తాది కొన్నికారణములు సర్వవర్ణములయందును కలిగియున్నప్పటికి బ్రాహ్మణులు వైశ్యులు పశుపాలనవృత్తిమాని యుండుటచే పైకారణము లన్నియు వారలకు ప్రతిపాదించనందున నిత్యనైమిత్తికాది కర్మలలో కొన్నియైనను కొద్దిగా నాచరించుటకు సంభవించినది.

ప్రశ్న:— పశుపాలనాది నేడు కారణములచే క్షత్రియ కులోచిత వేదోక్తకర్మ భ్రష్టత్వము కలిగినదని చెప్పితిరిగదా॥ శ్లో॥ జన్మనాజాయతే శూద్రః కర్మణాజాయతే ద్విజః॥ అను ప్రమాణము ననుసరించి యీ కర్మహీనులగు క్షత్రియులను శూద్రులని యాజ్ఞానేశ్వరీయమును॥ శ్లో॥ ఆషోడశాద్బ్రాహ్మణస్య సావిత్రీనాతివర్తతే ఆద్వావింశత్ క్షత్రబంధో రాచతుర్వింశతేర్విశః। బ్రాహ్మణులకు 16 సంవత్సరముల వరకును క్షత్రియులకు 22 సంవత్సరముల వరకును వైశ్యులకు 24 సంవత్సరముల వరకును ఉపనయనము చేయకున్న వ్రాత్యులనియు నేల చెప్పకూడదు.

అట్లు చెప్పరాదు. యేలయనగా॥ శ్లో॥ జన్మనాజాయతే శూద్రః కర్మణాజాయతే ద్విజః వేదపాఠంతు విప్రాణాం। బ్రహ్మజ్ఞానంతు బ్రాహ్మణాః। కర్మణాజాయతే ద్విజః అనుటచే కర్మచే ద్విజత్వము గలిగెననియు (జన్మనాజాయతే శూద్రః) అనుటను బట్టి పుట్టినది మొదలుకొని 16 సంవత్సరములవరకు బ్రాహ్మణకులమందు జనించిన వారైనను శూద్రులనియే చెప్పవలయును. అన్యోప్యుక్తో నిన॥ విజ్ఞానేశ్వరీయము। వ్యవహారకాండయందు॥ శ్లో॥ ఆధానస్య వేదమపశ్రుణ్వతస్త్రపుజతుభ్యాం శ్రోత్రప్రతిపూరణం ఉదాహరణే జిహ్వాచ్ఛేదః। ధారణే శరీరభేదః॥ శూద్రుడు వేదము వినిన చెవులలో సీసముకాచి వినవలసిన దనియు నోటితో నుచ్ఛరించినచో జిహ్వాచ్ఛేద్య వలయుననియు స్మరించితే శరీరము ఖండించవలయునని యిరు చెప్పియున్నది. అట్లు జన్మతః శూద్రత్వమే కలిగిన యొడల వేదోక్తంబగు ఉపనయనాన్తరమను "వేదపాఠంతు విప్రాణాం" అను విధిని వేదమును పఠింపుటయును. బ్రహ్మజ్ఞానంతు బ్రాహ్మ

గాః. అను చెప్పున బ్రహ్మజ్ఞానార్హతయును లేక పోవును కాబ ట్టి నల్లసరాను। మరియెట్లనిన బ్రహ్మ, క్షత్ర. వైశ్యశూద్రత్వములు పుట్టుకతో కలిగి ఆయాజాతములకు అర్హతగల విధులు వేదము లందు నియమించి నందున బ్రహ్మ, క్షత్ర, వైశ్యులకు వేదోక్తోపన యనము కలదనియు శూద్రులకర్హత లేదనియు చెప్పబడియున్నది మరియు. (భగవద్గీత॥)

శ్లో॥ స్నానం సంధ్యాజపో హోమం స్వాధ్యాయం దేవ పూజనం అతిథ్యం వైశ్యదేవంచ సత్కర్మాణిదినేదినే।

తా॥ స్నానము, సంధ్య, జపము, హోమము, వేదపాఠము, దేవపూజ, అతిథిపూజ, వైశ్యదేవము యివి ప్రతిదినము చేయవల సిన సత్కర్మలని భగవంతుడగు శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునకు బోధించి నట్లును॥

భగ॥ సాంఖ్య॥ తృ॥ శ్లో॥

నియతం కురుకర్మత్వం । కర్మజ్యాయోహ్యకర్మణః । శరీర యాత్రాపిచతే । నప్రసిద్ధ్యేదకర్మణః॥ తా॥ ఓయి అర్జునా నీవు ని త్యమును చేయవలసిన సంధ్యావందనాది కర్మము లాచరింపని యెడల సర్వకర్మరహితుడవై నటువంటి (అనగా) లక్ష్యార్థస్వరూపు డవైన నీకు ప్రశిద్ధి కలుగదని శ్రీకృష్ణభగవానులు అర్జునుని గురించి పలికి నట్లును.

మహాభారత—శాంతి॥ ౧౮౯— ౬॥

శ్లో॥ తతఃసత్యంచ ధర్మంచ తపోబ్రహ్మచశాశ్వతం ఆచా రంచైవశౌచంచ స్వర్గాయవిదధే ప్రభుః॥ తా॥ సత్యశౌచ ఆచార

ములను బ్రహ్మ స్వర్గభోగమునకై సృజించెనని యు చెప్పియున్నది గాని కులోత్పత్తి కారణము కాదు. అట్లాచరింపకున్న॥

విజ్ఞానేశ్వరీయము. ఆచారకాండ.

శ్లో॥ అతఊర్ధ్వం త్రయోప్యేతే। యథాకాలమసంస్కృతాః। సావిత్రీపతితా వ్రాత్యాభవంత్యార్య విగర్హితాః॥ ఈయర్హతగల వేదోక్త కర్మాచరణముచే లోకప్రసిద్ధియును పుణ్యవంతుడనియు నాచరింపకున్న పుణ్యవంతుడు కాని పతితుడని యు పతితునకు స్వర్గ భోగవిహీనమై నరకప్రాప్తి యని చెప్పియున్నది. జన్నిదము వేసుకున్నంత మాత్రమున జాత్యాధిక్యత కలుగుననిన నీలోకమందు సాలీలు విప్రవినోదులు కులాలాధిక అన్యజాతులు కూడా యజ్ఞోపవీతమును ధరించుచున్నారు. అట్టి వారలు బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య జాతులలో నేలచేరలేరు. వారి కాధిక్యత కలిగినను కదా ధరించని వారికి నింద్యమగు తక్కువ ఘటించును. లోకములో యజనాదిషట్కర్మములు బ్రాహ్మణులు ఆచరించవలసినదే కదా యిప్పుడు క్రమముగా నాచరించు వారలు కోటికొకరుందురు. వారియందు త్రికరణశుద్ధిగా జేయువారలు రొకానొకరుందురు తక్కిన వారిలో సంధ్యావందనమే చక్కగా నాచరింపక॥ భాగవతము. సప్త॥

క॥ దమమును శౌచము తపమును శమమును మార్దవము కృపయు సత్యజ్ఞానక్షమమును హరిభక్తియు హర్షము నిజలక్షణము లగ్రజాతికి నధిపా॥

అనుసన్ల శౌచాదిక లక్షణము లేమియు లేని వారలయి వర్తించుచున్నను వారలను బ్రాహ్మణులని చెప్పకుంటిరా అంత

మాత్రమునఁ బ్రాహ్మణ జాతియందు నింద్యము వాటిల్లినా వారికు
లాచార ధర్మము లనుచు చక్కగా నెరవేరుచు నున్నారనియు॥

భాగ--హరి॥ గీ॥ ఆ సుధయుతులై బ్రాహ్మణు లాత్మవిధు
ల విడిచి శూద్రుల గొల్చెదరు విమలు శూద్రు లంచిత బ్రాహ్మణా
చారులై చరింతు రిను దొరలైనవారు భుజియింతురేకపంక్తి॥ తా॥
కలియుగమందు బ్రాహ్మణులు స్వకులాచారంబులు విడిచి యాను
ధంబులతో శూద్రసేవ జేయుదు రనియు శూద్రులు బ్రాహ్మణాచా
రంబు గలవారై వర్తింతురనియు శూద్రులు బ్రాహ్మణులు నేక
పంక్తి భుజింతు రనియును॥ ఉ॥ నియమ సుయాజ్యయాజనము
విప్రులొనర్తురు యజ్ఞములుడఁబునఁ నభిజాత్రి యిత్తురు విమూఢతబా
యుపురర్సి హోత్రము గాసక్కొని బ్రహ్మవాదులు కొందఱు మ
ధ్యము గ్రోలి మాంసము దిని భవవాంఛనై జనుల ద్రిప్పుదురు గ్ర
పువంచనంబులన్॥ తా॥ నియమ విహీనమైన యజ్ఞములు చేయుట
ము చేయించుటయు కలుగుననియు అజ్ఞానులు అగ్నిహోత్రము
ల విడచెదరనియు బ్రహ్మవేత్తలమని మాంసము, కల్లు, భక్షణపా
నంబులు చేయుదురనియు ద్రవ్యాభిలాషచే తీక్షణమైన యవమాన
ములు జనుల కొనర్చు జేయుచు ధనము సంపాదింతు రనియు.॥

జైమినీ భారతము అష్ట॥

సీ॥ ఆమ్నాయ పథవిహీనాచారములచేత ప్రబలు నన్యోన్య
న్య వైరములచేత। సన్న్యాయవర్తనుల్లైన జనులచేత సమకొన్న
దుర్వ్యసనములచేత। ధర్మపత్నినిరాదర కృత్యములచేత ప్రభవించు
వేశ్యాభిరతులచేత। పరధనపరదార హరణబుద్ధులచేత సలమిన ఘోర

మోహములచేత । జాలికాదులచేత దూషకులచేత । ప్రల్లదుల చేత నతిశనాపకులచేత । డాంబికులచేత పచ్చిబంతగలచేత । గిల్లరులచేత దర్పించుగలియుగంబు ॥ (ఆమ్నాయ పదవిహీనాచారములచేత) అనగా నిప్పుడు వేదమార్గ విహీనాచారములు కలియుగమందు గలుగునని చెప్పియున్నది. యిందునుబట్టి బ్రాహ్మణాది వర్ణములు తమతమ వర్ణాచారములు తప్పకుండా నటించుచున్నారనరాదు. అట్లొప్పకున్న కలియుగధర్మంబు దప్పుం. దప్పితే మాయనుననిన నీలోకమందు ప్రత్యేకానుభవములయుండగా నట్లొప్ప కొనవచ్చును. కావున వర్ణధర్మలోపము కలిగి ననుకూలహాని సంభవింపదు.

మరియొకపక్షము విచారింతము.

శ్లో॥ జన్మనాజాయతే శూద్రః కర్మణాజాయతే ద్విజః॥ అనుట చెట్లన్న యీద్విజులు జన్మము నందజ్ఞానముచే నుండిరిగనుక శూద్రప్రాయులనియు నుపనైనము కావడముతో కర్మకులయిరిగనుక ద్విజత్వము సార్థకమాయెను. ద్విజత్వము జన్మతో నెట్లు కలిగినదనగా శూద్రులవలె వేదోక్త కర్మాధికారులుగాక తత్కార్యాధికారాహత కలుగుటచే ద్విజులనబడిరి. అట్లుగాక వృషలియన కర్మచేతనే ద్విజత్వము కలిగినదనిన సర్వత్రా కలుగవలెను. అట్లు కలుగలేదు. గాక ఉపనయనాత్పూర్వము ప్రథమమూనుజాతులు శూద్రులే కావలయును. అట్లయిన ద్విజులుయిప్పుడు శూద్రులను దేవార్చన పాకాదికర్మలయందు దర్శన స్పర్శనాదికములయందెట్లు నిషేధింపబడిరో అట్లే నిషేధింపబడవలయును. ద్విజస్త్రీలను సర్వదా పరిగ్రహింపకూడదుగదా. అట్లు చెప్పుటను చెప్పియుండలేదు. జరుగునదిలేదు.

కాబట్టి [యూచారధనంశే తుత్రియుహుల]. బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులను మూడువర్ణములవారికి ద్విజత్వము జన్మతః కలిగినది.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

శ్లో॥ బ్రహ్మక్షత్రియ విట్ఛూద్రా । వర్ణాస్త్వాద్యాస్త్రయోద్విజాః । నిషేకాద్యాః శ్మశానాంతాః స్తేషాం వై మంత్రతః క్రియాః ॥

తా॥ బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రులు నాలుగువర్ణములలో మొదటి మూడువర్ణములవారు ద్విజులు. వారికి గర్భాధానము మొదలు శ్మశానపర్యంతము సమంత్రకముగా కర్మలాచరింపవలయును.

ఆపస్తంభ సూత్రము, ౧-౧౧.

అశూద్రాణా మదుష్టకర్మణా ముపాయనం వేదాధ్యయన మగ్న్యాధేయం ఫలవంతిచకర్మాణి ।

తా॥ శూద్రులను దుష్టకర్మ చేసినవారికిని తప్ప మిగిలినవారికి వేదాధ్యయనము, అగ్నిహోత్రము విధింపబడినది.

మనుస్మృతి: ౧౦. అధ్యాయము.

౪. శ్లో॥ బ్రాహ్మణఃక్షత్రియోవైశ్య స్త్రయోవర్ణా ద్విజాతయః । చతుర్థ ఏకజాతిస్తు శూద్రోనాస్తి తు పంచమః ॥

తా॥ బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులు ద్విజాతులనియు శూద్రుడొకే జాతియనియును.

వాసిష్ఠధర్మశాస్త్రము ద్వితీయోధ్యాయః.

చత్వారో వర్ణాః బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యశూద్రాః । త్రయో వర్ణా ద్విజాతయః । బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యాః ॥

తా॥ బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యశూద్రములందు ద్విజులనగా బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యులు.

ఇట్లు స్మృతుల ద్విజులనుట కనేకప్రమాణములు కలవు.

అయితే. క్షత్రియునకు 22 సంవత్సరములలోగా వుపనయనము కానియెడల వ్రాత్యదోషము చెప్పియున్నది. యీకలియుగమందు 30-40 సంవత్సరములవరకు ఉపనయనము కానివారును అయ్యినవారిలో సంధ్యావందనమే చక్కగా చేయనివారును వేదము చదువనివారును సక్రమముగా వేదోక్త షోడశకర్మలాచరింపనివారును కొందరు స్వధర్మములెట్టివో యెరుంగక లౌకిక కర్మలయందే అనురాగులై వర్తించు బ్రాహ్మణులు వైశ్యులు అనేకులు కలరనుట యందరికి అనుభవసిద్ధమేకదా. అట్టివారికి వ్రాత్యాదిదోషములు పుట్టియుండకుండెనా. వారికి వర్ణత్రయత్వము సిద్ధించి బ్రాహ్మణులనియు వైశ్యులనియు చెప్పకుండిరో యింతయెగాక వ్రాత్యదోషము (ఉపపాతకమనబడును.) సురాపానము (బ్రాహ్మణ సువర్ణాపహరణం) గురుదారాగమనం (స్త్రీనిలువ్వక సాంగత్యము) (మహాపాతకము.) సగోత్రవధ. అవిజ్ఞాత గర్భఘాతనం మొదలయ్యినవి (బ్రహ్మహత్యా సమములు) కూటసాక్ష్యము (సురాపాన సమపాతకము) బ్రాహ్మణ భూమ్యపహరణం. యిది. (సువర్ణస్తేయ పాతకసమానము) యీమొదలయిన దోషములు లోకమందు ద్విజులందరియందును జరుగుట

లేదని చెప్పగలవా ఒకవేళ చెప్పినను లోకానుభవవిరుద్ధ౦ నమ్మరు. వ్రాత్యము, అస్మృతము, గురునిబంధము, వేదనింద, ఔషధత్యాగము, అగ్నిత్యాగము, పితృత్యాగము, సుతత్యాగము, దారత్యాగము, పరద్రవ్యాపహరణము, పరదారగమనము, క్రమము, గుల్మలతౌషధీ హింసాజీవనము, ఆత్మార్థక్రియారంభము, అనాహితాగ్నిత్వము, అసచ్ఛాస్త్రాధిగమనము, దేవఋషి పితౄణామనపాక్రియ, నాస్తికత్వము. కుశీలత్వము, [ఇవి ఉపపాతకములు,] ఇంకను లోచేరినదేకదా వ్రాత్యము, వీనికిమాత్రము జాతి భ్రష్టత్వము కలిగిన తక్కిన పాతకములాచరించు ద్విజులజాతిపోవును. ఉపపాతకములకే నింతేసిద్ధించిన మహాపాతక అతిపాతిపాతక అనుపాతకములకెంతేసిద్ధించును. పైజెప్పబడిన పాతకములు ద్విజులాచరించుటలేదనియెవరుజెప్పజాలుదు. లోకానుభవ సిద్ధమయినసంగతు లేదనివాదించిన నెవ్వరొప్పుకొనియెదరు. ద్విజులతో సర్వధర్మములాచరించు వారొకానొకరుందురని సొక్కాచెప్పవచ్చును.

పై శ్లోకంబులో జాలమునుంచి పురాణోక్తముగా కర్మలాచరింపుచు ఇప్పుడిప్పుడు కొందరిమహానుభావుల ప్రకటనతో వేదోక్త కర్మాద్యర్హులయిరి. ఇప్పటికొందరు పూర్వాచారములను వదలజాలకయె యున్నారుగదా.

పైనజెప్పిన పాతకములకు పరిహారము.

విజ్ఞానేశ్వరీయము ప్రాయశ్చిత్తకాండం:— బ్రహ్మహత్యా సురాపానం బ్రాహ్మణ సువర్ణాపహరణం గురుదారగమనం తత్సంయోగ్య మహాపాతకాపంచ.

మాతృగమనం, దుహితృగమనం స్నుషాగమన మిత్యతిపాతకాని.

యాగస్థక్షత్రియ వధః । వైశ్యచ రజస్వలాయాశ్చాంత ర్వత్న్యాశ్చసగోత్రయాశ్చ అవిజ్ఞాతస్య గర్భస్య శరణాగతస్య ఘాతనం ॥ బ్రహ్మహత్యా సమాని ।

కౌటసాక్ష్యం సుహృద్వధా । ఇత్యేతౌ సురాపానసమౌ ॥

బ్రాహ్మణభూమిహర్ణం । సువర్ణస్తేయసమం । పితృవ్యమాతులమాతామహ స్వపపత్న్యభిగమనం । గురుదార గమనసమం॥

పితృష్వ సుమాతృష్వ సుగమనం । శ్రోత్రియ ఋత్విగుపాధ్యాయ మిత్రపత్న్యభిగవచనం - స్వసుస్సఖ్యా సగోత్రాయా ఉత్తమవర్ణాయ రజస్వలాయా । శరణాగతాయాశ్చ గమనమిత్యేతాన్యనుపాతకాని ।

అనృతంచ సముత్కర్షే - రాజగామి చ పైశునం । గురోశ్చాలీక నిర్బంధో వేదనిందా అధీతస్యత్యాగోగ్నిసుత మాతృదారాణాం చ । అజోజ్యాన్నభక్షణ పరస్వాపహారణ పరధరాపహారణ అయాజ్యానాంచ యాజనం । వ్రాత్యతా భృతకాద్యాపనం । భృతావధ్యయనాదానం సర్వాకరేష్వధికారః । మహాయంత్ర ప్రవర్తనం గ్రుగుల్మ లతౌషధీనాం హింసాజీవన మభిచార మూలకర్మ సుచప్రవృత్తిః। ఆత్మార్థంక్రియారంభః । అనాహితాగ్నితా । దేవర్షి పిత్రాణామృణస్యానపక్రియా । అసచ్ఛాస్త్రాధిగమనం నాస్తికతాకుశీలతా మద్యపస్త్రీనిషేవా మిత్యనుపాతకాని ॥

అంతేతే ఉపనయనము మాత్రము చేస్కొనిసంధ్యా వందనము నిత్యమాచరించుటచే పాతకములన్ని నశించుననిన ఉపనయనకర్మ మొక్కటియె ద్విజులకు చాలుననిచెప్పి విధ్యుక్తముగా జరిగించని వారికిని ఉపనయనము చేసుకుననవానికిని వ్రాత్యాది పాతకముల కే ప్రాయశ్చిత్తము చెప్పక తక్కినపాతక ములకు వేరు వేర ప్రాయశ్చిత్తాదులేల చెప్పవలయును.

బ్రాహ్మణులలోను వైశ్యులలోను నిత్యము సంధ్యావందన మాచరించువారైరిగదా వారలు సర్వదోష పరిహారులనవచ్చునా ॥ అనవచ్చుననిన ॥ శ్లో॥ నిస్సారాపృథివీనిరా మషిలతా నీచంమహత్వం గతాః । రాజానోర్థపరాయణాశ్చసతతం । విప్రోవికర్మస్థితాః । భార్యాభర్తరి నైరబుద్ధినిరతా । పుత్రా పితృద్వేషిణః । ఇద్ధంభూతమిదం జగత్కలియుగే ధర్మోవనాంతంగతః ॥

తా॥ కలియుగమందు బ్రాహ్మణులు కర్మభ్రష్టులగుదురు.

బృహన్నారదీయము, ౩౮ అధ్యాయం.

బ్రాహ్మణా క్షత్రియో వైశ్యా । శ్శూద్రధర్మపరానరాః ఘోరేకలియుగేప్రాప్తే ద్విజావేద పరాఙ్ముఖాః ॥

తా॥ భయంకరమైన కలియుగమురాగా బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యులు వేదపరాఙ్ముఖులు శూద్రధర్మావలంబులగుదురు. బ్రాహ్మణవైశ్యులు నిర్దోషులయిన యెడల నీప్రమాణములే రీతియందు స్వీకరింపవలయును.

మరియొకవిధము విచారింతము.

ధర్మార్థకామములు మూడును పురుషార్థములుకదా. ధర్మము, వర్ణము, నవలంబించుక వచ్చినదా. వర్ణము, ధర్మము నవలంబించుక వచ్చినదాయని విచారము ధర్మము నవలంబించుక యే వర్ణమువచ్చినయెడల సర్వజాతులకు యజనాది షట్కర్మధర్మము లెవరాచరింతురో వారికెల్ల ద్విజత్వమురావలెను. అట్లువచ్చి నలఅర్హ తానార్హత విచారమునకులోపము వాటిల్లును. గనుక వర్ణము నవలంబించుకయెధర్మము వచ్చినదని చెప్పవలయును. యెట్లనగా ప్ర థమమున జాతినిర్ణయమును పిమ్మట నేయేజాతుల కాయాతారత మ్యముల ప్రకారము నిత్యనైమిత్తిక జీవితకర్మ విధులు యేర్పడినవి. అవియెధర్మమనబడును. ఏ ఏ వర్ణములకు నేయెధర్మములు కలవో అట్లుతప్పకుండా అర్థము గూర్చుట అర్థమనబడును. యే యేవర్ణముల కేయెనియమభోగము లనుభవించనలయునో నాయా భోగము లనుభవింపగోరుట కామము. ధర్మము పరలోకసుఖదా యిని, కామము ఇహలోకసుఖదము. యీ రెంటియొక్క సాధన మర్థమగుటచే స్వర్గాదిభోగ దాయియైన ఉపనయనాది ధర్మము యుగప్రయుక్త భ్రమప్రమాదముల వలన జరుగకున్నను స్వర్గభోగ ము కొరతపడును. గాని ఇహలోకమందు వర్ణహానికలుగదు. అ ట్లయిన స్వర్గభోగవిహీనము రావలయునుగాని ఉపనయనంగాని చో వ్రాత్యదోష మెందుకువిధింపవలెను. ప్రథమమున్న నేయేవర్ణ ముల కాయానియమములు వేదమందు బ్రహ్మచే నిర్ణయింపబడె నుగాన ఆయాకులధర్మములు తప్పినపాతకములని విధింపబడెను.

ఈచంద్రవంశక్షత్రియులు ఉపనయనాదులొకవేళ పదియారవ యేటమున జరుగకున్నను వ్రాత్యకోప మాపాదింపదు. యెట్లనిన॥

బృహత్పారాశరీయము. ౧ అధ్యాయము.

శ్లో॥ జితోధర్మశ్చపాపేన। అన్ృతేన తథాఋతం। శూద్రాశ్చ బ్రాహ్మణాచారా। శూద్రాచార స్తథాద్విజాః॥

కలియుగమందు శూద్రులు బ్రాహ్మణాచారులుగను ద్విజులగు బ్రహ్మక్షత్త్రియ వైశ్యులు శూద్రాచారులగుదురు.

బృహన్నారదీయము 3 అధ్యాయం.

బ్రాహ్మణా క్షత్రియా వైశ్యా సర్వేధర్మ పరాఙ్ముఖాః। శూద్రతుల్యా భవిష్యంతి। తపసత్య వివర్జితాః। ఉత్తమా (నీశూద్రాణాంచ) శ్చరధనాగాశ్చ చరాచరభవిష్యంతి। కింకరాశ్చ భవిష్యంతి శూద్రాణాంచ సదాద్విజాః। బ్రాహ్మణా క్షత్రియా వైశ్యా శూద్రధర్మాపరానరాః। ఘోరేకలియుగే ప్రాప్తే ద్విజా వేద పరాఙ్ముఖాః॥

తా॥ భయంకరమైన కలియుగము వచ్చినతర్వాత బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులు, తపస్సత్యములు మానుదురు. శూద్రతుల్యులగనుందురు. యెవ్వనికి యేనుగులు గుఱ్ఱములుండునో వాడె రాజగును. బ్రాహ్మ క్షత్రియ వైశ్యులు శూద్రులకు సేవకులగుదురు.

దేవీభాగవతే- నవమస్కంధే-అష్టమోధ్యాయః.

శ్లో॥ బ్రహ్మక్షత్రవిశశ్చాపి। జాత్యాచార వివర్జితాః

సంధ్యాచరణ యజ్ఞసూత్రంచ । భవేచ్ఛూద్రం నసంశయః ॥౨౨॥ మ్లేచ్ఛా చార భవిష్యంతి । వర్ణాచత్వారపవను । మ్లేచ్ఛశాస్త్ర పఠిష్యంతి స్వశాస్త్రాణి విహాయచ ॥౨౪॥ బ్రహ్మక్షత్ర విశాంవంశా శూద్రా ణాం సేవకాస్తథా । సూపకారా ధావకాశ్చ వృషవాహాశ్చ సర్వ పః ॥ తాత్పర్యము.

బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులు జాతిధర్మ విహీనులై సంధ్యయజ్ఞ సూత్రములు వదలి శూద్రతుల్యు లగుదురు. ॥౨౩॥ చాతుర్వర్ణులు మ్లేచ్ఛాచారులై తమశాస్త్రము వదలి మ్లేచ్ఛశాస్త్రములు చ దువుదురు. కలియుగమున బ్రహ్మక్షత్ర్య వైశ్యులు శూద్రసేవా రతులయివంటవాండ్లుగాను పరిచారకులుగాను పుత్ర్యాదికర్మలను కూలికి చేయువారలగుదురు.

దేవీభాగవతము నవమస్కందే అష్టమోధ్యాయః ॥

బ్రహ్మక్షత్ర్య విశాంవంశాః । భవిష్యంతి సపాపవః ॥ ౨౫॥ అన్నానాంని యమోనాస్తి । యోనీనాంచ విశేషతః । ఆశ్రమాణాం జనానాంచ సర్వేమ్లేచ్ఛా కలౌయుగే ॥

తా॥ బ్రహ్మక్షత్ర్య వైశ్యవంశములు పాపములు గలవిగ న గుచున్నవి ॥ ౨౫॥ ఇంక సర్వజనులు కలియుగమందు విశేషముగ అ న్న నియమము యోని నియమము ఆశ్రమ నియమము లేక మ్లేచ్ఛు లగుచున్నారు.

ద్విజులగు బ్రహ్మక్షత్ర్య వైశ్యులందరికి యిట్లుచెప్పియుండ గా, యీచంద్రవంశక్షత్రియులనే వ్రాత్యాదిదోషములు కించన్యా

త్రుల జేయుటెట్లు (యిది యుగధర్మము) యుగప్రయుక్తమున వేద విహితకర్మలయందును స్వకుల వృత్తులయందును నియమము తప్పి భ్రష్టులయ్యెదరని చెప్పియున్నారు. ఇదియుగాక వర్ణాశ్రమాచారాదిక ధర్మము తప్పకుండా పరిపాలనముచేయు యుత్తమక్షత్రియుల పాలనకుదొలగి దేశమంతయు మ్లేచ్ఛాదిక యితర వర్ణాధీనమగుటచే వేదోక్తమయిన సకలధర్మములు నానాటి కడుగంటి ప్రమాదవశమున ద్విజులు కర్మభ్రష్టులయిరి. గాక యీచంద్రవంశ క్షత్రియులకు పశుపాలనము సంభవించిన విద్యావిహీనముచే స్వకులోచితధర్మములు దెలియక భ్రమనొందిరి.

పరాశరస్మృతి, ఆచారకాండ॥

యుగే యుగేచ యేధర్మా స్తత్రతత్రచ యేద్విజాః। తేషాం నిందా నకర్తవ్యా యుగరూపాహి తేద్విజాః॥

తా॥ యుగప్రయుక్తమయిన ధర్మమును నవరింపనలవికాదు కావున ధర్మలోపమునుగురించి ద్విజులను నిందింపరాదు.

ఇట్టియుగప్రయుక్తమగునట్టియు యుగప్రయుక్తాంతర్యాతమయిన భ్రమప్రమాదములవలన సంభవించినట్టి యీక్షత్రియులకుగల కర్మలోపమునుగురించి నిందార్హులుకారు. ఇదియును గాక గోపరిపాలనముచే సంభవించిన ఉపనయన విహీనవ్రాత్యదోషము వీరియందెంత మాత్రమునుపయోగమెట్లన్న. యదువంశసంభవులగు క్షత్రియులకు గోపాలనవృత్తి పరమధర్మమనియును తన్మహిమాతిశేషమును ప్రశ్నరూపముగా మీకెరిగించెదము యున్నాను అయితే

ఉపనయన సంధ్యావందనములు సకలపాపములను హరించి స్వర్గభోగములననుభవింపజేయుటకై గదా ॥

విజ్ఞానేశ్వరీయం, ప్రాయశ్చిత్తకాండ.

శం॥ దేవసమూహంబెల్లను । గోవుశరీరంబునందు గొనకొని యుండున్ । గావున గోవుమహాత్మ్యము । భావింపగరాదు నిజము బ్రహ్మకునైనన్ ॥

సర్వదోషహరమై స్వర్గాదిభోగములు గోపరిపాలనవలన నిరభ్యంతరముగా కలుగునని చెప్పుచున్నది. వేదస్వరూపమైన గోవునుపాలించడము, వేదధర్మ పరిపాలనముకాదా? ఉపనయనాది వేదోక్త కర్మములాచరింపనివారికిగా నీచంద్రవంశక్షత్రియుల నెట్లెంచవచ్చును. ఇది యునుంగాక.

మనుస్మృతి. ౪ అధ్యాయము,

శ్లో॥ యేనాస్యపితరోయాతాః । యేనయాతాః పితామహాః । తేనయాయాత్సతాంమార్గం । తేనగచ్ఛన్నరిష్యతే ॥

తా॥ పెద్దలేధర్మముననడిచిరో యాధర్మమార్గము ననుసరించవలెను.

విష్ణుస్మృతి.

శ్లో॥ శాఖాంపుండ్రంచ సూత్రంచ । సముదాచారమేవచ । పూర్వైరాచరితం కుర్యాదన్యథాపతితోభవేత్ ॥

తా॥ శాఖాపుండ్రము సూత్రము సముదాచారము పూర్వ

లచే నాచరింపబడినదే ధర్మాచరింపదగును.

ఎల్లాజీయము.

పారంపర్యాగతాధర్మం । యోనరస్త్యక్తుమర్హతి ॥

పరంపరాధర్మము నంగీకరింపదగినది.

యీయదువంశ క్షత్రియులయందు కొందరు చాలాకాలము నంచి పరంపరా ఉపనయన విహీనులై యుండుటనుబట్టి యిప్పటివారికి పూర్వాచారమయిపోయినందునను పై ప్రమాణములచే పూర్వాచారము విహితమైనదగును.

మత్స్యపురాణము ౧౪౩ అధ్యాయం.

శ్లో॥ తథాకలియుగస్యాంతే । శూద్రభూతాప్రజాస్తథా। బ్రహ్మ క్షత్ర విశశ్శూద్రా బీజార్థే యేఇహస్మృతాః ॥

తా॥ కలియుగాంతమందు ప్రజలు శూద్రతుల్యులగుదురు బ్రహ్మ క్షత్ర వైశ్య శూద్రులు కలియుగమునందు బీజభూతులైన నుండి మరల కృతయుగమున వారలసమానులగుదురు.

ధర్మలోపమునను వర్ణలోపము కలిగినయడల కలియుగాంతమందు సర్వకర్మభ్రష్టులైన శూద్రతుల్యులగు ద్విజులు మరలకృతయుగమునందెల్ల ద్విజులగుదురు. కావున వ్రాత్యాదోషమున కాకరులు కారు. శూద్రులనరాదు.

ప్రశ్న:— అట్లయిన యీయదువంశక్షత్రియులకు గతించిన వేదోక్తోపనయనాదులు పునరుద్ధారణ చేయవచ్చునా?

ఉ:—చేయవచ్చును, ప్రమాదవశంబున లోపించిన కర్మలను పునరోద్ధారణ చేయుటకై గదా? ధర్మశాస్త్రములయందు ప్రాయశ్చిత్తకాండ నిర్ణయింపబడెను. యీకలియుగమందు బహుదినములనాటినుండియు వైశ్యులు వేదోక్తకర్మలను కొన్నికారణములచే పురాణోక్తముగా నాచరించుచున్న మధ్యకాలములో కొందరుత్తమపురుషుల సిద్ధాంత ప్రకటనచే తిరిగి సంస్థాపింపబడి యిప్పుడు వైశ్యులు వేదోక్తముగా నడువ నారంభించుచున్నారు. యిప్పటికి కొందరు పూర్వాచారమైన పురాణోక్తమును విడువజాలకయే యున్నారు. ఇందుకు వైశ్యప్రకాశికయును వైశ్యకుల దీపికయును చూచుకొనునది.

చంద్రవంశ క్షత్రియులలోకూడా యదువంశ క్షత్రియుడగు శివాజియును మహారాష్ట్ర దేశీయుడు తురుష్క ప్రభువులచే యడుగంటిపోయిన హిందూమత ధర్మమును పునరుద్ధారణ చేయుటకై దక్షిణమహారాష్ట్రము మొదలయిన దేశములు జయించి వీరాపూరు రాజ్యములోని రాయనగరదుర్గము రాజధానిగా నియమించి హిందూధర్మశాస్త్ర ప్రకారము పట్టాభిషేక మొందదలంచిన ఉపనయనాదులులేని హేతువచే అచ్చటిపెద్దలు క్షత్రియుడో కాడోయని సంశయించిన నతడు క్షత్రియుడై ననంగతి స్వగ్రామమైన వుదేయపురమునసున్న వంశవృక్షము దెప్పించి క్షత్రియవంశమును సిద్ధాంతీకరించిరి. శాస్త్రోక్తముగా ఉపనయన విహీనమునకు వ్రాత్యస్తోమ యజ్ఞమును చేయించి పిమ్మట ఉపనయనముచేసి క్రీస్తుశకము 1674 సం॥ జూన్ ది 6 తారీఖునకు సరియగు నందననామ సం॥ జ్యేష్ఠ శు ౧౩ గురువారము శివాజీకి పట్టాభిషేక మొనర్చిరి. ఇదియంతయు

శివాజీచరిత్ర చూచిన తెలియఁగలము. కావున ధర్మలోపముగ కొన్ని నాళ్ళకైనను నవరింపరాదు.

ప్రశ్న:— యిప్పుడుకొందరు గొల్లలను వృత్తినామముగల క్షత్రియులు మేకలనుపాలించుటయే వృత్తిగాగలిగియున్నారు. అది కులాచారధర్మ విరుద్ధము మఱియు నీచవృత్తిగా నెంచఁబడింపకూడదు.

ఉ:— మేకలను పాలించువృత్తి నీచమనిచెప్పుటకు మేష ములు నీచజంతువులు అయిననుగదా? తత్పాలితవృత్తి నీచముగావలె ను. యీలోకమందు సర్వజన భక్షణీయమును సర్వజనోపయుక్త మును స్వర్గాపవర్గఫలంబు లిచ్చునవియునై యజ్ఞపశువులనఁ బ రగిన యీపశువులను నీచజంతువులుగా నూహింపరాదు. యజ్ఞా ర్హతకలిగిన చతుష్పాత్ జంతువులలో ముఖ్యత్వ ప్రమాణములు కలవు.

యజుర్వేదం॥ జ్యోతిష్టోమాదిక్రతునాం దేవతాహవిరర్థం పశ్వాలంబనంముఖ్యం । కుతః । ఇమంపశుంపశుపతేతే అద్యబధ్నామి యిత్సర్వాసుమతిః । నానాప్రాణో యజమానస్యపశునేతి । ఇత్యా దిబహుశ్రుతి పర్యాలోచన యూపశోః । వపావింపి దేవానామత్యం త ప్రియతమాని కించపశుశబ్దస్య సర్వేషాం చతుష్పాద్జంతూనాంఛా గస్య ముఖ్యత్వంకథం । ఛాగస్య వపాయా మేధసానుబ్రూహి। ఛా గోసి మమభోగాయ భవమేషోసి మమభాగాయభవ । అజేనాగ్నిష్టో మఃదేవ్యేనేతి ॥ ఇత్యాదిస్మృతి శ్రుతిరీత్యా పశూనాంఛాగస్య ముఖ్యత్వాత్ జ్యోతిష్టోమాదిషు సామాన్యేన ఛాగపశుకేవ॥ ఇతి సంక్షేప ణంలిఖ్యం ॥

ఇట్లు జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞములకు మేషపశువుయె ముఖ్యమ నియు దేవప్రీతికరమగునని యనేకప్రమాణములు వేదమునందు ప్రసిద్ధమైయున్నది.

సీతారామాంజనేయం॥ మ॥ ఉరురాగాది గుణాజసంఘమన నాద్యోంకార మంత్రంబుచేత రయంబార వధించి యాత్మవిష నేమ్మ శ్రేణితో గూడిచె। చ్చైరనానా విధవాసనాఖ్యములతో చిదగ్ని మధ్యంబునన్ । వరుసంద్రేలిచి సౌఖ్యసోమరస పానంబింత గావింపుమా॥

తా॥ రాగాదులను మేకలను ఓంకారమంత్రముచేత విశసించి విషయ సమిధలచే వాసనలనేయితో చిదగ్నియందు వ్రేల్చి బ్రహ్మానంద సోమపాన మొనరింపవలసినదిగా బాహ్యాయజ్ఞవిధిని ఆత్మయజ్ఞముగా నిరూపించి చెప్పియున్నది.

వేమనశతకం॥ గీ॥ పేరుసోమయాజి పెనుహింసాబలుడయా। మేకపోతుబట్టి మెడలువిరచు। గాకక్రతువువంక గలుగునామోక్షంబు। విశ్వదాభిరామ వినురవేమ॥

ఇట్లు మేక పశువులు గోవులవలెనె యజ్ఞార్హతగలవిగా యనేకప్రమాణంబులు వేదాదులయందు జెప్పియుండుటయును యాకలియుగమున చేయుయజ్ఞంబులన్నియు మేకపశువులను బట్టిచేయుటయును జగత్ప్రసిద్ధమైయుండగా నైచ్యజంతువు లెట్లగును. యిందువలన బట్టి తత్పాలనవృత్తి నైచ్యము గాదు. గాక మేకలపాలించుట అన్నివర్ణములకు పరమధర్మమని చెప్పియున్నది.

పరాశరస్మృతి ౧౨ అధ్యాయము, ౫౧ శ్లో॥

అరణింకృష్ణమార్జాలం । చందనం సుమణింఘృతం । తిలాం కృష్ణాజినంఛాగం గృహేచేతా నిరక్షయేత్ ॥

తా॥ అగ్ని నల్లపిల్లి శ్రీగంధం మణి నేయి నూవ్వులు జింకచర్మము మేక ప్రతిగృహమునందు రక్షింపబడ వలయుననియు చెప్పి యున్నది మత్స్యపురాణం. ౧౫ అ 38 పుట.

శ్లో॥ అగ్నిష్వాంతు యమాభ్యాంతు కార్య మాప్యాయనం బుధైః । అగ్న్యభావేపివిప్రశ్య పాణావధజలేపివా ॥3౨॥ అజాకర్ణే శ్వాకర్ణేవా గోష్ఠేవాధ శివాంతికే । పిత్రూణాముత్తమంస్థానం దక్షిణాదిశ్రపశస్యతే ॥33॥

తా॥ హోమముచేయుటకు అగ్నిలేమిని బ్రాహ్మణహస్తమునందేని జలమునందేని అజాకర్ణమునందేని (మేకచెవియందు) అశ్వకర్ణమునందేని ఆవులదొడ్డియందునేని శివసన్నిధినేని హోమము చేయుదగును.

మత్స్య ౧౬ అ.

శ్లో॥ యదేష్టసంఘయేతద్వ ద్రస్యత్రాపినిగద్యతే పిండాస్తుగోజవిప్రేభ్యో దద్యాదగ్నౌ జలేపివా ॥

తా॥ శ్రాద్ధమునందుంచబడిన పిండములను బ్రాహ్మణులకుగాని, గోవులకుగాని, అజములకు, [మేకలకు] గాని యివ్వవలయును. లేక అగ్నియందుగాని, ఉదకమునందుగాని ఉంచవలయును. ఇట్లుచేయుటయందు విశేషత్వము కలుగుటవలనను.

ఇదిగాక యిట్లాలోకమందు అష్టాదశ వర్ణాధులను మే కలను పాలించుట వృత్తిచే జీవించుట మనకెల్లర కనుభవసిద్ధమై యుండెనుగదా! నీచవృత్తి, అయినయెడల బ్రాహ్మణాదులకు నీచ ముగావలెను. కావున అజాపాలనవృత్తి కులాచారధర్మ విరుద్ధమై నీచవృత్తియని చెప్పరాదు.

ప్రశ్న:— ఇప్పుడు గొల్లలన వృత్తి నామముగల క్షత్రియుల కు మాంసభక్షణము దూషితమేలకాదు.

ఉ:— మాంసభక్షణము క్షత్రియులకు విహితమైనట్లు అనే క ప్రమాణములు కలవు.

మనువచనం.

శ్లో॥ తిలైర్వ్రీహియవైర్మాషై రద్భిర్మూలఫలేనవా। ద త్తేనమాసం ప్రీయంతే విధివత్ పితరోనృణాం। ద్వౌమాసౌమ త్స్య మాంసేన। త్రీన్మాసాన్ హారిణేనతు। ఔరభ్రేణాథ చతరశ్శాకు నేనేహపంచవై। షణ్మాసాన్ ఛాగమాంసేన పార్షతేనా థసప్తవై అష్టావైణేయమాంసేన రౌరవేణ నవైవతు। దశమాసాస్తు తృప్యంతి వరాహా మహిషామిషైః। శశకూర్మయోస్తు మాంసేన మాసానే కాదశైవతు। సంవత్సరంతుగవ్యేన పయసా పాయసేనవా। వార్ధ్రీణసస్య మాంసేన తృప్తిర్ద్వాదశవార్షికీ। కాలశాకం మహాశల్కం లోహామిషంమధు। అనంత్యాయైవ కల్పంతే। ముద్యంన్నానిశసర్వ శ వార్ధ్రాణసోరక్తవర్ణశ్ఛాగః॥ తదుక్తంవిష్ణు ధర్మోత్తరే ప్రీతిస త్త్వక్షత్రియాణాం। యూథస్యాగ్రసరస్తథా। రక్తవర్ణంతు రాజేంద్ర ఛాగంవార్ధ్రాణసంవిదుః॥ పక్షివిశేషోవా॥ కృష్ణగ్రీవో రక్తశిరశ్వే

తపస్థో విహంగమః । సప్తైవా శ్రాద్ధ్యాణనః ప్రోక్తా । ఇత్యేషా వైదికీశ్రుతి రీతి నిగమవచనాత్ । కాలశాక ముత్తరదేశే ప్రశిద్ధం ॥ మహాశల్కో-మత్స్యవిశేషః ॥ ఖడ్గః । ఖడ్గమృగః । లోహిత-లోహిత వర్ణచ్ఛాగః । మున్యన్నానీ వారాద్యన్నాని ॥

ఇట్లు శ్రాద్ధాదులయందు మాంసాదు లుపయోగించవచ్చునని యేయున్నది.

మనుః.

శ్లో॥ రాజీవసింహతుండాశ్చ సశల్కాశ్చైవసర్వశః ॥

తా॥ పద్మవర్ణముగలిగినట్టియు సింహముఖము గలిగినట్టి పొలుసు మిత్తెపుచిప్పవంటియు నిట్టిమత్స్యములను శ్రాద్ధకాలమందు ను ఇతరకాలములయందును భుజింపవచ్చుననియు॥

ఇట్లు శ్రాద్ధాదులయందును ఇతరకాలములయందును విహితమనియే చెప్పియున్నారు. ఒకవేళ్ళ మరియొకచోట నిషేధమని చెప్పినను అది ద్విజులనగా బ్రాహ్మణులకును వైశ్యులకును చెప్పియుండునుగాని క్షత్రియులకు చెప్పబడదు. యెందువల్లననగా క్షత్రియులు క్షాత్రవంతము గలవారుగనుక హింసాకర మాంసభక్షణాదోషము విధింపబడదు.

భారతం. అరణ్యపర్వం. వచనములోకొంత.

బుభుక్షాపీడ సహింపనోపక హిరణ్యపక్షంబులతోడను ముందరదిరుగుచున్న పక్షులంగని యవిభక్ష్యంబులగునని పక్షులంబట్టికొన

సమకట్టి క్షత్రియుఁడగు నలచక్రవర్తి పక్షిమాంసము దిన ప్రయత్నిం చినటులను ॥

మనుచరిత్ర చతుర్థాశ్వాసం వచ-కొంత.

నిలింపాంగనాసుతుండు దుస్సహసమాగత చతురులవలన కృతపల లఫల మూలాది శుచమధుర మృగయోచ తాహారంబుల తృప్తి వహించ ॥

అని స్వారోచియను మనువు మాంసము భుజించినట్లును.

భాస్కరరామాయణము అగణ్యాకాండ.

చ॥ బహుమృగ మాంసఖండములు పండులు దేనియ ఔర రఘూ। ద్వహునతినోరు భూరుహాలతాను సువనాదులు దెచ్చియిచ్చు చుర। మిహిర సమాన తేజుడు సుమిత్రతనూజుడు గొల్వగాముదా। వహాములయ్యె దత్సమయ వాసరముల్ రఘువంశభర్తకున్ ॥

క్షత్రియుఁడగు రాముఁడు తమ్మునిచే మాంసఖండములు దె ప్పించుకొని భుజించెనన్నియున్నను.

భాస్కర రామాయణము ఆరణ్యమాంధకర్త కథాభాగమ్ము లో వచనములోకొంత ॥ కొన్నివ్వగల మృగమాంసంబు నిత్యంబు నాహారకృత్యంబులు దీర్చుచు అనిదాముఁడు నిత్యమ్ము మాంసమ్ము భు జించుచున్నటులను.

జైమినిభారతము తృతీయాశ్వాసం.

సీ॥ ధరియు భూచరఖేచర జలచరమ్ములు। వేరుగల్గమాంస

ములునంజి ప్రియములొడ। రుక్మిణీసత్యభామ లిరువురునుగదిసి।
తాళవృంతంబువిసరి ప్రస్తుతులుసేయ॥

తా॥ క్షత్రియుడగు శ్రీకృష్ణుడు భూచరములగు మృగములును ఖేచరములగు పక్షులును జలచరములగు మత్స్యములును భక్షించిన టులను.

ఇందువలన క్షత్రియులు నిస్సంశయముగా మాంసము భుజించినటుల దృఢపడుచున్నది.

మఱియును భార- అను- చతు అ।

కం॥ పితృకార్య యజ్ఞముఖముల। శ్రుతచోదితహింసకీడు సారనేరదు విశ్రుతగుణ మాంసముచవిగో। రితినప్రాణి దెగటార్చుకి(?) యపాపమగుఁ॥

తా॥ పితృకార్యముల యందును యజ్ఞములయందును వేద హితములగు హింస కీడు కలుగజేయదనియును మాంసము రుచిగోరి తినిన ప్రాణహతియునెడ నెంతపాపమో యంతపాపము సంభవించుచున్నదని చెప్పియున్నది.

భార అను పం.

క॥ శ్రుతివిహింస హింసా। గతిదలపగ రాదుముని నికాయంబిది దు। స్మృతతతిబాపెఱు పరమసుకృతమని గొనియాడుగాన గీర్వాణనుతా॥

తా॥ వేదములయందు జెప్పబడినహింస హింసకాదనియును

సర్వఋషులును వేదోక్తమైన జీవహింస సమస్తదోషములను బాప
గల ముఖ్యకార్యమని కొనియాడినట్లు పార్వతికి శివుడు చెప్పినటులను

భార అర ౯ ఆ.

సీ॥ అనఘుయాజ్ఞీనకుండగు శిబి నిజగాత్రహింస నింద్రాగ్ను
లకిడడెమాంస । మతనికి లేదయ్యె నయ్యుత్తమగతి రంతిదేవుండ
ను రాజుతొల్లి । యను దినంబును గోసహస్రద్వయంబును వధియిం
పడేవేయువత్సరములు । దురితమమ్మహితాత్ము దొడరెనే వేదార్థ
నిరతులై యత్యంతనియతులైన । ధారుణీసురముఖ్యుల ధ్వరములందు
పశువువధియింపరేశిగ పరమపుణ్య । గతుల గలుగవెవారికి గడగి
యగ్ను లధికమాంసార్థులని శ్రుతులందువినమే ॥

తా॥ శిబిచక్రవర్తి ఇంద్రాగ్నులకు తనశరీరంబోశి మాంస
ము పెట్టినందున నతినికి యుత్తమగతి గలుగకుండెనాయనియు రంతీ
దేవుండను రాజు ప్రతిదినము రెండువేల గోవులప్రాప్తిని వేయుసం
వత్సరము లనేకగోవుల నధయించి యజ్ఞములుచేశి తత్శేషము భుజిం
చిన నారాజునకు దోషము సంభవించెనాయనియు వేదవిదులగుబ్రా
హ్మణులు మొదలగు ఘనులు యజ్ఞములయందు పశువులవధించిన
పుణ్యగతులు వారికి గలుగలేదాయనియు మృగవ్యాధుడు కౌశికున
కు వేదవిహితమగు హింస దోషాస్పదము కాదనిచెప్పినట్లు చెప్పి
యున్నది.

కం॥ పితృదైవత కార్యములం । దతిభక్తిని మాంసమిడుట
యహ౯మనియుతి । పితృదైవత శేషము స । న్మతిభోజ్యమ్మనియు
మునులమతము లగావే ॥

తా॥ పితృకార్యములను దైవకార్యము విశేష భక్తిచేత మాంసము పెట్టుటయును తత్పితృదైవత శేషములను భుజించుట యును మనుమతమనియు తత్పరమైన హింసకాదాయనిన ॥

మ॥ హలికుండెంతయు నూజ దున్నునెడ శీరాగ్రంబునం బొంది ప్రా। ణులనేకంబులు జచ్చుహింసయది యానూకాదో వే యేల మ। ర్త్యులు నేలంజరించుచో పదములంద్రొక్కంబడు స్వీ త్కజం। తులదాహింసయు గాదసంగ వశమేదోషజ్ఞ యూహిం పుమా ॥

చ॥ సలిలము లుర్వియాకసము సర్వము జంతుమయంబు గావునన్। గలుగనవశ్యమున్ సకలకర్మములందును హింస హింస కున్। దొలగినదేహయాత్రకును దుర్ఘటమైనటులుండు నంతయున్। దలపకు హింసజేయమని తాపచరింతురు కొందరిమ్మహిన్॥

గీ॥ హింసజేయనివాడు లేడీజ్జగమున। నొక్కడైనను దమ తమ యోపినట్లు। హింస తెరవున కెడగల్గ యేగవలయు। నదియె యావె యహింసనాయతిశయిల్లు ॥

ఇచ్చట మూడుపద్యములకు ఒకటే తాత్పర్యం.

భూమిదున్నునెడ హలాగ్రమునను ప్రజలునడుచునెడ పాద ములక్రిందబడియును సకలకర్మముల యందంతటను వ్యాపించియు న్న జంతువులకు హింసకలుగుననియును యీజగంబున హింసజేయ నివాడు లేడనియును వీలైనంతమట్టుకుతొలగినటించుటయు హింసయ నియును ధర్మవ్యాధుడు చెప్పబడియున్నాడు.

క॥ ఫలములు నోషధీశాకం । బులు పశుమృగతతులు భ
క్ష్యములుగా భూతం । బులకజుడు జేసెననియు । స్థలితంబుగ మో
యసుతులు గాదనవశమే ॥

తా॥ ఫలములును, ఓషధులును, పశువులును, మృగములు
ను భూతములకు దినుపదార్థములుగా బ్రహ్మనిర్మించినట్లు వేద
ములు జెప్పుచున్నవని మృగవ్యాధుడు కౌశికునకు జెప్పుటనుబట్టియు
ను క్షత్రియులకు యవి భక్ష్యనీయంబులగుటచే నింద్యంబులుగావు.
పరభంజనులగుటచే హింసయునులేదు. యిదిగాక పరంపరా యాయా
దువంశ్యులగు కృష్ణాదులు యంగీకరించిన ధర్మమంగీకరింపవలసినదే
గదా. ఇందుకుప్రమాణం.

యజ్ఞాజీయము.

శ్లో॥ పారంపర్యాగతం ధర్మం యోనరస్త్యక్తు మర్హతి॥

తా॥ పరంపరావచ్చుధర్మము నంగీకరింపతగినది.

యదువంశ మండనుండగు శ్రీకృష్ణుడాచరించిన ధర్మనవలం
బించుట సిష్టాచారముకాదు.

స్మృతిరత్నాకరం- ర పేజి.

శ్లో॥ శ్రుతిస్మృతి విహితోధర్మః తదలాభేశిష్టాచార ప్ర
మాణమితి ॥ వసిష్టస్మరణాత్ ॥

తా॥ ధర్మము శ్రుతివిహితమైనది. అట్టిధర్మములభించని
సమయమందు శిష్టాచారము ప్రమాణముఅని వశిష్టులవారు చెప్పిరి.

ఆపస్తంభ సూత్రమందు.

యదావై పాంకులంధర్మస్స్యాత్ ॥

తా॥ కులధర్మమును విడువరాదు.

ఇదిగాక యీలోకమందు క్షత్రియులందరు మాంసము సాధారణము భుజించుటయును కల్గియుండుటచే లోకాచారముకూడా ఒప్పుకొనతగినవే యెట్లనగా.

విజ్ఞానేశ్వరీయము. ఆచారకాండ.

కం॥ కులదేశాచారంబులు । తనకొనిజేయంగవలయు తమకులదేశం । బులు నెంచుజెల్లుగావున । నలయకయది విహితకర్మమని రాచార్యుల్ ॥

భారతం. ఆర- ౫ ఆశ్వా.

కం॥ ఒప్పెడునదిమైనను గడు । నొప్పనియదినైన నిజకులోచితపథముల్ । దప్పదగదండ్రుధార్మికు । లప్పని నిజభాగ్యవిహితమని యెంచదగన్ ॥

తా॥ ఒప్పెడినదిమైనను ఒప్పనిదైనను స్వకులాచారమార్గము అనగా పరంపరావచ్చు విధిని దప్పింపరాదనియు అప్పని స్వభాగ్యానుకూలమని చెప్పియుండుటచే తత్ప్రకారమే పూర్వము శ్రీకృష్ణాదులు మాంసభక్షణము నిషేధింపకుండుటచేతను లోకమందుసాధారణముగా క్షత్రియులు భుజించుచుండుటచేతను యిప్పుడును భుజించిన దూష్యముకాదు.

పరీక్ష. భారత-ఆది-3 ఆ॥ గీ॥ మొదలిపెక్కు-జన్మముల పు ణ్యకర్మములు । పరగ పెక్కు-జేసి పడయ బడినయట్టి జనుల కెల్లన క్షణ వగాత్రిసజెరుచు మద్యసేవజేయునగునే ॥

క॥ భూసురులాదిగగలజను । లీసురసేవించిరేని యిదిమొద లుగఖా। పాసక్తి పతితులగుదురు చేసితిమర్యాద దీనిజేకొనుడుజనుల్,

వృద్ధహారీతసంహిత-౬ ఆధ్యాయం.

సురావై మలమన్నానాం । పాప్మా వై మలముచ్యతే । తస్మా ద్బ్రాహ్మణరాజన్యౌ । వైశ్యశ్చ నసురాంపిబేత్ ॥

ఇట్లు క్షత్రియాదులకు సురాపాన నిషేధము చెప్పియుండగా యీలోకమందు కొందరు యనువంశక్షత్రియులలో మధుపానమంగీ కరింతురే వారేలదూషితులుకారు.

ఉ॥ హరివంశము-పూర్వ ॥ 5 ఆశ్వాసము.

సీ॥ నాదేహముతోతుల్యమైమేనునవమేఘ కాంతినొప్పారసంక ర్షణునకు । నెనయైన వదనపూర్ణేందుడు శోభిల్లనెనిమిది బాహువు లెసగశార్ఙ్గ । చక్రగదాఖడ్గ జలరుహమధుపాత్రి ముసలశూలముల నల్లసితములుగ । నుజ్వలహారకేయూరాది దివ్యభూషణగంధ మా ల్యవిస్ఫారలీల । నీలకౌశేయ వసనుడై నిఖిల సిద్ధగణముపూజింప దివి కేగగలవునిన్ను । నెదురువచ్చి దోడ్కొనిపోయియుంద్రుడెలమి । నా దిశక్తిగనభిషేక మాచరించు ॥

తా॥ నాశరీరముతో సమానమైన నల్లనిశరీరమును చంద్రా

ననమును యెనిమిదిహస్తములును శార్ఙ్గము, చక్రము, గదా, ఖడ్గ ము, కమలము, మధుపాత్ర, ముసలము, శూలము, యీయెన్మిదిచేతు ల ధరించి దివ్యభూషణ గంధమాల్యాదులతో నీలివస్త్రమును దాల్చి దివికేగిన యిందుక్రిందోడ్కొనిపోయియాదిశక్తివనిపూజించుననియు నారాయణుండగు తాను యదువంశంబున నుద్భవించెదనని చెప్పినట్లు ను యశోదగర్భమందు నాయమజన్మించి పూర్వప్రకారంబున దివి కేగినట్లును అప్పుడు తనవంశంబులచే తన తోబుట్టువగు యాదిశక్తిని గొల్చునట్లుజేయుదునని చెప్పినట్లు భాగవతాదిగ్రంథములయందు జె ప్పియున్నది గనుక మధుపాత్రతో వచ్చినదవుటచే తచ్ఛక్తినిగొల్చువా రందరు తత్ప్రీతికరంబగు మధువునర్పించి పానంబుజేయుట నింద్యం బుగాదు. మరియు మధుపాత్రయనునప్పుడు అమృతకలశమనగూడదా యనిన యీలోకమున శక్తి గొలుచువారందరు కల్లు సారాయి యు పయోగించుట ప్రసిద్ధమైయుండగా నట్లర్థము చేయుటలెట్లు ॥

భాగ, ఏకా, వచనము.

అనిన రాజునకు శుకుండిట్లనియె । నట్లు వాసుదేవుడన్యాయ ప్రవర్తనులగు దుష్టులసంహరించి న్యాయప్రవర్తనులగు శిష్టజనపాల నంబొనర్చి బలరామసమేతంబుగా ద్వారకానగరంబు వెడలినంగని యాదవులు తమలోదాము మదిరాపానమత్తులై మాత్సరంబుల ను త్సాహకలహంబులకుం గమకించి కలితురగరథాది బలములతో నన గజాశ్వరథసన్నద్ధులై ॥ అని యును.

భాగ- తృతీ

ఉ॥ నానినదుత్తేగజేగ యదుగు ఖ్యాలు మూకలుగూడి ము

ట్టుబ। ల్కిన గనలొందివారు తమకించి శపించిన కొన్నిమానముల్। జనునెడ దైవయోగమున జాతర బోసమకట్టివేడుకన్। మునమును ద్రోంగలింప గరిమన్ నిజయానము లెక్కి యాదవుల్ ॥

అనిచెప్పియుండుటచేత యదువంశక్షత్రియులందు శక్తినిగొ లుచుటకు నదీతీరమునకునేగి కల్లుద్రావి మత్సరంబు గలిగించుకొని త మలోదాము యుద్ధముచేసినట్లు చెప్పియున్నది.

భాగ- ద- పూర్వ.

క॥ నానావిధసంపదలకు। దానకమైసర్వకామ దాయినివగు నిన్। మానవులు భక్తిగొలుతురు। కానుకలును బలులునిచ్చి క ల్యాణముగా ॥

వచనం॥ మరియు నిన్నుమానవులు దుర్గా, భద్రకాళి, విజ యా, వైష్ణవీ, కుముదా, చండికా, కృష్ణా, మాధవీ, కన్యకా, మా యా, నారాయణీ, యీశానా, అంబికా, శారదా, అను పదునాలు గు నామంబుల నాయాస్థానంబులయంద గొల్తురని యెరిగించి సర్వే శ్వరుండగుహరి పొమ్మని యానతిచ్చిన మహాప్రసాదంబని యయ్యో గ నిద్రాయియ్యకొని మ్రొక్కి చయ్యన నియ్యల బాసివచ్చిన ॥

కం॥ మహనీయ గుణాస్పదమై। మహిలోనా దేవి జనులు మన్నింపగా। బహునామ నివాసంబుల। బహునామంబుల జరించె భద్రాత్మికమై ॥

ఈయదువంశ్యులగు రాజులు యీశక్తి తమవంశంబున జని యించుటచేతను శ్రీకృష్ణుని తోబుట్టువని మను శ్రీకృష్ణాజ్ఞోల్లంఘనం

ఖాపాదింపకుండునటుల తప్పకయిప్పటివరకు తద్దేవతా ప్రీతికరంబగు మధుమాంసంబుల నర్పించుచు తాము నంగీకరించుచుండిరి. గాక.

భార- విరాట.

క॥ ఒదవెడు తృషవెల్లిదమున । వదనము వరువట్టు
వట్టి వాసితరాజక । మదిరారసమానగనా । హృదయంబున వేడ్క
యెసగ మెసగెడుతరుణీ ॥

అధిక దాహవ్యథచే వదనము వాడుబారెనని యును మదిరారసమును అనగా కల్లును దెమ్మనుమని తనదాసిగానుండు సైరంధ్రియను ద్రౌపదినిగూర్చి విరాటరాజు మహిషియగు సుధేష్ణబల్కెనట్లును.

ఆంధ్రనామసంగ్రహము.

గీ॥ నల్లవలువదాల్పు తెల్లనిమైదంట వెన్నదొంగయన్న వెట్టి
నీళ్ళ । మేలువాడుదుక్కివాలుదాలుపుతాటి । పడగవాడనంగ బ
లుడు రుద్రా ॥

వెట్టినీళ్ళమేలువాడని బలరామునకు నామము గలదు గనుక చంద్రవంశజులయిన విరాటరాజు బలరాముడుమొదలయిన క్షత్రియులు మధుపానము నింద్యముగాదలంపక సంగీకరించిరని తెలియవలెను.

శుక్రశాపమును గురించి మీరుకనపర్చిన పద్యములతాత్పర్యము. అనేకయజ్ఞములాచరించి పొందబడిన సుకృతమెట్టువంటివారి కైన క్షణములో చెరచదగిన యీకల్లుద్రావుటుచితము కాదనియు యికనుంచి బ్రాహ్మణులాదిగాగల జనులు మదిరాపానము చేసిన పతితులయ్యెదరనియు నేచేసిననియమమును సకలజనులు చేకొనుడనియు

శుక్రాచార్యుడిట్లు దోషనిరూపణచేసినట్లు చెప్పియున్నది. అందు
నబట్టి విచారింపగా మద్యపాననిషేధము వేదములయందు చెప్పియు
న్నదా లేదాయని విచారము. వేదములయందు నిషేధింపబడినయెడ
ల భూసురశ్రేష్ఠుడైన శుక్రాచార్యుడెట్లుదానినంగీకరించె. అప్పటికా
యన ధర్మముతప్పినాడనిన వేదభాహ్యుడుకావలెను వేదబాహ్యుడని
న అట్టివారివలన నీయబడినశాపము వేదోక్తాచరులెట్లువిశ్వసింపవ
చ్చును అనేకజన్మములయందు నార్జించి పుణ్యమునునశింపజేయగ
ల యీమద్యపాన సేవజేయనగునేయని తనకుతానిందించుకొనినట్లు
తెలియవచ్చుచున్నది. అందునబట్టి బహుయజ్ఞఫలము ఒకబ్రా
హ్మణహింసచే నశించునుగనుక యీమద్యపానమునుగదా కచుడు
ను బ్రాహ్మణహింస నావల్ల వాటిల్లెననిశంకించుకొనియెను. కావున
వేదములయందు సురాపానము నిషేధింపబడనట్లుతోచుచున్నది. అ
యితే శుక్రశాపమునాటినుండియు మద్యము దోషాకారమైనదనిన
శాపానంతర మధ్భవించినట్టియు వేదోక్తప్రవర్తకులయిన బలరా
మాదియదువులు విరాట్రాజుమొదలయిన చంద్రవంశ క్షత్రియులె
ట్లంగీకరించిరి ॥ గానయీశ్లోకమందు.

తదోత్తర ఊర్ణవిక్రయ సీధుపాన ముభయతో తద్భిర్వ్యవ
హార అయుధీయ కంసముద్రయానమితి ॥ ఉత్తరదేశీయులలో మ
ద్యపానము సర్వత్రాకలుగుచున్నట్లు బోధాయనులవారు చెప్పుచున్నా
రు. యిప్పుడు సర్వదేశీయములలోను సర్వులు బ్రాంది గంజాయి న
ల్లమందు మధువు మొదలయిన మత్తువస్తువులంగీకరించుచునే యు
న్నారు శాక్తేయవైష్ణవాది మతములుగల వారందరునిరభ్యంతరము
గా నంగీకరించుచున్నారు సురాపానము బ్రహ్మహత్యాది మహాపా

తకమ.లలోచేరిన గదాయనిన మాంసముగురించిచెప్పిన క్రిందటిప్ర శ్నజవాబులో వ్రాసినప్రకారము లోకాచారము దేశాచారము కు లాచారముకు పూర్వాచార శిష్టాచారములచే యిప్పటి క్షత్రియులు కొందరట్లాచరించినను నిర్దోషులనబడుచున్నారు.

వృద్ధపారాశరస్మృతి, ౨౧ శ్లో॥

బ్రాహ్మణాదిషు సూద్రస్య । పచనాదిపరిక్రియా । భృగ్వగ్ని మరణాశ్చైవప్రాయశ్చిత్త విధానకం॥

ప్రశ్న:— గొల్లలను వృత్తినామముగల చంద్రవంశక్షత్రి యులు శూద్రపాకము భుజించుటనుబట్టి వీరినిశూద్రులని యేల చెప్పకూడదు.

ఉ:— శూద్రపాకము చంద్రవంశక్షత్రియులు పూర్వము భు జించియున్నారు.

విరాట్పర్వము, ప్రథమ ఆ॥

శా॥ దేవా నాలవ జాతివాడ నిను సద్భిణ్ గొల్వగావచ్చితిన్ సే వాదక్షత యెంతుమై యెఱుగ నీచిత్తంబునన్ మెచ్చు న । ట్లే వండన్గ డునేతున్ భానసమునం దిచ్చోటనే కాదు న। న్నేవీటన్ మిగులంగనె వ్వడును లేడేభంగులన్ జూచినన్ ॥

టీ॥ దేవానాలవజాతివాడ అనగా శూద్రుడను నిన్నుకొలు చుటకై యేతెంచినాడ నితరసేవలు యేమియు నెఱుగను నీమనస్సుకను కూలమగునట్లు వంటకములు చేయుగలను యిక్కడనేగాక నెక్కడనేని

నాకంటెయెక్కువగా వంటకము చేయువారు లేరు అని భీముడు విరా
టా్రజుతో ఆడినట్లును ఇందుసబట్టి విరాట్రాజు చంద్రవంశక్షత్రియుడ
య్యును శూద్రాన్నంబు భుజియించుటవలన నింద్యముకాదు. భీముడు
రాజేకదా యనిన అసంగతి విరాట్రాజునకు తెలియదుకదా నాలవజాతి
వానిపాకము భుజించుట కర్తవ్యమగుటచేత ఒప్పుకొనియెను.

భార, ఆర, ద్వి, వ ॥

మరియు బాహుకుండను నామంబుతో సూతవృత్తినుండుమ
ని కర్కోటకుం డద్దుశ్శ్వాంగ్డైన

కర్మవశముచే ఋతుపర్ణుడను రాజగృహమున నలచక్రవర్తి
ప్రచ్ఛన్నశూద్రత్వము వహించి సుబాహునామంబున వంటలవాడా
యెననియును.

భార, ఆర. ద్వి.

సీ॥ వినవమ్మ తృణముష్టి గొనివాడువైచిన సందగ్నియుదయించి యుండువంట । లమరినంతకు నింధనము లపేక్షింపక యుడుగక మండుచు నుండుమరియు । గడకతో సంజుళ్ళు గడుగంగసమకట్టి జల మపేక్షించుడు సంభవిల్లి । కుంభముల్ నించి దివ్యాంభప్రవాహ మక్షయమగుచుండ నాక్షణముచూడ । నతనికరతలప్ర్వయా వర్తితములై కందియును మహా సుగంధకుసుమ । తతులు తొంటియట్ల తమకంబువిడవక । యుండునీతని తేజమున్నతంబు ॥

వ॥ అనవిని దమయంతి వెండియు కేశినిబంచి బాహుకువం డున సంజుళ్ళు దెప్పించి యాస్వాదించి బాహుకునందు నలుని లక్షణంబులుండుటెఱింగి ॥

ఇట్లు భారతమందు చెప్పియుండుటచే క్షత్రియుడగు నలచక్రవర్తి భీమునివలె ప్రచ్ఛన్నవేషములో వంటకములుచేయుటయు ఋతుపర్ణుడు మొదలయినరాజులు భుజించుటయు కలిగియున్నది.

నిర్ణయసింధౌ 3 అధ్యా॥ శ్రాద్ధనిర్ణయపేజి. పరాశరః।
శ్లో॥ తావద్భవతి శూద్రాన్నం। యావన్నస్పృశతిద్విజః। ద్విజాతికరసంస్పృష్టంసర్వంతదన్నమిత్యుచ్యతే ॥

విష్ణుపురాణే.

శ్లో॥ సంప్రోక్షితాత్వా గృహీత్వాయా శూద్రాన్నం గృహమాగతం ॥

అంగిరాః ॥

శ్లో॥ పాత్రాంతరగతం గ్రాహ్యం ।దుగ్ధంస్వగృహమాగతం

తా॥ శూద్రాన్నమెంతవరకు అంతవరకు శూద్రాన్నమగుచున్నది. ద్విజునిహస్తముచేత స్పృశింపబడినదంతయు గ్రాహ్యము. తనగృహమునకువచ్చిన శూద్రాన్నము ద్విజుడుప్రోక్షించి భుజింపవచ్చును. తనయింటికితెచ్చిన శూద్రసంబంధమైన దేదియును మరియొకపాత్రయందుంచుటచే గ్రాహ్యనీయంబు అనగా శూద్రపాత్రతో గ్రహింపగూడదనుట.

ఇట్లు శూద్రాన్నము స్పృశిపాత్ర ప్రోక్షణమాత్రమున పాత్రాంతరమున భుజింపవచ్చునని చెప్పియున్నారుగాన యేతత్క్రియావిహీనము భుజించుటయే వలనుపడదు. కావున శూద్రాన్న భుక్తినలః ద్విజులగు చంద్రవంశ క్షత్రియుల కేయాక్షేపణయులేదు.

సంధ్యాచయజ్ఞసూత్రంచ । భవేల్లుప్తం ససంశయః ॥౨౩॥ మ్లేచ్ఛా చార భవిష్యంతి । వర్ణాచత్వా రఏవచ । మ్లేచ్ఛశాస్త్ర పఠిష్యంతి స్వశాస్త్రాణి విహాయచ ॥౨౪॥ బ్రహ్మక్షత్ర విశాంవంశా శూద్రా ణానాం శేవకాకతా । సూపకారా ధావకాశ్చ వృషవాహాశ్చ సర్వ సః ॥ తాత్పర్యము.

బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులు జాతిధర్మవిహీనులై సంధ్యయ సూత్రములు వదలి శూద్రతుల్యు లగుదురు. ॥౨౩॥ చాతుర్వర్ణ్యము లు మ్లేచ్ఛాచారులై తమశాస్త్రములు వదలి మ్లేచ్ఛశాస్త్రము లు చ దువుదురు. కలియుగమున బ్రహ్మ క్షత్ర్య వైశ్యులు శూద్రసేవా రతులయివంటవాండ్లుగాను పరిచారకులుగాను వృషాద్యాదికర్మలను కూలికి చేయువారలగుదురు.

దేవీభాగవతము నవమస్కందే అష్టమోధ్యాయః ॥

బ్రహ్మక్షత్ర్య విశాంవంశాః । భవిష్యంతి సపాపినః॥ ౪౮॥ అన్నానాంని యమోనాస్తి । యోనీనాంచ విశేషతః । ఆశ్రమాణాం జనానాంచ సర్వేమ్లేచ్ఛా కలౌయుగే ॥

తా॥ బ్రహ్మ క్షత్ర్య వైశ్యవంశములు పాపములు గలవిగ న గుచున్నవి ॥ ౪౮॥ ఇంకసర్వజనులు కలియుగమందు విశేషముగ అ న్న నియమము యోని నియమము ఆశ్రమ నియమము లేక మ్లేచ్ఛు లగుచున్నారు.

ద్విజులగు బ్రహ్మక్షత్ర్య వైశ్యులందరికి యిట్లుచెప్పియుండ గా యీచంద్రవంశ క్షత్రియులనే వ్రాత్యాదిదోషములు కించన్నా

త్రుల జేయుటెట్లు .(యిది యుగధర్మము) యుగప్రయుక్తమున వేద విహితకర్మలయందును స్వకుల వృత్తులయందును నియమములు తప్పి భ్రష్టులయ్యెదరని చెప్పియున్నారు. ఇదియుగాక వర్ణాశ్ర మాచారాదిక ధర్మములు తప్పకుండా పరిపాలనముచేయు యుత్తమక్షత్రియుల పాలనకుదొలగి దేశమంతయు మ్లేచ్ఛాదిక యితర వర్ణాధీనమగుటచే వేదోక్తమయిన సకలధర్మములు నానాటి కడుగంటి ప్రమాదవశమున ద్విజులు కర్మభ్రష్టులయిరి. గాక యీచంద్రవంశ క్షత్రియులకు పశుపాలనము సంభవించిన విద్యావిహీనముచే స్వకులోచితధర్మములు దెలియక భ్రమనొందిరి.

పరాశరస్మృతి, ఆచారకాండ॥

యుగే యుగేచ యూధర్మ స్తత్రతత్రచ యేద్విజాః। తేషాం నిందా నకర్తవ్యా యుగరూపాహి తేద్విజాః॥

తా॥ యుగప్రయుక్తమయిన ధర్మమును నవరింపనలవికాదు కావున ధర్మలోపమునుగురించి ద్విజులను నిందింపరాదు.

ఇట్టియుగప్రయుక్తమగునట్టియు యుగప్రయుక్తాంతర్భూతమయిన భ్రమప్రమాదులవలన సంభవించినట్టి యీక్షత్రియులకుగల కర్మలోపమునుగురించి నిందార్హులుకారు. ఇదియును గాక గో పరిపాలనముచే సంభవించిన ఉపనయన విహీనవ్రాత్యదోషము వీరియందెంత మాత్రమనుపయోగమెట్లన్న. యదువంశసంభవులగు క్షత్రియులకు గోపాలనవృత్తి పరమధర్మమని యును తన్మహిమాతిశేషమును ప్రశ్నరూపముగా మీకెరిగించియె యున్నాను అయితే

ఉపనయన సంధ్యావందనములు సకలపాపములను హరించి స్వర్గభోగము లనుభవింపజేయుటకై గదా ॥

విజ్ఞానేశ్వరీయం, ప్రాయశ్చిత్త కాండ.

కం॥ దేవసమూహంబెల్లను । గోవృశరీరంబునందు గొనకొని యుండున్ । గావున గోవుమహాత్మ్యము । భావింపగరాదు నిజము బ్రహ్మకునైనన్ ॥

సర్వదోషహరమై స్వర్గాదిభోగము గోపరిపాలనవలన నిరభ్యంతరముగా కలుగునని చెప్పచున్నది. వేదస్వరూపమైన గోవునుపాలించడము, వేదధర్మ పరిపాలనముకాదా? ఉపనయనాది వేదోక్త కర్మములాచరింపనివారిసిగా నీచండ్రినంతకుతిరి రుల నెన్నెంచవచ్చును. ఇది యటుండగాక.

మనుస్మృతి. ౪ అధ్యాయము,

శ్లో॥ యేనాస్యపితరోయాతాః । యేనయాతాః పితామహాః । తేనయాయాత్సతాంమార్గం । తేనగచ్ఛన్నరిష్యతే ॥

తా॥ పెద్దలేధర్మములనడిచిరో యాధర్మమార్గము ననుసరింపదగినది.

విష్ణుస్మృతి.

శ్లో॥ శాఖాంపుండ్రంచ సూత్రంచ । సమయాచారమేనచ । పూర్వాచరితం కుర్యాదన్యథాపతితోభవేత్ ॥

తా॥ శాఖాపుండ్రము సూత్రము సమయాచారము పూర్వ

లచే నాచరింపబడినదే యాచరింపదగును.

ఎల్లాజీయము.

పారంపర్యాగతంధర్మం । యోనరస్త్యక్తుమర్హతి ॥

పరంపరాధర్మము సంగీకరింపదగినది.

యీయదువంశ క్షత్రియులయందు కొందరు చాలాకాలము నుంచి పరంపరా ఉపనయన విహీనులై యుండుటనుబట్టి యిప్పటివారికి పూర్వాచార మయియున్నందునను పైప్రమాణములచే పూర్వాచారము విహితమైనందును.

మత్స్యపురాణము ౧౪౩ అధ్యాయం.

శ్లో॥ తథాకలియుగస్యాంతే । శూద్రభూతాప్రజాస్తథా। బ్రహ్మ క్షత్ర విశశ్శూద్రా బీజార్థే యేఇహస్మృతాః ॥

తా॥ కలియుగాంతమందు ప్రజలు శూద్రతుల్యులగుదురు బ్రహ్మ క్షత్ర వైశ్య శూద్రులు కలియుగమునందు బీజభూతులగు నుండి మరల కృతయుగమున వార లసమానులగుదురు.

ధర్మలోపమునసే వర్ణలోపము కలిగినయడ కలియుగాంతమందు సర్వకర్మభ్రష్టులైన శూద్రతుల్యులగు ద్విజులు మరలకృతయుగమునందెల్ల ద్విజులగుదురు. కావున వ్రాత్యదోషమున కాకరులు కారు. శూద్రులసరాదు.

ప్రశ్న:— అట్లయిన యీయదువంశక్షత్రియులకు గతించిన వేదోక్తోపనయనాదులు పునరోద్ధారన చేయవచ్చునా.

ఉ:—చేయనచ్చును, ప్రమాదవశంబున లోపించిన కర్మలను పునరోద్ధారణ చేయుటకై గదా? ధర్మశాస్త్రములయందు ప్రాయశ్చిత్తకాండ నిర్ణయింపబడెను. యీకలియుగమందు బహుదినములనాటినుండియు వైశ్యులు వేదోక్తకర్మలను కొన్నికారణములచే పురాణోక్తముగా నాచరించుచున్న మధ్యకాలములో కొందఱుత్తమపురుషుల సిద్ధాంత ప్రకటనచే తిరిగి సంస్థాపింపబడి యిప్పుడు వైశ్యులు వేదోక్తముగా నడువ నారంభించుచున్నారు. యిప్పటికి కొందరు పూర్వాచారమైన పురాణోక్తమును విడువజాలకయే యున్నారు. ఇందుకు వైశ్యప్రకాశికయును వైశ్యకుల దీపికయును చూచుకొనునది.

చంద్రవంశ క్షత్రియులలోకూడా యదువంశ క్షత్రియుడగు శివాజియును మహారాష్ట్ర దేశీయుడు తురుష్క ప్రభువులచే యడుగంటిపోయిన హిందూమత ధర్మమును పునరుద్ధారణ చేయుటకై దక్షిణమహారాష్ట్రము మొదలయిన దేశములు జయించి వీరాపూరు రాజ్యములోని రాయనగరదుర్గము రాజధానిగా నియమించి హిందూధర్మశాస్త్ర ప్రకారము పట్టాభిషేక మొందదలంచిన ఉపనయనాదులులేని హేతువచే అచ్చటిపెద్దలు క్షత్రియుడో కాడోయని సంశయించిన నతడు క్షత్రియుడైనసంగతి స్వగ్రామమైన వుదయపురమునవున్న వంశవృక్షము తెప్పించి క్షత్రియవంశమును సిద్ధాంతీకరించిరి. శాస్త్రోక్తముగా ఉపనయన విహీనమునకు వ్రాత్యస్తోమ యజ్ఞమును చేయించి పిమ్మట ఉపనయనముచేసి క్రీస్తుశకము 1674 సం॥ జూను ది 6 తారీఖునకు సరియగు నందననామ సం॥ జ్యేష్ఠ శు ౧3 గురువారము శివాజీకి పట్టాభిషేక మొనర్చిరి. ఇదియంతయు

శివాజీచరిత్ర చూచిన తెలియగలదు. కావున ధర్మలోపమున కెన్ని నాళ్ళకైనను సవరణకలదు.

ప్రశ్న:--- యిప్పుడుకొందరు గొల్లలను వృత్తినామముగల క్షత్రియులు మేకలనుపాలించుటయే వృత్తిగాగలిగియున్నారు. అది కులాచారధర్మ విరుద్ధమగుటను నీచవృత్తిగా నేలభావింపకూడదు.

ఉ:--- మేషములను పాలించువృత్తి నీచమనిచెప్పుటకు మేషములు నీచజంతువులు ఆయిననుగదా? తత్పాలితవృత్తి నీచముగావలెను. యీలోకమందు సర్వజన భక్షణీయమును సర్వజనోపయుక్తమును స్వర్గాపవర్గఫలంబు లిచ్చునవియునై యజ్ఞపశువులనగా బరగిన యీపశువులను నీచజంతువులుగా నూహింపరాదు. యజ్ఞార్హతకలిగిన చతుష్పాత్ జంతువులలో ముఖ్యత్వ ప్రమాణములు కలవు.

యజుర్వేదం॥ జ్యోతిష్టోమాదిక్రతునాం దేవతాహవిరర్థం పశ్వాలంబనం ముఖ్యం । కుతః । ఇమంపశుంపశుపతే తే అద్యబధ్నామి యుత్సర్మ్యా యుమకతః । నానాప్రాణో యజమానస్యపశునేతి । ఇత్యాదిబహుశ్రుతి పర్యాలోచన యూపశోః । వపావింపి దేవానామత్యంత ప్రియతమాని కించపశుశబ్దశ్శ్య సర్వేషాం చతుష్పాద్జంతూనాంఛాగస్య ముఖ్యత్వంకథం । ఛాగస్య వపాయా మేధసానూబ్రూహి। ఛాగోసి మమభోగాయ భవమేషోసి మమభాగాయభవ ॥ అజేనాగ్నిష్టోమఃయ్యేనేతి ॥ ఇత్యాదిస్మృతి శృతిరీత్యా పశూనాంఛాగస్య ముఖ్యత్వాత్ జ్యోతిష్టోమాదిషు సామాన్యేన ఛాగపశురేవ॥ ఇతి సంక్షేపణంలిఖ్యం ॥

ఇట్లు జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞములకు మేషపశువుయె ముఖ్యమ నియు దేవప్రీతికరమగునని యనేకప్రమాణములు వేదమునందు ప్రసిద్ధమైయున్నది.

సీతారామాంజనేయం॥ మ॥ ఉరురాగాది గుణాజసంఘముచన నాద్యోంకార మంత్రంబుచేత రయంబార వధించి యాత్మవిష యేచ్ఛ్రశ్రేణితోఁగూడిచె। చ్చెరనానా విధవాసనాజ్యములతోఁ చిద్వహ్ని మధ్యంబునన్ । వరుసంద్రవేలిచి సౌఖ్యసోమరస పానంబింత గావిం పుమా॥

తా॥ రాగాదులను మేకలను ఓంకారమంత్రముచేత విశసిం చి విషయ సమిధలచే వాసనలనేయితోఁ చిదగ్నియందు వ్రేల్చి బ్రహ్మానంద సోమపాన మగానవలసినదిగా బాహ్యాయజ్ఞవిధిని ఆత్మయజ్ఞముగా నిరూపించి చెప్పియున్నది.

వేమనశతకం॥ గీ॥ పేరుసోమయాజి పెనుశింహబలుడయా। మేకపోతుబట్టి మెడలువిరచు। గాకగ్రతువువంక గలుగునామోక్షంబు। విశ్వదాభిరామ వినురవేమ॥

ఇట్లు మేక పశువులు గోవులవలెనె యజ్ఞార్హతగలవిగా యనేకప్రమాణంబులు వేదాదులయందు జెప్పియుండుటయును యీకలియుగమున చేయుయజ్ఞంబులన్నియు మేకపశువులను బట్టిచేయుటలును జగత్ప్రసిద్ధమైయుండగా నైచ్యజంతువు లెట్లగును. అందు నబట్టి తత్పాలితవృత్తి నైచ్యముగాదు. గాక మేకలపాలించుట అన్నివర్ణములకు పరమధర్మమని చెప్పియున్నది.

పరాశరస్మృతి ౧౨ అధ్యాయం, ౭౧ శ్లో॥

అరణింకృష్ణమార్జాలం । చందనం సుమణింఘృతం । తిలాం కృష్ణాజినంఛాగం గృహేచేతా నిరక్షయేత్ ॥

తా॥ అగ్ని నల్లపిల్లి శ్రీగంధం మణి నేయి నూవులు జింకచర్మము మేక ప్రతిగృహమునందు రక్షింపబడ వలయుననియు చెప్పియున్నది

మత్స్యపురాణం. ౧౫ అ 38 పుట.

శ్లో॥ అగ్నిషాప్వాంతు యమాభ్యాంతు కార్య మాప్యాయనం బుధైః । అగ్న్యభావేపివిప్రశ్య పాణావధజలేపివా ॥32॥ అజాకర్ణే శ్వకర్ణేవా గోష్టేవాధ శివాంతికే । పిత్రాణాముత్తమంస్థానం దక్షిణాదిక్ప్రశస్యతే ॥33॥

తా॥ హోమముచేయుటకు అగ్నిలేమిని బ్రాహ్మణహస్తమునందేని జలమునందేని అజాకర్ణమునందేని (మేకచెవియందు) అశ్వకర్ణమునందేని ఆవులదొడ్డియందునేని శివసన్నిధినేని హోమము చేయదగును.

మత్స్య ౧౬ అ.

శ్లో॥ యదెష్టుసంక్షయేతద్వ దన్యత్రాపిసిగద్యతే పిండాస్తుగోజ విప్రేభ్యో దద్యాదగ్నౌ జలేపివా ॥

తా॥ శ్రార్ధమునయందుంచబడిన పిండములను బ్రాహ్మణులకుగాని, గోవులకుగాని, అజములకు, [మేకలకు] గాని యివ్వవలయును. లేక అగ్నియందుగాని, ఉదకమునందుగాని ఉంచవలయును. ఇట్లుచేయుటవలన విశేషత్వము కలుగుటవలనను.

ఇదియునుగాక యీలోకమందు అష్టాదశ వర్ణాదులును సేమ కలను పాలించుట వృత్తిచే జీవించుట మనకెల్లర కనుభవసీయమై యుండెనుగదా? నీచవృత్తి అయినయడల బ్రాహ్మణాదులకు నీచ మునావలెను. కావున అజాపాలనవృత్తి కులాచారధర్మ విరుద్ధమై నీచవృత్తియని చెప్పరాదు.

ప్రశ్న:---- ఇప్పుడు గొల్లలన వృత్తినామముగల క్షత్రియుల కు మాంసభక్షణము దూషితమేలకాదు.

ఉ:---- మాంసభక్షణము క్షత్రియులకు విహితమైనట్లు అనే కప్రమాణములుకలవు.

మనువచనం.

శ్లో॥ తిలైర్వ్రీహియవైర్మాషై రద్భిర్మూలఫలేనవా। దత్తేనమాసం ప్రీయంతే విధివత్ పితరోనృణాం। ద్వౌమాసౌమత్స్య మాంసేన। త్రీన్మాసాన్ హారిణేనతు। ఔరభ్రేణాథ చతురశ్శాకునేనేహపంచవై। షణ్మాసాన్ ఛాగమాంసేన పార్షతేనాథసప్తవై అష్టావైణేయమాంసేన రౌరవేణ నవైవతు। దశమాసాస్తు తృప్యంతివరాహ మహిషామిషైః। శశకూర్మయోస్తు మాంసేన మాసానేకాదశైవతు। సంవత్సరంతుగవ్యేన పయసా పాయసేనవా। వార్ధ్రీణసస్య మాంసేన తృప్తిర్ద్వాదశవార్షికీ। కాలశాకం మహాశల్కం లోహామిషంమధు। అనంత్యాయైవ కల్ప్యంత్తే। మున్యన్నానిశసర్వశ వార్ధ్రీణసోరక్తవర్ణచ్ఛాగః॥ తదుక్తంవిష్ణుధర్మోత్తరే ప్రీతీసత్వింద్రియాక్షీణాం। యూథస్యాగ్రసరతథా। రక్తవర్ణంతు రాజేంద్ర ఛాగంవార్ధ్రీణసంవిదుః॥ పక్షివిశేషోవా॥ కృష్ణగ్రీవో రక్తశిరస్వే

తపక్షో విహంగమః । సప్తైవా ధ్రాణానః ప్రోక్తా । ఇత్యేషా నైదికీ శ్రుతి రీతి నిగమవచనాత్ । కాలశాక ముత్తరదేశే ప్రశిద్ధం ॥ మహాశల్కో—మత్స్యవిశేషః ॥ ఖడ్గః । ఖడ్గమృగః । లోహిత—లోహిత వర్ణచ్ఛాగః । మునన్యానీ వారాద్యన్నాని ॥

ఇట్లు శ్రాద్ధాదులయందు మాంసాదు లుపయోగించవచ్చునని యున్నది.

మనుః.

శ్లో॥ రాజీవసింహతుండాశ్చ సశల్కా—శ్చైవసర్వశః ॥

తా॥ పద్మవర్ణముగలిగినట్టియు సింహాముఖము గలిగినట్టి పొలుసు గలిగియుండునట్టి మీనములుయు మత్తెపుచిప్పవంటియు ఇట్టిమత్స్యములను శ్రాద్ధకాలమలయందును ఇతరకాలములయందును భుజింపవచ్చునని యర్థము॥

ఇట్లు శ్రాద్ధాదులయందును ఇతరకాలములయందును విహితమనియే చెప్పియున్నారు. ఒకవేళ్ళ మరియొకచోట నిషేధమనిచెప్పినను అది ద్విజులనెడిచో బ్రాహ్మణులకును వైశ్యులకును చెప్పియుండునుగాని క్షత్రియులకు చెప్పబడదు. యెందువల్లననగా క్షత్రియులు క్షాత్రవంతము గలవారుగనుక హింసాకర మాంసభక్షణ దోషము విధింపబడదు.

భారతం. అరణ్యపర్వం. వచనములోకొంత.

బుభుక్షాపీడ సహింపనోపక హిరణ్యపక్షంబులతోడను ముందరదిరుగుచున్న పక్షులంగని యవిభక్ష్యంబులగునని పక్షులంబట్టుకొన

పరమకట్టి క్షత్రియుఁడగు నలచక్రవర్తి పక్షిమాంసము దిన ప్రయత్నిం
చినటులను ॥

మనుచరిత్ర చతుర్థాశ్వాసం వచనకొంత.

నిలింపాంగనాసుతుండు దుస్సహాసమాగత చతుసులవలన కృ
తఫల దళఫల మూలాది శుచిమధుర మృగయోచితాహారంబుల తృ
ప్తివహించె ॥

అని స్వారోచియను మనువు మాంసము భుజించినట్లును.

భాస్కరరామాయణము అరణ్యకాండ.

చ॥ బహుమృగ మాంసఖండములు పండులు దేనియలుం గ
రఘూ। ద్వహనసతిగోరు భూరుహలతాసు సువర్ణముల దెచ్చియిచ్చు
చుం గ। మిహిర సమానతేజుడు సుమిత్రతనూజుడు గొల్వగాముదా।
వహములయ్యెయ్యె దత్సమయ వాసరములఁ రఘువంశభర్తకుం గ ॥

క్షత్రియుఁడగు రాముఁడు తమ్మునిచే మాంసఖండములు దె
ప్పించుకొని భుజించెననియును.

భాస్కర రామాయణము ఆరణ్యమాంథకర్ణి కథాభాగము
లో వచనములోకొంత ॥ కొన్నిప్పగల మృగమాంసంబు నిత్యంబు
నాహారకృత్యంబులు దీర్చుచు అనిరాముఁడు నిత్యము మాంసము భు
జించుచున్నటులను.

జైమినిభారతము తృతీయాశ్వాసం.

గీ॥ మరియు భూచరఖేచర జలచరములు। వేరుగలమాంస

ములునంజి ప్రియముతోడ । రుక్మిణీసత్యభామ లిరువురునుగదిసి ।
తాళవృంతంబువిసరి ప్రస్తుతులుసేయ ॥

తా॥ క్షత్రియుడగు శ్రీకృష్ణుడు భూచరములగు మృగములును ఖేచరములగు పక్షులును జలచరములగు మత్స్యములును భక్షించిన టులను.

ఇందువలన క్షత్రియులు నిస్సంశయముగా మాంసము భుజించినటుల ధృఢపడుచున్నది.

మఱియును భార- అను- చతు ఆ॥

కం॥ పితృకార్య యజ్ఞముఖముల। శ్రుతచోదితహింసకీడు సారనేరదు విశ్రుతగుణ మాంసముచవిగోరి । రితినప్రాణి దెగటార్చుకి యబాపమగుర ॥

తా॥ పితృకార్యముల యందును యజ్ఞములయందును వేద హితమగు హింస కీడు కలుగజేయదనియును మాంసము రుచిగోరి తినిన ప్రాణమతీయునెడ నెంతపాపమో యంతపాపము సంభవించుచున్నదని చెప్పియున్నది.

భార అను పం.

క॥ శ్రుతివిహింస హింసా । గతిదలపగ రాదుముని నికాయంబిది దు। ష్కృతతతిబాపెను పరమసుకృతమని గొనియాడుగా న గీర్వాణనుతా ॥

తా॥ వేదములయందు జెప్పబడినహింస హింసకాదనియును

స్వర్గ్యఋషులును వేదోక్తమైన జీవహింస సమస్తదోషములను బాప గల ముఖ్యకార్యమని కొనియాడినట్లు పార్వతికి శివుడు చెప్పినటులను

భార అర 5 ఆ.

సీ॥ అనఘయయాతీవరుండగు శిబి నిజగాత్రహింస నింద్రాగ్ను లకిడడెమాంస । మతనికి లేదయ్యె సయ్యయుత్తమగతి రంతిదేవుండను రాజుతొల్లి । యను దినంబును గోసహస్రద్వయంబును వధియిం పజేవేయువత్సరములు । దురితమమ్మహితాత్మ్ము డొడరెనే వేదార్థ నిరతులై యత్యంతనియతులైన । ధారుణీసురముఖ్యుల ధ్వరమునందు పశువువధియింపరేశగ పరమపుణ్య । గతులు గలుగవెవారికి గడగి యగ్ను లధికమాంసార్థులని శ్రుతులందువినమే ॥

తా॥ శిబిచక్రవర్తి ఇంద్రాగ్నులకు తనశరీరంబొశ మాంస ము పెట్టినందున నతనికి యుత్తమగతి గలుగకుండెనాయనియు రంతీ దేవుండను రాజు ప్రతిదినము రెండువేల గోవులప్రాప్తిని వేయుసం వత్సరము లనేకగోవుల వధయించి యజ్ఞములుచేశి తచ్ఛేషము భుజిం చిన నారాజునకు దోషము సంభవించెనాయనియు వేదవిదులగుబ్రా హ్మణులు మొదలగు ఘనులు యజ్ఞములయందు పశువులవధించిన పుణ్యగతులు వారికి గలుగలేదాయనియు . మృగవ్యాధుడు కౌశికున కు వేదవిహితమగు హింస దోషాస్పదము కాదనిచెప్పినట్లు చెప్పి యున్నది.

కం॥ పితృదైవత కార్యములం । దతిభక్తిని మాంసమిడుట యహర్ణమనియుత । త్పితృదైవత శేషము స । స్మతిభోజ్యమ్మనియు మునులమతము లగావే ॥

తా॥ పితృకార్యములను దైవకార్యము విశేష భక్తిచేత మాంసము పెట్టుటయును తత్పితృదైవత శేషములను భుజించుట యును మనుమతమనియు తత్పరమైన హింసకాదాయనిన.॥

మ॥ హలికుండెంతయు నొంచ దున్నునెడ శీరాగ్రంబునం బొంది ప్రా। ణులనేకంబులు జచ్చుహింసయది యానోకాదో వే యేల మ। ర్త్యులునేలంజరించుచో పదములంద్రొక్కంబడు న్వి శ్వజం। తులదాహింసయు గాదసంగ వశమేదోషజ్ఞ యూహిం పుమా ॥

చ॥ సలిలము లుర్వియాకసము సర్వముజంతు మయంబు గావున। గలుగనవశ్యమున్ సకలకర్మములందును హింస హింస కున్। దొలగినదేహయాత్రకును దుర్ఘటమైనటులుండు నంతయున్। దలపరు హింసజేయమని తాపచరింతురు కొందరిమ్మహిన్॥

గీ॥ హింసజేయనివాడు లేడిజ్జగమున। నొక్కడైనను దమ తమరూపితట్లు। హింసతెరవున కెడగల్గయేగవలయు। నదియొ యాపె యహింసనాయతిశయిల్లు ॥

ఇచ్చట మూడుపద్యములకు ఒకటేతాత్పర్యం.

భూమిదున్నునెడ హలాగ్రమునను ప్రజలునడుచునెడ పాద ములక్రిందబడియును సకలకర్మముల యందంతటను వ్యాపించియు న్న జంతువులకు హింసకలుగుననియును యీజగంబున హింసజేయ నివాడులేడనియును వీలైనంతవట్టుకుతొలగినటించుటయు హింసయ నియును ధర్మవ్యాధుడు చెప్పబడియున్నాడు.

క॥ ఫలములు నోషధీశాకం । బులు పశుమృగతతులు భ క్ష్యములుగా భూతం । బులకజుడు జేసెననియు । స్థలితంబుగ మోఁ యిసుతులు గాదనవశమే ॥

తా॥ ఫలములును, ఓషధులును, పశువులును, మృగములును భూతములకు దినుపదార్థములుగా బ్రహ్మనిర్మించినట్లు వేదములు జెప్పుచున్నవని మృగవ్యాధుడు కౌశికునకు జెప్పుటనుబట్టియును క్షత్రియులకు యివి భక్ష్యణీయంబులగుటచే నింద్యంబులుగావు. పరభంజనులగుటచే హింసయును లేదు. యిదిగాక పరంపరా యాయదువంశ్యులగు కృష్ణాదులు యంగీకరించిన ధర్మమంగీకరింపవలసినదె గదా. ఇందుకు ప్రమాణం.

యజ్ఞ్ఞాజీయము.

శ్లో॥ పారంపర్యాగతం ధర్మం యోనరస్త్యక్తు మర్హతి॥

తా॥ పరంపరావచ్చుధర్మము నంగీకరింపతగినది.

యదువంశ మండనుండగు శ్రీకృష్ణుడాచరించిన ధర్మనవలంబించుట సిష్టాచారముకాదు.

స్మృతిరత్నాకరం- ౮ పేజి.

శ్లో॥ శ్రుతిస్మృతి విహితోధర్మః తదలాభేశిష్టాచార ప్రమాణమితి ॥ వసిష్టస్మరణాత్ ॥

తా॥ ధర్మము శ్రుతివిహితమైనది. అట్టిధర్మములభించని సమయమందు శిష్టాచారము ప్రమాణముఅని వశిష్టులవారు చెప్పిరి.

ఆపస్తంభ సూత్రమందు.

యదావైషాంకులంధర్మస్స్యాత్ ॥

తా॥ కులధర్మమును విడువరాదు.

ఇదిగాక యీలోకమందు క్షత్రియులందరు మాంసము సాధారణము భుజించుటయును కల్గియుండుటచే లోకాచారముకూడా ఒప్పుకొనతగినదే యెట్లనగా.

విజ్ఞానేశ్వరీయము. ఆచారకాండ.

కం॥ కులదేశాచారంబులు । తనకొనిజేయంగవలయు తమకులదేశం । బులు నెందుజెల్లుగావున । నలయకయది విహితకర్మమని రాచార్యుల్ ॥

భారతం. అర- 5 ఆశ్వా.

కం॥ ఒప్పెడునదియైనను గడు । నొప్పనియదియైన నిజకులోచితపథముల్ । దప్పదగదండ్రుధార్మికు । లప్పని నిజభాగ్యవిహితమని యెంచదగన్ ॥

తా॥ ఒప్పెడినదియైనను ఒప్పనిదైనను స్వకులాచారమార్గము అనగా పరంపరావచ్చు విధిని దప్పింపరాదనియు అప్పని స్వభాగ్యానుకూలమని చెప్పియుండుటచే తత్ప్రకారమే పూర్వము శ్రీకృష్ణాదులు మాంసభక్షణము నిషేధింపకుండుటచేతను లోకమందుసాధార్ణముగా క్షత్రియులు భుజించుచుండుటచేతను యిప్పుడును భుజించిన దూష్యముకాదు.

పరీక్ష. భారత-ఆది-3 ఆ॥ గీ॥ మొదలిపెక్కుజన్మముల పు
ణ్యకర్మములఁ । పరగఁ పెక్కుఁజేసి పడయ బడినట్టి జనులకెల్లన క్షణ
మాత్రినజెరుచు మద్యసేవజేయనగునే ॥

క॥ భూసురులాదిగఁగలజను । లీసురసేవించిరేని యిదిమొద
లు గబా। పానక్తిఁ బతితులగుదురు చేసితిమర్యాద దీనిఁజేకొనుఁడు జనుల్॥

వృద్ధహారీతసంహిత-౬ ఆధ్యాయం.

సురావైమలమున్నాద్యైః । పాపాద్వైమలముచ్ఛ్యతే । తస్మా
ద్బ్రాహ్మణరాజ జన్యౌ । వైశ్యస్య నసురాంపిబేత్ ॥

ఇట్లు క్షత్రియాదులకు సురాపాన నిషేధము చెప్పియుండఁగా
యీలోకమందు కొందరు యనువంశక్షత్రియులలో మధుపానమంగీ
కరింతురే వారేలదూషితులుకారు.

ఉ॥ హరివంశము-పూర్వ ॥ 5 ఆశ్వాసము.

సీ॥ నా దేహముతోఁ దుల్యమై మేనునవమేఘ కాంతి నొప్పారసంక
ర్షణునకు । నెనయైన వదనపూర్ణేందుము శోభిల్లనెనిమిది బాహువు
లెసఁగ శార్ఙ్గ । చక్రగదాఖడ్గ జలరుహమధుపాత్ర ముసలశూలముల
నుల్లసితములుగ । నుజ్జ్వలహారకేయూరాది దివ్యభూషణగంధ మా
ల్యవిస్ఫారలీల । నీలకౌశేయ వసనయై నిఖిల సిద్ధగణముపూజింప దివి
కేఁగఁగలవునిన్ను । నెదురువచ్చి దోడ్కొనిపోయియింద్రుఁడెలమి । నా
దిశక్తిఁగనభిషేక మాచరించు ॥

తా॥ నాశరీరముతో సమానమైన నల్లనిశరీరమును చంద్ర

ననమును యెనిమిదిహస్తములును శార్ఙ్గము, చక్రము, గదా, ఖడ్గము, కమలము, మధుపాత్ర, ముసలము, శూలము, యీయెన్మిదిచేతుల ధరించి దివ్యభూషణ గంధమాల్యాదులతో నీవివస్త్రము దాల్చి దివికేగిన యింద్రిమదోడ్భానిపోయియాదిశక్తివనిపూజించుననియు నారాయణుండగు తాను యదువంశంబున నుద్భవించెదనని చెప్పినట్లును యశోదగర్భమందు నాయమజన్మించి పూర్వప్రకారంబున దివికేగినట్లును అప్పుడు తనవంశంబులచే తన తో బుట్టువగు యాదిశక్తిని గొల్చునట్లుజేయుదునని చెప్పినట్లు భాగవతాదిగ్రంథములయందు జెప్పియున్నది గనుక మధుపాత్రతో వచ్చినదవుటచే తత్శక్తి నిగొల్చువారందరు తత్ప్రీతికరంబగు మధువునర్పించి పానంబుజేయుట నింద్యంబుగాదు. మరియు మధుపాత్రయనునప్పుడు అమృతకలశమనగూడదా యనిన యీలోకమున శక్తి గొలుచువారందరు కల్లు సారాయి యుపయోగించుట ప్రశస్థమైయుండగా నట్లర్థము చేయుటలెట్లు ॥

భాగ, ఏకా, వచనము.

అనిన రాజునకు శుకుండిట్లనియె । నట్లు వాసుదేవుడన్యాయప్రవర్తనులగు దుష్టులసంహరించి న్యాయప్రవర్తనులగు శిష్టజనపాలనంబొనర్చి బలరామసమేతంబుగా ద్వారకానగరంబు వెడలినంగని యాదవులు తమలోదాము మదిరాపానమత్తులయి మాత్సరంబుల నన్యోన్యకలహంబులకుం గమకించి కలితురగరథాది బలములతో నసనగణాయుధసన్నద్ధులై ॥ అని మును.

భాగ. తృతీ

ఉ॥ మునివరులేగుదేర యదువృష్ణులు మూకలుగూడి ము

ట్టుబ. । త్కిన గనలొందివారు తమకించి శపించిన కొన్నిమానముల్। జనువెడ దైవయోగమున జాతర బోసమకట్టివేడుకళ్ । మునమ్మను ద్రొంగలింప గరిమణనిజయానను లెక్కసేయాదవుల్ ॥

అనిచెప్పియుండుటచేత యదువంశక్షత్రియులందరు శక్తినిగొ లుచుటకు నదీతీరమునకునేగి కల్లుద్రావి మాత్సరంబు గలిగించుకొని త మలోదాము యుద్ధముచేసినట్టు చెప్పియున్నది.

భాగ- ద- పూర్వ.

క॥ నానావిధసంపదలకు । దానకమైసర్వకామ్య దాయినివగు నిన్ । మానవులు భక్తిగొలుతురు । కానుకలును బలులునిచ్చి క ల్యాణముగా ॥

వచనం॥ మరియు నిన్నుమానవులు దుర్గా, భద్రకాళి, విజ యా, వైష్ణవీ, కుముదా, చండికా, కృష్ణా, మాధవీ, కన్యకా, మా యా, నారాయణీ, యీశానా, అంబికా, శారదా, అను పదునాలు గు నామంబుల నాయాస్థానంబులయందు గొల్తురని యెరిగించి సర్వే శ్వరుండగుహరి పొమ్మని యానతిచ్చిన మహాప్రసాదంబని యయ్యో గ నిద్రాయయ్యకొని క్రమ్మొక్క చయ్యన నియ్యిల బాసివచ్చిన ॥

కం॥ మహనీయ గుణాస్పదమై । మహిలోనాదేశ జనులు మన్నింపగా । బహునామ నివాసంబుల । బహునామంబుల జరించె భద్రాత్మికమై ॥

ఈయుభయవంశ్యులగు రాజులు యాశక్తి తమవంశంబున జని యించుటచేతను శ్రీకృష్ణుని తోబుట్టువని యును శ్రీకృష్ణాజ్ఞోల్లంఘనం

భాపాదింపకుండునటుల తప్పక యిప్పటివరకు తద్దేవతా ప్రీతికరంబగు మధుమాంసంబుల నర్పించుచు తాము నంగీకరించుచుండెది. గాక.

భార- విరాట.

క॥ ఒదవెడు తృష వెల్లిదమున । వదనము వరువట్టు వట్టి వాసితరాజక । మదిరారసమానగనా । హృదయంబున వేడ్క యెసగ మెసగెడుతరుణీ ॥

అధిక దాహవ్యధచే వదనము వాడుబారెనదని యు మదిరారసముఅనగా కల్లును దెమ్మనుమని తనదాసిగానుండు సైరంధ్రియను ద్రౌపతినిగూర్చి విరాటరాజు మహిషియగు సుధేష్ణబల్కినట్లును.

ఆంధ్రనామసంగ్రహము.

గీ॥ నల్లవలువదాల్పు ఱల్లనిమైదంట వెన్నదొంగయన్న వెట్టినీళ్ళ । మేలువాడుదుక్కివాలుదాలుపుతాటి । పడగవాడనంగ బలుడురుద్రా ॥

వెట్టినీళ్ళమేలువాడని బలరామునకు నామముగలదు గనుక చంద్రవంశజులయిన విరాటరాజు బలరాముడుమొదలన్న క్షత్రియులు మధుపానము నింద్యముగాదలంపక నంగీకరించిరని తెలియవలెను.

శుక్రశాపమును గురించి మీరుదహరించిన పద్యములతాత్పర్యము. అనేకయజ్ఞములాచరించి పొందబడిన సుకృతమెటువంటివారికైన క్షణములో చెరచదగిన యీకల్లుద్రావుటుచితము కాదనియు యికనుంచి బ్రాహ్మణులాదిగాగల జనులు మదిరాపానము చేశిన పతితులయ్యెదరనియు నేచేసిననియమము సకలజనులు చేకొనుడనియు

శుక్రాచార్యుడిట్లు దోషనిరూపణచేసినట్లు చెప్పియున్నది. అందు నబట్టి విచారింపగా మద్యపాననిషేధము వేదములయందు చెప్పియున్నదా లేదాయని విచారము. వేదములయందు నిషేధింపబడినయెడల భూసురశ్రేష్ఠుడైన శుక్రాచారు డెట్లుదానిసంగీకరించె. అప్పటికాయన ధర్మముతప్పినాడనిన వేదబాహ్యుడుకావలెను వేదబాహ్యుడనిన అట్టివారివలన నీయబడినశాపము వేదోక్తాచరులెట్లువిశ్వసింపవచ్చును అనేకజన్మములయందు నార్జించి పుణ్యమునునశింపజేయగల యీమద్యపాన సేవజేయనగునేయని తనకుతానిందించుకొనినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. అందునబట్టి బహుయజ్ఞఫలము ఒకబ్రాహ్మణహింసచే నశించునుగనుక యీమద్యపానమునునుగదా కచుడును బ్రాహ్మణహింస నావల్ల వాటిల్లెననిశకించుకొనియెను. కావున వేదములయందు సురాపానము నిషేధింపబడనట్టుతోచుచున్నది. అయితే శుక్రశాపమునాటినుండియు మద్యము దోషాకారమైనదనిన శాపానంతర ముద్భవించినట్టియు వేదోక్తప్రవర్తకులయిన బలరామాదియదువులు విరాట్రాజుమొదలయిన చంద్రవంశ క్షత్రియులెట్లంగీకరించిరి ॥ గానయీశ్లోకమందు.

తదోత్తరగ ఊర్ణవిక్రయ సీధుపాన ముభయతో తద్విరవ్యవహార అయుధీయ కంసముద్రయానమితి ॥ ఉత్తరదేశీయులలో మద్యపానము సర్వత్రాకలుగుచున్నట్లు బోధాయనులవారుచెప్పుచున్నారు. ఇప్పుడు సర్వదేశీయములలోను సర్వులు బ్రాంది గంజాయి నల్లమందు మధువు మొదలయిన మత్తువస్తువులంగీకరించుచునె యున్నారు. శాక్తేయవైష్ణవాది మతములుగల వారందరునిరభ్యంతరముగా సంగీకరించుచున్నారు సురాపానము బ్రహ్మహత్యాది మహాపా

తకమలలోచేరిన గదాయనిన మాంసముగురించిచెప్పిన క్రిందటిప్ర
శ్నజవాబులో వ్రాసినప్రకారము లోకాచారము దేశాచారము కు
లాచారముకు పూర్వాచార శిష్టాచారములచే యిప్పటి క్షత్రియులు
కొందరట్లాచరించినను నిర్దోషులనబడుచున్నారు.

వృద్ధపారాశరస్మృతి, ౨౧ శ్లో॥

బ్రాహ్మణాదిషు సూద్రస్య । పచనాదిపరిక్రియ । భృగ్వగ్ని
మరణశ్చైవప్రాయశ్చిత్త విధానకం॥

ప్రశ్న:— గొల్లలను వృత్తినామముగల చంద్రవంశక్షత్రి
యులు శూద్రపాకము భుజించుటనుబట్టి వీరినిశూద్రులని యేల
చెప్పకూడదు.

ఉ:— శూద్రపాకము చంద్రవంశక్షత్రియులు పూర్వము భు
జించియున్నారు.

విరాట్పర్వము, ప్రథమ ఆ।

శా॥ దేవా నాలవ జాతివాఁడ నిను సద్భక్తిన్గొల్వఁగావచ్చితిన్నే
వాదక్షత యొంతుమై యెఱుఁగ నీచిత్తంబునన్ మెచ్చు న। ట్లే వండన్గ
డునేర్తున్ బానసము సం దిచ్చోటనే కాదు న। న్నేవీటన్ మిగులంగనె
వ్వఁడును లేడేభంగులన్ జూచినన్ ॥

టా॥ దేవానాలవజాతివాడ అనగా శూద్రుడను నిన్నుకొలు
చుటకై యేతెంచినాడ నితరసేవలు యేమియు నెఱగను నీమనస్సుకను
కూలమగునట్లు వంటకములు చేయుగలను యిక్కడనేగాక నెక్కడనేని

నాకంటెయెక్కుడగా వంటకములుచేయువారులేరు అని భీముడువిరాట్రాజుతో ఆడినట్లును ఇందునబట్టి విరాట్రాజు చంద్రవంశక్షత్రియుడయ్యును శూద్రాన్నంబుభుజియించుటవలన నింద్యముకాదు. భీముడు రాజేకదా యనిన ఆసంగతివిరాట్రాజునకు తెలియదుకదా నాలవజాతి వానిపాకము భుజించుట కర్తవ్యమగుటచేత ఒప్పుకొనియెను.

భార, అర, ద్వి, న ॥

మరియు బాహుకుండను నామంబుతో సూతవృత్తి నంటను ని కర్కోటకుం డదృశ్యుండైన ॥

కర్మవశముచే ఋతుపర్ణుడను రాజగృహమున నలచక్రవర్తి ప్రచ్ఛన్నశూద్రత్వము వహించి సుబాహునామంబున వంటలవాడాయెననియును.

భార, అర, ద్వి.

సీ॥ వినవమ్మ తృణముష్టి గొనివాడువైచిన నందగ్నియుదయించి యుండువంట । లమనంతకు నంభ నము లపేక్షింపక యుండుగక మండుచు నుండుమరియు। గడకతోనంజుళ్ళ గడుగంగసమకట్టి జల మపేక్షించుడు సంభవిల్లి । కుంభముల్నిండి దివ్యాంభప్రవాహ మక్షయమగుచుండ నాక్షణముచూడ। నతనికరతలద్వయా వర్తితములైన కంది యున మహా సుగంధకుసుమ । తతులు తొంటియట్ల తమకంబువిడవక । యుండ సీతని తేజమున్నతంబు ॥

వ॥ అనవిని దమయంతి వెండియు కేశినిబిలిచి బాహుకువండిన నంజుళ్ళుదెప్పించి యాస్వాదించి బాహుకనందు నలుని లక్షణంబులుండుటెరింగి ॥

ఇట్లు భారతమందు చెప్పియుండుటచే క్షత్రియుడగు నలచక్రవర్తి భీమునివలె ప్రచ్ఛన్నవేషములో వంటకములుచేయుటయు ఋతుపర్ణుడు మొదలయినరాజులు భుజించుటయు కలిగియున్నది.

నిర్ణయసింధో 3 అధ్యా॥ శ్రాద్ధనిర్ణయపేజి. పరాశరః।

శ్లో॥ తావద్భవతి శూద్రాన్నం। యావన్నస్పృశతిద్విజః। ద్విజాతికరసంస్పృష్టంసర్వంతదన్నం విరుధ్యతే॥

విష్ణుపురాణే.

శ్లో॥ సంప్రోక్షితత్వా గృహ్ణీయా చ్ఛూద్రాన్నం గృహమాగతం॥

అంగిరాః॥

శ్లో॥ పాత్రాంతరగతం గ్రాహ్యం।దుగ్ధంస్వగృహమాగతం

తా॥ శూద్రాన్నమెంతవరకు అంతవరకు శూద్రాన్నమగుచున్నది. ద్విజునిహస్తముచేత స్పృశింపబడినదంతయు గ్రాహ్యము. తనగృహమునకువచ్చిన శూద్రాన్నము ద్విజుడుప్రోక్షించి భుజింపవచ్చును. తనయింటికితెచ్చిన శూద్రసంబంధమైన దేదియును మరియొకపాత్రయందుంచుటచే గ్రాహ్యనీయంబు అనగా శూద్రపాత్రతో గ్రహింపగూడదనుట.

ఇట్లు శూద్రాన్నము స్పృశవగాత్రి ప్రోక్షణమాత్రమున పాత్రాంతరమున భుజింపవచ్చునని చెప్పియున్నారుగాన యేతత్క్రియావిహీనము భుజించుటయే వలనుపడదు. కావున శూద్రాన్నభుక్తివలన ద్విజులగు చంద్రవంశ క్షత్రియుల కేమాక్షేపణయులేదు.

అట్లయిన శూద్రాన్న నిషేధమేల చెప్పిరనిన చండాల పరియంతము శూద్రత్వము కలదుగనుక సంకరజాతుల పాకము భుజింపగూడదనుట

ప్రశ్న:— యీలోకమందుగల జాతులలో శూద్రులెవరు? మిశ్రజాతియేది?

ఉ:— సచ్ఛూద్రులు.

దాసుడు:— కాపుస్త్రీయందు బ్రాహ్మణునకు బుట్టినవాడు.

నాపితుడు:— సంస్కారణము కానివాడు.

గొల్ల:— క్షత్రియునకు కాపుస్త్రీయందు జనించినవాడు.

అర్ధికుడు లేక సిరి:— వైశ్యస్త్రీకిని బ్రాహ్మణునకు జనించినవాడు. కుంభకారకుడు.

పరాశరస్మృతి- ౧౧ అధ్యాయం.

౨౨, ౨3, ౨౪, శ్లో॥ శూద్రకన్యా సముత్పన్నో బ్రాహ్మణే నతుసంస్కృతః। సంస్కారాద్భవేద్దాస_ అసంస్కారాత్తు నాపితః॥

క్షత్రియాచ్ఛూద్రకన్యాయాం సుతోజాయేతనామతః। సగోపాల ఇతిజ్ఞేయో భోజ్యోవిప్రయిర్నసంశయః॥

వైశ్యకన్యా సముద్భూతో బ్రాహ్మణే నతసంస్కృత। సంహ్యార్ధికఇతిజ్ఞేయో భోజ్యోవిప్రయిర్నసంశయః॥

యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి.

శ్లో॥ శూద్రేషుదాస గోపాలా కులమిత్రార్ధ శీలినః। భోజ్యాన్నా నాపితశ్చైవ యశ్చాత్మానం నివేదయేత్ ॥

చతుర్వింశతిమతేపి.

శ్లో॥ అర్ధికః కులమిత్రశ్చ గోపాలో దాసనాపితౌ । యే తేశూద్రేషు భోజ్యాన్నా యశ్చాత్మానం నివేదయేత్ ॥

దేవలస్మృతి.

శ్లో॥ సదాసోనాపి తోగోపః కుంభకారః కృషీవలః । బ్రాహ్మణైరపి భోక్తవ్యాః । పంచైతే శూద్రయోనయః ॥

స్మృత్యంతరేపి.

గోపాలనాపితం కుంభ కారకులమితార్ధ సీరిక నివేదితాత్మానో భోజ్యాన్నాని.

పైనచెప్పబడిన యేడుజాతులు సత్శూద్రులనబడుదురు గావున బ్రాహ్మణాదిద్విజులు వారలఅన్నము దినవచ్చును.

క్షత్త:— క్షత్రియస్త్రీకిని శూద్రునకుబుట్టినవాడు.

క్షత్తార్యా శూద్రయోస్సుతః. అమరము.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

కం॥ కోమటికిని శూద్రుండును । భూమీశ్వరపుత్రియందు బుట్టెదరోలిం । దామాధుండుగ నాతని గ్రామాధ్యక్షుండు నైన క్షత్తయనసగ ॥

సూతుడు:— క్షత్రియునివలన బ్రాహ్మణస్త్రీకిబుట్టినవాడు. బ్రాహ్మణ్యాంక్షత్రియా త్సూత-అమరం.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ రాజతపిప్రాంగసకును రాజునకంబుట్టినతడు రథసూ

తు వి। బ్రాహ్మణవిప్రాంగనకును వైశ్యజాతికిబుట్టునతను వ్యావహారియగుఁ॥

వ్యావహారి:---- బ్రాహ్మణస్త్రీయందు వైశ్యునకుబుట్టినవాడు.

వైదేహుడు:---- బ్రాహ్మణ్యాం క్షత్రియ త్సూత స్త్ర్యాం వైదేహకోవిశః ॥ అమరం.

వైశ్యస్త్రీకి శూద్రునకు బుట్టినవాడు.

కరణుడు:---- శూద్రస్త్రీకిని వైశ్యునకుబుట్టినవాడు.

(శూద్రా విశోస్తు కరణం) అమరం.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

కం। కోమటికి శూద్రభామిని కామినియై కన్నసుతుడు కరణుండను సీనామము నబరగు నని మను ధీమంతులు తేటపడగ దెల్పిరి జగతిఁ ॥

అంబష్ఠుడు:---- వైశ్యస్త్రీకిని బ్రాహ్మణునకు బుట్టినవాడు

(అంబష్ఠో వైశ్యా ద్విజన్మనో, అమరం

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

కం॥ మున విప్రునకును క్షత్రియవనితకు జన్మించువాడు వైశ్యుడు వైశ్యాంగనకును విప్రోత్తమునకు ననుకూలతబుట్టువాడు నంబష్ఠుడగుఁ ॥

ఉగ్రుడు:---- శూద్రస్త్రీకిని క్షత్రియునకు బుట్టినవాడు.

(శూద్ర క్షత్రియోరుగ్రో) అమరం.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

కం॥ రాజన్యువలన వైశ్యస్త్రీజుడు మాహిష్యుడనగ జెల్లును

శూద్ర । స్త్రీజాతు డుగ్రుడనజను। ధీజనుత కీర్తిపూర ధీరవిచారా॥

మాగధుడు:— క్షత్రియస్త్రీకి వైశ్యునకు బుట్టినవాడు.

మాగధక్షత్రయోవిశోః ॥ అమరం॥

క॥ కోమటికిని శూద్రునకును । భూమీశ్వర పుత్రియందు బుట్టుదుకోలిం । దావమాగధుండు నాద్య గామాద్యత్ముండునైన క్షత్త్రయ ననగున్ ॥

మాహిష్యుడు:— వైశ్యస్త్రీకిని క్షత్రియునకు బుట్టినవాడు.

(మాహిష్యోర్యా క్షత్రియయోః) అమరం.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ రాజన్యవలన వైశ్యస్త్రీజుడు మాహిష్యుడనగ జెల్లును శూద్రస్త్రీజాతు డుగ్రుడనజను । ధీజననుత కీర్తిపూర ధీరవిచారా ॥

వైశ్యుడు:— బ్రాహ్మణునకు క్షత్రియస్త్రీయందు బుట్టినవాడు.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ మునువిప్రునకును క్షత్రియవనితకు జన్మించునతడు వైశ్యుడు వైశ్యాం । గనకును విప్రోత్తమునకు ననుకూలతబుట్టునాతడం బష్టుడగున్ ॥

నిషాదుడు:— బ్రాహ్మణునకు శూద్రస్త్రీయందు కలిగినవాడు

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ భూదేవుడు శూద్రస్త్రీ। నాదరమునబెండ్లియాడి యాస

టియందు । శ్వాదించినవిప్రుండు నిషాదు డనబరగుచుండు సమ్మద లీలన్ ॥

రథకారుడు:— కరణస్త్రీకిని మాహిష్యునకు బుట్టినవాడు [రథకారస్తు మాహిష్యాత్కరణ్యాం యస్యసంభవః] అమరం.

చండాలు:— శూద్రునిచే బ్రాహ్మణస్త్రీయందు జనించినవాడు.

[చండాలస్తు జనితో బ్రాహ్మణ్యా వృషలేనయః] అమరం.

విజ్ఞానేశ్వరీయం.

క॥ గోరక్తె బ్రాహ్మణకన్యక । దోరసినశూద్రుండు ప్రీతితో నెక్కటిద్దై వెరవక బుట్టించినయా । జరభికిబుట్టినయతండు చండాలుడగున్ ॥

ఇట్లు శూద్రజాతి మొదలుకొని చండాలపరియంతము గల జాతులు మిశ్రజాతులుగా నెఱుంగవలయును.

ప్రశ్న:— ఇప్పుడు మీరుజెప్పిన సచ్ఛూద్రులును మిశ్రజాతులుగానే కనబడుచున్నారు. నాలవజాతి శూద్రులెవరు.

ఉ:— నాలవజాతిశూద్రులు వలానావారని నిర్ణయించుటకు తగినంత శాస్త్రప్రమాణములు ప్రస్తుతమందు కనిపించలేదుగాని శ్రీనాథునిచే రచియింపబడిన భీమేశ్వర పురాణమందు వేమభూపాలుని వంశవర్ణనయందు, పంటరెడ్లు, వెలమలు, కమ్మలు, వంటరులు, సరిసలున్, అనువారు నారాయణుని పాదకమలముల యందుద్భవించినవారినిగా వ్రాసినాడు.

భీమేశ్వరపురాణము

ఉ॥ కైటభదైత్యవైరి పదకంజమునం దుదయంబునొంది మి । న్నేటికి భూతధాత్రికిని నెంతయునచ్చిన తోడబుట్టువై । హాటక గర్భముఖ్య నిఖిలామరమౌళి మణిప్రభా । పాటలవర్ణమైన నొకపావ నవర్ణము దీర్ణసంపదన్ ॥

వ॥ అప్పుణ్యవంశంబు కంసాసురధ్వంసి చరణపల్లవంబు తన కు బుట్టినిల్లుగావున గారణ గుణసంక్రమంబునన్ బోలె జామర తో మరచ్ఛత్రధనుఃఖడ్గాదిచిహ్నాపశోభితంబై చదలేటి సీటివలనిసోదరీయ స్నేహాలబ్ధంబులంబోని పావనత్వ శుచిత్వ గాంభీర్య మాధుర్యంబులు చరిచమున స్వభావవచనంబుల ధరియించి సైదోడుంబొదివి విశ్వవి శ్వంభరా క్రీడనంబున దనకువిదిర్చిన పరమఖ్యాంతి యంతరంగంబు న సంతరించి నిఖిలప్రపంచంబున కాధారంబై ప్రవర్తిల్లె. అందు పద్మనాయకులను వెలమలనగ, కమ్మలనగ, సరిసలన, వంటలన,బ హుప్రకారశాఖోపశాఖా భిన్నంబులై గంగాప్రవాహంబునుంబోలెగో త్రంబులెన్నియేనియు జగత్పవిత్రంబై ప్రవహింపుచుండ కల్పంబు ల తిక్రమించి మన్వంతరంబులు జరిగి యుగంబులు సరికడచి వత్సరంబు లుచని కాలచక్రంబు లతిక్రమించుచుండ చతుర్థకులమౌళి మండ నంబై కీర్తివిహార ఘంటాపథంబైన పంటమహాన్వయంబు పాకనాటి దేశంబున భద్రపీఠంబున నివసించి॥ యింకను వచనముకలదు. కా నివలయునంతకు ముగించితి.

ఇట్లుచెప్పియుండుటచే పైసకనుపర్చిన జాతములు శూద్రుల ని తోచుచున్నది.

ప్రశ్న:---- గోపాలకాది వృత్తినామములచే నున్నవారు చంద్రవంశక్షత్రియులని విస్పష్టముగా లక్ష్యలక్షణములచే దృఢపరచితిరి గాని పరాశరస్మృతియందు॥ శ్లో॥ క్షత్రియచ్ఛూద్రకన్యాయాం సుతోజాయేత నామతః। సగోపాల ఇతిజ్ఞేయో। భోజ్యోవిప్రైర్నసంశయః॥ అనిచెప్పియున్నప్రకారం యీగోపాలకజాతి యీలోకమందుగల గొల్లలనువారిని సచ్ఛూద్రులగు యీజాతివారందరు నల్లేల భావింపకూడదు.

ఉ:---- మీరిపుడు చెప్పబడిన సచ్ఛూద్రులగు గోపాలకుల నువాండ్రు యిదివరకుదెల్పిన గొల్లలను వృత్తినామముగల యదువంశక్షత్రియులుకారు వృత్తినామము లాగంతకములుగాని స్వాభావికములుగావు. యీయదువంశ క్షత్రియులకు గోపాలకవృత్తిచే గొల్ల లనినంతమాత్రమున మిశ్రజాతిగా యెంచేయడల॥

గురుబాల ప్రబోధిని. ౫౭౬ శ్లోకం.

స్త్రియాంకృషిః పాశుపాల్యంవాణిజ్యం చేతివృత్తయః॥ కర్షణం- కృషిః- కృషివిలేఖనే- మన్నుటకృషి- ఇ-సి- పశూం- గోమహ్యాదీన్పాలయతీతి- పశుపాలః॥ తస్యకర్మ పాశుపాల్యం॥ గోమహిష్యాది పశువుల పాలించువాడు పశుపాలుడు వైశ్యునకిట్లు గోపాలకవృత్తి చెప్పియున్నందున వైశ్యుడును సంకరజాతి గోపాలుడనే చెప్పవలసివచ్చును. గాక.

శ్లో॥ వైదేహక స్సార్థవాహో। నైజమోవాణిజోవణిక్॥ ఇత్యమరః॥

వైదేహుకుడనగా వైశ్యునకు వృత్తినామమయి వున్నది.

నామ్నమాల.

శ్లో॥ వైదేహకంతు శూద్రాజ్ఞాతం। వైశ్యాసుతం బ్రువతే॥

తా॥ వైశ్యస్త్రీకిని శూద్రునకుబుట్టినవాడు వైదేహుడు.

వైశ్యునకు వైదేహకుడని వృత్తినామము చెల్లినంతమాత్ర మున వైశ్యులనుకూడా సంకరజాతులని చెప్పవచ్చునా?

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ మునువిప్రునకును క్షత్రియవనితకు జన్మించినతడు వైశ్యుడు। వైశ్యాంగనకును విప్రోత్తమునకు ననుకూలతబుట్టునాత డంబష్ఠుడగున్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణునకు క్షత్రియస్త్రీకిని జన్మించినవాడు వైశ్యుడని చెప్పియున్నదిగదా. ఇప్పుడు లోకమందుగల వైశ్యులను వారిని మిశ్రజాతులనిన నొప్పుకొనియెదరా? మరిన్ని.

శ్లో॥ శూద్రా విశోస్తు కరణం ॥ అమరం.

తా॥ శూద్రస్త్రీకిని వైశ్యునకు బుట్టినవాడు కరణుడు. "కరోతి లేఖనకర్మేతి కరణః డుకృఞ్ కరణే। లేఖనకర్మ చేయువాడు."

ఇప్పుడు లోకమునందు లేఖనకర్మ గలిగి కరణాలను పేరువహించిన బ్రాహ్మణులను మిశ్రజాతియగు కరణజాతియనవచ్చునా.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ రాజితవిప్రాంగనకును। రాజునకు గాబుట్టినతడు రథసూ

తుడు వి । భాౢ్రజిత విపాౢ్రంగనకును వైౣజాతికిబుట్టునతడు వ్యవహారి యగుః ॥

టీ॥ బ్రాహ్మణస్త్రీయందు వైశ్యునకుబుట్టినవాడు వ్యవహారి ॥

వ్యవహారనామాంతరము వ్యాపారమగుటచే తదావలంబనము గా రాబడినవ్యాపారులను లోకమందుగల బాౢ్రహ్మణులను మిశ్రజాతి గా నెంచ్చవచ్చునా. వృత్తినామములాగంతుకములుగాన యేజాతివారేవృత్తి యాచిరించెదరో నావృత్తినామంబులచే పిలువబడుదురు అంతమాత్రమున స్వతస్సిద్ధమయ్ను స్వాభావికకుల నామంబులంతరింపవు గావున యిట్లు వ్యతిరేకార్థంబు లంగీకరింపరాదు. కావున గోపాలకాది వృత్తినామములుగల చంద్రవంశక్షత్రియుల మిశ్రజాతి గోపాలనుటకు వీలుపడదు. శబ్దమాత్రంబున నట్లారోపించిన మూఢుల భావంబెట్టిదనిన ॥ బాౢ్రహ్మణులను గూర్చి ద్విజులనెడిచో సర్పములని భ్రమపడినట్లును శ్రీవిష్ణునిగూర్చి హరియనినచో కోతియని నగినట్లును, అశ్వమునుగోరి సైంధవమును దెమ్మనినచో లవణమును దెచ్చు భంగి ఒక శబ్దమునకనేకార్థములు కలిగి నప్పుడెప్పుడెచ్చటే యర్థము ప్రయోగించునది తెలియక భ్రమనొందెడి మూర్ఖుల వాక్యంబు లార్యాంగీకర్ణంబులు కావు. కొందరు సంకరజాతులు తమసాంకర్యనింద్యమున కోర్వజాలక నుత్తమజాతులకొక వక్రత్వమును మోట లెస్సయని కొన్ని కూహాకోక్తులుబన్ని ఇట్లుబలికినను నవి పండితులయెడ పాటింపక పలుకువారలసిగ్గు జెరచునవిగాయుండును.

ఇదిన్నిగాక వీరు యదువంశక్షత్రియులనుటకు శ్రీకృష్ణుని తోడబుట్టునగు ఆదిశక్తి బహునామంబులచే ప్రపంచమందు వెల

యుటవలన ఇప్పటికి తద్వంశజాతులగు వీరలు నానారూపంబులచే వె లయు ఆదిశక్తిని కులదేవతగా గొలుచువారలుగాను తద్దేవతలకు పూజాపరులుగానుండి తరతరములనుంచి తమ్మటకాహళములు మొదలగు వాద్యములతో జాతరచేయుటయు (యాచకులు యాత్రికుల నడుగుకొనువారలు) అను జనులవలన తమకుగల బిరుదములును పూర్వ రాజచరిత్రములు మొదలగునవి కథలుగా జెప్పించుచుండుటయు లోకమందు సర్వజనులు వినిన సంగతైయుం డగా నెట్లుకాదనజాలుదురు.

ప్రశ్న:--- గొల్లయను వృత్తినామముగల చంద్రవంశక్షత్రి యులు, పూరిగొల్లలనియు, పూజగొల్లలనియు, ఎర్రగొల్లలనియు పూనాటిగొల్లలనియు, వృష్ణిగొల్లలనియు, కర్ణగొల్లలనియు, మంద గొల్లలనియు, కురుపగొల్లలనియు యీమొదలయిన భేదములచే వాడుటకు కారణమేమి.

ఉ:--- ఈకలియుగమునందు బ్రాహ్మణాది సకలవర్ణముల యందనేక భేదములు కలవు. శాఖాంతర, మతాంతర, దేశాంతర, కర్మాంతర, జీవితాంతరాదిక భేదములచే యనేక నామాంతరములు కలిగి అనేక తెగలుగా నుందురు.

బ్రాహ్మణులలో వెలినాడు, తెలుగునాడు, మురికినాడు, కో సలనాడు, వేగినాడు, ఇట్లయిదు భేదములు. వీరిలో ఋగ్వేదశాఖ, యజుర్వేదశాఖ, సామవేదశాఖ, యని మూడుశాఖలు. వీరిలో ద్రావిడులనియు, సత్యాషాఢులనియు, ఆర్వేలనియు, నందవరీకులని యు, దమిళివారనియు, పాకనాటీలనియు, ఇట్లుస్మార్తులులోకలరు

ఇందులో వైష్ణవులనియు, వ్యాపారులనియు, మధ్వులనియు, ఆరాధ్యులనియు అనేక భేదములుకలవు.

వైశ్యులలో.

వేగినవారనియు, వేగనివారనియు, లేక బేరులనియు.

శూద్రులలో.

రెడ్లులనియు, వెలమలనియు, సరిసలనియు, వంటలనియు, కమ్మలనియు, బలిజలనియు ఇట్లనేక భేదములుండుటయేగాక ప్రతివకజాతికి అనేక భేదములు కలవు.

యీచంద్రవంశ క్షత్రియులకు నట్లనే యనేక శాఖోపశాఖలుగా భేదములును, నామాంతరములును, కలిగినవి.

ఇందుకు ప్రమాణము.

భాగ- దశ- ఉ.

క॥ హరితద్వధార్ధమైని । జరులును యదుకులమునందు జనియింపింపఁ । ధరనూటొక్కకులంబై బరగిరి వారినిగణింప బ్రహ్మకు వశమే ॥

ఇట్లు యదువంశము ద్వాపరాంతమందే నూటొక్క కులములుగా నేర్పడినదని చెప్పియున్నది. ఇట్లు యే యేవర్ణమునకెన్నెన్ని భేదములు కలిగినను నామాంతరము లెన్నివిధములుగా వాడుచున్నను ప్రధానవర్ణమునకు భంగమురానేరదు.

ప్రశ్న:— సుమతిశతకం॥ అల్లునిమంచితనంబును । గొల్లని

సాహిత్యవిద్య కోమలినిబమ్మ । బొల్లునదంచినబియ్యము । తెల్లని కాకులునులేవు తెలియగసుమతీ ॥

వేణుగోపాల శతకములో॥ సీ॥ దూదేకుహసేను దొమ్మరిగోపాళు పత్రమంగడు గాండ్లబావిగాడు । బైసేనినాగడు పటుసాలెనారాయ । డగముడిలచ్చిగాడముకుంద । చాకలమల్లడు సాతాని తిరుమల గొల్లకాటడుబెస్త గురివిగాడు । కోమటిశంభుడు కుమ్మరచెంగడు । మంగలెల్లడు బోయ సింగడొకడు । కన్ననాలంజకొడుకులు కవులుగాగ । వేదశాస్త్రంబులేడను విప్రులేడ । మదరిభువిపాల మునిజనహృదయలోల । వేణుగోపాలభక్త సంత్రాణశీల ॥

చంద్రశేఖరశతకము. చ॥ ఇరిదిగచూస్తి తీరతములెన్నెనుయాదొనకొండ గంగజాతర సరికావు పంబలును తప్పెటలు కోముకాండ్ల సిళ్ళసం । బరమదినిన్ను మింకొకపుభావము రంకులగాటమెక్కనే । తిరిగినసాటిరాదని నుతించును మూఖుడు చంద్రశేఖరా ॥

ఉ॥ అద్దమరేయి గొల్లరసినట్లు యెసంగముపస్తయేదమే । మిద్దొపురండమోయనగ యీరులసుద్దులో [illegible]దమో । పొద్దున బాపశాండ్లనెలి పొమ్మనివ్వారెల గొ[illegible] । [illegible]డ్డమో సమని పల్కునుమూఖుడు చంద్రశేఖరా ॥

[illegible]సుమతిశతకము, వేణుగోపాలశతకం, చంద్రశేఖర శతకాదులలో [illegible]ల్లపన్నముకు నిందార్హములుగా చెప్పియుండుటకు కారణముయేమి.

ఉ:--- ఇప్పుడు మీరుకనపరచిన శతకములు ప్రమాణార్హ

గ్రంథముఁగాఁగావు. గొల్లని సాహిత్యవిద్య లేదనుట లీవెనుక జెప్పబడిన గొల్లయను వృత్తినామముగల చంద్రవంశక్షత్రియుల యందారోపింపరాదు. యేలయనగా ధర్మాది చతుర్విధ ఫలప్రదాయినియగు గీతాశాస్త్రము కల్పించిన మహాపండితుండైన శ్రీకృష్ణుఁడును, స్త్రీశూద్ర దాసజన సంస్కారంబై స్మరణమాత్రంబున ముక్తిసంభవించునట్టి సాత్వత తంత్రంబను వైష్ణవస్మృతి కల్పించిన శ్రీకృష్ణుని కుమారుఁడగు ఉపశ్లోకుఁడును సర్వధర్మశాస్త్ర పరిజ్ఞానుండగు భీష్మాచార్యులును, ధరాజును మొదలయిన మహామహులు పండితులము యుండగాను మరిన్ని కలియుగమందు పంచమ వేదంబునాబరగు భారతం బాంధ్రంబున కృతియందిన పండితుండును రసికుండగు రాజనరేంద్రుండును అనేక పండిత రక్షణజేసి మనుచరిత్ర మాదిగాగల యనేక గ్రంథంబులు గృతునందియును మదాలస చరిత్రము, సత్యావధూప్రీణనము, సకల కథాసారసంగ్రహము, జ్ఞానచింతామణియు, రసమంజరియు, మొదలయిన సంస్కృత గ్రంథములును, విష్ణుచిత్తీయమను నామాంతరముగల ఆముక్తమాల్యద, మాంధ్రమునను రచియించిన మహాపండితుండైన (కృష్ణదేవరాయలు) పరమయోగివిలాసము రచియించిన వసుచరిత్ర కృతియందిన తిరుమలదేవరాయల మేనల్లుడగు (తిమ్మరాజును) హరిహర నామనిపేర పంచతంత్రములను గ్రంథమాంధ్రమున రచియించిన మహాపండితుడగు (వెంకటనాథ రాజును) చంద్రవంశక్షత్రియులలో ననేకులు పండితులుగాను రసజ్ఞులుగాను పండిత పోషణసేయువారలుగా నుండగా (గొల్లనిసాహిత్య విద్య లేదనుట లెట్లీజాతము సందంగీకరింపబడును. గొల్లయనునామము గోపాల అను సంస్కృతశబ్దమున కాంధ్రమైనందున పశువులగాయువానియందు వర్తించెడి వృత్తినామముగా నిదివరకే సిద్ధాంత

ము జేయబడియున్నదిగావున, గొల్లనిసాహిత్యవిద్య లేదనుటకర్థము. పశువులగాయువానికి లేదని చేయవలసియుండును. ఆసు మతిశతకమందే.

క॥ వొల్లనిసతి నొల్లనిపతి । నొల్లని చెలికానివిడువ నొల్లనివాడే గొల్లండుగాక ధరలో గొల్లండును గొల్లడౌనె గుణమునసుమతీ ॥

క॥ వినదగునెవ్వరుసెప్పిన । వినినంతనె వేగపడక వివరింపదగున్ । కనికల్ల నిజముదెలియని । మనుజాధిపు డతనుగొల్ల మహిలోసుమతీ ॥ రెండుపద్యములకు తాత్పర్యము ॥ ఒల్లనిస్త్రీని, ప్రభువును, మిత్రునివిడుచుట కొప్పుకొననివాడు, గొల్లను, అనగా పశువులగాయువాడనియును, నిజముగా పశువులగాయువాడు గొల్లడుకాడనియును, అనగా పశువులగాయువానికైనను యీవివేకముకలదనియు, నితని కంతమాత్రము వివేకములేదనియుం, మరిన్ని యెవ్వరుచెప్పినను విని వినినంత కని సత్యాసత్యములను తెలియనిప్రభువు గొల్లడు. అనగా పశువుల కాయుమాత్రపువాడని తాత్పర్యమైయుండగా కొందరు శబ్దజ్ఞానవిహీనులు గొల్లయను వృత్తినామముగల చంద్రవంశక్షత్రియుల యందారోపించి నిందార్హముగా వాడుదురిట్టి పద్యములు నీతియుక్తులయినను పెరుగవన్నను కలిపిన పదార్థ దధ్యాన్నంబు మాడ్కి సామాన్యులయిన భుజియింపనట్లు నల్పులకైన నంగీకరింబులుకావు.

చంద్రశేఖరశతకమును గురించి.

ఈశతకము యీసపదములుగాను దూష్యోక్తులుగాను చెప్పబడియును గొల్లయను వృత్తినామముగల క్షత్రియులనుగురించి చెప్పిన

దికాదు అది మూర్ఖులనిమిత్తము చెప్పబడినదని యీగ్రంథకారుడే చెప్పియున్నాడు.

చ॥ కలుష మనోవికారులకు కష్టులకున్ కుజనాళికిన్ కుత । ర్కులకును ధర్మసూన్యులకు కూహక మానవకోటికిన్ మదాం । ధులకును సిగ్గుపుట్టమది నూల్కొనసే రచియింతునిన్ను నీ । శ్చలమతి జేర్చి యీశతకశాసనమిమ్ముగ చంద్రిశేఖరా ॥

తా॥ కలుష మానసులకును, కష్టులకును, దుర్మార్గులకును, కుతర్కులకును, ధర్మవిహీనులకును, మాయామనుజులకును, శిగ్గుపుట్టులాగున జెప్పెదననియున్నది. ప్రపంచమందిట్టిజనులు బ్రాహ్మణాది చండాలపరియంతమును గలరు గావున నాగ్రంధభావమంతయును దుర్జనులందు జెందుచున్నది. చంద్రిశేఖరశతకములో

(౩౯) ఉ॥ రెడ్డి డభోల్ డభోల్ హరిహరీ ఔనే నీతమాస చూపుమా । దొడ్డగ ఆనెకూరు డరు దోలుదె యీన యటంటనాడె మా । మెడ్డుగ దొమ్మరెక్కగని మించినయిగ్గెమరేడలేదు నా । తెడ్డుక బాపనిగ్గెలని తిట్టును మూర్ఖుడు చంద్రశేఖరా ॥

తా॥ దొమ్మరి ఆటాడునెడ డోలుకొట్టుచూ తనను కొనియాడుచు దొమ్మరిది గడయెక్కుటచూచి ఒకరెడ్డియును మూర్ఖుడు యీయిగ్గెకు మించినయిగ్గె లేదనియును బాపనిగ్గెలు నాతెడ్డుకాయని యును తిట్టుననియును.

చంద్రశేఖరశతకం॥ ॥౯౧॥ ॥ఉ। తిమ్మడివల్లుసూస్తె నలితాపవులంట యిదేటిరోగమో । తమ్ముడువూరలేదు తనుదాసరికూ

దు కులానలేమనీ । కమ్మకులానికిట్లు కడగాండ్లుమరేందో హృదేన్నైన స్త్రైనేనమ్మను । యప్పలీయామని యందురూమూర్ఖులాలు చంద్రశేఖరా

తా॥ కమ్మడను వాడవల్లు సలితాపము లనియు తమ్ముడు గ్రామమందు లేడనియు అతనిని చూస్తె దాసరి కూడనియును కుల మందే లేడనియును ఛీ కమ్మకులానికి యిటువంటి కడగండ్లు యేమి యనియును హృదయమునవస్తె అప్పలీయ నమ్మననియు పలికినట్లు చెప్పియున్న దిట్లన్ని కులములను గురించి చెప్పియుండినను ఆగ్రంధ మందు మొత్తముమీద పరావపరాసమును బోధించి నంత దుర్జన అజ్ఞాకరమైన నీతికనుపడదు.

వేణుగోపాల శతకమును గురించి.

౨౮॥ సీ॥ ఏదంబులకు మంగలెంకడే ఒగునేటు ప్రశ్నజె ప్పెను మాలపాపిగాడు । కవితముల్ జెప్ప బోగముచినంగడేసరి సం గీత యిద్దెకు చాకలెల్లి । శాస్త్రపురండాలు సాతానసంతమ్మ చిం దులంద్రొక్క దాసరి పెద్దక్క । యీనాగొట్టను కోమటీరేశమేసరి । తీరతాలకు మారుమనుములచ్చి । యనుచు మూర్ఖాళి యీరీతి నాడుచుంద్రు భూతలము నంత యినుమంత నీతిలేక । వందగ భువి పాల మునిజన హృదయలోల । వేణుగోపాల భక్తసంత్రాణశీల॥

౩౨॥ సీ। కోమటి యత్యంత క్షామము గోరును ధారుణీ క్షితిపతి తప్పు గోరు । దండికర్ణము గ్రామదండుగ గోరును । జంబు కంబేవేళ శివముగోరు । కుజనుడో వైద్యుండు ప్రజకురోగముగోరు। సామాన్యవిప్రుండుచావుగోరు। సతిజారులగువారు రతిగోరుచుందురు మొనుబోతు పేదల యశముగోరు। కాపువానికి గ్రామాధికారమైన। దేవభూసుర వృత్తులు దీయగోరు॥ మదరి॥

౩౯॥ సీ॥ తండ్రిమధ్వాచారి తనయుడారాధ్యుండు తల్లిరామానుజ మతస్థురాలు। తానుకౌచిమతంబు తమ్ముడుబౌద్ధుండు సర్వేశ్వరమతంబు మఖకనిది। ఆలుకోమటిజాతి యక్క-జంగమదాసు బావ గారిదిలింగ బలిజకులము। ఆడబిడ్డసుకారి అల్లుడుపింజారి మరదలు కోడలు మారువాడి। కలియుగంబునవర్ణ సంకరులప్రబలి। రుత్తమకులంబులోక మూలనొత్తి గిల్లె॥ మ॥

౪౪॥ సీ॥ నంబికవిత్వంబు తంబళజ్యోతిశ్యంబు వలనొప్పకోమటి వైష్ణవంబు। వరుసనే యుప్పరవాని సన్యాసంబు తరువాతకూదరి సంతర్పణంబు। రజకునిగానంబు రండాపుత్రిభుత్వంబు వెలయగానరవల వితరణంబు। సాతాని విద్వాంసశాస్త్రవాదము వేశ్యతనయుడ బ్బకుబెట్టుతద్దినంబు। నభయభ్రిష్టత్వములు జూడనుర్విలోన రాజసభలంమునెన్నగా రాదుగదుర॥ మదర॥

౪౯॥ సీ॥ వెల్లులివనములో వెలయంగజోరీగ। పికము పాడూరి పోతురాజు। సాలెజాంద్రలలోన సాతాని పండితుం డంధులలోన నేకాక్షిశ్రేష్ఠి। దతిలోభిరాజున కర్ధంబు లడుగనివాడెపో పండితవర్యుడరయ। కాపుమంత్రిములలో కాంట్రేడువైవంబు కొక్క-రాయలలోకి కొంగఘనము। గుడిశవాటులకిల్లాలు గుత్తలంజ। గనుకనీరీతి పెక్క-లు గలవుదలప॥ మదరి॥

సుమతిశతకం॥ నరపతులు మేరదప్పిన తిరమొప్పగ విధవయింటి తీర్పరియైనన్। గరణమువైదికుడైనను మరణాంతకమౌను గాని మానదుసుమతీ॥

క॥ కరణము సాధై యున్నను గరిమదముడిగినను పాముకరువ

కనోముస్న నీ ధరతేజమీఁటకున్నను గరమరుదుగ లెక్కకొనరు గదరా సుమతీ ॥

క॥ వెలయాలు సేయుబాసలు । వెలయగనగసాల పొందు వెలమచెలిమియుఁ ను । గలలోనగన్న కలిమియు । విలసితముగనమ్మరాదు వినురా సుమతీ ॥

ఇట్లనేకల ననేకరీతులనిందించి కొందరుకు కవులు లజ్జావిహీనులయి తమకుగల కవిత్వరచననంతయు పరదూషణార్థముగా వినియోగపరతురిట్టి స్వస్తుతి, పక్షపాతము, సంప్రదాయభంగము, శాస్త్రబాధ, మత్సరము, నీతిలోపము, నిందాది దుష్ప్రయోగగ్రంథంబులు పండితామోదంబులు గాకపోవుటయెగాక సత్పురుషుల కనాదరణీయంబులుగా నెరుంగవలయును మరియు నిట్టిగ్రంథము లన్యధనాపహరణోపరవంచకాది మాయోపాయోక్తులచే చరించు దుర్మార్గచకసముదయంబునకు సహకారియును మానరక్షణ వ్యాపారులకు విషతుల్యంబునునగు నివి పూజ్యంబులు గావు. పూర్వము పల్లెకూటములలో బాలురకు విద్యనేర్పు పంతుళ్లు శాస్త్రజ్ఞాన విహీనులగుటచేతనో లేక దుష్టభావంబుననో హిందూదేశమందీ నీతి విరహిత గ్రంథంబులనే ముఖ్యపాఠములుగా నేర్పరచి బాలురకు ప్రబోధించుటను బట్టి బాలురకును పంతుళ్లకు వలెనె జ్ఞానహీనత గలిగి ఇంత దుర్మార్గులక లోకి రావనము కలిగినది. యీగ్రంథంబులు రచియించి వారికుల నామ గోత్రంబు తెచటను కనుపరచ కుండుటయే కుజనాగ్రేసరులనుటకు ముఖ్యకారణము. వేణుగోపాల శతకంబురచించినవాడు బ్రాహ్మణాది చాతుర్వర్ణంబులలోని వాడు కాడు. సంకర జాతులను కూడా నిందించుటను బట్టి వారలలోని వాడు కానట్టు తోచుచున్నది.

(ఇకను) కన్న నాలంజకొడుకులు కవులుగాక (వేదశాస్త్రంబు లేడను విప్రులేడనుచో) బ్రాహ్మణుం డేమోయని దలచుటకు సర్వధర్మజ్ఞులను భగవత్స్వరూపులనగు బ్రాహ్మణుల కిట్టి యసూయాద్యవగుణంబులు గలుగు ననరాదు.

భారతం - ఆది - ప్రథ.

క॥ పరనిందయు నాత్మ గుణో । త్కర పరికీర్తనము జేయగా నుచితమె స । త్పురుషులకైనను నీక । చ్చెరువుగ నాకలతెరంగు జెప్పెద బ్రీతిన్॥

క॥ పురుషుండు రెండు తెరగుల । ధరను త్తము డనగ బరగు దానెయ్యెడలన్ । బరుసములు వలుకకునికిన్ దురితంబులు వైరయు పనుల దొరగుటవలనన్॥

భారతసారరత్నావళి.

క॥ అనహంకారమున బ్రా । ర్థనమును విషయముల బెద్దగులమియును మే । లనఘా పరునిందించుట దనువర్ణించుకొనుట నుచితము లెయ్యెడలన్॥

యీమూడు పద్యములకు ముఖ్యతాత్పర్యము స్వస్తవము పరనిందయు సత్పురుషులకైన నుచితము కాదనియు. (2) పరుసవాక్యములు పలుకకుండుటయు దుష్కార్యముల నెదలుటయును ఇవి గలుగువాడే నుత్తము డనియును. (3) పరులను నిందించుటయును తనను తావర్ణించుకొనుటయును ఉచితము కాదనియును నిట్లు పరనింద నుత్తమునకు నిషేధంబై యుండగా సర్వోత్తము డగు బ్రాహ్మణుండు యిట్లు రచించెనని చెప్పుటకు వలను పడదిక గుణగ్రహాణాం

బున కులనిరూపణంబు చేయవలయు నెట్లనిన.

భారతం॥ అర॥ ర ఆ॥

వ॥ ప్రమాదవశంబున వర్ణసంకరంబై నప్పుడు వర్ణపరిశోధనం బుగా బ్రాహ్మణులకు వృత్తంబు వేరువేర స్వాయంభువుండైన మను వుసెప్పె. సత్యాది గుణంబులు శూద్రునందు గలిగెనేని వాడు సచ్ఛూద్రుండగుగాని బ్రాహ్మణుండుగా నేర్చునేయని యు బ్రాహ్మ ణునందు లేనివాడు శూద్రుండ యనంబడు గావున వృత్తంబులు యు త్తమంబులు.

గీ॥ వృత్తవంతుడు వెండియు వివిధగతులు। వృత్తవంతుడుగా నేర్చు। వృత్తహీనుడైన వాడు విహీనుండ యంద్రుగాన। విత్తరక్షకు గడుమేలు వృత్తరక్ష॥

ఇట్లు వర్ణనిరూపణ దెలియని సమయంబున గుణగ్రహణం బంగీకరించి తెలియ వలయునని చెప్పియున్నది.

వేమనశతకం.

గీ॥ ఎంత చదువుచదివి యెన్ని విన్ననుగాని హీనుడవగుణంబు మానలేడు । బొగ్గు పాల గడుగ బోవునా మలినంబు విశ్వధాభిరామ వినరవేమా॥

గీ॥ హీను డెన్నివిద్యల నభ్యసించిన ఘనుడు కాడు హీనజను డెకాని । పరిమళములు గార్దభము మోసియ ఘనమౌనె॥ విశ్వ॥

భర్తృహరియందు.

గీ॥ విద్యచే భూషితుండైన వెలయుచున్న । దొడరి వర్జింప

నగు నుమీ దుర్జనుండు। చారుమాణిక్య భూషిత శ్రస్తమస్తకంబైన పన్నగము భయంకరముగాదే।

ఇట్లు గుణహీనుడు హీనుడనియును యంత చదివినను విన్నను హీనుడు తను అవగుణంబులు మానలేడనియును హీనుడెన్నివిద్యలభ్యసించినను ఘనుడు కాడనియును విద్యచే భూషితుండైనను దుర్జనుని వర్జింపవలె ననియు జెప్పియుండుటను బట్టి ఇతడు హీనజాతి వాడని గుణనిర్ణయంబున సిద్ధాంతము జేయుటయం దేసంశయము లేదు. మీరు కోరిన ప్రశ్న ప్రమాణార్హము కాదు,

ప్రశ్న:— తాడిమళ్ళ రాజగోపాలశతకం.

సీ॥ వసులగాపరియైన పద్మనాభుని కేను బడలినెట్లుయితిని బాల్యమునను। నట్టిబెట్టినవెన్న గుట్టుగామెక్కిన చోరుని కేనేలసుదతినైతి। గడియగడియకునేమ గాడంచుదెలియక వెట్టిగొల్లని కేల వెలదినైతి। నవతారమూర్తియం చాశనొందితిగాని దైత్యసంహారుడంచు దలచనైతి। నతిషయీవేళ రుక్మిణీపతినిగాంచి। విసికియున్నదిగమ్మని వేగిరంబ। తరుణిసీవేగి యుచటికి తాడిమళ్ళ। రాజగోపాలుదేగదే రాజవదన॥

వెట్టిగొల్లడని ప్రయోగించుటయును యెంతమంచిగొల్లవానికైనను వేపకాయంత వెట్టియుండుననని కొందరుపలుకుచుందురు యీయదువంశసంభూతులగు క్షత్రియులయందట్లు నిరూపించుటకు కారణమున్నదా.

ఉ:— వెట్టియనగా అపస్మారినామము ఆంధ్రనామసంగ్రహము మానవవర్గ.

సీ॥ గిటకపొట్టికురుచ గిట్టగుజ్జనగవామనుడొప్పు జత్తునకపస్మా
రివేళ్ళు । వెకగు వేమరువెట్టి వీరడి వేరడి వెంగిలి వెంబరవిత్తనంగ॥

అపస్మారియను సంస్కృత శబ్దమునకు ఆంధ్రమున వెట్టియని చెప్పబడును. అట్టివెట్టి యీచంద్రవంశక్షత్రియకులము నవలంబించు కవచ్చినట్లు యేవిధమయిన ప్రమాణములు లేవు.

భాగ-నవమ॥

[1] క॥ వినియూ వినవు రణభీరువు । మనుజాధము నిమురబో
తుమందుని నకటా । నినుజక్రవర్తి జేశిన వనజాసనుకంటె వెట్టివా
డుఁగలడే ॥

ఇట్లు బ్రహ్మయును వెట్టివాడని జెప్పియున్నందున తదావయవ జనితులగు బ్రహ్మ, క్షత్ర, వైశ్య, శూద్రాదులకును వెట్టి సిద్ధయింపవలసినదేకదా.

భాగ-దశ॥

[2] ఆట॥ గీ॥ ఆప్రకారమెరిగి హరివిశ్వరూపుండు వెట్టితప
సిచేయు వేడబంబు జిక్కబెట్టుమంచు జక్రింబుబంచిన। వచ్చెనదియు
ప్రళయవహ్నిపగిది ॥

ద్వాదశి వ్రతపారణకై వ్రతవిఘ్ననివారకంబుగా యూపోశనంబుచేయించిన అంబరీషుని శపింపంబూనిన దూర్వాసునిగురించి శ్రీవిష్ణుమూర్తి చక్రంబుబంపుచూ వెట్టితపసియొక్క వేడబంబు కుదుర్చుమని చెప్పినట్లును.

భాగ - నవ.

[3] క॥ గుట్టము గొనిపో బుద్ధుల । కుట్టడ మీతాత రొుద్ద

కుగా విశాతంద్రుల్ వెట్టులు నీకై రధ్ర యీా । మిట్టున గంగాజలంబు మెలగ శుభమగుగా॥

సగర చక్రవర్తి మనుమడగు యంశుమంతుడను వానింగూర్చి కపిల మహర్షి పలికినట్లును.

భాగ - సప్తమస్కంధము.

[4] క॥ నావంటి వెట్టివానిని । శ్రీవల్లభ నీవు శాస్త్రిజేసితివేనిగా। గావరముమాని పెద్దలతోవ్రిగా జరుగుదురు బుద్ధితోడుతనీశా॥

[5] క॥ ఒక్కొకలోకము నేలుచు। నెక్కుడు గర్వమునసేమేయీాశుల మనుమన్ । జొక్కు ననుబోటివెట్టులు । నిక్కము నీమహిమ దెలియ నేగరవంతా॥ అని యింద్రుడు శ్రీకృష్ణుని గూర్చి పలికినట్లును.

భాగ - సప్త.

[6] క॥ చొక్కపు రక్కసికులమున । పెక్కురు జనియించిరిందు పీతాంబరునిగా । నిక్కపు మక్కువ గొలిచెడి నెక్కుడి నుతు గంటి దానవేశ్వర వెట్టిగా॥ ఇట్లు హిరణ్యకశిపునితో చండామార్కులాడి నట్లును.

భాగ - నవమ.

[7] ఉ॥ బాలుడు వెట్టిబ్రాహ్మణుడు బ్రాహ్మణుకై వడి నుంటమాని భూ । పాలురతోడ భూరిజయ భవ్యులతోడ జయంబు దక్కె క । య్యాలకు వచ్చినాడు మనయందిక బాపము లేదు లెంకులెం । డేల సహింప భూసురుని నేయుడు శ్రేయుడు గూల్పు డిమ్మహిగా॥

భాగ - నవమస్కం.

[8] సీ॥ వసుధలో బుట్టెడువార్త లాకర్ణించు కొరకునై రా ముండు గూఢవృత్తి। నడురేయి దిరుగుచో నాగరజనులలో నొక్కఁడు తన సతి యొప్పకున్న। నొరులింట గాపురంబున జంచలు రాలి। బాయంగ లేక చేపట్టనేమి। తావెట్టియగు రామధరణీశ్వరుండనే బేలబొమ్మని మాటబిట్టు వలుక। నాలకించి పురియు నావగాట చారుల। వలన జగములోన గలుగ దెలిసి। సీతనిద్రపోవ జెప్పక వాల్మీకి పర్ణశాల బెట్టబనిచె రాత్రి॥

భార-సభాప-౨-ఆశ్వా॥

[9] ఉ॥ ఇమ్మడి వెట్టివీని పరమేశ్వరుగా గొనియాడేధర్మ తత్వమ్ములు పాండవేయులును దానును గాని యెఱుంగవంచు నా। యమ్ముల నెల్లవారి నవమాన్యులజేసిన మాన్యుడంచు రూ। ఢంబుగ భీష్ముజూచి బల గర్వితుడిట్లని బల్కెసల్కతోఁ॥ ఇట్లు భీష్మునిగూర్చి శిశుపాలుడు పలికినట్లును.

భారతము - అర - ౪ ఆ.

[10] గీ॥ ధరణి మరియును బెక్కు విధంబులందు। బ్రహ్మవిదులయిన బ్రాహ్మణ ప్రభుల మహిమ। విసమె యెరిగి యెరింగి సద్వ్రతచరిత। కొరవిగొని వెట్టిన తలగోకి కొనగ॥ ఇట్లు కౌశికుడను బ్రాహ్మణునితో పతివ్రతా తిలకము పలికి నట్లును.

భార - ఆది ౭ ఆ.

[11] గీ॥ వెడగే ఋట్టిపాటు వెరపించుటలును మా। యలు

ను నేమిజేయు నస్త్రవిసుల । బెక్కులయ్యె నీవిభీషికల్ నుదువులు విరిపోమనట్టు లింపు విరి యు జూచె॥ ఇట్లు అంగారపర్ణుని గూర్చి అర్జునుండు పలికి నట్లును.

భార-సభా-తృతీ॥

[12] చ॥ కడుకొని ధర్మమెరుగంగ నశక్యము ధర్మబాహ్యుని । న్నొడబడకష్టుడై కరవియుత్తములుండగ వాసుదేవుడల్। జనునకు బూజయిన్నని విచారవిదూరుడు భీష్ముడెంతయుగ । వెడగుదనంబునంబనిచె వృద్ధులబుద్ధులు సంచలింపవే ॥ ఇట్లు భీష్ముని గూర్చి శిశుపాలుడు పలికినట్లును,

భార, నలచరిత్రలో 163 పద్యం.

[13] గీ॥ అడవిదన్నుబాసి యరిగిన నలిగికా । న్నన్నునిట్లు చేయ నువిదగడగె । నిట్లుయేనికూర్స రింతులుమాని విశ్వసించువారు వెడగులెందు ॥

[14] గీ॥ చచ్చెననుచు జావుకువగచెదు। దీనసరులవెట్టి దెలుపరాదు । ప్రాణమునకుమృత్యు బంధంబులుండునా । విశ్వదాభిరామ వినురవేమా ॥

[15] గీ॥ బ్రహ్మమేడననుచు పలుమారునాడేరు వెట్టిమూఖజనుల విధముజూడ । బ్రహ్మమన్నిటందు పరిపూర్ణమైయుండు । విశ్వదాభిరామ వినురవేమా ॥

[16] గీ॥ ఎవ్వడెరుగకుండు నెప్పుడుపోవునో । పోవుజీవమట్ల బొందివిడచి । యంతమాత్రమునకు నపకీర్తియరుగక । విరగబడున రుండు వెఱ్ఱివేమా ॥

[17] గీ॥ బ్రతుకనిత్యమనుచు పదునెంచువగమీర వెట్టివీగు
వాసెవెట్టినారు । ప్రాణులెల్లయముని బారిగొట్టెలు సుమీ ।విశ్వ॥

[18] గీ॥ తాముగడనసేయు ధనముతమదియని నమ్మియుం
డువెట్టి నరులుభువిని । తామునొకరికిచ్చు ధనమింతియెగాక కడమది
తనకేల గలుగువేమా ॥

[19] గీ॥ ఆకులన్నిదిన్న మేకపోతులకెల్ల । గాకపోయెనయ్యొ
గాయసిద్ధి । లోకులెల్ల వెట్టిపోకిళ్లుపోదురు । విశ్వ॥

[20] గీ॥ శివుడుఘనుడటంచు శిలలకుమ్రొక్కెడి । వెట్టిజీవు
లార వెతలవిడుడి । జీవులందెగాక శిలలయేమున్నది । విశ్వ॥

[21] గీ॥ కంటికంటిమనుచు కర్మాధికారంబు । బెంటబెట్టి
చెవును వెట్టినరుడు బట్టబైటముక్తి బాటించిచూడరో । విశ్వ॥

భాగ— దశ.

[22] గీ॥ భూరివిజ్ఞాన విమలగు నారదాది । నిర్మలాత్ముల
కైన వర్ణింపరాని । హరికధామృత పానంబునంమువిసివి । యొల్లనను
వాడె పోవెట్టి గొల్లడనఘా ॥

(1) పద్యములో బ్రహ్మకు వెట్టి వున్నట్లును.

(2) పద్యములో తపసికి వెట్టివున్నట్లును.

(3) పద్యములో సాగరులకు వెట్టివున్నట్లును.

(4-5) పద్యములలో ఇంద్రునకు వెట్టివున్నట్లును.

(6) ప్రహ్లాదునకు వెట్టివున్నట్లును.

(7) బ్రాహ్మణునకు వెట్టివున్నట్లును.

(8) శ్రీరామునకు వెట్టివున్నట్లును.

(9-12) భీష్మాచార్యునకు వెట్టివున్నట్లును.

[11] అంగారపర్ణునకు వెట్టివున్నట్లును.

ఇట్లు అనేకచోటుల వెట్టిశబ్ద ప్రయోగములుకలవు.

స్త్రీలనమ్మువారును, చావుకవగచేంవారును, బహ్మమేడన నువారును, అపకీర్తి నెరుగక పిరగబడు నరుడును, బ్రతుకు నిత్యమని విఱ్ఱవీగువారును, తాము గడనసేయుధనము తమదియని నమ్మియుండు నరులును, శివుడని శిలలకు నమస్కరించువారును, వెట్టులేయని చెప్పియుండుటచే బట్టి పై కారణములు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రాదిక సర్వవర్ణములయందు కలిగియుండుటచే బట్టి అందరువెట్టులనియే నిర్ణయింపవచ్చును. వెట్టిశబ్దము ఒక కులమునందుగాని ఒకనియందు గాని చిరత్వము కలదికాదు. యెందువల్లననగా. 22 పద్యము.

గీ॥ భూరివిజ్ఞానవిమలగు నారదాది । నిర్మలాత్ములకైన వర్ణింపరాని । హరికథా వృతపానంబునందు విసివి । యొల్లననువాడె పో వెట్టిగొల్లడనఘా ॥

యీపద్యములో [వాడు] అనుసర్వనామమునకు గొల్లడుఅనునది విశేషణమును వెట్టి అనునది క్రియావిశేషణమును అయివున్నది. గొల్లడుఅనగా గోవుల కాయువాడనియును, వెట్టియనగా జ్ఞానహీనుడనియును అర్థము కాబట్టి బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యశూద్రులలో నెవ్వడయితె హరికథామృతపాన మొల్లననునో వాడు పశువుల కాయువాడును, వెట్టివాడునగును. అనగా కేవల జ్ఞానహీనుడని

తాత్పర్యము. ఇందునబట్టిచూడగా ప్రతివర్ణమందును జ్ఞానహీనులును జ్ఞానులునుగలరు. గనుక వెట్టివారలును వెట్టిలేనివారలును బ్రాహ్మణాది సర్వవర్ణములయందును కలరు. గనుక వెట్టిగొల్లయను శబ్దంబు బ్రాహ్మణాది అన్నివర్ణములవారికి చెల్లునని యెరుంగవలయును.

మరిన్ని యెంతమంచి గొల్లవానికైనను వేసకాయంత వెట్టి వుండునని వాడుక కలుగుటకు కారణమేమని మీారడిగితిరి. అందుకు వెట్టికి పరిమాణము నిర్ణయించువాని వెట్టిని గణింపజాలను. ఇట్టి దుర్వాడుకలు కులవగాత్సర్యములచే కల్పింపబడినవి. ఇట్టివి ప్రతికులమువారికి ననేకరీతులగలవు. యివి యొకరినొకరు దెగడునప్పుడు కప్పలు తెప్పలుగా బయలుదేరును. అవి యిప్పుడిక్కడ దెలుపుటలనావశ్యకమగుటచే విరమించితి. ఇదియునుగాక పద్యములయందుకూడా ప్రకటించియున్నారు. కొన్ని యీాదిగువను కనుపరచెదను

ధ్దాసు శ్రీరాములుగారు రచించు తెలుగునాటకగ్రంథమందు.

మ॥ నిజమో కల్లయొ నేనెరుంగను నరుల్నిందింత్రునిచ్చల్ నియో । గి జనశ్రేణిని కుక్కగుంపనుచు మాధ్వద్విజ ప్రజలంగాకులటంచు వైదికులు రాబందుల్గదాయంచు బేరజమాడల్ వారకొందుగ్ దీనికొక చేరంగారణంబుండెడిన్ ॥

మనుచరిత్ర.

మ॥ అకలంకౌషధ సత్వముద్దెలియ మాయాద్వారకా వంతి కాశి కురుక్షేత్ర గయాప్రయాగములనే సేవింపకుద్దండ గండకనేదండ వరాహవాహారిపు ఖడ్గవ్యాఘ్రమింమ్ముంచు కొండకురాజెల్లునె బుద్ధిజాడ్య జనితోన్మాదుల్కదా శ్రోత్రియుల్ ॥

ఇట్లనేకములుగలవు గావున వెట్టిశబ్దమును జ్ఞానహీనతను దెలుపుటకు బదులుగా వాడుకచేయబడినది అట్టివెట్టి బ్రహ్మాది సర్వజాతులకుఁగలదు. గొల్లలను వృత్తినామముగల చంద్రవంశక్షత్రియులకు మాత్రమెకలదనియును తక్కినవారికి వెట్టి లేదనిచెప్పరాదు. అట్లు చెప్పువాఁడే వెట్టివాఁడని స్పష్టముగా యెఱుంగవలయును.

ప్రశ్న:--- ఇప్పుడీ చంద్రవంశక్షత్రియులను గొల్లలనిచెప్పవచ్చునా చెప్పకూడదా.

ఉ:--- అట్లుచెప్పకూడదు ఏలననగా వీరియొక్కవృత్తినామము చెప్పవలసి వచ్చినప్పుడుమాత్రము గొల్లలనియును, కులముచెప్పవలసివచ్చినప్పుడు చంద్రవంశక్షత్రియులనియును, ద్వాపరయుగమందు శ్రీకృష్ణాంశులు చెప్పియున్నట్లు స్పష్టముగా మీకుయిదివరకె వివరించితిని ఇప్పుడు కులము చెప్పవలసివచ్చినప్పుడు వృత్తినామమెట్లుచెప్పవచ్చును.

యీకలియుగమందు దేవవర్ణములకు యేర్పడియుండిన వృత్తులాయావర్ణములవారు నడుచుకొనక అన్యోన్యవృత్తు లవలంబించి జీవించుచున్నారు. గనుక వృత్తినామమున కులనామము దెలియఁబడదు.

వడ్లబత్తుడుఅనినయడల వడ్రంగము తురకలును శూద్రులును చేయుచున్నారు వారలవడ్రబత్తుఁడనిన విశ్వబ్రాహ్మణవర్ణమును సూచించుచున్నది. శూద్రాది యితరజాతులును బ్రాహ్మణులును వర్తకముచేయుచున్నారు వారికివృత్తినామము వర్తకులందురు. అట్టివారల వర్తకులనిన వైశ్యవృత్తినిబట్టి వైశ్యులని అర్థమగునుగావున

వృత్తులు మారుటను బట్టి ప్రధానవర్గమునే స్పష్టముగా జెప్పవలయును. యీ చంద్రవంశక్షత్రియులను వృత్తినామమగు గొల్లలని చెప్పినయే తద్వృత్తులు సర్వవర్ణులాచరించుటను బట్టియును వృత్తినామమున అన్నివర్ణములవారిని గొల్లలనబడుదురు. అందునబట్టి వర్ణనిర్ణయము బోధపడదు గనుక క్షత్రియులనియె చెప్పవలయును.

శ్రీకృష్ణ గురుపరబ్రహ్మార్పణమస్తు.

రాజవంశప్రదీపిక

సంపూర్ణము.

10270